

Bibliothèque numérique

medic@

**Pictorius, Georges. Georgii Pictorii...
Opera nova in quibus mirifica, jocos
salesque, poetica, historica et medica
lib. v. complectitur. Item
????????????? qui locorum, montium,
fontium... nomina continet. Praeterea
in Marsilii Ficini de Tuenda
studiosorum sanitate librum scholia.
Item in Plinii Naturalis historiae
septimum librum annotationes**

Basileae : ex offic. Henricpetrina, 1569.



(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?39937>

39937

h 6

1

GEORGII

PICTORII VILLIN-

GANI VIRI LITERIS

MULTIS VARIAQUE RERUM

scientia & prudentia praediti, hoc

est, Polyhistoris, medicique ceber

rimi, OPERA noua, in quibus mi

rifica, iocos salesque, poetica,

historica & medica Lib. *mus-C.*

v. complectitur. *Tab-67^a v. 4^o*

ITEM,

ONOMATOPEYTHE qui locorum, mon-

tium, fontium, fluminum, marium,

stagnorum, sylvarum, &c.

nomina continet. *n^o 4^o*

PRÆTEREA,

In Marsilij Ficini de tuenda studiorum

sanitate librum Scholasticum.

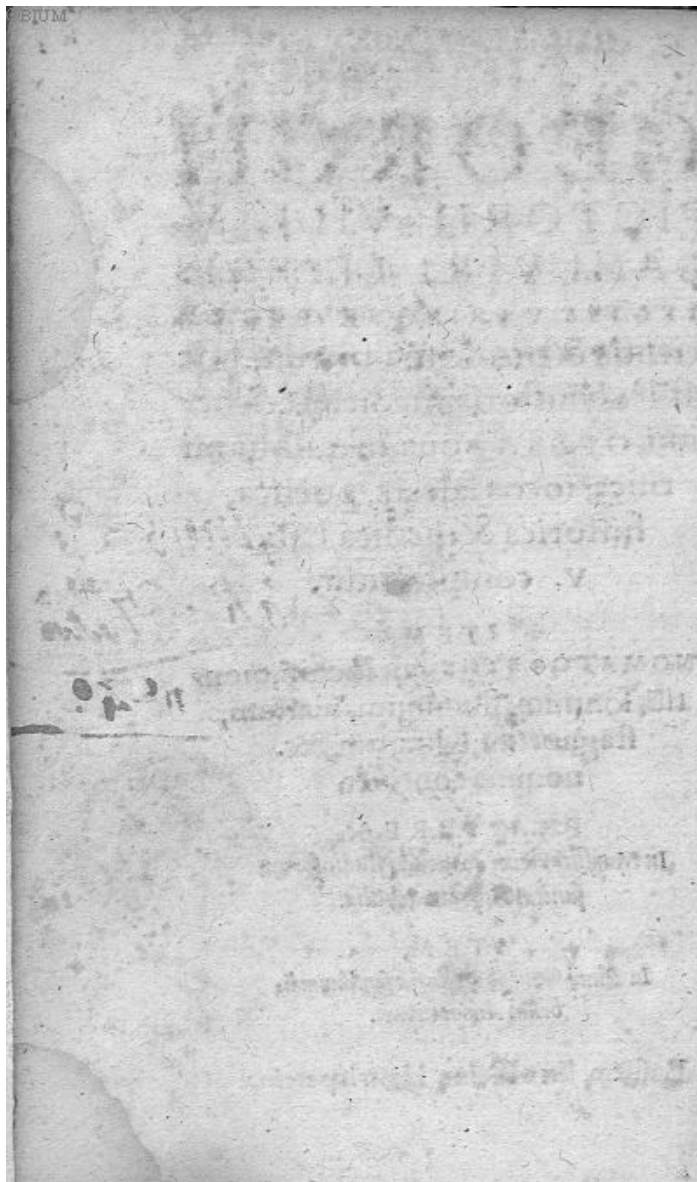
ITEM,

In Plinij naturalis historiae septimum li-

brum Annotationes.

Basilæ, Ex officina Henrici petrina.





REVERENDO IN
CHRISTO PATRI AC
DOMINO, DOMINO RVDOL-
pho, monasterij Lucis Cellæ anacho-
rita primario, domino & compatri suo
dignissimo, Georgius Pictorius Villin-
ganus Doctor medicus & apud archi-
ducalem curiam Ensisheimj su-
perioris Alsatiaē ar-
chiater,

s. d.



I GRATITV-
do propterea uirtu-
tum omnium me-
tropolis dicēda est
ac fundamentū (an-
tistes reuerende, & compater di-
gnissime) quia ex fontibus huius,
in Deum scaturiat religio, in pas-
rentes pietas, in patriam charitas,
in cognatos amor, & in educato-
res

EPISTOLA

res reuerētia, Certè colligendum erit, (siquidem oppositorum eandem rationem esse philosophus dicit) Tullium non minus uerè quàm eleganter Attico scripsisse, Ingratitudinem omnium uitiorum esse lacunam, & Augiæ impurgatum stabulum, bestiam' que Hannibalis bestia, quam in somnijs uidit deuastantem syluas, agros, uillas, oppida, diuerticula, campos, fontes, & prata, inhumaniorem, Neminem' que Phalarismo tam propinquum, quàm is est quem acceptorum beneficiorum immemorem cognoscimus. Ex quo profecto id uerissimè manare censendum ducimus, quòd nemo, ipsa ad id natura prouehente, non ingratos uel Vatiniano prosequatur odio, uel

si occa-

NVNCPATORIA:

si occasio detur & ratio patiatur
 ingratos in Cynofargos propela-
 lere præsumat, Atheniensium lex
 erat in tales, actiones celebrasse
 criminosas, quos ueluti Xenophontis
 onomasticon habet, Per sæ in publico
 uirgis cædebant, & Hebræi furca
 damnabant, Lycurgus suo tempore
 sapientissimus legum scriptor, Pythagorico
 symbolo ingratos tacite exulandos
 præcepit, hyrundines dicens sub
 eodem tecto non habendas, hoc est
 ingratos. Ea siquidem auis per
 æstatem nostro utitur contubernio,
 apud nos pullos excludit, cibatur,
 & fouet, sed accedente hyeme
 clam auolat gratia nulla communi-
 cationis hospicij relata. His igitur
 omnibus ammuffatim consideratis,
 † 3 mori-

EPISTOLA

moriā quoque ſubeunte à te acceptorum beneficiorum recordatione , quæ hæcenus in me totiens cumulasti , digniſſime compater , totus in hodiernum uſque diem in hoc fui , ne turpi aut nephanda ingrati tudinis nota à te uſtulan dus forem , & Lace dæmoniorum legi in nullo con trarius eſſem , quæ , Seneca teſte , Datori obliuionem inculcat , & acceptori memoriā tenacem .

Qua autem ratione deteſtabile hoc ingrati nomen effugere poſ ſem , cogitanti incidit , in thu ris defectu , molam falſam im molandam , ut , ſi non ex toto , tamen pro parte talionem red dam . Et ſic incidit hæc Phylo ſogia mea ex optimis quibuſuis authoribus congeſta , te Mecæ natem

NVNCVPATORIA.

natem & compatrem meum in
 primis reuerendum honestare,
 acceptorum beneficiorum, quan-
 tum datur, uices reddere, tho-
 lisque tuis hanc, ceu numini meo
 suspendere & dedicare, non ius-
 titius eam pro animi tui candore
 próque humanitate ea qua flo-
 res, te accepturum, potissimum
 quando persæpe in historijs lecti-
 taueris, heroes & fortissimos ui-
 ros, tuique simillimos, parua
 aut nihili munera, non spreuisse,
 sed hilari uultu, sine que superci-
 lio, isthæc acceptasse. Artaxer-
 xes maximus Persarum Rex, sum-
 ma prudentia & morum graui-
 tate uir præditus, exemplo est, is
 enim non minus regiæ esse testa-
 tus est amplitudinis, parua liben-
 ter, lætè que accipere, quàm ma-
 † 4 gna

EPISTOLA

gna tribuere, qui etiam sua uerba re comprobauit. Nam cum illi obequitanti mercenarius, & uilis & imperitus quidam, ut cui aliud fuerat nihil, aquam utraque manu ex proximo flumine haustam obtulisset, non pedem mouit, sed hilaris ac renidens accepit, ipsum ampliori dono remunerans. Amplectere igitur uir amplissime heroico item ritu, hoc quale quale est Pictorij tui mnemosynon, eiusdem que paruitatem, æstimatione magnum arbitrare, quando ex imis optimi contribuentis pectusculi præcordijs hoc profluxisse facile intelligis, Vale religiosorum decus, faxit que Deus optimus maximus, ut quàm diutissime prosis ditioni tuæ. Datae
Ensis

NVNCVPATORIA.
Enshemij superioris Alsatiaꝝ an
no sesquimillesimo sexagesis
monono, die mensis
Maij decimo
tertio.

t s

AVTHORES QVORVM

AVXILIO PRÆSENTIS
Philologiæ scripta con-
gessimus.

Ælianus	Aulus Gellius
Ægineta	Auicenna
Ælius Spartia- nus	Ausonius
Agrippa	Augustinus
Alnatus	Baptista porta
Alchabitius	Baptista Cam- pofulg.
Albertus	Beneuenius
Alexander ab Alex.	Florent.
Apuleius	Beroaldus
Athanasius	Budæus
Appollonius	Cassiodorus
Architas Tarẽ.	Coelius Rhod. .
Anidius Cassi.	Cicero
Athenęus	Crinitus
Aristoteles	Chrysoftomus
	Cyprianus
	Corz

Cornelius Cel.	Hieremias
C. Verres	Hipponax
Diodorus Si-	Hippocrates
culus	Lucretius
Dioscorides	Lucianus
Diocles	L. Apuleius
Esaías	Liuius
Empedocles	Moses
Epícarmus	Maximinus
Ennius	Marbodæus
Franciscus Mi-	Macrobius
rand.	M. Varro
Franciscus Phi-	Martialis
ladel.	Origenes
Gētilis, Guido	Olympiod.
Gattinaria	Proclus
Gellius	Pictorius
Iulius Denta-	Plautus
tus	Ptolemæus
Ioannes mona-	Petrus Appon.
chus	Piinius

Plus

Plutarchus
 Quintilianus
 Q. Horatius
 Flaccus

Rhases
 Strabo geogra-
 phus
 Solinus

Suetonius
 Theocritus
 Theophrastus
 Thomas Moro
 Thales
 Tyrius maxim.
 Vuilhelmus de
 Conchis.

**THEOPHRASTVM
ERESIVM ET ALIOS
DELIRASSE QUI NATVRAM**

*brutis & hominibus ante diluuium generalis
benignioreni fuisse testantur, quam no-
stro seculo, de gentibus
Caput primum*



ICET Theophrastus Eresius quondam Platonis discipulus, propter immensam eruditionem & infinitam sapientiam suam, qua floruit, Atheniensibus suis ex omni parte uisus sit natio carens, & nunquam cum Homero dormitasse; nostro tamen seculo nemo est qui ambigat, in eo maxime hunc exorbitasse, quando magis temeritate quam sapientia fretus, naturam uniuersi prudentissimam opificem, Aristarchi uerum notat, quod cornicibus & ceruis, productionem concesserit uitae periodum, quam
A homini

Theophrastus naturi notauit.

*Homo mi-
raculum.*

homini, quem Trimegistus miracu-
lum prope diuinum appellat. Vbi
potius, si ratione uti uoluisset, manda-
ti transgressorem. Adam quippe, no-
tasset obelo, qui non tantum sibi ue-
rum etiam suis posteris annorum de-
curtauit seriem, imò æternitatem, per-
petuo enim, si heptaplo credimus ui-
xisset homo qui fracto mandato effe-
ctus est mortalis. Illis qui cum Theo-
phrasto eandem oberrant chordam,
& naturam propterea nihil habent,
quia prioris seculi ante generale dilu-
uium, hominibus, in annorum distri-
butione benignior fuerit, quam illis
qui post inundationem uniuersa-
lem emerferunt, non minus uerè quã
elegantè Petrus. Apponensis relu-
ctatur, dicēs priori ætati nequaquam
inuidendum, si productiorem uixe-
rint annorū seriem, Cœli etenim di-
spositio natura non refragante, illis
benignior affulserit, & magis propi-
tiam. Nam tunc comparuerint duo ani-
males circuli, simul cōoperātes, unus
quippe in noua sphaera, & alter in octa-
ua, ubi

*sur prio-
ris seculi
homines
annosi.*

LIBER PRIMVS.

ubi firmamentum est, sic dispositi
 tit diametraliter aries arietem, taurus
 tauro, & gemini geminis coeundo
 responderent, & ceteri influxus ita for-
 tificatos effecerint ut herbae, radices,
 segetes, & fructus multo salubriores
 creuerint quam in posterum, societate
 per longum motum, ab inuicem solu-
 ta, quando totus inferior mundus agro-
 ritate ac decrefcere cepit. Haec Appo-
 nensis, sed qui sacra tractant, longioris *Theologi*
 uitae quae ante diluuium fuit, alias ra- *de longa ui-*
 tiones, nulla quoque exceptione dignas *ta.*
 ponunt. Quarum prima est, quia uni-
 uersi conditor, filios & nepotes eo
 tempore talibus disciplinis, & rerum
 cognitione imbuerit, ut quicquid uti-
 le & noxium quicquid esset, per se unuf-
 quisque cognosceret, & hinc melius li-
 bi prouideret. Altera, quia tunc uligo
 terrae, sincera, frugibus & segetibus
 melius & salubrius suppeditavit ali-
 mentum, quia post diluuium, maris saline
 dine infecta debilius & insalubrius
 sit operata, unde longa annorum series
 quoque decreuerit. Sic ergo de uita spa-

A 2 cio

PHILOLOGIAE

4
 cio nequaquam est querendum, sed
 potius curandum ne frustra uixe-
 rimus.

PLINII ALIORVM QVE NOTAE

*Itur error, qui nostros annos, ab ijs qui an-
 te diluuium fuerunt, diuersos dicunt.*

Caput secundum.

Plinius naturalis historiae septi-
 mo libro, de ueterum in hac uer-
 ba prorumpit annis. Annum æ-
 state alij unum terminabant, alterum
 hyeme, alij quadripartitis tempori-
 bus ut Arcades, quorum anni trime-
 strës fuerunt, quidam Lunæ senio, ut
 Aegyptij. Itaq; apud eos aliqui sin-
 gula annorum millia uixisse produn-
 tur. Hęc Plinius, Hisce uerbis osten-
 dit se opinari annos qui primis patri-
 bus tribuuntur, saltē menses fuisse, et nō
 spacium ex duodecim mensibus di-
 metitum. Quæ opinio penitus explo-
 denda uidetur, longē enim plus nos
 uiueremus, quam illa mundi adhuc
 recentis antiquitas. Quoniam centū
 annis mille ducenti menses includen-
 tur, qui

*Libr. 7. ca.
 46.*

*Plinij er-
 vor de an-
 nis.*

LIBER PRIMVS.

eur, qui numerus ulli hactenus ascri-
 ptitius fuit. Auum ego habui cen-
 tū & uodecim nostratum annorum,
 cui si menses pro annis numerauero,
 mille trecentum & uiginti duos
 compleuit annos. Ut tamen euidenti
 us conuincendi Plinium & alios o-
 stendam argumentum, prophetam
 deo plenū Mosen quippe adducam
 qui Geneseos libro Malalabel sexa *Genes. s.*
 gesimo quinto Iared filium genuisse
 scribit, ubi si annos pro mensibus ac-
 cipi Moses docet: Malalabel quinq; *Malalabel*
 annis cū tot mensibus Iared filium ge- *s. anno ge*
 nuit, quod insanus credat Orestes. *nuit.*
 A' Plinio sunt & alij pari modo à sco-
 po aberrantes, qui heroicis ita à no-
 stris dissociant annos, ut unus nostro-
 rum decem priscorū habuisse uidea-
 ntur. et sic qui nongentos uixisse dici-
 tur nonaginta uixerit, quorum opini-
 onem diuus Augustinus libro deci *August. de*
 uitate decimo multis argumentis *annis.*
 proscribit. Tamē qui sanctum heroa-
 pro teste negligit, Hieremiā prophe-
 tam perlegat, ubi priscorū annos duo
 A 3 decim

decem mensibus ut nostros commen-
suratos intelliget.

QVI FIAT VEL MASCV-

lus uel Fœmina in utero concipiantur.

Caput tertium.

QVI cœlorum motus & pro-
prietates rimatius scrutantur,

astra efficere dicunt, ut uel fili-

os uel filias mulier concipiat; Aiunt

enim si cōceptionis hora, planeta uiri

lis in signo masculino fuerit, solis ad

miniculo matrem fieri, & fœmineū in

signo Fœmineo, eodem sole cooperā

te fœminam; Anaxagore uero & De-

mocrito super ea re alia patet assertio,

affirmātes ex primis qualitibus acti-

uis disparilitatem hanc uenire, ac calo-

rem facere cōceptum uirilē, frigus au-

tem fœmineū. Hipponax autē Ephe-

sus ut de suo quoque addat masculum

cōcipi dicit, quando uiri semen, mu-

lieris nutrimentū copia excedit, & fœ-

minam quum; semen muliebri poten-

tius exundat.

Ne tamen medici dicantur à symbo-

h. horum placita item adponam. Ser-

bun-

Qualiter
uir concipiatur.

Anaxago-
rus de par-

de magna

bunt enim si masculinæ stirpis genitura
 ex dextro latere spissa, digesta & ea
 lorifica vi potens, super algorem &
 indigestionem guttarum foemella, ute
 ro bene defecato ceciderit, concurren
 te interiorum membrorum principali
 um bona habitudine, & exteriorum
 super cœlestium corporum benigna
 affluentia, masculum fieri, & per opposi
 tum foeminam. Quidam à menstrua
 purgatione quinto die coeundum
 censent, ut masculus concipiatur quia
 locos tunc mulier colorifica vi po
 tentiores & defecatiores habeat. Et
 undecimo foemina, quod eo tempore
 mulier magis algori participet, & del
 phinam hoc est uterum turbulentiorē
 habeat. Sunt item qui maiorē gut
 tarum copiam, masculum dare estimant
 & minorem foeminam: & alij uento
 rum flatibus magnam concipiendi
 ium sexus utriusque, nam Anstro Flan
 te, huic qui masculum cupiat mulie
 ri, non congregiendum suadent, sed
 rigido septentrionali uento, non quia
 frigidus, siquidem cœceptioni frigus
 dampnans.

*Dies quin
 que conce
 ptioni ha
 bitis.*

*Auster ma
 sculos pa
 rit minimi.*

PHILOLOGIAE

*Calor uiri
liati quid
est.*

damno est, sed quia per antiperistasin
corpus mulieris efficit compactius,
& calorem qui amicus naturæ est cor
pori includit. Calorem uirilitati con
ducere uel id argumento est, quod
statim à coitu mulierem in dextrū la
tus, quod propter hepar magis æstu
at, incumbere medici iubent, pastoribus
rectissimè astipulātibus, qui tau
ris & arietibus sinistrum testem funi
culis ligant, ut dexter qui calidior est
foetus masculinos faciat,

GEMELLORVM RATIO, ET

*qualiter eueniat, ut mulier una partu uni
co multos edat infantulos,*

Caput quartum.

*Uterus du
as cellulas.*

VNico partu geminos peperisse
mulierem uulgatissimum esse,
diurnus probat euentus, atqui
hoc fiat Cordubensis princeps scite
admodum uigelima prima tertij ma
nifestat, dicens: uterū duas habere cel
lulas, interstitio quodā sic diuisas, ut
(Hippocrate attestāte) dextra masculi
næ prolis & sinistra foeminae sit perce
ptiua, nihil phibēte quod intersticiū
quoq;

LIBER PRIMVS.

quocumq; nō embrionis capax esse possit, si de guttis seminalibus in id quicūq; incidat, ut tres pueri simul edantur.

Sunt tamen qui non saltem in tres cellulas uteri sinum diuidant, sed in septem non omnibus manifestas, uelut Galenus decimo quarto de utilitate particularum facit, secundum quas embriones quoque septem naturæ meta non transgressa, concipi queant, & unico partu educi, quod Gentilis septuaginta simul conceptos & uiuos enatos scribit, cum magna profecto cunctatione inter uulgares enunciandum est, qui difficulter tam stupenda credunt. At si uera sunt quæ multum curiosi Anatomici effutiunt, non ualde portentosa sunt, siquidem præfatarum cellularum unamquamque habere arietinorum cornuum instar decem rugositates, in quibus singulis concipi genitale semen possit, & aggregari in embriones. Eo modo scribit Albertus, mulierem quandam configuratis in utero uiginti infantium

Vterus septem cellulas.

Septuaginta pueri unico partu.

Vterus quot rugositates.

A 5 corpus

corpusculis abortum fecisse, Et ut am-
 plius admiratio increfcat, is etiam
 num aliam eiecisse docet, embriuncu-
 lorum, auricularis digiti magnitudine
 corpuscula centum & quinquaginta,
 quorum digiti capillares fuerint, &
 arteriarum pulsus manifestarint, Cuius
 pifulgofus primo dictorum & factorum
 memorabilium libro, capite sexto
 eadem per eadem recinit. Sed ut
 summus & altissimus se omnipotentem
 & rerum gubernatorem ostenderet,
 in maximum hæc miraculum haberi
 statuit. Scribit enim à uirginis partu
 millesimo trecentesimo decimo
 quarto Margaritam quandam
 Hollandiæ comitem, in pago Hag,
 parte qua Rhenus Oceanum illabitur,
 unico partu, trecentos & sexaginta
 infantulos sic genuisse, ut omnes
 per Episcopum Traiectensem in pelui,
 masculi sub nomine Ioannis, femellæ
 Elizabeth baptisimi characterem
 acceperint, sed statim omnes cum
 matre fati pensum soluerint, & sepeli-
 endi

endi in monasterio ordinis sancti
 Bernardi Leosduren nomine. Ho-
 rum tumulo sic inscriptum legitur,
 illustris domina Margarita Herman-
 ni comitis de Hennenberg coniunx,
 illustrissimi principis dominini Flo-
 rencij, comitis Hollandiæ filia, eius
 mater fuit Mathildis, filia Haunici du-
 ris Brabantiae fratrem quoque ha-
 buit regem Alemanniae. Hac præ-
 fata domina Margarita, anno salu-
 tis millesimo trecentesimo decimo
 quarto, suæ ætatis quadragesimo se-
 cundo, die parasceses, hora nona
 ante meridiem, peperit infantes ui-
 uos promiscui sexus, numero tre-
 centos sexaginta quatuor, qui post
 quam per uenerabilem episcopum
 Guilhelmum suffraganeum presen-
 tibus multis proceribus & magnati-
 bus, in pelui quadam baptismi sacra-
 mentum percepissent, & masculis Io-
 annes, femellis uero nomen Heli-
 zabeth impositum fuisset, ipsarum om-
 nium simul cum matris, animæ, ad
 deum æternaliter uicturæ redierunt,
 corpora

PHILOLOGIAE
 corpora autem sub hoc saxo requie
 scunt.

QUANDO MULIER VIRVM

concipiat muliebrem, & mulierem uiri
 lem, qualiter item Hermaphro
 ditus seu Androgynus na
 scatur.
 Caput quintum.

Siquidem de uteri uel matricis qua
 dam in medium retulimus capsu
 lis, non dissonum quoque fore arbi
 trati sumus, si farinae istius & alia di
 xerimus. Inprimis tamen quomodo
 uir nascatur muliebris, & quomodo
 mulier uirilis, quam uiraginem nomi
 nant. Aiunt enim si de uiri guttis ex
 dextro teste quicquam in locellos
 mulieris sinistri lateris coeundo ceci
 derit, uirum concipi, qui uolsis mori
 bus futurus sit & effœminatus. Et si
 ex sinistro latere uiri dextrorsum quic
 quam scintillauerit, mulierem planè
 uirilem, quam uiraginem dicimus. V
 bi tamen auctarij uice etiamnum di
 cendum superest, quod Auicenna
 ab

*Vir mulie
 bris unde.*

*Mulier ui
 rilis.*

LIBER PRIMVS. 49

ab octauo die mēstruę purgationis
uteri, in undecimum usq; tempus her
maphroditum concipiendum supra
modum habile credatur, si in intersti- *Herma*
tium de quo supra diximus prolifi *pbro di*
cum semen fundatur. Est autem her *tus unde*
maphroditus, homo qui ex commix *Herma*
tione sexus utriusq; tum utroq; gene *pbro di*
randi membro exiit, hunc Andro- *tus quid*
ginum quoq; dicimus.

CVR SIMILES MVLIERS

*dissimiles, partus edant, & pluscula
de octimestri partu.*

Caput sextum.

NE parergon fecisse iudicet in ali
am rem à proposita diuertens,
in cœpta materia diutius immo
rabor, ostēdens, qui fiat quod duæ mu
res similes statura, coætaneæ, & pari
alimento cibata, dissimiles partus ge
gnat, una quidem graciles, sed pro
ceros & quasi ex ouo progredientes,
altera uero compactos, breues & na
uos ferē. Galeni ductu fretus, disposi
tionem uteri localem, causam esse ne-

m o

PHILOGIAE

mo medicorum est qui nesciat, si quis
 dem unam reperias, quæ uteri seu ma-
 tricis in latum extensioem & in lon-
 gum productioem sinum habeat,
 quam altera. Circa istud Galeni asser-
 tum facile coniecturandum uenit, ma-
 tricem formandi certissimum arche-
 typum esse, Nisi Claudij Ptolomei pla-
 citis magis inherere studeamus, qui
 astris quicquid diuersitatis in homine
 est, totum id refert acceptum, & nihil
 in matrici partum octimestrem ideo ra-
 rissime uitalem esse, in confesso habe-
 mus, quia infanti, dum in utero est
 planetas præfici maxime patet, & co-
 mense potissimum Saturnum, qui in
 suis qualitatibus tam actiuis quam
 passiuis embrioni est contrarius, nam
 frigidus est & siccus. Ast ratione as-
 tronomica elisa, quidam embrionem
 mense septimo ab uteri conceptacu-
 lis egressum affectare aiunt, ac de-
 nuo in id colluctari plurimum, ut im-
 becillior reddatur: unde nisi uires re-
 cipiat egrediatur in octauo & fatiga-
 tus & debilis succumbat. Quam ra-
 tionem

*Matrix em-
brionis ar-
chetypus.*

*Partus Octi-
mest.*

tionem non esse perpetuam, uetustatis diuinus ostendit euentus. Autem siquidem in Hispania partibus eade dieit praegnantem uitaes eo mense, Aristoteles similiter in Aegypto, & Agrippa in Naxo, & eam insulam Dio Naxos ferat nullo lacram perhibent qui octauo mense in lucem editus est.

PARTVS ALIQVANDO NATI bicipites, Thaletis uerba ad periantrum, Carbestiae figuram quandoq; accedant humanam de uariorum & claudorum ratione. Cur homines sine ma-

nibus aut pedibus nascantur, Naturam sibi nusquam esse defectuosam.

Caput septimum.

Vidimus anno Sesquimillesimo quinquagesimo secundo, infantulum bicipitem utraq; facie indiffereta, unicaque manu inter utrumque caput assurgente, quod propter excessum quantitatis materiae, quae semen est, naturae exploratores esse perhibent Empedocles enim Agrigentinus, si affatim, inquit, semen genitale, in matricis urinae effundatur cellulas

cellulas, gemellos fieri, distinctis corporibus, & monstrū binis capitibus, ubi semē mediū occupauerit matricis, inferius coherens, & superiora uersus utriusque diffluens. Circa quæ & Thaletis uerba adscribenda uidentur. Thales

Thaletis dictum ad Periadum. enim cum uidisset, in Periadri armentum, uaccam humano capite, uocem hominis edentem, Periadro dixit, Te moneo ne posthac bubulcos habeas, aut si habere cogaris, uxoratos habearis, tacite innuens, se bubulcum suspicari cum uacca congressum. Quamuis aliam causam naturales predicent, dicentes, materiam qualitate peccare, si talia monstra nascantur. Nam si semen effundentis bestiae modicum propter imaginationem obiecti, ad humanam figuram degenerarit, monstrum fieri biforme, & hominis & bestiae, suffragantibus astris. Nam Sagittarium in hoc opitulari perhibent, uariorum qui distortis cruribus uelocius ambulant quam alij homines. Galenus libro definitionum medicinalium singularem mentionem facit, dicens, eos haud

Monstrum biforme unde.

LIBER PRIMVS.

haud aliter fieri ob matricis curuatam
 situationem, quam in aequalia simula-
 cra fiunt, si plumbum calefactum in
 aequaliter in receptaculum fundatur.
 Pateat enim dicit, matricem saepe ad re-
 cipiendum semen incuruari, quod ei-
 usdem nimium sit, auida ex propria qua-
 dam uirtute a tota specie, De claudis
 similem rationem ostendunt philosophi
 affirmantes, si uir in latus coeat semen
 peruersum in locellos cadere, & decen-
 tem embrionis habitum impedire, clau-
 dosque producere. Fit item ut homo
 uel sine manibus uel pedibus quan-
 doque nascatur, quod lubricitati matrici
 acceptum referunt. Liceat enim,
 asserunt, quod totum semen in locel-
 los effundatur, tamen lubricitate effici-
 ente partem effluere, constat, propter
 quod natura formationi intendens ius-
 ta, (quia amplius non possit) magis
 necessaria informet, cor quippe, he-
 par, cerebrum & testes, quibus massa
 adnascatur coagulatio mutila, & mon-
 strum fiat, quale anno uidimus qua-
 dragesimo. Hispanus enim circumfo-

Cur homo
 sine manib.
 & pedib.

B rensi

Hispanus rensis quidam publicè omnibus se
 quidā uenit uidendum prostabat, sine brachijs,
 pedibus. qui tamen pedibus acut intermedi-
 ante citius pingebat quàm expedi-
 tissima mulier ambabus manibus &
 arma arcūq; tractabat ut nemo miles
 ipsius agilitatem assequi potuisset, ne-
 moq; tam certus scopum sagittando
 tetigisset, ac ille mancus homo. Ex qui-
 bus facile qui ui perspiciat naturam
 in hoc totam esse, ut se undique sibi
 constare innotescat, & non huic quie-
 quam abstulisse uideatur quod non
 in alio abunde restituerit. Sunt ta-
 men qui horum defectuum causas a-
 streis inscribunt, in primis tamen Alcha-
 bitius qui gradus quosdam esse dicit,
 in quibus si luna fuerit dum embryo
 concipitur, partus uicij expers nun-
 quam esse possit, & sextum recenset
 in tauro, octauum, nonum & decimū
 in cancro, septimū & nonum, in leo-
 ne, decimū nonum, uigesimalum se-
 cundū, uigesimalum octauum, in scor-
 pione, nonum, & uigesimalum octauū
 in sagittario, septimū octauum, uige-
 simum

L I B E R P R I M U S.

Primum & trigefimum, in Capricorno,
tertium, sextum & uigefimum fecun-
dum, & in aquario, decimum octauū
& decimum nonum, fatali omnia quā-
dam stellarum ratione, fieri cōcludēs.

D E P A R T V Q V O D A M

portentoso auis cuiusdam Britannica.

Caput octauum.

Quoniam uerò partuū porten-
tosa in mediū retulimus nar-
rationes, non ab re futurū du-
xi, si quæ ex Alexandri ab Alexandro
scriptis de auis Britannicæ portēto-
partu, quondam corralimus, in me-
dium dederō. Res sic habet. Autor
præfatus in penitissimis Britannicæ
partibus scribit, malos quandoq; & ca-
rinas ad maris littora uetustate tabe-
scentes exponi, ubi diutina aqua exū-
dātes tepidi solis adminiculo ad litto-
ra fūgos breui pediculo acquirāt qui
paulatim adolefendo citrà omnem
intubationem moueri incipiant & à
trunco auelli, & denuo incorpora cō-
densari ut plumescant & aures fiant

Alexā. ab
alexādro de
partu auis
Britānicæ.

B 2 littora

PHILOLOGIAE

Ies piscium esu uiuentes. Hanc autem
saporis anetini Iulius Dentatus, uir cū
nobilis tum ualde eruditus, scribit, &
multum succulētam, citraq; omnem
admirationem ob numeri excessum
incolis haberi.

AVES IN ARBORIBVS, N A:

*sci que hemorobij dicantur & Barliis, &
pluscula de uermibus Sericis.*

Caput nonum.

PRascriptis & hæc adnotanda ui-
dentur, nō imi sublēllij scriptores
de auibus absq; omni auium fo-
tu enatis habent, habent enim Albet-
tus & Aristoteles, Solino & Saxone
Grammatico subscribentibus, in Pon-
to & Scotia aliquibus partibus ad
fluminum ripas ab incolis plantari ar-
bores, quorum folia in nodos conglo-
merentur, & anates maturent absq;
Anates pon motu, capitibus similes pauonibus,
ti ex folys. pedibus cycgnis, in dorso cinericei
fermē coloris, sed uentre subalbidi,
anseribus paulò minores, quę si iustā
maturitatem attigerint, in proximum
flumen

flumen cadant, plumescant, & moueri confestim incipiant natantes. Incolæ has hæmorobios nominant. Sed ut *Hæmorobij.* magis admiratio increseat, & quæ lidonis scribit adponam, scribit enim si abietis lignum in aquas littorales uersus orientem inciderit, temporis successu putrescat, & humorem crassum à se eijciat, qui condensatus in littoribus, Phœbi tepentis suffragio, in aures cassitæ uel cristatæ instar maturescat, primo nudas, hinc pinnatas, quæ rostro, pedum uice utantur, & Barliatæ aues uulgò prouincialibus dicantur. Videntur hæc ueritati dissona, sed experientiæ uirorum præfatorum. nihil est detrahendum. Quæ ipse uidi hinc quoq; conuenire uidetur, nam *Vermes serici.* idem partus indicat mirabiles. Siqui dem ex semine pusillo, leui mamillarum muliebrium fotu, animari uermiculos notauit, folijs betinis aut arboris mori nutriendos, ut ex se cucullos aut follicula serica quibus inhabitent effingant, in quibus re perfecta, immoriantur, quo acu pictores acceden-

B 3 telixi

PHILOLOGIAE

*Papilliones
sub mamil
lis.*

te lixiuio, globulos faciant, & mortuos eruant, iterum mamillis supponendos ubi candidi papilliones emergant, qui alia semina cacando progignant, & uermes alij pro lanificio nascantur.

CVR VENERIS CVRRVI

Poetarum collegium adscribat columbas & passeris, & alia de columbis.

Caput nonum.

Veneris curum à quatuor trahi columbis candidis in L. Apuleij de aureo asino sexto notauimus libro, ubi Mythici quandam fabulam de Peristera uirgine in columbā mutata, causam afferunt. Sed nos Aelianū placitis freti aliam & ueriorē, in phisiantia deceptus erro, prescribimus, dicentes, coitum huius auis frequentem in causa esse, quum diebus quadragenis concipiat, excludat et educat, idē ferme per totum annum, quæ res acceptissima ueneri habebatur. Aut quod huius generis masculus non prius foeminam ostendat quam osculum illi dederit, seu quod foeminas non recipere dicunt marium in ueneris

neneris actu comertiū, si uacuum sit osculo. Quidam columbis trahentibus curorū, passeris item adpingunt quia tam effrenatæ libidinis hanc auē esse constat ut eo uescentes epicathaphoros id est libidinosos fieri nouerimus. Quoniam columbarum in hac area mentionem fecimus, ex Aeliano hæc scitu non indigna quoque libet apponere. Dicit enim columbas successione ouis incubare, sed pullis effectis seu exclusis, masculum eas fouere, repellentem ab ipsis omnem iracundiam, ne, si non faciat cōtentiones & lites exerciant, atque tinnunculi minus reformident raptū, quem sic à peristero trophio propellere poteris, si accipetrem in ollam gipso bene perlutatam, in medium columbarij mortuum suspendi curaueris, nullus enim accedet, quoniam Tinnunculo in accipitrem tantam inesse nouimus antipathiam, ut non solum uiuentem, sed mortuum quoque & odio habeat & eius præsentiam

*Tinnuncu-
Petisterio
phion.*

PIA

B +

sentiam

sentiam fugiat, M. Varro peristerotro-
 phion totum columbarum habitacu-
 lum nominat, sed columbaria locula-
 menta dicit, quæ singulis paribus as-
 signantur columbarum, columbariū
 eorum custodē narrat, idem aut edu-
 catorem, cui ne columbæ à suis colū-
 barijs auolent. Serapio cunctas parū
 aureo annulo super calefacto inuren-
 das docet in alis, sic enim euolatę &
 redeant & alias secum ad sua colum-
 baria ducant, simplicium libro capite
 deheeb.

*Columbari-
m quid.*

*Serapio de
colūbis ne
auolent.*

DE AVRI PRETI^o EIVS

*demque auri in con- modis, & de Aere Cy-
prio quedam c. Aristotele miranda.
Caput accinum.*

*Aurum me-
tallis præ-
fertur omni-
bus.*

Scribit Plinius aurum cæteris me-
tallis omnibus esse prælatum, uel
ideo quia uni nihil detrahat ignis.
sed quò sæpius arserit ad bonitatem
magis uergat, quodque eo minimū
usus, etiam frequens absumat, non
conficiatur erugine, neq; rubigo pon-
deri quicquam aut bonitati auferat.
Atq;

Atq; hinc Antoniū triū uirū Messala *Antonius*
 oratore attestāte, aureis usum uasis, in *triumuir.*
 omnibus obscœnis desiderijs, & Pto
 lomæum maxime in conuiujs, quan *Ptolomei*
 do olim mille cōuiujs totidē aurea ua *luxus.*
 fa, cum ferculis in prandio mutauit
 Hæc Plinius trigesimo tertio libro.
 Sed ego causam ex L. Apuleio uerio
 rem, ni fallor, ostendere possum, quan
 do libro nono sui Asini, cunctas auro
 difficultates peruias esse ostendit, fo
 resq; uel adamantinas eius medio per
 fringi attestatus est, et recte quidem. *C. Verres de*
 Nam C. Verres nihil esse innotuit *auro.*
 quod auro non uiolari queat, nihil tā
 munitum quod non expugnari, nihil
 tam inuium quod non peruium red
 dat hæc flaua terra. Hoc etiam Philip
 pus Alexandri Macedonis pater ex *Philippus*
 pertus est, qui omnia castella oppug *Maced. de*
 nari posse affirmatus est, in quæ a se *auro.*
 lus auro onustus ascendere posset,
 qui ut locutus est, ita fecit quo
 que. Nam auro cunctos mortales
 corrumpens, & proditores auro con
 cilians,

*Flaccus de
auro.* cilians, plurimas urbes occupauit, totam Græciam, Demosthene in oratione pro Cresiphonte subscribente, interurbas, uelut id Flaccus in hæc uerba quoque ciuidat, urbium portas uir Macedo diffidet, & subruat, æmulos reges muneribus, & alibi, Animorum iure per medios satellites & perumpete amat saxa potentius ictu fulmineo.

*Plantus de
auro.* Sunt tamen qui auro turpem inurant notam, dicentes, uitam humanam multo innocentiorē futuram, si auri argentiq; metalla ex mortalium commertio abdicarentur, quoniam in perniciem solūmodo uitæ reperta sint, & multa multis, ut Plantianus senex inquit, perperam inculcent, homicidia, sacrilegia, furta, contentiones, rixas, bella, simulates, supra adulteria, prodiones. Et ut apertis loquar buccis, omnia scelera, Lycurgi statuto auri usus ex Spartana ciuitate eliminatus est, quod metallū execrādū duceret aurum. Libet hic superponere loco de Cyprio ære quæ Aristoteles

teles habet adponere. Dicit enim in
Cypro genus quoddam gigni æris, *Cyprum*
auro non absimile quod in frustra mi-
nutissima concisum agricolæ ferant,
& pluuia subsequente exoriatur &
coalescat, & quando adoleuerit ad
iustam maturitatem, colligant & re-
condant agricolæ.

QVOTTO MENSE INFANS

superstes edi possit

Caput undecimum.

Mense septimo nasci infantem
superstitem & experientia do-
cet, & Philosophi Empedo-
cles, Diocles, atque Straton idem te-
stantur. Id quod Eripho magno er-
rore ductus, pernegat, Epicharmus
octauo quoque errabundus nullum
egeri dixit uicturum, quoniã aliquas
superstites mansisse conceptum est,
licet rarius contigerit, nam ut pluri-
mum confestim exhalant, non certe
syderum ratione, ut multi opinan-
tur, qui id incommodi in aspectus
syderum rejiciunt, dicentes singu-
lis

Mense septimo superstites nascuntur.

Epicharmus de partu.

*Saturnus a
octimestri
præst.*

*Octimestris
partus ra-
tio Hippoc.*

*Hispania
octim. super
stites gene-
rat.*

lis uteri gerendi mensibus singu-
los planetas præfici, sic ut qui primus
à conceptione, idem octauo mense
Saturnus quippe dominetur, qui fri-
gidus est & siccus, uitæq; humanæ
qualitatibus contrarius. Licet alios re-
perias qui foetum septimo mense co-
natum exitum, non absq; læsione,
petere affirmant, quem si incolumitati
non dum restituti impetrauerint citò
moriuntur. Istis tamen omnium opi-
nionibus elisis, in Hippoc. iurandū cē-
semus scripta, qui in libro suo de par-
tu octimestri, in aliam à præscriptis de-
clinat regiam, dicens, octauo men-
se uteri gestationem prægnantibus
difficilem, & prænantem ægrius se
habere, quia in matrice aliqua grauiā
sentiat incommoda mulier, atque pa-
riat duplici labore oppressa, partus
quidem & ægritudinis, unde imbe-
cillior facta, & foetus reddatur imbe-
cillior qui denuo moriatur. In Hi-
spania tamen Aristoteles multos in
hoc mense natos superuixisse testa-
tur, Auicenna idem in Aegypto, et
Agrip

Agrippa in Naxo. Nonum uerò eden-
do partum Hippocrates & alij men-
sem habilem uolunt, Menandro &
Aristotele subscribentibus, qui un-
decimum quoque adijciunt cum Var-
rone, de quo mense caput sequens
tractabit. Papius decimum quartum
addidit, quem repudiamus ex praefa-
torum archestra.

IMPRÆGNATAM ULTRA

decimum mensem uterum pos-

se gerere.

Caput duodecimum.

Hippocrates medicorum Alpha,
in libro de natura foetus Trium-
phiris & imperatori Iustiniانو
consentiens, nullam mulierem post
decimum mensem posse uterum gere-
re, scite admodum scribit, causas ali-
quot ostendens, propter quas hone-
stissimæ matronæ sepe numero se im-
prægnatas, cum minime sint, arbi-
trentur, id similitudine probans sa-
tis pulchra. Quemadmodum enim
(inquit) gallinam ouo insidere uide-
mus

Iustinianus
de partu.

simile pul-
chrum de
gallina.

mus, & ouum calefieri, spiritum concipere, ob suam raritatem aëre quandoque refrigerari, ex oui luteo pulum creari, & in membra informari, candido sine albo nutricari, & uicesimo die ob defectum nutrimenti uehementer agitari, membranasque infringere, & matris admniculo, que testam dirumpat, prodire, Sic in locellis matris, infantis membra informari cernamus, inquit, crescere, & tam diu quieta latitare, donec mater amplius satis nutrire non ualeat, ubi tunc plus nutrimenti queritans quæ adsit, ultra non quiescat, membranas lacerans, uinculisque solutus foras progredietur, pro quibus omnibus decem menses satis esse testatur.

Hippocrati nihil in hac re detrahendum censemus, quum illi ob diuinam artis cognitionem, ut Dionisiam antiquitus sacrificari ceptum legerimus. Sed quia saepenumero impregnatas undecimo mense peperisse cõpertum habemus. Hadriani potius

tius imperatoris inhaeremus opinio
ni, qui Graecorum & Latinorum, Phi
losophis & medicis, Aristotele Dio
cle & Varrone consentientibus in un
decimum usque gestari possit infan
tes, decemuirorum decreto penitus
ablato.

QVOD TEMPVS PLANTA

tioni & lignis caelendis, arboribus conferendis, na
uibus fabricandis, & frugibus condendis habile,
quo item tempore, agni, oues, sues, vituli
& muli castrandi.

Caput decimum tertium.

Agricolis & hortulanis & haec
adposuisse consentaneum uide
tur. Nam usu uenit quandoque
ut in re oeconomica profint, quoni
am si plantare uolumus tempore ado
lescentis lunæ hoc fieri suadent, qui
astra callent, quando humidum præ
dominatur, & semina largiore cibari
possunt humore, sic enim citius in fru
ctum suum adolefcunt: Cædēdæ uero
materiæ, decrefcētis lunæ tēpus eli
gunt, quod tūc quæuis materia sicciōr
esse cognoscitur atq; attenuatior, nec
facile

*Luna aucta
edcisa pu-
trescunt.*

facile marcescat carie quæ conficiatur
quum luna aucta decisa quando hu-
mor exuberat, in parua annorum se-
rie uermiculis arroditur & putrescit.
Hesiodus laudat nonum lunæ diem
arboribus conferendis; & decimum
quocertium, uel ideo quod Plutarcho
teste, his diebus insita uis adsit plenior
radicibus, sed eosdem seminibus inu-
tiles, quia tunc iactum semen pluuia
magis desideret, ut putrescat & germi-
net. Decimam sextam plantationi i-
dem incongruam Hesiodus affirmat,
uel inde quod lumē deficientes, germina
fatis non euocet. Nauibus fabricandis
lumē diminutum eligendum censet,
quia has diutius perennare oporteat.
proclus eodem tempore funges in a-
ream condendas dicit, & soleant post
plenilunium uenti suscitari, qui à gra-
nulis palea; glumasq; discriminant,
Sunt autem in his causas & rationes
facile cognoscimus diebus; sic pos-
sunt & alij lunæ dies cæteris operibus
esse commodo | uel damno, ratione
non admodum manifesta. Nam præ-
fatus

*Procli sen-
tentia.*

*Animalia
que ca-
stranda.*

fatus, autor agnos castrandos monet, sexta lunationis die causa ignorata, octaua boues & porcos, duodecima mulos, decimam sextam maribus gignēdis oportuniore affirmat quam foeminis; decimam uero selectiorem foeminis quam masculis.

BUFONEM ANIMAL FOEDIS.

simum non fineratione à Deo creatum.

Caput decimum quartum.

MUltis rationi dissonum uidetur quod Deus bufonem animal foedissimum, minimeque proficuum in hominum conuersationem creauit; quem etiam a nostra religione diuetsi, nihil frustra creasse proclamant. Quibus obuiandum sit, Vuilhelmus de Conchis, in omni doctrinarum uir; tetragono constans & multum eruditus opinatur, dicens, licet Bufo animal sit ualde horredum, natura seuum, progressu pigrum, ueneno pestiferum, homini inimicum, tactu maxime sordidum, cibatu suspiciosum, quia terra solum uestitur, &

Genere

*Bufo ani-
mal horred-
um.*

C ad

admodum parce, ut eam saltē pro integro die quantum pede corripere potest capiat, timens, ne si plus comedat, terrę denuo habitus, sit defectus, tamē aspiciētem admonet ut pro Dei gratuito beneficio qui ipsum nō Bufonem sed hominē creavit, animal prope diuinum sublimi oris, ut cœlum intueatur & rationis capax sit, immensæ Dei bonitati gratias agat.

EX. QVATVOR ELEMEN-

*tis res omnes esse compactas, sed quanta
uis rem elementum aliquod sequi po-*

tenius, & singulare,

Caput decimum quintum.

*Elemēta ad
res omnes.*

Licet ad rerum omnium generatio-
nem omnia elementa in composi-
tionem conueniant, singulæ ta-
men unum præcipuum elementum
imitantur, uelut lapides qui opaci sunt
& grauiorē a Dominio terrei habentur,
trās parentes & qui ex aqua cōcre-
ti, ut Cristallus, Perillus, & margari-
tæ in conchis, aquei. Aquę supernatā-
res & spongiosi, ut pumex, & qui spō-
gijis

LIBER PRIMVS.

gnis includit, aerei. Sed ex quib. ignis
 elidit ignei, uelut pyrites & asbeltus. *Lapides aere
rei.*
 Sic inter metalla terrea sunt plumbum
 & argentum; aquea argentum uiuum, aerea
 cuprum & stannum, & ignea aurum
 atq; ferrum. Et sicut in lapidibus &
 metallis haec rata sunt, sic in plantis quo
 que, nam terram imitantur radices pro
 pter densitatem, folia aquam propter
 succum, flores aërem, propter subtili
 tatem, & semina ignem propter spiri
 tum gignitum. Pari modo de ani
 malibus & eorum membris differen
 dam, Philosophi strident, nam terrea
 sunt; inquit quae hypogea & ter
 rae caueinas inhabitant, ut uermes
 sunt, talpae & lumbrici; Aquea uero
 pisces, aerea aues, & ignea quae ignem
 colunt, uelut Salamandra, et quae igneo
 calore astuant ut leo, columba &
 struthio, quem ferunt frigidum & du
 rissimum in corporis sui nutrien
 tiam digerere, & stomachum suum ferro
 igneo non oblecti dicunt. Sic animalia
 differunt a se feruntque carnes aere, spiritus
 uitalis. *Animalia
terrea.* *Animalia
ignea.* *Struthio fer
rum deco
quit.* *uitalis*

vitalis ignem, & aquam humores, qui similiter elementares sic habentur ut cholera nigra terram, sanguis aerem, cholera rubra ignem & pituita aquam.

Augustin.

Hic diuus Augustinus animam confortem prædicat. Nā terræ sensum adscribit, rationem aeri, intellectū igni, imaginationem aquæ. Quibus humoribus dispartiuntur quoque sensus in e-

*Senum par-
tuo.*

lementa. Tactus enim terreus habetur, crassiora sibi corpora adsciscens, Auditus aerius, nam aere percusso fit sonus, uisus igneus, dū ex oculis quædam ignem scintillare apertissime notamus, sed gustus olfactusque aquam, sine qua nec odor neque sapor fieri potest. In hanc item aream artus currunt

*Artuum dif-
ferentia.*

hominū, & operationes, tardus enim motus & solidus à terra signatur, quæ inertiam & remissum opus facit, alacritates & amicabiles mores ab aquæ in fluxu emergunt. Aer impetum af-

*Elementa re-
rum omni-
um prima.*

fert, & iracundiam ignis, Sic ergo elementa omnium esse prima, & omnia ex illis & secundum illa uires suas elementares

mentares in omnia diffundere liqui-
do patet.

URBANE FACTVM A' CLAV-

dio iuperaore de scyppo surrepto à

T. Iunio in conuiuio.

Caput decimum sextum.

LEpide factum ac per urbane tra-
ditur à Claudio imperatore cum
T. Iunio uiro pratorio in conui-
uio celebri, in quo cum plures (ut
fit) primæ nobilitatis conuenissent,
ac singulis uasa Corinthia uel myrrhi-
na apponerentur quo nihil ad elegan-
tiam conuiuij posset desiderari. Inibi
T. Iunius qui & prætor & legionis
præpositus fuit, sumpta occasione au-
reum scyphum egregij operis, suffura-
tus est. Quod cum in ratione colligen-
genda imperator Claudius deprehen-
deret, pereleganti commento homi-
nis furtum putauit detegendum, para-
to enim mox alio conuiuio, ijdem ac
cerfuntur qui ad imperatoris dapes
pridie conuenerant, Et cum singulis
uasa eadem gemmea & preciosa in

C 3 mensa

mensa reponerentur; uni duntaxat
T. Iunio Sarnijs ac fictilibus ministra-
tum est. Quod & Suetonius oppresso
Iunij nomine scribit. Ex quo dein-
ceps probro feruili respersus est, qua-
si scyphum aureum in principis con-
uiuio surripuisset.

IN ALIQVIBVS HOMINI-

bus corda reperiri hirsuta, hoc quid signifi-
cat: de Aristemone pluscula. Cordis item
magni, rigorosi & pa-
rui, praesagia.

Caput decimum septimum.

Ad miratione digna, & ferme in-
credibilia isti recensent qui, ana-
tomen celebrant, recēsent enim
in quibusdam hominibus dissectis,
corda reperta esse hirsuta, cum ossicu-
lis, ut in equorum cordibus reperian-
tur, quibus uix adhibenda fides esset,
ni ueterum anxia sedulitas subscribe-
ret. Habent historiae Aristemonem
Missenium unico die trecentos occi-
disse Lacedemones, & propterea ipse
fuisse captum ad latomiarum poenas,
qui ra-

*Corda hir-
suta reper-
ta.*

*Aristemo-
ne hirsuto
corde.*

qui tamen per cuniculos & caernas
 euaserit, subterraneos secutus aditus,
 unde iterum captus sit, & custodibus
 somno sopitis lora cum flagellis exuf-
 ferit, aufugiens. Et sic tertio captus &
 dissectus sit, ut hominē interius quo-
 que inspicere possent, qui eum corde
 hirsuto fuisse notauerint. Atq; ex eo
 hunc tam uirilem, astutum, & auda-
 cia præditum fuisse censuerint. In Pa-
 phlagonia perdices bicordes Theo-
 phrastus, Plinius, & Gellius scribunt,
 qui eas quoq; minus timidas seu me-
 ticulosas opinantur, in extispicijs cor-
 rigerosum stolidi animantis interpræ-
 tantur, præ grande pauidi, sicut in cer-
 uis uidere liceat, paruū animosi seu
 audacis, quod canes ostendat, Aristo-
 telis suffragio.

*Perdices bi-
 cordes.*

*Corrigo
 sum quid.*

QVOD SIT GRAVISSIMUM

seclus auaritiæ crimen, ex epistola Cas-

si, & alia ex Salustio.

Caput decimum octauum.

QVam multa & quam uaria scri-
 pta sint à ueteribus contra aua-
 ritiam palā est, cū omnes pro-
 pe aucto

peauthores magnis quidem cōuicijs
 infectationibusq; tantum scelus exe-
 crati sint. Sed Auidij Cassij uerba ex ei-
 us epistola repetenda uidentur, quo-
 niam si hoc malum priuato homini in-
 dignum est, certe in principe nephan-
 dum, atq; multādum. Sic igitur Aui-
 dius Cassius ad generum suum. Mi-
 seram rempublicam atq; infœlicem,
 quæ nimis diuites diuitiarumq; cupi-
 dos patitur, itaq; M. Antonius impe-
 rator, uir & moribus & rebus gestis
 clarissimus, nihil in tota uita magis ti-
 muit, atq; depræcatus est quam auari-
 tiæ famam, sicut relatum est à Iulio Ca-
 pitolino. Nam quantum à tali crimi-
 ne abesset, testes optimi sunt eius epi-
 stolæ. Vero autem uerius est quod à
 Crispo Salustio fertur in hunc modū
 Belua, fera, immanis, intolleranda est
 auaritia. Quo se uertit, oppida, agros,
 prophana atq; domos uastat, diuina
 cum humanis permiscet, neq; exerci-
 tus neq; mœnia obstant, quo minus
 in sua penetret, fama, pudicitia, liberis
 patria atq; parētib; „cunctos mortales
 spoliat,

*Auaritia be-
 nifici.*

spoliat, Ea hanc ob rationem adponenda duxi, ut quisque facile intelligat quid spei collocandum sit in eos qui aurum ac diuitias congerendas statuunt.

NATURAM PERSÆPE ME-

ci. um, etiam quamuis eruditum, suam industria excellere.

Caput decimum nonum.

Contigisse uidimus ut syncerus quidam noster amicus morbo trucidaretur quem Græci *καθαλαγία* uocant, sic ut oculorum persentisceret caliginem, & mentem ferme alienatam, cum uomitu, & suppressa uoce, corpore ad animi pene deliquium argente. Qui cum de salute sua actum esse suspicabatur, nullis omnino remedijs conferentibus, morbo sine intermissione uigorante, paucis diebus naturæ uim & artem auxiliantem paulatim exercere sensit, quæ per sinistram nares uermem palmo longiorem eiecit & sic bonus homo liberatus quieuit. Ita sæpe numero usu uernite Aufonius pulchre ostendit dicēs. *vermis per nares creatus.*

C 5 Non

Non est in medico semper releve-
tur ut eger. Interdum docta plus ualet
arte malum.

FORTVITO CASV ET

præter spem morbos mirabiliter
curari posse.

Caput uigesimum.

MOrbis fortuna & casu inter-
dum mederi posse, per mulie-
rem quandam Beneuenus
Florentinus medicus et philosophus
excellens, clarè ostendit. Dicit enim
mulierem se uidisse, aqua intercutem
adeo laborantem, ut nulla ei spes de
salute superesset. Hanc inquit spiritu
quodam exotico eò impulsam, ut
eminenti quodam de loco sese præci-
pitaret in terram, ubi læso utero ad la-
pidem, dissectoq; ita prorsus omnis
effusus sit humor, ut quæ infantulum
octimestrem gestasse uidebatur, eni-
xam credidisset. Sed nec multo post
aut tempore, aut labore, idoneis ad
hanc rem adhibitis presidijs, fanitati pe-
nitus restitutam, idem Beneuenus at-
testatus esse.

Mulier ad
hydropi fili
berata.

P HI

PHILOLOGIÆ

LIBER SECVNDVS.

AB ERVDITIS ET SAPIEN

tibus plerunq; fatuos & dementes progi
gni, et unde hoc ueniat,

Caput primum.



Emosthenes a uiris e-
gregijs & multum sa-
pientibus, quasi fatu-
sic prouisum sit, sem-
per ferme proficisci
pueros fatuos attesta-

sapientibus
fatuos quod
gigni.

tus est. Quem ex tripode locutum es-
se Aristarchus Alexandrinus uir mul-
tiplici & singulari eruditionem prædi-
tus, ac ferme omnium tunc temporis
poetarum censor grauissimus, & Phi-
lometoris regis filij præceptor, pro-
bat. Is enim duos filios habuit Ari-
starchum & Aristagorā utrumq; ue-
lut Suidæ collectanea habet, fatuū &
dementem. Habemus tamen huius
rei testem multò grauiorem Aeliū
Spartianum ad imperatorem Diocle-
tianiū scribentem, in hæc uerba: Equidē
cōstat, inquit, Auguste, neminem pro-

Spartianus
ad Diocle-
tianum.

pe

pe magnorū uirorū optimum & utile
 le filium reliquisse, Denique aut sine
 liberis uiri interierunt aut tales habue-
 runt plerūq; ut melius fuerit rebus
 humanis, iue posteritate discedere,
 Et ordiamur à Romulo qui nihil libe-
 rorum reliquit, nihil Numa Pompe-
 lius quod utile posset esse reipublicæ
 Quid Camillus, cum sui similes habu-
 it liberos? Quid Scipio? Quid Cato-
 nes qui magni fuerunt, iam uero de
 Homero, Demosthene, Vergilio, Cri-
 spo, Terentio, Plauto ceterisque alijs
 dicam. Quid de Cæsare? Quid de Tul-
 lio? cui soli melius fuerat liberos, non
 habuisse? Quid de Augusto qui nec
 adoptiuum filium bonum habuit?
 cum illi eligendi fuisset potestas ex
 omnibus. Sed ad genitos ueniamus,
 Quid Marco fuisset Felicius si com-
 modum non reliquisset heredem?
 Quid Seuero Septimio, si Bassianum
 non genuisset? Hæc Spartianus. haud
 temere ergo quaesitum est à Philoso-
 phis qua ratione id eueniat: Nullus
 tamen est, quod sciam, qui rationem
 ostendat

Osiãderit præter Aphrodisæum qui pul-
 chre nodũ soluit, & cum auctario, de-
 clarat enim non solum cur prudentes
 fatuos & nanos progignant. Sed e-
 tiam cur parentes fatui, prudentes &
 fortes filios edant, Dicens dementes
 & stolidi parentes dum in actu sunt
 uenereo, nimium adstringuntur uo-
 luptati, animamque corpori magno-
 pere immerfam habent, ex quo semẽ
 uirtutum, tam animalis quã naturalis
 potens redditur, & prudentes ualidi-
 que nascuntur filij. Sed prudentes
 quum opposito modo se habeant, op-
 posito quoque modo progignant im-
 prudentes & nanos, Nam coeundo
 mentem sparsam obtinent, & suspen-
 sam cogitantes quæ sunt extrinsecus
 necessaria, unde semen eorum defluit
 ambarum uirtutum defectuosum.

*Cur stolidi
 parentes pru-
 dentes gignant.*

*Cur pruden-
 tes stolidos
 filios.*

IN REGIONIBVS INVENI

ri aliquibus homines miraculosos

& aspectum salte fascinoles.

Caput secundum.

Scribit. A. Gellius nono libro, cum
 se Gratia rediisset in Italiam se li-
 bros

bros carie situque obductos paruo
 ære, sed mira insperataq; utilitate præ-
 ditos emisse, atq; in illis legendo repe-
 risse Scythas illos penitissimos, qui
 sub ipsis septentrionibus ætatem agunt,
 corporibus hominum uesci, eiusq; ui-
 ctus alimentò uitam ducere, & ἀνθρώπων
 τροφῆς nominari, item esse homines
 sub eadē regione cœli, unū oculū habē-
 tes, in frontis meti qui appellatur Ari-
 ma spe, qui facie fuisse κινώπας πο-
 τε ferūt. Alios itē esse homines apud
 eadē cœli plagā, singularis uelocitatis
 uestigia pedū habentes retis porrecta,
 non ut cæterorum hominum prospe-
 ctantia. Præterea traditum esse memo-
 ratumq; in ultima quadam terra, quæ
 Albania dicitur, gigni homines qui in
 pueritia canescant, & plus cernant o-
 culis noctem quam inter diem. Item
 esse com pertum & creditum Saurο-
 matas qui ultra Boristhenem lōge co-
 hunt, cibum capere semper diebus ter-
 tijs, medio abstinere. Id etiā in ijs-
 dem libris ostendimus scriptū, quod
 postea quoque in libro Plinij se-
 pt

Antropo-
 gi.

Homines
 ueloces.

Homines
 in pueritia
 canescētes.

Saurο-
 te.

Homines
 Affrice.

IBER SECVNDVS. 27

p̄tmo naturalis historię, esse quasdā
 in terra Africa familias, uoce & lin-
 gua exitiose homines fascinantes, Et
 in Illirijs quę uisu interimant, si quem
 diutius uiderint, geminas habentes *Homines ca-*
 oculorum pupillas. Item esse in mon- *nis capit*
 tibus terrę Indię homines caninis
 capitibus & latratibus, eosque uelci *Monomeri*
 auium, ferarumque uenatibus, at-
 que item esse apud ultimas terras ori-
 entis alia miracula, homines qui Mo-
 nomeri appellantur, singulis cruribus
 saltuatim currentes, uiuacissimę per-
 nicitatis, quosdam etiam esse nul-
 lis ceruicibus, oculos in humeris ha-
 bentes, iam uero hoc egreditur. (uer *Homines*
 ba sunt Plinij) omnem modum admi *plumati.*
 rationis, quod ndem illi scriptores,
 gentem esse aiunt, ad extrema Indię, *pygmei.*
 corporibus hirtis & auium ritu plu-
 matibus, nullo cibatu uescentem
 sed spiritu flatum naribus hausto,
 uicitantem, pygmeos quoque haud
 longe ab ijs nasci, quorum qui lon-
 gissimi sunt, nō lōgiore esse, quā pe-
 des duos & quadrantē. Gell. li. 9. ca. 4.

DE

48 PHILOLOGIAE
 DE NOMINIBVS EORVM
 Qui crapula, & prepostero modo uinum hauri-
 unt, qui conuiuia, asoti, Asotodydascoli Zophorodor-
 pides, Threchedipni, Epythimodipni, Sympo-
 te Homofiti, Synusiaste, & Colofsi
 dipni dicantur.
 Caput tertium.

Quoniam singularia tantum nec
 omnibus ob uia ascripsisse præ-
 sumpsimus. Qui asoti dicantur,

*Asoti nepo-
tes.* & Asotodydascoli imprimis refere-
 mus, ut postea de alijs mentio fiat si-
 militer. Asoti ergo homines sunt lu-
 xu & gula predesti, hos nostra lingua
 nepotes dicimus. Sicut apud Cicero-
 nem secundo de finibus legimus, quã-
 do inquit, Nolui mihi fingere asotos,
 qui in mensam uomant, & crudi po-
 stridie se rursus ingurgitent; non ui-
 dentes uel orientem uel occidentem
*Asotodyda-
scoli.* solem, Budæus omni iuga doctrina iu-
 re consultus Asotodydascolos asoto-
*Zophoro-
dorp. Thre-
chedipni* rum magistros uel præceptores nomi-
 in multam noctem conuiuia conti-
Epimadius. nuantes appellat, Threchedygnos qui
 rarius

varius conuiuia uisunt. Epydimodipnos qui rerum multarum curis astricti nihilominus cœnæ cupiditate uocatoribus obtemperant, etiam si ad præscriptum adesse queat minus. Colynsidipnos qui inuitati tardiores ueniunt, & moram cœnaturis imponunt, & accubitus inhihent. Et eisdem mensæ participes cõuitas uulgò dicimus & coniunctores. Hoc Cicerò cõpranfores in Philippicis nominat, in nostris conuiujs de istis nominibus plura tractauimus.

Colynsidip
ni Cõuue:

Compran
fores.

IN HERBIS REPERIRI SE.

sexus discrimen, contra Aristotelis opinionem, de Appio plura que Plutarchi locum in Timæo declarant.

Caput quartum.

In herbis sexus reperiri discrimen dicimus, sed improprie quoniam masculina in qua generari potest, qua ratione masculus & foemina in herbis esse non possent, nisi distinguantur appellatione quod quædam illis insunt, masculinum proprietates & foemina. Nam

Mas quis
foem. que

Herba cui
masculina:

D quia

quia masculus maioris est uirtutis ut plurimum quã foemina, Ideo herba cui maior uis inest perficiendi suam operationem, adeptã est masculi nomen, & cui minor foemina. Hæc uero scribimus, ut Pliniana traditio amplius innotescat, contra Aristotelem primo de animalium generatione, Plinius sic habet libro decimo tertio, Arboribus imo potius omnibus terræ nascentibus, herbis & plantis utrumque sexum esse diligentissimi naturæ tradunt, ubi Aristoteles marem à foemina non separari in ijs docet, Sed Dioscorides siluæ medicinalis libro secundo, Plinio calculum addit dicens Anagallidis species duplex est, flore differēs, quæ enim Cyaneum habet foemina & quæ phœniceum masculus dicitur, Idem Plinius de Appio, distinguitur sexu appium Crisippo etenim attestante fœmina est crispioribus folijs & duris, crasso caule, sapore acri, feruido, Sed Dionisius marem nigriorem breuioris radicis, uermiculos gignere neutrum ad cibos

Plante utrumque sexum habent.

Anagallis. Appium.

LIBER SECVNDVS. 52

cibos admittendum, Imò nefas ait.
 Nam id defunctorū epulis feralibus *Appium fa-*
 dicatū, per hęc Plinij uerba Plutarchi *nebris her-*
 quoque locus in Thimeo elucidatur, *ba.*
 quando scribit milites aduersus Car-
 thaginēses eductos appium in uia re-
 perisse, quod infaustū auguriū puta-
 uerūt, quoniā appij coronas sepulch-
 ris addere usurpatum sit. Ex quo pro *Appium au-*
 uerbij locū emerisse arbitramur quod *guriū.*
 est, malam ualetudinē appio indigere *Coronæ ex*

SPLENIUM QUID SIT ET *appio.*

ob quam causam herbas etiam uene- *Proverb.*

nosas in usu habeamus.

Caput quintum.

LEgimus nuper à re medica quie-
 tiores in Plinij uigesimo nono li-
 bro, oculis cruore suffusis spleni-
 um supersuponendum ex melle de-
 cocto cum lana succida & oleo & ui-
 no madefacta, ubi quid Splenium es-
 set mirabamur ualde, sed denuò in
 Pauli Aeginetæ librum sextū irruen-
 tes Spleniū lintheola coplicata esse in *Splenium*
 telleximus, quibus uulnera ulcera- *quid.*
 que teguntur. Aegineta sic habet se-
 cundū autem manualetm curationem

D 2 lini

linimentum siccum indentes, deinde
 splenium superaddentes. Galenus nō
 splenium, sed splenas uocat. Huc co-
 rollarium scite admodum istud duxi-
 mus adponendum. Herbas ueneno-
 sas ideo demonstratas, quoniā ea sit ut
 mors por-
 tus uita hu-
 mane.
 tā humanæ cōditio ut mori plerūq;
 optimis portus sit. Id quod ex Var-
 rone scimus, qui Seruium Clodium
 equitem Romanum in magnitudine
 sui doloris (podagra enim laborauit)
 cura sua uenenosis halusculis perun-
 xisse scribit, ut portum quietiorem at-
 tingeret, quem ceptum fefellit, nam
 superstes membra fecit anodina, hoc
 est sine sensu.

QVID SIT STOMACHVS

quidq; significet, quid stomachari stomachus
 bundus & stomachum habere bonum.

Caput sextum.

*Stomachus
 paterfamili-
 as.* **Q**uia stomachum corporis uni-
 uersi patrem familias omnium
 medicorum suffragio esse no-
 uimus, sed sibi in primis cōsulentem.
 Nam prius cibum pro sui nutrimen-
 to sumit, antequam ad alia membra
 quicquam

quicquam transmittat, dicemus in pri-
 mis quid sit stomachus. Est ergo sto-
 machus Plinio scribente, fistula, per *Stomachus*
 quam cibus in uentrem defertur quā *Oesopha-*
 Oesophagum quidam dicunt. Ast su- *gus.*
 binde pro lacuna seu uentre, hoc est
 ciborum receptaculo, sumitur: et pro
 animo quoq; ut Budæo placet, qui
 ex Ciceronis quadam epistola, secun-
 do libro ad Cœlium id probat. Sic e-
 nim Cicero præfato loco: Nosti ete-
 nim stomachi mei, cuius tu similem
 quondam habebas, non solum in ho-
 minum insolentiam indignitate, sed
 etiam oculorum fastidium. Vbi meta-
 phoram Budæus à stomacho ductam *Stomachus*
 ait, quem facile commoueri & turbari *pro animo.*
 asserit. eo cibo à quo natura abhorret
 Item pro patientia, præscripto autore.
 attestante, quādo Ciceronem allegat. *Pro pacien-*
 Consuetudo (dicens) diuturna callū- *tia.*
 iam obduxit stomacho meo, id est, e-
 go iam ferre patienter ea destinaui.
 Similiter pro appetentia, uel ideo,
 quoniam naturalis appetitus in sto-
 macho esse dicitur, rerum quæ animo
 D 3 & gustui

& gustui faciunt, id quod etiamnum Plinius ostendit, in præfatione naturalis historię ubi stomachum appetitū glorię nominat, sicut appetitum cibi dicimus, stomachari, displacentiā quidam nominant, A' Gellius decimo sexto libro stomachabundū dixit, eum qui ad irā uehementior est & epigrā matarius duodecimo libro bonū habere stomachum pro tolleranter & æquo animo concoquere,

*Stomachari
Stomachabundus.
Bonum habere stomachum quid.*

MAGNAM IN HOMINIBUS
morum esse discrepantiam, & unde
hec emergat.

Caput septimum.

MAGNAM in hominibus morum aut naturarum esse discrepantiam uel cecis compareat. Reperias enim natura quosdam timidos, tardos, somnolentos, inertes, pigros, segnes & ignauos. Quosdam ab his uel diis diapason distantes, animosos, strenuos, uigiles, industrios, cordatos, & excitatos. Alias item natura pios, religiosos, iustos, continentis, modestos & probos, & alios diametraliter repugnantes

Disparitas hominum.

gnantes irreligiosos, impios, iniustos
 auaros, procaces, incontinentes & in-
 uerecundos. Istis quibus natura de-
 xtra comparuit ad res aggrediendas
 facilior aditus patet, & alijs quibus no-
 uerca iniquior extitit, multo difficili-
 or. Meuium & Paccuium tantū olei *Natura qui
 bus nouer-*
 insumpsisse lucubrando crediderim, *ca.*
 quantum uel Homerus uel Vergili-
 us, sed primis natura repulsam dedit,
 eosq; ignobiles esse uoluit, sequentes
 autem creta notauit, heroū istos albo
 inscribens. Vnde uero contingat eius
 modi dispareitas, Plotinus primò de *Vnde dispa-*
 prouidentia lib: duras ostendit causas, *reitas,*
 quarū primā inclinationē illam dicit,
 quā ante præsentē uitā anima recipit,
 quādo in corpus uergere desiderat, ut
 eiusdem consortiū habeat, hāc tamen
 expūgimus, quia nostræ religioni op-
 pugnat, quoniā ante uitā nullas esse a-
 nimas credim⁹. Sed alterā probamus
 quod corpus uidelicet sic affectū ani-
 mā infusam ad hæc uel alia trahat, seu
 inclinēt, potius ut dissimiles in homi-
 nib. reddant mores seu effectus. Non
 D 4 tamen

*Regiones corpora at-
terant.* tamen negamus corpora quādoq; re-
 gionū in se recipere impreiōnes au-
 iūcia. Nam meridiana luce clarius est
 Latinos regionis culpa superciliosos
 esse & elatos, Gallos leues & molles,
 Hispanos iaciabundos, Germanos
 Martis & uini cupidis, Græcos men-
 daces, & Pœnos fœdifiagos. Medici
 multum item referre dicunt, quo se-
 mine quis sit progenitus, quo uentre
 totus embrio, quibus horis natus in-
 fans, quib. cibis & exercitijs educatus,
 quibus cum alitus, quomodo discipuli-
 nis imbutus, & sub qua cœli parte nu-
 tritus. Ex Thaletis Milesij uer-
 bis facile cuiq; patebit, nationes uari-
 as, diuersos quoq; homines plantare.
 Se enim quam magnas Deo gratias
 habere, ppter tria cōfessus est, primō,
 quia se hominem non bestiam creati,
 hinc quod marem & non fœminā, po-
 st emō Græcum & non Barbarum. In-
 nuens Græcos natura magis aptos ad
 Philosophiam, propter cœli bonā tem-
 periem: Barbaros autē ex aëris distē-
 perantia obtusos & philosophiæ mi-
 nime

Latini su-
perciliosi.

Galli leues.

Germani
bellaces.

Græci men-
daces.

Pœni fœdi-
fragi.

Thales pro-
pter tria
gratias.

Barbari
obusi.

nime capaces, tantum corporis influ-
xu in animam esse Platonici attestan-
tur, ut uerissimè homines pro corpo-
rum uarietate, uarijs etiam rebus oble-
ctari, credant, dicentes eos qui de cœ-
lesti substantia corpus habeant, de re-
rum figuris & cantibus, maxime diui-
nis, curam gerere, & qui ex igne, fu-
mo & odoribus, in primis sacrificiorū
gaudeant. Causā præfatæ disparitatis
sacrarū literarū præsidēs etiā ostendūt,
sed alia uia, primi siquidē parētis la-
psum obijciūt, qui euitatus, omnes simi-
les ad Dei unius imagine procreasset.

DE CARMANORVM MIRI-
fica in suspendendis capitibus, consuetudine, & de
eorum linguis esit. in. iis.

Capitulum octauum.

Inter alia quæ de Carmanis popu-
lis Strabo in sua geographia scribit,
illud etiā uisum mihi est mirificum
& dignum ut huc scribatur. Scribit
igitur neminem apud Carmaniam po-
pulos uxorem posse ducere, nisi ca-
put alicuius occisi hostis ad ipsū regē
detulisset, Rex autem transeū seu cal-

Carmani
iudices.

D 5 uarias,

PHILOGIÆ
 uarias, ut Cornelius Celsus appellat,
 in regia suspendi fecerit, lingua prius
 ē faucibus eruta, quam, minutatim
 incidi curauerit panibus permiscendā
 ut hanc illi comedendā apponeret
 qui caput hostis occisi ad se detulisset
 & alijs itē aulicis ac familiaribus qui
 in eius gratia fuerāt, Quin apud eos-
 dē ille rex, eodē autore scribēte, habe-
 ri solet celebratior atq; præclarior ad
 quē plura occisorū cap. delata forēt.
 Q V A N T V M O P T I M I S P R A E
 ceptoribus discipuli debeant ac de Alexandro plu-
 scula erga præceptorem suam Aristotelem.

Caput nonum.

Q Vantum discipuli honestis ac
 eruditis præceptoribus debe-
 ant, abunde quidem ueteres
 principes & Romani & Græci demō-
 strarunt, qui suos quidem præcepto-
 res non modo summa, & egregia ob-
 seruatione coluerūt, sed honoribus e-
 tiam maximis atq; dignitatibus profe-
 cuti sunt. Nā parentibus & dijs ac præ-
 ceptoribus (ut inquit Plato) uix Her-
 culeus. de pro merito illud uetus ἀντιπελαργείμ
 obseruari potest, cum tanto mi-
 neri

Præceptoribus non æ-
 quiualens.

LIBER SECVNDVS. 59

neri nulla satis gratia regeatur, Alexander autem Macedo Philip-
 pi filius, qui foelicissime imperavit,
 cum Aristoteli suo preceptori ac Phi-
 losopho debere se ingenij eruditione
 intelligeret, non semel quidem suum ani-
 mum atque obseruantiam preceptori ape-
 ruit, ratus suum esse officium, ex iure ipso
 humanitatis tanto preceptori uicem ali-
 quam optime de se merito referre. Non e-
 nim Aristot. tantum nomini condidit pa-
 triam ac tantae rerum claritati benignum, ut
 inquit Plin. sept. li. animi testimonium
 miscuit, sed etiam naturae sacra & causas
 perquirenti operam maximam tulit, ne tam
 diligenti studio & honestissimae disci-
 plinae sua deessent emolumenta. Sicuti
 quum lib. illos quinquaginta de ani-
 malibus composuit, quoniam octo-
 ginta quidem talenta (ut inquit Athe-
 naeus) impensa in his sunt, in quo rex
 maximus aperte demonstrauit, non mi-
 nus posteritatem commentarijs instrue-
 re, quam uniuersi orbis populos atque
 prouincias deuincere. Sed hoc totum
 C. Plin. declarat ab eodem, ad Caesarem
 Vespasianum octauo naturalis histo-
 riae

*Alexander
in Aristote-
lem.*

*Ariste. quin-
quaginta li-
bros de ani-
malibus.*

riæ libro in hunc modum, Alexander inquit, Magnus, cum esset inflammatus mira cupidine animalium naturas noscendi, commentationem hanc Aristoteli delegavit, summo in omni scientia viro, tum aliquot millia hominum in totius Asiae Græciæque tractu parere illi iussa sunt, eorum uidelicet quos uenatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque uinaria, armenta, piscinæ auaritia in cura erant, ne quid usquam gentium à tanto possit ignorari. Hos enim omnes percontando quinquaginta ferme uolumina illa præclara de animalibus condidit. Hæc Plinius de Alexandri studio & affectu erga præceptorem Aristotelem. Est tamen notandum in quibusdam reperiri commentarijs, tandem Alexandrum, mutato animo contra suum præceptorem eum capitali odio fuisse infectatum, quod uerum esse & illud admodum insinuat, quod Alexandri mors ex illo ueneno Stygiæ aquæ, non sine infamia Aristotelis, excogitata creditur.

*Aristoteles
ab Alex.
odio profe-
quutus.*

Con

CONFERRERE PEDEM AVT
 capita quid sit, quemuis ferre iudicem quomodo
 intelligatur, Zigoſtica fides. Iuratissimis testis,
 Iuratus iudex, præiudicare, appoditorium, Fortunæ
 beneficiarij qui Logodædali, opſolodædali,
 Desulorius equus, Syllaturire & Phal
 laratſare quid.
 Caput decimum.

Conferre pedem cum veritate,
 Teste Būdæo, veritatem est ac-
 cedere propius, Conferte capi-
 ta Liuius undecimo ab urbe condita
 pro colloqui dixit, quemuis ferre iu-
 dicem Ciceroni in oratione pro Ro-
 scio cuiusuis iudicis est acquiescere
 sententiæ. Zigoſtaticam fidem Alcía-
 tus, fidem plenariam & examinatam
 ideo nominauit, quod Zigoſtica li-
 bra sit publicè in ciuitatibus suspensa,
 testem iuratissimum Cicero Tuscula-
 narum quæſtionum fide dignissi-
 mum appellat, quia testi quantum
 uis graui uix creditur, si non iura-
 tus sit. Ita iuratus quoque iudex
 cuius decreto propter æquitatem fi-
 dendum sit, præiudicare Suetonius in
 Augu

*Cōferre pe-
dem.*

*Cōferre ca-
pita.*

*Ferre iudē
cam.*

*Zigoſtati-
ca fides.*

*Zigoſtica
quod.*

*Testis iura-
tus.*

Pralucere Augusto facem præferre dixit ad uiam
quid. illustrandam. Id quod Plinius libro
Apodito - uigesimo quarto, irradiare dixit, Apo-
rium quod. dyterium latine spoliarium appella-
Spoliarium mus quale in thermis inuenitur, gymna-
Fortunæ be- sijs, & fanis sacro sanctis, fortunæ be-
neficiarij. neficiarios, fortunæ alumnos inter-
Logodæda pretatur Budæus, Logodædalos qui
li Opsodæ in sermonis concinnitate uerbis utun-
dali. tur uermiculatis, opsodædalos autem
Apitius gu- ferculorum distinctores, aut eos
losus. nominamus qui in cibis parandis no-
Desulto- biles sunt, uelut Apitius fuit artis cu-
rum quid. linariæ seu popinariæ scriptor lucu-
Anphip- lentissimis. Desultorium uero quod
pus. ab alio in aliud commutatur, ut equus
Syllaturire desultorius quem Græci anhippum
Phallarati nominant eum post rostrum. Cicero libro
care. nono ad Atticum à Silla maximæ cru-
 delitatis homine Syllaturire pro tyrā-
 nisare dixit, quem admodum phalla-
 ratifare à Phallaride dicimus
 eodem significa-
 tu.

Quid

LIBER SECVNDVS

QVID SCYTALA SIT

*laconica.**Caput undecimum.*

MArcus Tullius in quadam ad Atticum epistola sic ait, Habes Teytatam laconicam, quæ pro uerbialiter dicto, significare uoluit *Scytala laconica.* epistolam breuissimè scriptam, & occulto significatum obscuratam, sicut Lacedemonij ueteres facere consueuerunt, qui occultare uolentes literas publice ad imperatores suos missas, ne ab hostibus exceptæ, consilia sua iudicarent, epistolas mirando commento mittebant. Namq; lorum tenuissimū furculo tereti atq; oblongo *Egregiū laconem. commentum.* complicabant, et in eo loro literas pertransuersas iuncturarum oras inscribebant, id lorum deinde exfurculo reuolutum imperatori suo mittebant, qui huius comodi conscius, furculo compari quem habebat, lorum consimiliter complicabat atque ita literæ per ambitum eundem furculi coalescentes rursus coibant, & ita integram & incorruptam epistolam &

& facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ Græcè scytale laconice, hoc est scytala laconica nuncupabatur, autores sunt Gellius libro decimo sexto, cap. nono, et Plutarchus in Lysandro. Cum Cicero igitur exemplum epistolæ Marci Antonij ad se missæ inseruisset epistolæ ad Atticum, dixissetque que habes Scytalā laconicam, hoc est, epistolam breuitate laconica scriptam, & super rebus arcanis compositam, sicut Lacones componere consueuerant. Nos itidem cum significare uolumus furtiua scripta uel per notas composita ut dictator Cæsar autore Suetonio facere consueuit) nominare possumus prouerbialiter, Scytalam Laconicam.

QVIBVS MEDIIS DAEMONES
sublunares in fugam compellere
queamus.

Caput duodecimum.

DE ijs demonibus anno sexagesimo tertio Isagogen in mediū dedimus, qui sub lunari uersantur calimitio, ex qua paranoesim hanc
fan

Lacones
breuitati
student.

LIBER SECVNDVS. 16

sanctorum patrum suffragiis acceden-
 tib. ponimus, quomodo nempe infu-
 gam cōpellantur. Origenes ergo nihil *Origenes*
 certius esse scribit in libro ad Cellum, *cōtra aenob*
 quam Iesu Christi nūcupationem, *ues.*
 Spectatum enim per se dicit cum ex
 hominū animis nō cōportibus quocq;
 sic innumeros profligatos. Dicit autē
 Athanasius in libro de uarijs quaestio- *Athanasius*
 nibus, praesentissimum aduersus ma-
 lorum dæmonum insulais, remediū,
 initium psalmi sexagesimi septimi te-
 statur. Exurgat Deus & dissipentur
 inimici eius. Cyprianus in libro quod *Cyprianus*
 Idola dñi non sint, dæmones per De-
 um uerū in fugam adiurandos iubet.
 Quidam ignem, quia sacratissimum
 elementum sit & signum atq; u. h. cu-
 lum superioris ignis in hoc multum
 prodesse narrant. Unde si. c. n. s. ad *Lumina fat*
 mortuorū sarcophagos, luminā quōq; *coprogis*
 obseruata censent, uel inde quod Py- *Pythagoras*
 thagoras Deum nequaquam sine ac- *stacuum.*
 censo lumine adorandū statuere. Alij
 gladios in hoc intentum stringunt ex
 undecimo Odij sicq; Homen id sumē-

E tes

tes, ubi scribit Vlyfsem matri suæ fecisse sacrificium euaginati gladii medio, quo umbras à sacrificij arceret sanguine, & ex sexto Maronis quando Sybilla Aeneã ad inferos ducens, sic affatur dicens: Procul ô procul esse prophani. Tuq; iuandæ uiam, uaginataq; eripe ferrum. Philostratus contumelijs & diris impræcationibus, Apollonium sibi suisq; socijs obuiam factum dæmonem, sic in fugam conuertisse scribit, ut Phantasma stridens & cum horrore maximo ab ipsis euanuerit. Cum plures suffitum ex calamanto, peonia, mēta, palma Christi, aut apio in hoc casu laudant: multi coralli rubei præsentiam, arthemisiæ uel hypericonis, rutæ, seu uerbenæ. Nonnulli clauium tinnitum, uolarum strepitum, uel armorum horrendum sonitum quoque prodesse narrât. Tertulianus præfatis omnibus certius antidotum offert, quando nos uelut Iob fortissimum Dei athletam, pugnare aduersus tentationum insultus hortatur, sericoq; uestiri monet probitatis, purpura pudicitia,

*Suffitum cõ
tra demon
nes.*

*Tertulian.
de fuga de
mon.*

LIBER SECVNDVS 67

Hæc, clamyde patientiæ, cogitandum quod
 suadet omnia quæ demon ad euertendam
 nostram integritatem machinatur, in
 constantis casura gloriâ & eius machinamenta,
 in hunc finem à Deo permiffa, ut quâ
 cōstanter aduersa perferre uelimus
 experiatur, ad hoc Hieremias dicitur,
 dominus exercituum iusti probator est.
 Diuus Maximus in lib. de Charitate,
 daemones infringendos et etiam interficiendos
 præcipit. Idem abunde satis fieri docet,
 quando cum præceptorum Dei obseruatione,
 affectus qui in nobis ebulliunt, imminuimus,
 aut quando prorsus per affectuum
 carentiam totam calūniandi occasionem
 excludimus, cum propheta dicitur:
 uade homicida, dominus mecum est,
 bellator fortis, tu cades & deleberis
 apud me in æternum. Olimpiadorus
 decimo capite, quando scribit in
 Ecclesiasticam historiam, omnes sensuum
 aditus occludendos censet, sicut neque
 per oculorum illecebras, neque per aurium
 pruriginem, neque per petulantis linguæ
 petulantiam

tiam dæmon admittatur. Hoc enim si gnaculum contra dæmones absolutif-
simum habeatur. Quidam duobus ar-
mis in pugnam progrediendum mo-
nent, præcatione quidem quæ in cœ-
lum subducatur affectus, & sciētia uera
quæ salutaribus opinionibus commu-
niat intellectum, & suggerat quid sit
orandum, ut ardentem oremus iuxta Ia-
cobum non hæsitanter. In Esaiaë pro-
phetæ & diui Pauli armarijs reperiu-
tur similia, Esaiaë quinquagesimo no-
no, Ad Ephesios sexto, & Thessalo-
nicenses quinto.

QVIS ROMANIS DIERV

ciuilis dictus fuerit, qualis eiusdem diuisio,

Crepero quid, crepusci, creperum ora-

culum crepera bella & die

crepiti senes quid.

Caput decimum tertium.

Dies ciuilis **D**ies ciuilis, Romanorum calculo
à media nocte incipiebat, sese cō-
tinuans in alteram mediam no-
*Media no-
ctis inclina-
tio.* **ctem.** Et huius diei tēpus primū, etiam
Galliciniū. in hunc usq; diem mediæ noctis dici-
tur inclinatio, secundum gallicinium,
tertium

tertium cōtinuum, cū & Galli et homi-
 nes quiescūt, hinc difticultū cū cogno-
 ſci incipit dies, poſt mane, quādo dies
 clarus eſt. Mane quidem quod ab infe-
 riorib. locis, id eſt à manib. lucis exor-
 diū emergat. Legibus duodecim tabu-
 larū ortus tātum & occaſus dies nomi-
 niabantur, poſt annos autē adiectus eſt
 meridies. Nouiſſimū diei tempus ſu-
 prematē peſtas uocat poſt quam ue-
 ſpera ſequitur, à ſtella quam Græci hu-
 ſperam, Plautus ueſperuginem. Enni-
 us ueſperum, Virgilius heſperonap-
 pellat, inde crepuſculum à crepero,
 quod dubiū ſignificat dictū, tanq̄ lux
 dubia id horæ ſit, incertumq̄ exiſtat
 id temporis noctis ne ſit an diei. Inde
 crepuſci nominati à Sabinis qui eo
 tempore erant nati. A Lucretio dictū
 eſt creperū bellū, cuius anceps, & du-
 bius eſt euentus. Oracula quoq̄ uoci-
 tarunt quaſi ancipicia, ambagiola, du-
 bioſa. Hinc ſenes decrepitos dici qui-
 dam nomināt, quaſi dubiæ ſunt uitæ.
 Poſt crepuſculū id ſequitur tempus,
 quod à luminibus accenſis, prima fax
 dicitur

Conticiniū
 Diluculum
 Mane.

Meridies.
 Suprema iē
 peſtas.
 Veſpera.

Phospho-
 rus.
 Crepuſcus
 lum.

Crepuſci.
 Creperum

Crepera.
 Decrepiti
 ſenes.

Crepuſculū
 id eſt prima
 fax.

Concubiū. dicitur, deinde concubia siue concu-
Silentium noctis. bium, quod tunc omnes ferme cu-
Intempesta nox. bant, alij ab eo quod sileretur id tem-
 pus silentium noctis appellauerunt,
 sicut Liuius. Nouissimo loco, intem-
 pesta nox dicta, ex eo quod non ha-
 bet idoneam tempus rebus gerendis,
 & eo tempore nil agi tempestiuū est.
 Huius diuisionis auctores sunt M. Var-
 ro, Macrobius, Plinius, Cēforinus &
 A. Gellius. Sic ergo uiginti quatuor
 horis constitit, ut contineret, & lu-
 cem & tenebras.

SERIS NON SEMPER
 herendum.

Caput decimumquartum.

Hercules cū Onphale iussit. **S**eris non semper incumbendum
Socrates cū puero lufit. Hercules indicio est, qui labores
Agessitius arundine equitauit. quos subinde in certaminib, subi-
 bat, ludicris in Onphales Gynęcio lo-
 uis ex Alcmena filius existens, pue-
 ris colludēs. Sic de Socrate quoq; Ae-
 lianus scribit, quem Alcibiades inter-
 dum Lamprocli, adhuc infanti conio-
 cari reperit. Agessitius arundine in-
 dens equitauit, cū in filio suo etiā ad-
 huc puello, quem cum quidam irra-
 sisset,

fisset, tace inquit, cum tu pater euase-
 ris, me imitaberis. Item Architas Ta- *Architas est*
 rentinus reipublicæ & philosophiæ *pueris ioca-*
 deditus, maritus effectus seruis abun- *tus.*
 dans, quorū liberis sua oĩa in mensa,
 nū alias colludendo, quā liberaliter cō-
 donauit, reges itē Parthorū ne semp *Parthorum*
 in arduis torpescerēt, aliquādo remis- *reges quan-*
 siores telorum cuspides, qñq; acue- *doq; octosi.*
 re solebant. Sic Aero po Macedoniæ *Aero Ma-*
 regi placuit, ut tēporis aliquādo sub- *cedoniæ ab-*
 leuaret tædiū, & a publicis tractandis *bacos. fecit.*
 liber, honestē frueretur ocio, abacos *fabre fecit, uile et ridiculū opus tanto*
 regi. Mahometes Ochomannus, qui *Ochomannus*
 Græciæ imperiū euertit, cū oratorū po- *cus coclea-*
 stulata audiisset, externarū gētiū co- *rea. fecit.*
 clearia lignea affabre exlabat, aut in
 tabella aliquid effingebat. De Do- *Domitia-*
 mitiano quoq; ridiculū historiæ ha- *nus muscas*
 bent, qui in secreto muscas stilo con- *interemi t.*
 figebat, ut a subditorū tædiosis quæ-
 relis modicum subleuaretur. Ta- *Cato con-*
 ceam, Catonem qui pro tempore *chas con-*
 conchulas in littore congeffit Caie- *geffit.*
 tano.

DE HEBRÆORVM AN.

t quo: um Zelotypis.

C pur decimum quintum.

Hebræorū
adulteric.Multa de
adulterij mi
vaculoja.Poena in ora
to u u put
rorum.

Illa quoque memoranda hoc loco
 sunt quæ ongo tēpore seruauerūt,
 cum adulterij suspectam habebant
 coniugem, ad sacerdotem enim e-
 am ducebant, qui oblato iureiuran-
 do, membranam sacris uerbis conscri-
 ptam aqua lauabat, ad eō ut sacra uer-
 ba delerentur, cōspersaq; muliere pa-
 uimenti aut parietum templi pulue-
 re, presente uiro, huiusmodi aquam
 ea portabat. Mira profecta res. Nam si
 adulterij crimine carebat, ualidior
 mulier abibat, quod si peccasset, hy-
 dropis corripiebatur, uenterq; eius
 marcescebat. Et quia matrimonij inci-
 dimus aream, nunc ceu ab arbore ad
 fructum, ita à matrimonio ad liberos
 rranfibimus, scribeutes quam seuerē
 apud Hebræos crimen non pulsati tan-
 tum, uerum etiam maledicti patris
 uindicabatur. Nam qui ita male de pa-
 rentibus meriti essent, nisi prima pa-
 rentum

tum admonitione corrigerentur, fuerunt
 carum supplicio multabantur, præ
 scriptarum testis est iuratus Baptista
 Campolulgosus secundo libro.

DE SEPTEM MIRACVLIS.

totius mundi, & domo Cyri regis Medorum, ual
 de sumptuosa. De Alexandri Magni, edibus mul
 tam propter inanis sumptus prodigiosis. & Catulo
 Romano qui capitolij tegulas in aurauit.

Item de Popæ Meronis coniuge.

Caput decimum sextum.

Septem deperditi atque frustrati
 sumptus opera, per uniuersum or
 bem celebrata, Cassiodorus sc
 bit, quorum primum Ephesiæ Dianæ
 cedrinis trabibus templum, fuit ab
 Herostrato aucupandæ gloriæ causa,
 incendio datum. Alterum Mausolæ
 id est Mausoli regis Carix sepulchrū,
 in ære sine appendiculo, nisi saltem ma
 gnetum pendens, ab Arthemisia uxo
 re fabricatum, Tertium Collossus
 Solis miræ altitudinis apud Rhodi
 os. Quartum Iouis olympici à Phidia
 simulachrū, affabre ex ebore sculptū

Scriptū o
 pera mira
 culosa mun
 di.

Templum
 Dianæ Eo
 phesiæ.
 Sepulchrū
 Mausoli.

Collossi So
 lis.

E e quaa

Babylonis quantum Babylonis superba & alta
mœnia. mœnia, quæ Semiramis regina Ae-
Pyramides gypti ædificari fecit, sextum Pyrami-
Cyri do- des quoq; Aegypti, & septimum Cy-
mus ri regis Medorum miraculosa do-
 mus, quam Memnon arte multum
 sumptuosa illigatis auro lapidibus,
 extruxit, Cui nos æque superuaca-
Domus Ale- nei sumptus domum Alexãdri Mag-
xandri. ni, addimus. Hic enim ut magnus re-
 rum profusus extitit, in Babilone sibi
 thronum aureum fieri curauit, cui si-
 milis in toto orbe non reperiebatur.
 Erat enim duodecim cubitorum, ad
 quem per duodecim gradus aureos
 ascendebatur. Hinc duodecim erant
 statuæ aureæ, in quibus scripta erant
 nomina duodecim principum, sur-
 sum eminebat Alexandri sedes ex
 Smaragdo, cuius parietes undiq; ex
 Topasio fuerant ornati. Sed quia
 sumptuum proscibendorum hanc
Cattulus ca- incidimus mentionem, Cattulum
pitoliū au- Romanum huc quoque adscribere
teistegulis, lubuit, qui Capitolium tegulis inte-
 gi cu-

gi curauit aureis, & primus lectis aurum atque argentum adiecit, & Poppeam Neronis sumptuosam coniu-
gem, quæ iumentis suis ex auro sole-
as parauit. Hæc & similia Gnido Vi-
turicensis habet.

IN ELLEBORI ALBI PRO-
uomitu administratione diligenter curandum, ne
leuitate medicus utatur, sicut Agyrtæ & Seplastia-
rij solent, qui oppidatum in magnam ho-
minum perniciem obam-
bulant.

Caput decimumseptimum.

SEplasiarios & Agyrtas oppida-
tim & bene & male habentibus
indifferenter Elleborum admini-
strare, nemo est qui nesciat: quali au-
tem uitæ discrimine, semper ferme ca-
sus ostendit, & iam item ostende-
mus. Nam cum quidam medicæ ar-
tis imperitus, magis ueterinarius,
quàm medicus, albo ueratro seu albo
Elleboro uomitum ciere solitus, o-
mne genus morbi tali præsidio se cu-
raturum polliceretur, accidit forte
ut in manus eius incidere quidam,
qui

Poppea hæ-
xus super-
minentis.

Agyrtæ pa-
riculosi.

Impostor
quidam usa-
ratro curat
uit.

qui duobus annis stomachi uicio laborauerat, nec ullis unquam medicamentis sanari poterat, utpote quod cum suapte natura difficile est, difficilimum etiam redditur in corpore ægroto atque imbecillo, præsertim ubi licentiori quadam libertate utatur æger. Album igitur & huic ueratrum ex more exhibente illo, plurimum bilis ac pituitæ tum nigram quoque, & postremo sanguinem eiecit, quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum sudor frigidus toto capite & thorace emanans, nouissime mors subsequuta est. Non igitur ignorare diligens medicus debet, huiusce modi medicamentum non semper ægris prodesse, sanis uero semper obesse. Nam ubi robustum corpus nactus fueris, & uentriculus sit potens, morbusq; longior ac difficilis ut, comicialis est, insaniam, aut pares istis, tunc album ueratrum rite ac citra medici culpam exhiberi potest, non tamen nisi adhibendis adhibitis.

Vnde

sudor frigidus mortis signum.

Veratrum quoq; exhibendum.

LIBER SECVNDVS. 77

V N D E P R I M V S A N N V L O

rum emerferit usus, & in quo digito ferendi
sint annuli caput.

Caput decimum octauum.

MAcrobis annulorum inuen- *Annulorum*
tum Romanis adscribit, quo *in uentores*
rum usum saltem liberis con *Romani.*
cessum fuisse docet, cui Ganuensis
monachus ritè hallucinatur diuerso
modo. Dicit enim quondam Roma
nis lege fuisse cautum, ut qui flagitiū
penso non admodum graue patrasset *Bimia Fla*
ut pro flagitiū tessera suspensam à col *gitiū symbo*
lo gestaret simiam, ex ferro sculptam, *lum.*
nates non sine magno gestantium pro
bro, sursum ad flagitiosi os uergen
tem. Tamen quum hæc multa ad plu
res deueniret, etiam ad magnates, alte
ra successerit lex, ut qui damnatus esset
simia ablegata, ferreum annulum in
sinistra gestaret. Quæ item lex post lō
gam annorum seriem in ornāmētum *Annulus feg*
magis quā dedecus uersa in hoc uene *reus.*
rit, ut annulis surrogatis ferreis, aure
os fecerint sumptuosos, amplius non
flagitiū sed honoris symbolum. Iose
phus

phus tamen Gorionis filius, tertio anti-
 quitatum Hebræis ascribit annulo-
 rum inuentum, eosq; Mosis tempo-
 re, qui annis quadringentis bellum
 Troianum, teste Eusebio præcesse-
 rit, extisse asserit. Sed Marbodæus
 Gallus in sua dactylotheca Græcis
 offert, quoniam Prometheū, Epime-
 thei fratrem Græcum fuisse scimus,
 & Iouis contemporaneum, quem au-
 torem primum annuli cum gemma
 ex Cauca si rupe, in præfatione mo-
 net. In eo digito annulos gestandos
 docent Plinius libro trigesimo quin-
 to cap. primo, Macrobius Satur 7, ca-
 pit. undecimo, & A. Gellius noct. Ac-
 tic. libro decimo, cap. decimo, qui mi-
 nimo proximus est sinistrae manus, à
 quo neruus promanat ad cor uitæ in-
 nitium.

Annulus he-
 bræorū in-
 uentum:

Epimethe-
 us Prome-
 thei frater.

Quo digito
 annulus se-
 rend.

AVICENNAM CORDVA
 ba principem in herba acetosa
 errasse.
 Caput decimum nonum.

Auicenne
 error. Sic habet Auicenna undecimā ter-
 tium tractatum primo, cap. sexto,
 Medis

Medicinæ cordiales calidæ sunt, Doronigi, muscus, ambra, seta, crocus, Ben quod est uelocis iuuamenti, gariofilii, qui sunt mirabiles, xiloaloes, melissa, acetosa & semen eius, & folia citri, & folia indi. Huic loco Marcus Gattinaria in libro de curis ægritudinum particularium, capite de tremore cordis, transuerso calamo signū adponit, quia loco palliato acetosam medicinis cordialibus calidis adscribit, quam nō esse calidam, uel suo uel aliorum calculo nouimus. Scribit enim secundo canone, tractatu secundo, capite quinquagesimo quarto, hanc frigidam esse in primo & siccam in secundo, quod item Aegineata facit, ut alij.

Medicinæ calidæ.

Acetosa frigida est.

ETIAM BRVTIS QVANDQ;

doq; futurorum inesse uim.

Caput uicesimum.

ETIAM brutis quandoq; futurorū inesse sensum, Aelianus Græcus autor docet, qui mures omnibus animalibus scientia priores esse scribit. Cum enim domum quam

Mures priores dantes.

Rana Aegyptia.

quam inhabitant cōsensisse & ruinōsam perissentiscunt, relictis suis caue-
nulis aut habitationibus; pedibus quantum possunt cōtendere, aufugiunt, aliudque domicilium quarunt.

Formica.

Simile de rana tradunt aegyptia, hæc enim si nārum incidit, uti alimnū, subito frustum de mordet arundinis quod per obliquum in ore habens, fortiter retinet, ne à Varo degluti possit, dū arctiōnis rictus est, quæ ut istam cum arundine deuorare possit. Eandem insidere nauem formicas, plinius & omnes qui naturarum vires tractant, aperte manifestant. Nam fame imminente mirū immodum profermentis in nidos suos laborant, uelut clarè hoc Alanus indicat, dicens,
dum calor est & pulchra dies
formica laborat, ne pereat
cum nix uenerit al-

tra fame,

IN

LIBER TERTIVS. 91
 IN VERA CVRA MOR-
 BI, CAVSÆ COGNITIONEM
 esse necessariam, & causam trifariam di-
 uidi, deque Aristotele egro-
 tante.

Caput primum.



DEO in re medica
 causam morbi ne- *Causa mora*
 cessariã Galenus & *bi cogno-*
 Auicenna probant, *scenda.*
 ut medico omni cer-
 taminis genere pu-
 gnandũ dicant, quò

medendo, morbi causam inueniat,
 dum ea neglecta male affectus quo-
 que negligatur. Est autem uera cura
 præfato Galeno teste, aliud nihil quàm
 causæ ablegatio, quam si quis nesci-
 uerit præpostere curare non est dubi-
 um. Id equidem plus sciuit Aristote-
 les. Nam cum morbo tentaretur gra-
 uis, & medicus ei præceptum aliquod
 iniunxisset obseruandum, ne, inquit,
 me cures, uel ut bubulcum uel ut fo-
 orem, sed prius causam ediffere, sic e-
 nim facili persuasione me morigerũ

Aristoteles
egrotans.

F reddi-

reddideris. Erat hæc admonitio philo-
sopho digna: siquidem aut causæ o-
stendimus necessitatem, qualiter hæc
trifariam diuidatur, quoque explane-
mus. In primis ergo causâ est quæ pri-
Causa pri-
mitiua
que.
Acatharti-
ca causa
que.
mitiua dicitur, quòd alias præcedat,
à Galeno libro primo, de differentijs
febrium acathartica (quasi ꝑcul à ca-
thartico, cū ad sui exstirpationem nō
requiratur catharticum, seu expurga-
tium pharmacum) nominata, pen-
dens extra corporis substantiam, ex
parte corporum extrinsecorum, sicut
casus est, permissio, solis ardor, cibus
calidus, aut frigidus, aut ex parte a-
nimæ, quæ aliud quoque est à corpo-
re, sicut accidit per iram, timorem, &
similia. Antecedens, quòd ante-
Causa ante-
cedens.
causa con-
iuncta.
quam morbus incipiat, res corpora-
les, hoc est commixtiones, humores,
aut spiritus inhabitum cōtra naturā
disponat. Cōiuncta uerò quæ sine me-
dio affectui coniungitur, & est causâ
corporalis, quæ immediate causat æ-
gritudinē. De his in nostro medicinæ
introducitoria uberis mētio facta est.

VN-

VNDE PROVERBIUM E-

merferit, æger dum spirat sperat.

Et de Prometheo atque

Epimetheo pau-
cula.

Caput secundum.

FVit Prometheus filius Iapeti *Promethea*
regis Thessaliæ, ex Asia puella à *us quis.*
qua tertia pars orbis nominata *Asia unde*
est, hunc fabulatur Hesiodus auxilio *nominata.*
Minervæ cælum ascendisse, & feru-
la ad currum Solis adposita, ignē sur-
ripuisse, & in terras detulisse, ut simu-
lachra quæ ex limo fixerat, inde ani-
maret, propter quod dñi irati, Pando-
ram uirginem quæ interpretatur, o-
mnium deorum dona ferens, cum
uase omnium morborum generibus
repleto miserunt ad Prometheus,
eo nomine, ac si dñi ipsum magno mu-
nere propter excellentem suam scien-
tiam, quæ homines faceret, & Iouem
assequeretur, honestare uellent. Sed
Prometheus fraudē præuidēs, ut qui
prouidus ante factū interpretat, non

F a recē.

recepit. Subdola autem dea, absente Prometheo redijt, fratri que Epimetheo obtulit, qui uas accepit, stultusque aperuit, ut qui post factum sapiendum censeret. Vnde statim omnes morbi euolarunt, præter spem, quæ fundo uasis adhæsit. Quocirca fingitur quod nullum, quantum uis in extrema cōstitutum miseria, spes derelinquit, & prouerbio dicitur, æger dum spirat sperat. Et Cicero ad Atticum, ægroto dum anima est, spes esse dicitur. Sequentes uersus Theocrati ex Græco Philelphus, non eleganter uertit ad Battum. Fidere Batte decet, melius cras forsan habebis, sperandum est uiuis, nec est spes ulla sepulcris. Nunc pluit & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

*Æger dum
spirat spe-
rat.*

*Battus ad
Theocritū.*

DAEDALVM QUID, TERRA
cur Dædala, Pallas & Circe, quid a seia,
& exasciatum
opus.

Caput Tertium.

*Dædalum
quid.*

DAEDALUM id nominari, quod
ingeniosum est, et uarium lucu-
lenter

lenter poetæ ostendunt. Lucretius enim Dædalam terram dixit, quod omnia naturæ vi summo artificio producat. Dædalam Palladem Ennius, quod maxime Palladis antistites ingenio præstent. Virgilius Circen Dædalam, quod ingeniose suis amatoribus varias inducat formas & habitus, Hinc nimirum quod Dædalus Atheniensis uariarum extiterit ualde subtilis inuentor. Labirynthum enim in Creta fecit, & sibi atque filio Icaro alas, & Asciam quoque ferramentum fabriciæ materiariæ habiles, qua interdum faber materiarius per incuriam sua ipsius crura incidere solet. Hieronimus Asciam eleganti uocabulo dolatarium nuncupat, à dolendo scilicet leuigandoq̃. Ab ascia exasciatum, opus dixit, Plautus pro perfectum expolitumq̃.

Dædala terra.
Dædala pallas.
Dædala Circæ.

Dædalus quis.

Ascia quid.

Exasciatum opus.

VNDE PROVERBIUM AEGYPTUS fraudis stabulum, Aegyptum ab Hebræis tenebras uocari, Aegyptum regionem esse calidam & fertilem. Aegyptum per ollam significari feruidam, & cæli esse imaginem.

F 3 Caput

Caput quartum.

Agyptios fraudulentos admodum esse patet, ut prouerbio passim dicatur, Aegyptum fraudis esse stabulum: id quod etiam ex sacris herbarum perdiscendum uenit literis, quando Aegyptum tenebras nominant, sed nata occasione de Aegypto, obiter quoque enarrandum uidetur. Aegyptum regionem admodum esse calidam, ut in hieroglyphicis Aegyptus per olam ardentem, corde super imposito significetur. Ex quo calore singula in ea regione nascentia foecundiora proueniunt, etiam mulieres, quae communiter binos partus edant aut trinos: esto tamen eos fraudulentos, dici & tenebras. Quia autem regio isthac sacerdotum & prophetarum qui rerum caelestium archana docent tantam multitudinem obtinet Trismegistus, Aegyptum caeli imaginem dixit et optimarum artium inuentricem. Et quia Aegyptus plura quam alia omnis regio mirabilia habet, & praeter omnem regionem exhibet, opa maiora relatu, ea quae

Aegyptus fraudis stabulum.
Aegyptus tenebrae.
Aegyptus fertilis.
Aegyptus caeli imago.
Aegyptiorum praepositi ritus.

Heio.

Herodotus in Euterpe sua scribit, nō
 p̄tereunda uidentē, scribit enim apud
 eos fœminas cauponari, & institorū
 officio perfungi, uiros in suis œdib. te-
 xere, nere, et quouis lanificij ope uti,
 uiros capitibus onera portare, fœ-
 minas humeris baiulare, et stātes min *Aegyptij*
 gere, uiros autē sedentes, domi uentrē *stantes min*
 exonerare, exterius in ur̄js cōedere, *gunt.*
 rationē addentes, licet turpe sit, tamē
 necessitatē nihil p̄hibere, & ea quæ
 turpia nō sunt, in propatulo fieri de-
 bere, & quæ turpia domi in occulto,
Deorū sacerdotes alibi conati sūt, in
Aegypto rasi, apud alios in funere
 proximi, ritum esse capita deglabra-
 re, Aegyptios in funeribus crines nu-
 trire, & barbam tondere. Apud caete-
 ros mortales uictū esse secretū a fera-
 nū cōsortio, Aegyptios cū feris uesci,
 Græci literas scribunt, et calculis com-
 putant, à sinistro in dextram, Aegyptij
 à dextra in sinistram. Virilia circumci *Aegyptij*
 dūt munditię gratia, pluris facientes *circumcisi.*
 se mundos esse, quā decores, ue-
 stem saltem lineā gestant, sacerdotes

papyraceos calceos lauantur, quotidie frigida interdium ter, noctu bis. Hæc pro parte Herodotus.

QVOMODO PROVERBIVM

*intelligatur, ne musicam quidem nouit,
& de Xenocrate quædam.*

Caput quintum.

*Ne musicam
quidem nouit.*

NE musicam quidem nouit Aristophanes, in equitibus prouerbij loco protulit, de eo qui sit omnino indoctus. Nam inter omnes cyclicas disciplinas primo loco musicam discebant, quæ & Epaminondas & alij nobiles summa industria sunt consecrati, unde etiam mos ille institutus est, ut in conuiuijs post cœnam circumferetur lyra, cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset, habitus est indoctior, ut Cicero in primo Tusculanarum quæstionum, & Quintilianus in primo testantur. Xenocrates ad eum qui ludum suum frequentare cupiebat, non Geometriæ nec Musicæ studijs instructus es, abi ducebat. Nam anfas philosophiæ nondum attigisti.

*Themistocles musicis
ignarus.*

*Xenocrates
ad musicas imperitum.*

NE

NEMINEM SIBI NATVM

*esse, de philosophis Dæmonaete &**Diogene pauca.**Caput sextum.*

PLato in epistola ad Architam Tarrētū neminem sibi natum esse, his uerbis ostendit: Et hæc te considerare uelim, neminem omnino nostrum sibi solum esse natū, sed ortus nostri partem sibi patriam uendicare, partem parētes, partem etiam amicos, quam sententiam & Cicero in sua Officiā retulit. Atq; Dæmona philosophus Cyprius ad eō nobilitauit & ueram duxit, ut nulla non sui parte saltē uiuus utilis esset, sed mortuus quoq;. Nam ab auibus deuorari, aut bestijs sese non egrē ferre dixit, ut ex se pabulum haberent. Et Cynicus Diogenes parimodo, uelut Cicero de eo scribit primo Tusculanarum quæstionum, tali uerborum tenore, proijci se iussit Diogenes inhumatum, ubi amici cōtra uulturibus, ne aut feris: minimē inquit, sed bacillum prope me ponite, quo abigam.

*Nemo sibi natus.**Parentibus nemo equi ualens.**Diogenis torus.*

F 5 Qui

PHILOGIAE

Quis poteris illi? Non enim senties.
 Quid ergo ferarum laniatus oberit,
 nihil sentienti. A' merapiant igitur,
 ut & mortuus profim.

BARBITII QVAE RATIO,

et alia multa de Barba.

Caput septimum.

Dignoscendam uel corporū ma-
 turitatē, uel sexus discerniculū,
 barbā plantariceptū esse, cōplu-
 res testantur. Vbi tamen barbā philo-
 sophis quoq; propriū fuisse symbolū
 nō inficiamur, id q; apud A. Gellium
 Herodes Atticus in quendā crinitū,
 palliatū, & barba prope ad pubē por-
 recta, æs ad panes emendos, petentē,
 iocatur, ad eū dicens barbā uideo &
 palliū, philosophū nō uideo. Eadem
 recinit, per eadē Plutarchus lib. 1, sym-
 posiacen, ut inquit, aut pmissa barba
 aut detrita uestis philosophū non fa-
 cit, sic itidem nec linea uestis Iudis sa-
 cerdotes. Propterea inter epigrāmata
 hoc autore incerto legitur: Si barba
 silua hæc sapientē reddat, habebit, Cū
 magno palmā sepe Platone caper. Di-
 stichon

*Cyr barba
plantetur.*

*Barba phi-
iosophorū
gestatum*

stichō simile Thomas Morus habet,
 uir apimè doctus, Si promissa facit
 sapientē barba quid obstat, Barbatus *Barba uiri*
 possit quin caper esse Plato. Ex Peri *ornamen-*
 andro barbā propriū uiri ornamentū *tum.*
 esse nouimus, et tale quiddā, q̄ mini-
 mō cōstet impendio. Lucianus in Cy-
 nico consentit dicens, ueteres existi-
 massē barbā esse germanū uiri cultū,
 quēadmodū in equis iuba et leonib.
 Maximus Tyrius Platonius, sermo- *Tyrius ma-*
 ne 38, inter exquisitissimā humani cor *ximus de*
 poris cōpositionem barbē decora pri *barba.*
 mo loco commemorat. Pausanias in
 Græcia Barbam uenerationis fuisse
 symbolū ingt, atq; in Achaia Mercu-
 rio barbato statua à Similo Messena
 fuisse erectā. De Minerua scribit Ari-
 stoteles similia, ex cuius barba crescēte *Ex barba*
 uel decrescēte futura p̄dixerūt. Spar *futura pr-*
 tianus historicus Hadrianū Impatorē *dixerunt.*
 nemini, nisi barba plena ornato tribu *Hadrianus*
 natū dedisse fatetur Liuius 1. decadis *barbatos*
 quinto lib. Romanos Gallis urbe iā *amanis.*
 capta propter barbæ maiestātē huma-
 no habitu augustiores uisos.

S A.

SACERDOTES ETIAM

*malos honorandos, ex Hieronimo**& Chrystomo.**Caput octauum.**Dignitas sacerdotū celebranda.*

Quia hæc diuī Hieronimī uerba de sacerdotum etiam maiorum commodo, fructuosa admodum & insigniter memoratu digna uidentur, placuit ut ea quoque huc adscriberem. In hunc quippe finem, ut istis qui sacris imprudenter obfaniunt, per ea frenum includatur, ut in posterum hisce perlectis modestiores de hac re loquant. Hæc sunt diuī Hieronimī uerba, sicut lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animos credentiū lauat à sordibus peccatorum, & probabiliter doctores asserunt, malum sacerdotē magis honorare, dum quàm uel optimum subditum, malus est sacerdos, sed uiam docet salutis. Nonne candela alijs, ne labatur lumen diffundens ipsa consumitur? & manus cruci in triuio affixa, qua tibi sit eundum

*Similitudo.**Malus sacerdos honorandus.*

dum uiam commonstrat, nec tamen ipsa te ducit. Campana item ad Dei uerbum audiendū exuscitat, ad quod ipsa, ex turri nō descendit? Sacerdos tibi iter aperit, quo ad montem æternæ felicitatis scandendum est, quod si ipse præcedit nec sequitur, atque ita uixerit, ac si nulla sint & uirtutum premia, et uitiorum tormenta, nulliq; omnino inferi, nihil hoc, si sapias, te moueat. Quinimo cogita nullum esse, uel minimum apiculum, in scripturis sacris, qui non sit uerissimus, cœlum & terra pereant, nunquam certe peribit uerbum Dei, unquam ociosum erit. Quid si Deus ideo malos sacerdotes & ecclesiarum antistites uiuere patitur, ut uideamus non hominū, sed solius Dei manu tenētia ecclesiam susistere: Sed esto nulla canonum & sacrarum literarum comminatio, ab hac dilatandi rabie te, quisquis fueris, qui os in cœlum ponis, deterreat, summa saltem sacerdotum in te merita linguæ tuæ frena imponant, Quis eras, ut primum

Cur Deus malos patitur sacerdotes.

inimū ē materno utero in nudam hu-
mum uitā à fletu auspicans, prodijisti
inops & nudus, omniū rerum præ-
terquam infœlicis originalis maculæ
uacuus, qua febat, ut Deo parenti
tuo à quo paulò antè cum nihil esses
creatus es, displiceres, hanc quis ab-
stulit? non parentes non amici, sed la-
uacro salutis presbyter, quis te ru-
dem & famelicum, pane uitæ uerbo
Dei pascit, ut æternam famem gehen-
nam effugias? Sacerdos, quis te ex
altissimo uitiorum baratro, in quo pe-
dorem contraxisti extrahit, & pœni-
tentiaē medicina sanum reddit, & in-
columem? Sacerdos, Quis te ex ada-
mantinis uinculis, quibus conclama-
tum iā mancipium ligabaris, exemit?
Sacerdos, Quis animā paralyticā cor-
poris affectibus uelut ignauo graba-
to prorsus affixā, uitæ & pietatis offi-
cijs restituit? Quis tibi capitalib. pla-
gis saucio, salutaris pœnitentiæ uinū,
& consolationis oleū infudit? Sacer-
dos? Quis tibi uaticū dat, ubi anima
ex noto hospiciolo recessura, graue
mortis

mortis paulatim ingrassantis imperiū
sentit, et perhorrescit, ubi graui arie-
te corporis mœnia quatit, omniū ter-
ribilissimū, mors. Quis inquā in hoc
discrimine suppetias tibi fert, et despe-
rabundū animat, aduersus omnes ca-
codæmonū machinas & insidias cly-
peo fidei cōmunit, defensat & uelut
cœlo trāsmittit; Sacerdos. Eat igiſ in
gratisim⁹ atro loliginis succo tinct⁹,
et spiritaliū parentū unici in aduersis
presidiū et perfugij, famę labem offun-
dat, atq; in eū contumeliosus sit, quo
sine beatus fieri uix poterit. At parū
fidei nobis habete, nisi Deū hoc uelle
intellexeritis, quid hæc Christi uerba
possunt? Qui uos spernit, me spernit.
Diuus Chrysoſtom⁹ inquit: ouis es,
pastorem noli discutere, ne eius quo-
que criminis reus tenearis, quod il-
lum accusare præsumis.

*Chrysoſti-
mus de ſaa-
cerdotib.*

EX PLATONIS TIMAEO

*Gryphus soluitur, cur hic à rerum conditore sapia-
ens creatus sit, subtilioris ingenij, alter
uero insipiens, & obtusi
ingenij.*

Caput nonum.

Q V A M.

Noster oculus ad alta nihil.

Quamuis Aristotelem dixisse nemo est qui neget, intellectum nostrum in causis abditis perfrutandis tantum posse, quantum nicticoratis oculus in lumine solis, nihilominus tamen hunc Gryphum, nonnihil tenebricosum, quantum datur, uentillare placet, & hoc ex Platonis Thimæo. Gryphus sic habet, qui fiat quod hic sapiens, subtilioris ingenij & moribus præstantioribus compareat, alter uerò simplex incedat, obtusi ingenij & uirtutibus inciuilibus. Ad hæc igitur Plato loco præallegato sic dicit, si una anima intellectiua perfectius quicquam operetur, aut perfectius intelligat quàm alia, id non esse ratione sui, quoniam omnes sint perfectionis eiusdem essentialiter, sed ratione melioris dispositionis corporis uel organi. Ast cur meliorem dispositionem corpus uel organum habere credatur, inde uenire asserit, quod anima antequam corpori infundatur, omnia intelligat, & omnia cognoscat, ut quæ cum omni scientia

Gryphi cuiusdam præallegato.

Cur meliorem dispositionem corpus.

Etia sit creata, & ex nulla re impedita, sed statim ac corporis mole grauetur, omnium quæ sciuerit obliuiscatur, & stellæ quæ huius corporis grauari præsidet, naturâ seu proprietatem imitetur. Quæ si benignior affulserit, corpus sapientius & ciuili reddat, si durior, corpus insipidius & agrestius.

PLINIVM ERRARE QVANDO

do pulsum formicantem certum in-

teritus signum dixit.

Caput decimum.

Pulsus formicantem (quem Rhasis decimo ad Almanforem pulsu infantis nuper editi, similem tradit) certum ingruentis interitus signum confirmat Plinius libro secundo, capite septimo, contra uulgarem omnium medicorû assertionem: In subita enim uirtutis dissolutione uel propter multam sanguinis undecunque manantem, uel propter uentris effrenem profusionem, idem formicans contingit pulsus, & tamen citra desperationem, quoniam ex con-

Pulsus formicantem.

G for-

Aromatica cōfortant. fortatione aromaticorū frequēter ad priorem regreditur statum patiens. Quod & Galenus libro sexto interorū subnotare uidetur, quando mulierem suffocatione matricis laborantem se uidisse scribit, in qua nullum pulsus sentire potuerit uestigium, unde uitā eius saltem ex lanæ carminatē ori adposito præsentiare coactus est flocculo, quam denuo idem reualuisse attestatur.

CUR HESIODVS HIEME VIROS ueneris appetentiores dixerit, & feminas æstate.

Caput undecimum.

Mulieres æstate salaciores. **H**esiodus uiros esse hieme ueneris appetentiores & mulieres æstate non citra rationem dixit, philosophus enim scitissime causam problematum quarta sectione ostendit, dicens quia hoc tempore, hoc est hieme à uirga testes minimè sunt elongati, et minus deorsum resideant, unde uirtus magis uniatur, & instrumenta ad spermatis eiectionem perfectius habilia disponantur, quam æstate

state, quando vi solis & æstus hæc membra sunt laxa, & spiritus per resolutionem diminuti. Præterea & hoc uiris addit hieme, ut coitus robur præualeat, quia tunc in eis, qui à primo generationis principio calidi sunt & sicci, consimilis complexio in mulieribus autem sic habet. Siquidem in æstate frigidum & humidum mulieris contemperatur calido & sicco uiri. Vnde medium consurgit aliquod, calidum quippe et humidum, quod maxime est spermatis generatiuum.

Æstus calida & sicca addit & auget calorem.

Calidum et humidum spermatis fit.

QVO EXPERIMENTO HÆC que uirgines se esse profitentur, an ueræ uirgines sint, notari queant, ut ex Magia naturali

Baptiste portæ Neapolitani.

Caput duodecimum.

Liceat serijs & iocos quoque interponere, qui legentiū animos alacriores reddat, & aures remissiores non nihil pmulceat. Experimentū sic est, Gagadis lapidis (qui frequens est nobis, quo globulos effingim) in co-

Gagados lapis ad quid.

G 2 rol-

rollis præcarijs ad numerādas, seu ex-
plēdas preces rasura, uel ipsa pila tun-
dañ, & setaceo cribro transmissus, in
tenuissimū redigatur puluisculū, in-
de ex aqua, uinōue hauriatur, si cit il-
licò lotium, & retinere nequit, corru-
ptæ uirginitatis indicium, eamq; de-
floruisse prodit: si uiri non adhuc con-
gressus, aut puerperium passa fuit, e-
am compescit, & arctius cohibendi
datur facultas. Nec minus inualidē
id manifestat, succinū album, seu cry-
stallum, quod electrum uocant, si in
puluerem à ieiuno ex uino sorbea-
tur, nam si carnis maculam sense-
rit, cōfestim mouet urinam. Idem suf-
fitus operatur, si portulacę semen, uel
personatæ folia, quam uocant nostras
lapatium, ardentibus prunis in-
sperfa, ad suffimenta substituuntur, &
uirginitatis fumus proditor surgat,
tunc infundibulo aliōue instrumen-
to patulo uulvæ ore sursum perme-
et, proijciat extemplo urinam & me-
iet, nec retinere ualet, si Veneream
passa est labem: si Veneris ignara, fu-
mum

Corru-
ptæ
uirginita-
tis indi-
cium.

Electrū uir-
ginitatem
prodit.

mum inuit recipit, urinam tenet, & uirginitas deprehenditur. Si quis autem ioci gratia non meiere solum, sed semen mulierem emittere uolet, hoc efficit: Agallochum, quod xiloaloe *Agallochii dicunt, ferretur, uel precipidatur, eiusque est xiloaloe ferraturam uiuis carbonibus affatim inspergito, ac peruri curato, recipiat fumum mulier, ac uulvæ meatus subiens, effluet semen latè, nec iniucundum erit specimen.*

ANIMI PERTVRBATIONES

non esse uoluntarias, sed naturales. Ex Augustino, & quedam de Aristippo.

Caput decimumtertium.

FAccessant cornua Stoæ aut Stoicæ sectæ philosophi, qui sapientum uultus & fortium uiro- rum animos nulla ægritudine, nulla- que formidine obnubilari posse afferunt. Si quidem assertionem eorū magis gloriosam esse, quàm ueram cuius facile constat. Sit enim quisque sapiens, ut uelit, & fortis item, ad fulminis tamen ictum inhorrescit, ad maris im-

G 3 petuo-

petrosas procellas expauescit, & ad
belli tormentosum impetum uultus
colorē alterat, & tremiscit, diuini Au-
gustinum harum testem nulla exce-
ptione dignum æstimamus, qui sic
scribit: Satis liquet perturbationes in
hominibus naturales, & non uolun-
tarias esse, & motus quosdam incon-
sultos ut quadam naturali & ingeni-
ta inferre sese hominum animis. Nec
fortes ex omni parte inueniri apa-
thes, Aristippus Cirenaicus diuo Au-
gustino potest esse exemplo, quē cū
olim Corinthū nauigaret, ideo Aelia-
nus nono lib. sic pertimuisse scribit, ut
& uultum & omnem sui corporis ha-
bitum in aliū mutarit, quia inter na-
uigandum mare emerferat undaban-
dum, procellosum, et turbis ual-
de excitatum, ubi philosophum uni-
us tenoris & ex tetragono etiā in ad-
uersissimis semper stetisse decuisset.

*perturba-
tiones non
in nostra
potestate.*

*Nemo sine
apathia.
Aristippus
perierrefa-
ctus.*

DEFENDITVR PLINIVS QVI

*uelut erroneus senes pestilenciam non
sentire scripsit.*

Caput decimumquartum.

SE

Senes lue pestilētiāli grassante mixtū cū iuuenib. corripī diurnus euentus ostendit, taceā historiarū testimonia satis iurata. Scribit enim tū Liuius tū Plutarchus quoq̄, Furiū Camillum longo senio, exactāq̄ ætate confectū, hoc morbo perisse. Sed ob hoc Plinium naturalis historiae septimo lib. cap. 1, nō à uero deuiasse arbitrandum censemus, quando scripsit senes pestilentiam non sentire, quoniam ita locutum arbitramur, ut intelligi uellet, id quod crebro & magna ex parte contingit.

Furius Camillus peste periit.

Plinius defenditur.

QUID VERBUM SUBARE QVO diuus Hieronimus secundo libro contra Iouianum usus est significet, & quem prouerbialiter subantem dicere possimus.

Caput decimum quintum.

Apuđ diuum Hieronimū libro secundo, contra Iouianum sic legitur. Restat ut Epicurum nostrū subantē in hortulis suis inter adulescētulas et mulierculas alloquamur, ubi subare (quāuis in codicib. Hieronimi

G 4 nimi

*Subare si-
cutur sues.*

*Exponit
Hieroni-
mus.*

*Epicurus
subas quid.*

nimi quidam sudantem perperam le-
gant) antiquissimo uocabulo dicun-
tur sues, cum libidinatur. Vnde quo-
que translatio facta est, in caetera ani-
malia, ut docet Porphyrio: enarrans
illud Horatianum: Iamque subando
tenta cubilia tectaque rumpit. Ex quo
diuus Hieronymus uolens Iouinia-
num significare in coitum, & libidi-
nes ruere, Epicurum, qui summum
bonum in uoluptate ponit, prouer-
biallyter subantem appellauit. Nos
quoque, quum notare uolumus quem-
piam in cōsimilem rem pronū, haud
quaquam minus adagij loco dice-
re possumus, Hic Epicurus su-
bans est.

PER QVINOVE SENSVS QVAE

*si per quasdam fenestras uitiorum, ad a-
nimam esse introitum.*

Caput decimum sextum.

QVandoquidem diui Hieroni-
mi palestram obiter incidi-
mus, opere praecium opina-
mur, eiusdem scripta in medium ad-
ducere, quae de quinque sensibus libro
secun-

secundo, sexto capite profert, quando dicit, non posse ante Metropolim & arcem mentis oppugnari, nisi per portas eius hostilis exercitus irruerit. Hostilem autem exercitum idem scribit perturbationes, quæ animam pergrauant aspectu, auditu, odoratu, sapore & tactu. Si etenim Circensibus delectetur quispiam, si Athletarum certamine, si mobilitate histrionem, si formis mulierum, splendore gemmarum, uestium decore, & metallorum fulgore, cæterisque huiusmodi, per oculorum fenestras animæ capitur libertas: & impletur illud propheticum, Mors intrauit per fenestras uestras. Rursum si auditus uario organorum cantu, et uocum flexionibus delenitur, & carmine poetarum & comediatarum, mimorumque urbanitatibus & strophis, & quicquid per aures introiens uiriliter mentis effœminat. Odoris aurem suauitas & diuersa thymiamata, & amomū, Cyphi, Oenante, muscus, & peregrini muris pellicula, quæ dissolutis, et amatoribus, ut ne-

Hostilis exercitus anima.
Per oculos anima capitur.

Auditus.

Odor animam illaqueat.

G 5 mo

mo negat, cōueniunt. Porro ciborū
 auiditas quod auaritiæ mater sit, et a-
 nimū quasi quibusdam compedibus
 degrauatū in terra retineat. Propter
 breuem gulæ uoluptatem terræ lu-
 firantur & maria, & ut mulsum uinū
 preciosusq; cibus fauces nostras tran-
 feat totius uitę opera desudamus. Ta-
 ctus autem alienorum corporū & fœ-
 minarum appetentior appetitus, uici-
 nus insanie est. Ob hunc sensum cu-
 pimur, irascimur, gestimus, inuide-
 mus, æmulamur, solliciti sumus, &
 expleta uoluptate, per quandam ple-
 nitudinem, rursus accendimur quæri-
 musq; facere, quod cū fecerimus, i-
 terum pœniteamus. Igitur cum per
 has portas, quasi quidam perturba-
 tionū uinæ ad arcem nostræ men-
 tis intrauerint, ubi erit libertas? ubi
 fortitudo eius? ubi de Deo cogitatio?
 Maxime cum tactus depingat sibi e-
 nam præteritas uoluptates, & recor-
 datione uitiorum cogat animam
 compati, & quodammodo exercere
 quod non agit.

LIE.

LIENIS MAGNITVDINE

*ioci constare intemperantiam.**Caput decimumseptimum.*

Plinius & alij ioci intemperanti- *ioci intem-
perantia tie-
ne constat.*
am lienis magnitudine non citra
rationē constare opinantur. Scri-
bit enim Cordubensis princeps deci-
ma quinta tertij, Lienis uirtute ab he-
pate omnem melancholici humoris
cū naturalis tū accidentalis uim, natu-
rali quodā anfractu prolici. Vnde ni-
mirū sanguis pueniat benignus, cla-
rus, lucidus & copiosus, quem esse *Sanguis lu-
cidus causa
ioci.*
ritus causam naturæ rerum periti tra-
dunt, quoniam inde spirituum mul-
titudinem & claritatem animam ex-
hilaratiūm orisū compertissimum ha-
bemus. Sicut quoque in ijs qui
meracius uinum moderate degusta-
runt, experimur. Rident enim fron- *Moderate
ebriij gau-
dent.*
tem desulcantes frequenter, quod
inde sanguinis quædam illis successerit
bonitas, spirituumq; decens cola-
torium Plinius libro undecimo capi-
te trigesimo septimo.

VN

VNDE CERTAMEN GAL

lorum gallinaceorum originem
traxerit.

Caput decimum octauum.

Lex de gal
lis gallina
ccis.Egregia
spectatio.

Post deuictos Persas, scribit Ael-
ianus libro secundo, Athenienses
legem posuisse, ut galli gallina-
cei quotannis uno die certamen in
theatro inirent. Vnde uerò initium
seu occasionem sumpserit hæc lex,
idem sic exponit. Cū Themistocles
ciuium exercitū aduersus Barbaros
educeret, gallos gallinaceos uidit pu-
gnantes, neq; ille spectatōrē se oscitā-
tem eius pugne p̄buit, sed tantū exer-
citū cohibens, inquit ad ipsos. Hī ne-
que p̄ patria, neq; p̄ dijs familiarib.
neq; uerò p̄ auitis heroib. periculum
subeunt, neq; p̄ gloria, neq; pro liber-
tate, neq; pro liberis, sed tantū ne alter
ab altero superetur, aut alter alteri ce-
dat. Quibus uerbis Atheniensium
animos confirmauit, & sic quidem,
ut autum certamen illis incitamen-
tum ad uirtutem foret, & in memori-
am sempiternam apud eos duraret.

CVR

CYR THIMOTHEVS CONO-

nis filius, Platonis frugalitatem

laudavit.

Caput decimumnonum.

THimothæus Cononis filius, dux
Atheniensium, omisis oppipa-
ris cœnis, & epulationibus impe-
ratoris assumptus, à Platone ad con-
uiuium Academicum, & frugali, musi-
caq; cœna exceptus, reuersus ad su-
os dixit: Qui cum Platone cœnât, e-
tiam postero die bene habent. Exin-
de Thimothæus uituperauit cœnas
splendidas & onerosas, quæ omne
sequentis diei gaudiû & hilaritatem
proscinderent atq; præriperent.

EPAMINONDÆ SENTEN-

tia de huius uitæ miserijs.

Caput uigesimum.

LAudatur Epaminondæ dictum, Epaminon
qui cum tempore Lencricæ cla-
dis audisset, bonum quendam &
fortissimum uirû occubuisse, O Her-
cules inquit, quod ocium uir hic na-
ctus est, ocium enim mors est, uita ne-
gocium, uniuersa quippe uita nostra
uelut

PHILOLOGIÆ

ut uelut turbulentissimis tempestatibus hinc atque illinc perpetuo iactetur. Quid aliud est in hoc mortali cœno quàm factiones? quàm seditiones? quàm discordiæ? quàm bella? quàm incendia? quàm deuastationes? quàm cædes? quid in hoc uitæ fallo, & mentis, & corporis fluctus non patimur? quàm miserabilis humana conditio? quàm ridendi cogitatus nostri? quàm stultæ consilia? quàm iracundiæ plena sunt omnia? Nihil est certi, nihil constantis, nihil diuturni. Omnis spēs nostra inanis est, omne uotum frustra. Hæc Guilo Bituricensis.

Vita humana misera.

Guilo Bituricensis.

FINIS LIBRI TERTII

ONOMATOΛΟΓΟΣ

ID EST NOMENCLATOR MONTIVM, SILVARUM, FONTIVM, LACIVM, FLVMINVM, STAGNORVM & MARIIVM, admiratione inprimis dignorum ex optimis quibusque autoribus per Georgium pictorium Villinganum Doctorem medicum,

iam primum in lucem

publicatus.

DE MONTIBVS CA-

put primum.



TLAS, vetustissima fama celeberrimus mons est Mauritanix, ob suam immensam altitudinem columna cœli nominatus. Ab ea parte qua spectat oceanum, squalidus: qua Affricam, nemorosus: fontibus & fluminibus irriguus: omnium generum fructuum abundantissimus. Eius supremum culmen asserunt semper esse niuosum. Inferiores partes à serpentibus, Elephantibus & brutis maxime infestari. In eo per diem tantam esse taciturnitatem & silentium narrant,

<01

ut

ut non absq; diuinitatis occulta suspi-
 cione adeatur. Nocte uerò ad instar
 cæli crebris lucere luminibus, & reso-
 nare cantibus & tinnitibus cymbalo-
 rum, tiliarum, fistularum, & tympano-
 rum fama habet. Hunc nonnulli
 Telamonem uocant.

ACROCERAVNEI, montes
 sunt Magnesiæ altissimi, uel ut qui-
 dam dicunt, montes sunt inter Arme-
 niam & Hiberniam, sic dicti, quod
 fulminibus sepiissime infestentur. Un-
 de quoque flammam euomere dicun-
 tur.

ATO, inter altissimos totius or-
 bis montes altissimus Macedoniae
 mons est, in uertice summo arcem
 tenet. Acraothon cuius incolæ dimi-
 dio plus quam cæteri homines, Soli-
 no teste, uiuunt.

BEBLVS, mons est campaniæ
 ignem, uelut Ethna & flammam ex-
 spuens.

BETIS, in Armenia mons est, in
 cuius uertice propter excellentem al-
 titudinem arbitrati sunt ueteres, mul-
 tos

tos tempore diluuij saluatos, nec de-
sunt qui dicant ibidem archam appu-
lisse Noe; & dit post ostensam ab
incolis.

CONATVS, citerionis Hispani-
nię mons est excelsus, cuius, ut aiūt,
in uertice lacus profunditatis imper-
scrutabilis habetur, colore niger. De
eo miranda referuntur ab incolis. Di-
cūt enim si quis lapidem aut aliquid
durum in eum proiecerit, confestim
tempestatem oriri, eiusque in abdito
specu palatium esse dæmonibus.

CARMELVS, Phœnicum mōs,
oleis, arbutis, uinetisq; conspicuus,
harenas trahens ad uitrum cristalli in-
star conficiendū habiles.

CASIVS, mons est Syriæ, haud
longe ab Antiochia. In eo narrant,
quarta noctis uigilia in orientem So-
lis globum ingentem uideri per tene-
bras: & sic paruo corporis flexu sur-
gētē: Solem inde profundissimam
noctem.

CHIMERA, mons est Ciliciæ a-
pud Phaselitas Carinam à Lycia di-

H scri-

scriminis. Cuius summitates perpetuis flagrant flammis, quæ augentur aqua superinfusa, Terra uerò iniecta aut fimo extinguuntur.

CINTHIVS, mons est in Deo, famosus Apollinis natiuitate. Huius tam grandem magnitudinē perhibēt in umbra sua, ut Aegæi maris ambitum totà integat.

CLIMAX, Aethiopiæ mons est, secus rubrum mare, in quo fœminæ prolixis barbis inhabitāt, uenationibus habiles, quæ Pardis & tygribus pro nauibus utuntur.

COPHANTVS, Bactrianorum mons est, nocte flammam e uertice eijciens.

COREB mons est regionis, Madian iuxta sinum Arabiæ, hic in sacris habetur, ob crebram summi Dei apparitionem.

CORITVS, Cyliciæ mons est, insigni specu memorandus, qui in summo montis uertice amplo satis hiatu patet, & in profundum demissus, quanto magis demittitur, tanto
am-

amplior efficitur, & lucis clarior, in-
 tuentib. sic admirabilis, ut mentes ad-
 miratione consternat. Sed primo ac-
 cedentes cymbalorū sonus ualdè per-
 terret, qui progressu euanescit.

DOLOROSVS, Scotiae mons
 est, horribili lamentantium stridore
 terrificus.

DODONA, mons est Chaoniae,
 in quo & Syluanus eiusdē nominis:
 in qua quercus uident, ex quib. colū-
 bae querentibus responsa proferunt.

ERIX, Siciliae mons est, cuius in
 summitate Ericinae Veneris templum
 fuit, in quo ab Aenea Anchises tu-
 mulatus est.

EPOPON, mons pyrecusarum
 est, in sinu Capano, ex quo cū flam-
 mae emicuisent, in processu, campe-
 stri solo aequatus est.

ERMION, mons Armorreorum
 ultra Iordanē fluuiū, cacumen huius
 tanti est frigoris, ut ex eo syrio flagra-
 te astro ad nobilium delicias glacies
 deferatur, & niues,

ETHNA, mons in medio Siciliae
 H 2 est,

est, orbi toti fama celeberrimus, ignem euomens globatim.

HEPHAESTIAE, montes in Lycia, torrida flammate tacti flagrant, adeo ut lapides quoque in ipsis aquis ardeant, aliturque ignis ille pluuijs,

IDA, mons est Phrigiae, non procul ab Illone, & Helles pontiaco, supereminens mari, in quo solem Orientem longe aliter quam in alijs terris conspici habet fama. Nam in huius apice, a medio noctis passim ignes emicant plurimi, qui noctem in diem eunte in unam coeunt flammam, & denuo globus emergit rotundus, qui Sol est, recens se manifestans.

IMMETVS, mons est inter ceteros Atticae regionis montes pulchritudinis principatum obtinens. Nam floribus nitet, Timo abundat, & optimo melle. In eo nascitur Carifia herba, quam mulieres, ut ardentius appetantur a uiris, brachijs alligare consueuerunt.

IN-

INNARIMES, mons insulæ Prochyta, hic quia à perpetuo igne interius consumptus erat, denuò terræ motu aduentante in mare cecidit, & aliam, iterū in cumulum exaggeratus, insulam fecit.

ISAMVS, mons est Pœniam ab India seperans, in quo nascuntur animalia Menopen nominata, boui similia, quibus prægrandes comæ à collo pendent, & usq; in oculos à ceruice.

H A D E G R I N, Noruegiæ mons ad meridionalem plagam, clara luce dæmones in aereo corpore ostendens.

HORRISONVS, Thuringiæ mōs, Silvanos alit, & Satyros qui per noctem tumultuantur.

HECHELBERG, mons est Noruegiæ omnium formidulosissimus. Quoniam inferni speciem præ se fert, quando ex eo eiulantium lachrimabiles uoces & clamores audiuntur, & fermè per totum miliare. Hunc circumuolant uultures & corui nigerrimi, perterrefaciendo accessum

H 3 sum

DE MONTIBVS "

sum prohibentes. Duo exin fontes manant, unus intractabili frigiditate, alter intensissimo calore intollerabilis. Et cætera elementa longe excellentes.

HALESIVS mōs est, Mantinæ huius sortis, ut qui ingrederetur aqua aspersus, confestim amitteret vitum, & in breui uiso amisso, animam efflaret.

LATERNV S, Cariæ mons, incolas ab scorpionis ictu sua natura defendit, & aduenas ea sorte priuat.

MAVL, mons est Britannia, in cuius radice lacus est, aquis suis adeo animalia fessa restaurans, ut nullo uideantur attrita labore.

MOLVS, mons est Mæoniæ, qui prius Tmolus dicebatur, ex eo Pactolus effluit fluuius, aureas harenas trahens.

MVLO, mons est, in quo homines auersis pedibus habitant, octo digitos in singulis pedibus habentes.

OLIMPVS, mons est altissimus
Mace-

Macedoniæ, is quidem uerticem in cœlum adeo tollit, ut nubes cognoscatur argumento excedere. Nā characteribus literarū uerticē signabant cinericijs incolę, ut anno sequenti redeūtes notarent, an cinis integer adhuc foret, ex quo ibi nec uentos efflasse, nec aues uolasse, præterito anno senserunt, nec pluuias cecidisse, aut alteras fuisse mutationes.

OLYSSIPPO, mons est Hispanię, is hoc memoratu dignum habet, ut equas in eo ex Fauonio concipere faciat, quem et equos uelocissimos redere testantur incolę.

OROMENVS, mōs apud Indos est natiui salis, in quo lapidicinarū ritu sal effoditur. Vnde uectigal Indis maius emetgit, quā uel ex auro, argento, uel Margaritis.

PIERIA, Macedoniæ mōs est, cui maximū aurij pondus ab antiquis Imperatoribus impositum esse fama tenet, ob quam rem in imo quatuor locis apertus, aurum effoditur.

POLENE, mons Archadiæ est,

H 4 circa

129 DE MONTIBVS

circa quem, Eustathio teste, lapides
reperiuntur, Asterius, Lychnitis, i-
gnis flammam referens, & Selenites
qui cum luna crescit & decrefcit.

SMARAGDON, mons est
Aethiopiae, mari supereminens ru-
bro, qui surgente sole flammam emittit,
per horas quinque.

TAGER, mons est in hispania,
Olisipo propinquus, in quo equae
sunt, quae statuto anni tempore ex uen-
to concipiunt Fauonio.

VESVVIVS, mons est Cam-
paniae, amoenissimis agris incolitur,
excepto cacumine, quod magna ex
parte planiciem habet, sed infructuo-
sam & cinere scatentem, cauernosam
que, praeserentem antra plena adustis
lapidibus, ut facilis coniectura sit, ea
loca quondam arsisse, sed defecisse
flammas, statim ac materia ignis ces-
savit.

VRANIVS, mons est uersus
Calcedonem siluis omnimodis, atque
uerficoloribus uariatus floribus, ut
ex eis uiatoribus & incolis plurimum
odo-

odoris obueniat. Et quod longè ma-
ius est, in eo fontē olei asserunt, cedri
ni corticis odorem referentem. Cui
uolentem appropinquare nudum ef-
se oportet. Ex quo si hauriatur, iterū
crescit. Præterea penes hunc olei fon-
tem lapidem in gentis magnitudinis
ortum dicunt, ut eum æstate flammā
emittere, hieme autem ijs ex parti-
bus unde exhalauerat ignis, aque sca-
turigines apparere, quæ frigidæ ad-
modum sint, ut glaciem referant, idq̃
per æstatem & hiemem eueniat.

ZAP AORTENVS, mons
in Parthia est, multum amœnus & na-
tura loci adeò munitus, ut inexpu-
gnabilis uideatur.

DE SYLVIS MIRA-
culosis.

ALBVNEA, Hetruscorum fa-
mosissima sylua fuit, in qua, etsi
tetri odoris fons esset, non ob-
stitit, quin ad eam omnis Italiae multi-
tudo, uetusto more decepta, pro re-
sponsis concurreret. Erat enim seu in
H 5 fon-

DE SYL. ET FON.

fonte, seu arboris trunco spiritus aliquis immundus, qui deceptis orantibus responsa daret ambigua.

ARISIA, Hetruscorum est sylua, penes quã, dum Valerius Publicola consul Romanorum, aduersus Hetruscos bellum pro Tarquinijs pullis gerens, in aciẽ descensurus esset, reperit e sylua prodeuntem ingentem uocem, atque dicentem uno plus Hetrusci cadent. Quod post obtentam uictoriam à Valerio uerum fuisse, compertum est.

BACENIS, Germaniæ sylua est, infinitæ magnitudinis, Cheruscos diuidens à Sueuis, & quasi natiui muri loco, alternis eorũ aduersus se incursionibus obstaculum est.

DODONA, Epiri sylua, in quam columbas de cœlo descendere tamã tenet, & quercubus insidere, ut quærentibus responsa edant.

DE FONTIBVS

miraculosis.

ACL

ACIDALVS, agri Venusini
fons in Campania, agris oculis
mederi consuetus.

AGRIA, Pausania teste, in Lyceo
Archadię mōte fons est, huius sortis,
ut, si regionis siccitas frugum minita
tur interitum, sacris peractis, & ho-
stijs immolatis, cœlum in nubes con-
denset, & pluuias faciat.

AGNO, fons est in Lyceo, q̄ quer-
cus ramo nō ita in profundū demisso,
per sacerdotem agitatus, uapores &
caliginē eijcit, quę mox in nubē coa-
cta, Archadibus pluuiam præstat.

ALISSVS, iuxta Archadiã fons
est, qui lauantes in eo à rabiosi, si canis
morſu liberat.

ALIACMON, Macedoniae fons
est, quem si pecora gustauerint candi-
da, statim nigrescunt.

ATHAMAN, fons est, qui luna
crescente, ligna mirifice accendere
solet.

ANDRI, fons est, uino statis die-
bus scaturiens.

ARETHVSA, fons est Siciliae,
quem

quem in quinquennio translocari fama habet.

AXIVS, quoque Macedoniae fons est, cuius pecora nigra, candida facit.

ASMANICVS fons est, circa Tiana plurimum mirabilis. Nam, ut fertur, aquę eius ex subterraneis meatibus frigidissimę in fontem ueniunt, in quo illicó feruent, & ex altantibus incolis, his qui pro re aliqua recte iurauerunt, suavis potui & dulcis est, deierantibus uerò aduersa: eorum oculos, pedes, manusq; ledens, hydropisim faciens, & depilationis turpitudinē. Nec est læsis abire possibile, donec periurium suum confiteantur, istis quorum in præiudicium deierarunt.

ARABIA, fontem habet, quem tanta uis exilire narrant, ut nullum non impactum respuat.

ARMENIAE, quidam fons est, qui pisces nigros alit, gustantibus mortiferos.

ASTYRA, fons est in Lesbo, aquam

quam nigram scaturiens .

BOETIAE, duo fontes uisuntur iuxta Trophonium flumen , quorum alter memoriam , alter obliuionem miro modo aufert.

CAMINON, fons est calidas aquas habens citra feruorem, quas si uino miscueris, triduo potionis calorem seruant.

GHRADVS, ex quo si animalia gustauerint, masculos pariunt.

CHII, fons in insula Chio, à qua denominatur, ex huius aqua, si quis potauerit, hebes efficitur.

CICONES, fontem habent qui potantibus uiscera saxea reddit, & res tactas in marmora mutat.

CRATIS, fons est Sibaris, capillos electro & auro similes tingens.

CLITORIVS, Oenophilos abstemios reddit.

CERO, oues ex se bibentes, si albibant, nigras facit.

CILITIAE fons, Theophrasto autore, oleo fluit,

CY.

138 DE FONTIBVS

CYRIZAE, fons Cupidinis uocatur, ex quo potantes amplius amare Venerea nequeunt.

CICERONIS, fons haud longe à Puteolis, calidas euomens aquas, quæ agris oculis plurimum conferunt.

CYRANEAE, fontem habent, cuius aquas si quis inspexerit, omnia quæ cupit intuetur.

CLANIUS, fons Capaniæ apud Acerras, quem aiunt incolæ, cū uenerit, pestem prælagire.

CLITVMNVS, Umbriæ fons, qui maximos boues alit.

CRANEON, fons est, citra feruorem calidus, qui uino permixtus triduo suam calorem retinet ut Camanon, de quo supra dictum est.

DEBRIS, fons est apud Mangle, (quod est oppidum Garamaticum) miræ cōditionis. Nā eius aqua à meridiæ usque in mediam noctem feruentissimæ sunt : à media nocte uerò in meridiem usque, econtra frigidissimæ.

GNI.

GNIDIUS fons, in spacio octo dierum terram iniectam lapidescere facit.

EXAMBEVS, paruus fons est apud Callopodas, qui Scythę sunt, hic amaras adeo emittit aquas, ut Hyppano fluuio Scytharum permixte, totum fluuium, qui dulcis alias fuerat, amarissimum faciat.

I O B, fons in India est, qui, ut aiunt, colorem mutat quater in anno, in puluerulentum sanguineum, uiridem atque limpidum, ternis mensibus unumquemque conseruans.

I O V I S, fons in Dodone, duplici de causa est mirabilis. Nam cum frigidus sit, si immergantur faces ardentes, illas more aliorum extinguit, extinguitas autem iterum accendit. Præterea semper in meridie deficit, cum circa medium noctis exundet nimium.

I N P E R P A R E N I S, fons est, qui quacunque irrigat lapidem, facit terram.

I N E V R I M E N I S fons est, in quo coronæ metallicæ lapides fiunt.

H A N

HANNON, ad ortum solis calefcit, ad Occafum frigeſcit.

HEBRYS, fons Aethiopiae, bibentes Lymphatos reddit.

LERNEVS, fons Archadiae eſt, cuius aquae fieri abortum non permittunt.

LENA, fons eſt Corinthi, circa quam ſtant columnae tempore aeftiuo frigora eijcientes.

LEBETHRIS, fons eſt iuxta coronam lacte fluens.

LEBEDON, fons eſt Euboeae, in quo ſaxa in altitudinem creſcunt.

LINCESTIVS, ebrios potantes reddit.

LINVS, Archadiae fons eſt, impraegnatas ab infortunio partus defendens.

LEVCOGEI, fontes inter Puteolos & Neapolim, oculis & uulnibus medentur.

LYCOS, in Idia fons eſt, cuius aqua lucernam accendit.

MELLE, fons eſt in Eſcioto, cuius

ius

ius aquam si biberint oues albę, nigrescunt.

MOLVS, fons est in insula Deio, quem aiunt eodem tempore cum Nilo crescere & decrescere.

NONACRIS, Archadię fons est, qui propter frigus lapidescit.

NAVLOCHVS, Imbri est promontoriũ, ad Notũ uentũ tendēs, cui fons adhæret animalium mascula eñtichos faciens, fœminea uerò usq; adeò inebrians, ut soporem illis inducat.

NAXVS, fontem habet, ex quo dulce uinum fluit.

NEPTVNVS, fons fuit supra Anxurẽ, ex quo, qui biberant, occidebantur, unde destructus nunc cernitur.

SELEMNVS, fons, cuius aqua animantibus dicitur conferre ad amoris remediũ.

PHOENEVS, Archadię fons, hic nocte potus nocet, die uerò prodest.

PATENSIVM, littus templum;

230 DE FONTIBVS

plum habet Cereris, in quo fons est, qui ægrotantibus, uel salutem, uel mortem prædicere solet.

SIBARIS, bobus nigredinem inducit.

STIX, fons Arcadiæ, cuius aqua potantes interimit.

SACER fons, in Epiro frigidissimus est, & spectatæ diuersitatis. Nam si in eum ardentem facem demerseris extinguitur, & extinctas inflamat, dicitur & Iouis fons.

SORACTEN, Varro asserit fontem latitudine quatuor pedum, quem Sole oriëte exūdare feruëti simile dicit, auesq; ex eo gustantes necare.

SARSVLA, Narbonensis prouinciæ fons est, non dulcibus aquis defluens, sed falsioribus, quam mare habet.

STALA fons est, in radicibus montis Syon, non iugibus aquis effluens, sed horis certis & diebus aliquibus ebullit.

SOLIS fons, in Cyrenæica regione est, in medio nemoris, quod
Am.

MIRACVLOSIS. 193

Ammonius dicitur, qui habita consideratione ad mutationes eiusdem, mirabilis est, e quidem sole surgente aiunt emanare aquas tepidas, meridie frigidas, die in uesperam inclinante tepescere, nocte autem intempesta feruescere, & in tepiditatem redire denuo.

TVNGRI ciuitas Gallia, fontem habet ferruginei saporis, qui corpora purgat, tertianas tollit, calculorum que uitia emendat. Huius aqua igni admota turbida fit, & in posterum rubescit.

TARNARICI, Cantabriae fontes, in augurio habentur.

THESSALA Tempe, fontem habent, in quo aes ac ferrum eroditur.

TESLATVS fons est, conceptus mulieribus praestans.

TINA, fons est apud Colophoniam, qui potus, oracula reddere facit miranda.

ZAME fons est in Africa, ex cuius aqua, si quis biberit, canoram uocem assequitur.

I : ZEA

DE LACVBVS

ZEA insula, Varrone teste, fontem habet, qui hebetes facit.

DE LACVBVS.

ALBANVS, lacus est in Albano monte, haud longe ab urbe, ex quo uaticinia quandoque Romanis data sunt.

ALCE, lacus est, per Peucedanum in India, in quo omnia immersa fluitant, etiam lapides.

AMSANTVS, lacus est apud Lucanos, ex quo tam lætalis exhalat uapor, ut uolantes desuper aues necentur, eo suscepto.

ANAVS, lacus est in Asia, qui circumnascente absinthio inficitur.

ANETICVS, lacus Aegyptiorum est, circa quem papyrus nascitur, ex qua primæ chartæ factæ sunt.

ANIVS, lacus est, Puteolis uicinus, cuius fundus nullo artificio reperiri potest.

ANIVS, alter ad Austriam tendens,

dens, filicibus plenus, iuxta quem
Iunio aduentante mense, serpentes
conglomerantur, qui se in eum
præcipitant uel demergunt. Nec
est qui unquam exeuntem uiderita-
liquem.

ÆTHIOPIA lacum ha-
bet, quo perfusa corpora uelut oleo
pinguescunt.

ÆFRICA lacum habet, ca-
noras uoces reddentem.

ITALIA lacum habet, qui bi-
bentibus aquam ipsius uini tædium
inducit.

ARETHUSA Armeniae maio-
ris lacus est, in quem impetuoso cur-
su Tygris intrans, non aliter quàm si
contineatur proprijs ripis, nulla in
parte miscetur lacui. Quinimò ser-
uato alueo, in partem exit opposi-
tam, semper quicquid ingeritur, se-
cum trahens, quod aquarum testa-
tur dissimilitudo, & id, quod pisci-
um genus unum, lacus alit: sed Ty-
gris plurima, ex quibus nunquam à
piscatoribus aliquis in aquis lacus
I 3 reper-

reperitus est. Sic nec ex specie fit. la quæ in lacu nascitur, nunquam in aquis transcurretis Tigris, ul- lus inuentus, uisus, aut captus est. Tanta seruat diligentia quisque suos.

A S A N I V S lacus, cuius a- quæ in summitate sunt dulces, atque potabiles, sed si ad profundiores accesseris, uitiosas potantibus com- penes.

ASPHALTIS lacus est Syria, in ea prouincia quæ iam Pentapolis uocata est, multum mirabilis, quo- niam ex uiuentum genere nihil susci- pit. Expertus id est Vespasianus, qui iussit in eum quosdam nandi ignaros & morti damnatos proijci, qui, & si iactu merli sint, tanquam à ue- hementissimo spiritu ad superiora uiuentes impulsii sunt. Sic nec a- ues assuetas mergi suscipit. Quæ uita carent absorbet omnia; ut si ponas ad ardentem lucernam ui- uente lumine, innatat, eo mortuo
con-

confestim mergitur . Aquæ eius
 amaræ & fastidiosæ gustui, ingentes
 bituminis globos ferunt, quo agen-
 te, nullis uentis agitari potest lacus.
 Præterea nauigationis impatiens
 est, cum nihil mortuum patia-
 tur, quin sorbeat ea : Præterquæ
 bitumine illustrentur . Est tamen
 lauacionibus ægrotantium utilis,
 medetur que multis morbis, hunc
 quidam mare mortuum nomi-
 nant . Et quod mirabile est, &
 memoratu dignissimum : Sunt
 iuxta lacum campi, qui hortos
 habent, fructus producentes a-
 moenissimos, & adeò, ut qui uí-
 derit, facile trahitur in desiderium
 comedendi . Verùm si aliquis
 inde carpsit, fatiscunt illicò &
 in cinerem resoluitur . Non pro-
 cul quondam colligebatur balsa-
 mum . Cuius frutices Cleopa-
 tra Aegypti regina extirpatos
 ad unum omnes in Aegyptum
 transtulit, ibique plantari iussit,
 I 4 qui

436 DE LACVBS

qui permanent etiam in hodiernum diem.

ASPHALTITES, Iudææ lacus, bitumine fluit.

AVERNVS, Cāpaniæ lacus est, in sinu Baleno, qui piscium fertilis est parvorum et nigrorum, qui comesti interimunt.

BENACVS, lacus est Galliæ Cisalpinæ, arenas trahens aureas.

BRIGANTINVS, lacus in agro Rhetico, murenas alit & mustelas.

CLITORIVS, lacus Italiæ est, qui abstemios reddit.

CROBLITORIA, lacus est, ex quo non solum qui biberint, sed etiam qui ex eis lauerint, moriuntur.

CVMMINIVS, lacus est apud Hertruscos, cuius originem talem esse fama habet: aliquando ad hos populos Hercules peruenisse narrat, qui ut ostenderet suam fortitudinem, defixit in terram uectem ferream, quem cum nullus poterat extrahere, ipsum Hercules extraxit, & confestim aqua sequuta est, quæ lacum hunc fecit.

E L E.

ELECTRIDES, lacus est Syriæ, in quo electrum nascitur.

FVRIALIS, lacus est Boetiæ, infani generator amoris. Nam dicunt, qui ex eo biberit, in tantum libidinis ardore intendi, ut ferè agi furijis uideatur. Vnde & nomen Furialis sortitus est.

LVCRINVS, lacus Campaniæ, in eo captum aiunt Barbonem seu Triglam, quam Asinius Celer Romanus, septem milibus numùm mercatus sit, uel octo, ut Plinius habet.

LVMIAE, lacus est, apud Babyloniam plurimum liquidi bituminis euomens, quo creditur, quondam à Semiramide Assyrionũ regina & terstaceo latere, Babyloniam omnem muris instauratam.

LVNÆ, lacus est, Athamoniæ tenuia accendens ligna: ex huius aqua, si quis biberit, aut in insaniam labitur, aut in soporem soluitur.

I S M A

MALEFICVS, lacus Scotiffes est, quem etiam insanum uocant; in die amarus est ac falsus, nocte uerò serpentes albos nouem cubitorum eijcit in terram.

MANDVRIAE lacus, est in Salentinis, qui aquis exhaustis non minuitur, infusis item non augetur.

SALENTINVS, lacus est Salentinorum iuxta Anduriam oppidum, hic ad margines usq; plenus est, neq; exhaustus minuitur, neq; super infusis augetur aquis.

SCAPHAGIOLVS modicus lacus est, in Appennino, inter agrum Pisernensem & Mutinensem multum miraculosus. Nam ut omnes testantur accolæ, si quis sponte seu fortuito lapidem uel rem aliam quæ aquas moueat in eum proijciat, repente in nubes aer cogitur, & tanta uentorum tempestas oritur, ut nonnunquam uicinæ ualidissimæ quercus, fagiq; ueteres aut truncentur, aut radicitus euellatur.

SE

SERIPHVS lacus est, in quo ranæ non coaxant, quum faciant, si in alium locum deportentur.

SICENDIVS, Thessalæ lacus est, in quo item ranæ sunt elingues minime coaxantes.

TARENTINVS lacus, est apud Tarentum, qui æstiuo tempore siccatur in salem.

TOLOSENSIS lacus est, Tolosæ ciuitati propinquus, & ab ea denominatus, in quæ ciuitatis incolæ aruspicum suafu peste oppressi omne quod habuerunt, aurum iniecerunt, & liberati sunt.

TRAGODITIS lacus est, qui ter in die amarus, & totidem dulcis sentitur.

VELINVS, lacus est, iuxta agrum Nesulanum, in quem si lignum inieceris cortice obducitur lapideo.

VENERIS lacus in Syria est, iuxta Heropolim, ex quo uocantibus pisces obueniunt, auro ornati, qui ortu
hian

DE FLUMINIBVS

hiantica præbent. Vt inde aurum manibus extrahatur.

DE FLUMINIBVS.

ACHATES, fluuius est, in quo lapides reperiuntur, qui à flumine suum nomen trahant.

ACESINVS, fluuius est Persiæ, magnus & nauigabilis, circa quem ferunt arundines nasci tantæ magnitudinis, ut singula eorum internodia incolis præstent nauigia.

APHRODISIVS, fluuius est in Pyrea, reddens mulieres steriles.

ANAVRVS, Thessaliæ fluuius est, qui neque auram, neque nebulam emit.

ALPHEVS, fluuius est, qui sub terram euanescit, & alibi rursus erumpit.

ALSA, fluuius est superioris Alsatia, qui prope oppidum Enfishaim se in terram abscondit, & iuxta pagum Regishaim iterum fluit.

ARA

ARABIS, fluvius est, qui Chelophagos potat, hoc est, homines qui testudinibus vescuntur, & piscium corijs vestiuntur.

ARIMASPÈS fluvius, aureas arenas trahit.

ASANA, Mauritanie fluvius est, ex Atlante scaturiens, gustu salis, Crocodilos atque Hyppopotamos nutriens.

ASTURES, quando campos irrigant ut pabulum reddant, oves lac nigrum præbent, si inde pascantur.

AVFIDVS, Apulie fluvius est, ex Hirpinis exiens montibus, apud quem Hannibal victor ex occisorum manibus nobilium tria collegit, annulorum millia.

ANXS, Annedorum fluvius est, cuius ex aqua si pecora bibant, nigros pariunt foetus.

BANNA, fluvius est Hybernie, in quo olim piscis repertus est formam Salmonis habens, tantæ magnitudinis, ut nullo modo integrè
iñ

42 DE FLUMINIBVS

in marginem trahi potuerit.

BIBLIVS, fluuius Hispaniæ est, cuius aquæ acerrimi uigoris sunt, adeò ut nullum telum approbant incolæ, nisi quod in eundem merferunt.

BORISTHENES, fluuius Scythiæ est, quæ cæteri Scytharum fluuij turbidi fluant, solus hic clarus atq; potabilis labitur, pabula læta alens, & pisces optimi saporis, quibus nulla in sunt ossa.

BRAGADA, fluuius Affricæ est, apud quem M. Altilius regulus serpentem longitudinis centum & uiginti pedum conuocato exercitu lapidibus obrui fecit.

CEPHISVS, Boetiæ flumen est, faciens ex auibus nigri coloris rubeas, ex candidis nigras.

CHERATI, Indiæ fluuius est, qui pisciculos producit, errantes per aridam, & demum in fluuium redeunt.

CHALIBS, Hispaniæ fluuius est, in cuius aqua, si temperetur ferrum

rum longe acrius huius aquæ uiolentia redditur, quàm sua antea fuerat natura, & adeò ut nullam approbent. Hispani telum ni sumpserit ex calybe temperamentum.

CHERIVS, fluuius est Eniæ regionis, ex quo si potent oues nigræ, albæ fiunt.

CERRETORIUM, est inter Pistorensem agrum & Lucensem, qui de decennio in decennium non determinato tempore, sed fortuito & dū minus ab incolis expectatur, tam grandem lapidem ingenti strepitu in siccum eiecit, ut qui uiderint, obstupescant.

CIDNI aquæ podagricis medentur.

CINI B S, Arabia fluuius, gemmarum fertilis.

CLITVMNVS, Umbriæ fluuius est, boues albos producens, unde Romani magnas hostias Ioui immolaturi, ad hunc locum pro albis tauris mittebant.

CRA T D E, fluuius Calabriae,
qui

qui pecoribus duriores pilos & subflavos reddit.

CROCONVS, Falentinorum fluvius, in quem si lignum inieceris cortice obducitur lapideo.

ELSA, fluvius est Tusciæ, in agrò Florentino, si quid circa initium eius inieceris, per breue dierum spacium lapideo cortice obducitur.

ERICINNVMÆ, Bœotia fluvius est, memoriam summo pere confortans.

ERINVS, fluvius Lydiæ arenas fert aureas.

ESICIVS, fluvius Hispaniæ est, hic primo dulces aquas dedit, nunc amaras fundit.

FASIS, Colchorum fluvius, in quo virga nascitur, quam Leucophillon nominant, quæ si thalamis adhibeatur, matrimonia pudica facit & casta.

GANGES, Indiæ prægrandis fluvius, qui, Plinio teste, anguillas nutrit trecentum pedum longitudine.

GARGARVS, fluvius est, in
insu-

insula quam ichthyophagi inhabitant, barbas ad genua usque nutrientes & pisces crudes comedentes, & formicas habentes catulos magnitudine æquant.

IDASPES, gemmarum fecundissimus fluuius.

INDVM, flumen duos habet fontes quorum alter ferrum attrahit, alter respicit.

IPANIS, Scythiæ fluuius, in quo animalia quædam nascuntur muscis maioralis & quatuor pedibus ut quadrupes & aues uideantur, in unicum saltem uiuentes diem.

MEANDER, Non procul à Marsia fluuius, in quo lapis reperitur, quem per antiphrasim Euphronon uocant, eius fortis, ut si eum quis secum deferat in insaniam hunc uertat uehementem.

MELAS, Sartræ fluuius, quem si græges potauerint candidi statim nigrescunt.

NELEVS, item fluuius albas oues nigro tingit.

K NL

NILVS Aegypti fluius mulieres non solum fecundas facit, sed quæ diu sterilitate damnatae fuerunt ad conceptum disponit.

NOVANIVS, fluius est trans Appenninum conditionis inaudita. Nam aestiuis solstitijs pleno fluit alueo, & Bruma siccatur.

ODONA, fluius Indorum est in cuius ripis arundines crescunt tantæ magnitudinis ut uix unam triginta homines ferre possint.

PACTOLVS, fluius est aurifer.

POLICARMVS, fluius est in quo herba gignitur plurimum cæcitati conferens.

PONTVS, fluius est in Mordis non multum distans hic lapides producit igne ut ligna cremandos, hos si percusseris extinguuntur, si aqua perfuderis ad incendiū magis inflamman- tur, tetrum habet odorem asphalti per similem, adeoq; abominandum, ut nulla sit auis aut serpentum species quæ his ardentibus loco manere possit.

RAN-

RANDACES, fluuius est minoris Asiæ in cuius ripis nascuntur serpentes uenenosissimi, qui sole feruente in hunc fluuium immerguntur, ubi refrigerati patulo hiatu in altum euolant, habent enim alas.

SILARIS, fluuius est iuxta Surretum etiam folia iniecta in lapides uertens.

SABARIS, fluuius est Calabriae aqua bobus albicantibus nigredinem facit.

SARNVS, fluuius est Calabriae in cuius aquas si quis paleas, ligna, fustes, seu frondes iniecerit paucis diebus lapidei obducuntur cortice.

STRAGA, fluuius Persarum est adeo congelascens frigore, ut more solidi saxi uiam praestet euntibus.

STIX, iuxta Nouacrum Archadiae fons est qui epotus cōfestim interimit.

TAGVS, Hispaniae fluuius aurifer.

TICINVS, Galliae fluuius aurifer.

VEBAR, fluuius est apud extremos Indos penes quem maximi nutriuntur Elephantes.

K : DE

DE PALVDIBVS
DE PALVDIBVS ET
stagnis.

ACHERSIA, Campaniæ est palus quæ æstate funditus arefcit, & hyeme abundantissima est aquarum.

ALCIONES, paludis Nero profundum multis funibus inuenire non potuit.

ASIA, palus est Lidia auium aquaticarum ut grues sunt cycgni, & holores, fœcundissima.

AVERINGVM, stagnum est Auerigæ regionis, hoc in eo miraculum est, si contingat aliquem per stagnum naue uehi qui aliquid ignominiosum in stagnū dixerit, repente stagni aquas turbari, & tanta moueri tempestate ut demergatur & periclitetur ualde.

CELAVNIVM, stagnum est Siciliae tam fœtido odore ut omnes aduentantes abigat.

FIDEM, stagnū est apud Indos cuius in aquis quantumcunq; leue sit non natat sed mergitur omne.

GELO

GELONIVM, stagnū est adeo foētēs ut neminē sibi in proximo patiatur.

LERNARCHADIAE, palus hydrā septē capitibus serpentem nutrit.

MAREOTIS, palus est apud quam uuae nascuntur albæ, famosæ, à loco Mareotides appellatæ.

NVTHVL, stagnum est inferioris Mauritaniae in quo alebethæ pisces, coratica syluri, atq; crocodili nascūtur, qui nusquam præter in Nilo reperiuntur.

RAPHARVM, stagnū est apud Lydiam in quo nigri capiuntur pisces.

REATINA, palus est Italiae cuius aqua ungulæ deaurantur iumentorū.

SIDAN, Indiae stagnum in quo penitus nihil innatat, sed penitus omnia sorbentur.

STIX, palus est Africae quam limosam aiunt plurimum & papiris refertā, adeo ut difficillimum sit ad insulā quā circuiuit nomine Bathas transire, hanc enim Stygem uocant quod tristitiem transeuntibus offerat.

TRITON, palus est in Thracia in quam si quis se merferit in aciē uertitur.

K 3 IN

IN HANC PHILOLO-
GIAM ET NOMENCY-
latorem copiosissimus
INDEX.

A Carthatica causa	egyptij circumcisi	ibid.
quid 82	Aelius Spartanus	44
Actuum differen-	egyptiorum annus	4
tie 36	egyptijs partus octime-	
Acetosa frigida herba	stris superstes	28
79	Agasilus pueris collusit	
Acroceraunea mō:es	61	
Accidalus 123	agyrtæ periculosi	66
Achenista 148	agni castrandi	32
Adulterij pœna apud He-	agallochum lignum aloes	
bræos 72	est	101
Aethiopiæ lacus 133	agria fons Archadiæ	123
Aegyptus fraudis stabu-	agno fons Lycæi	ibid.
lum 86	Alexander in Aristotelē	
ægyptus tenebræ	59	
ibid.	Alchabitus de monstis	
ægyptus per ollam signi-	16	
ficatur 86	Alexandri ab Alexand.	
ægyptij stantes mingunt	aus	ibi.
ibid.	Albunea sylva	10
ægyptus fertilis 86	Aliffus fons	123
ægyptus cœli imago. ibi.	Aliaemon Macedon. fons	
ægyptionem ritus mira-	ibidem	
biles 87		

A

I N D E X.

Albanus lacus	132	appium augurium	98
alce lacus	ibidem	Apathia annulus inest	
alpheus fluvius	140	102	
alsa in Alsatia	ibi.	Appollonius demones flu	
alcione palus	148	ga	65
annulus quo digito	65	appio indigere	51
ἀνδρῶν ἐπόνοια	46	appoditonum	62
anagallis	50	Apitius luxui deditus	62
anhippus	62	Arcadum anni	3
annulorū inuentores qui		Aripemon corde hirsuto	
68		39	
annulus ferreus	ibi.	Aristarchus filios degene	
annulus Hebræos ascribi-		res	44
tur	69	Arimaspi	46
annulus uarius	3	Aristoteles quot libros	
anaxangoras de partu		59	
8		Architas pueris conioca-	
Antonius triumuir	25	tus	62
animalia ignea	35	Aristippus perterrefa-	
animalia terrea	35	ctus	102
andri fons	130	aromatica confortant	98
anaus lacus	132	Arabie quidam fons	133
Aneticus lacus Aegypti		Arethusa fons Siciliae	133
135		Arethusa lacus	135
Ancus lacus in puteolis		Arabis	139
135		Arimaspis fluvius	139
Appium funebris herba		Asoti qui	48
80		Asotodydascoli	48
		K 4	Asia

I N D E X.

<i>A</i> sa unde dicta	86	41	
<i>A</i> scia quid	ibid.		<i>auer</i> mis Iudææ lacus 136
<i>A</i> smanicus fons	133		<i>avidus</i> apulie fluvius
<i>A</i> styra fons	ibid.	140	
<i>A</i> sanius lacus	134		B
<i>A</i> ssaltis Syriæ lacus	135		<i>B</i> Arleatæ aues 21
<i>A</i> sphaltites	136		<i>B</i> Barbari obtusi 56
<i>A</i> sphana Mauritanie lacus			b abilonis mœnia
138			65
<i>a</i> stures	139		<i>Battus</i> ad Theocritum
<i>a</i> sia palus	140	86	
<i>a</i> thanasius contra dæmo- nes			<i>Barba</i> philosophorum
<i>a</i> tlas mons	124	90	
<i>a</i> uiditas ciborum auari- tia	105		<i>barba</i> uiri ornamentum
<i>a</i> uditus animam fascinat			i bidem
i bid.			<i>barba</i> futura prædixit
<i>a</i> ureus annulus	25	90	
<i>a</i> uicennæ terror	70		<i>barba</i> cur plantetur i bi.
<i>a</i> ugustinus de annis	5		<i>Bacemis</i>
<i>a</i> uis Britannica	19		<i>Banna</i> fluvius 140
<i>a</i> ues orientales	21		<i>Bethus</i> Armeniæ mons
<i>a</i> urum metallis præfer- tur	24	112	
<i>a</i> uidij Casij uerba	40		<i>benacus</i> 136
<i>a</i> uaritia belua i bidem			<i>Biblius</i> fluvius Hispaniæ
<i>a</i> uaritia principi scelus		142	
			<i>boues</i> castrandi 33
		55	<i>bonum</i> habere stomachū
			<i>boristens</i>

I N D E X.

oristhenes	142	Cero fons	42
Bragada	ibid.	Chimera	113
brigantum	136	Charadus fons	125
		Chij fons	ibidem
		Cherati Indiae fluvius	
			142
		Chalibs Hispaniae	ibid.
		Cherius	243
		Cyprium aes	27
		Cyprianus contra demones	65
		Cyri domus	ibid.
		Cynthus mons	114
		Cilitiae fons	125
		Cynare fons cupid.	126
		Ciceronis fons	ibid.
		Culmi	
		Cinips gemmifer	
		Claudi qualiter fiant	17
		Claudij imperato. factum	
			37
		Climax	114
		Clauus fons	126
		Chytumnus Umbriae	ibid.
		Clitorius absternios	
			125
		clitorius lacus	136
		conferre pedem	62
			65
			consp.

INDEX.

D	Diogenis iocus	89	concipiatur	6
	Domicianus muscas	62	foemina uirilis	12
	domus Alexandri	56	foemina quæ	49
	dolorosus mons	115	fortunæ beneficiarij	62
	dodona mons	ibid.	formicæ auide	80
	dodona syluâ	122	furius Camillus	103
	E		furialis lacus Boetiæ	137
	Epimetheus	69	Fasis colchorum	144
	epicurus	104	Fidem stagnum	148
	epaminondæ dictû		G	
	109		Alli lues	56
	Epopon mons	117	gallicinium	59
	Ernon mons	ibid.	Gagates	99
	ethna Siciliæ	117	Germani bellicosi	56
	Exambæus fons Callopo-		Græci mendaces	ibid.
	dum	127	griphus quidâ soluit	96
	Electrides lacus Syriæ		gnidius fons	127
	137		Ganges Indiæ	144
	Elsa in Tuscia	144	Gargarus	ibidem
	Ericimume Boetiæ flu-		Gelonium	149
	uius		H	
	Erinus Lydiæ	144	Adrianus barba-	
	Escius in Hispania flu-		tos amauit	91
	uius	ibidem	Hadrianus de un-	
	F		decimo mense	31
	Erre quemuis iudi-		Hermānus de Hēnenb.	11
	cem quid	61	Hermophroditus	13
	foemina qualitatē		Hemorobij	21
			h	6
			Herba	

INDEX

herba cur masculina	49	homines plumati	47
Hadegrin mons	117	hostilis exercitus animæ	
Horrisonus	ibid.		105
Hechelberg mons	117		
Halesius Mauritanie mōs		I	
	118	Intempesta nox	60
Hercules	61	Ioci intemperantiam	
Hebræorum adulteri	63	lien facit	107
Hieronymus exponitur		Iouis simulachrum	69
	9 14	Ida mons p̄brigæ	161
Hieremiæ de annis	5	Immetus Atticæ	ibid.
Hispanus sine manibus		Innarimes mons	117
	18	Isamus	ibid.
Hippocrati sacrificatum		Iob fons Iudæ	177
	30	Iouis fons	ibidem
Hispaniæ octim. partes su		in perparenis mons	127
perstes	29	Incurimenis	ibid.
Hieremiæ dictum	68	Idaspes	
Homo miraculum	1	Indum flumen	46
homines priores cur an-		Ipanis	
nosi	2	Iulius dentatus de arte Br̄i	
homo sine pedibus	17	tan.	21
homines ueloces	46	Iulianus de partu	29
homines in pueritia cani		Iudex iuratus	60
ibidem		Inodiare quid	61
homines Africæ	49		
homines caninis capiti-		K	
bis	47	καραλαγία	41
		Latini	

INDEX.

L		Lerna	48
L	Atini superciliosi 56	Logodædali	62
	Lacedæmoniorum commentum	Luna adolescente plantã dum	32
	Laconica fitula	luna decreſcente cæden- dum	32
	Lacones ſcribendo bre- ues	luna aucta caſa putre- ſcunt	32
	Lapides acrei		
	lapides ignei	M	
	Leo calore æſtuat	Alalahel 65. an no genuit	5
	Lex de gallis gallinaceis 109	Margarita Hol- landiæ comes	10
	Laternus mons	Matrix embryonis arche typus	14
	Lerneus	Mas quid	49
	Lena fons	Maximinus contra dæ- monem	65
	Lebethris	Medicorũ opinio de par- tu	6
	Lebedon in Euboia	Meridies	60
	Leucogæi fontes	medicinæ calidæ	70
	Licurgi ſtatutum	mediæ noctis inclinatio 59	
	Linceſtius	Maul mons Meoniæ	118
	Linus archadiæ	Mulo mons	ibid.
	Lycas in Idea	Melle fons	128
	Luminus lacus	Molo fons in Delo	129
	lumina ad ſarcephagos 56	Maleſia	
	umie lacus		
	Lune lacus		

INDEX.

P	
P Aphlagonia bicor-	Plautus de auro 26
des per-dices 44	planta utrunque sexum
parentes stolidi pru-	50
dent. filios 45	Plinius defenditur 103
Parthorum reges ociosi	Platonis cœna fragalis
11	109
parentibus nemo æquiva-	Pœni sœdifragi 56
lens 89	Popæa luxuriosa mulier
perturbationes non libe-	75
re 102	pœna ingratorum in pa-
Philippus Maced. de au-	rentes 73
ro 25	pulsus formicans 97
phallaratizare quid 62	Procli sententia 30
Plossphorus 11	porci quâdo castrandî 32
Pteria Macedonia mons	præceptori æquivalens
119	58
Polene Archadiæ mons	Promotheus 83
119	Ptolomei luxus 25
Phœneus 129	
Patensium litus 129	Q
Pactolus fluvius 129	Quintus dies masculinus
Policarmus 146	7
Pontus ibi.	R
pituita aquam refert 36	R Ana Aegyptia 80
Pythagoræ institutum 66	Regiones homines
Pyramides 74	alterant 56
Plinij error de annis 4	Rex Carmaniæ crudelis
	56

Romulus

INDEX.

Romulus filios degeneres	rit	8
44	sensuum portica	36
Romolaces fluuius 47	septuaginta pueri unico	
S	partu	9
S Aturnus octimestri	serici uermes	21
presidet 28	Serapio de columbis	24
Sacerdos malus ho-	Solermus	128
norandus 92	Sibaris	130
Salustius contra auaritiã	Seriphus lacus	139
13	Sicendus Thessaliæ lacus	
Sapientes fatuos gignunt	ibidem	
43	Silaris	47
Sauromate 46	simile de gallina	29
Sanguis lucidus contra ri-	syllaturie	62
sus 107	Sibentium noctio	69
sacer fons 130	Socrates pueris colluse	
sarsela ibi.	70	
Salentinus lacus 138	Spiritus uitalis ignem re-	
Scaphagiolus lacus ibid.	fert	35
septem mundi miracula	Spartianus ad Diocle ia-	
73	num	43
Scipio filios degeneres	Splenium quid	51
44	Spoliarium quid	62
Scytula laconica 63	Sperma ex calido & hu-	
Sepulchrum Mausoli 73	mido	99
Simia flagitij symbolum	Strutio ferrum decoquit	
77	36	
Septentrio masculos pa-	stolidi parentes filio pro-	
	dent	

INDEX.

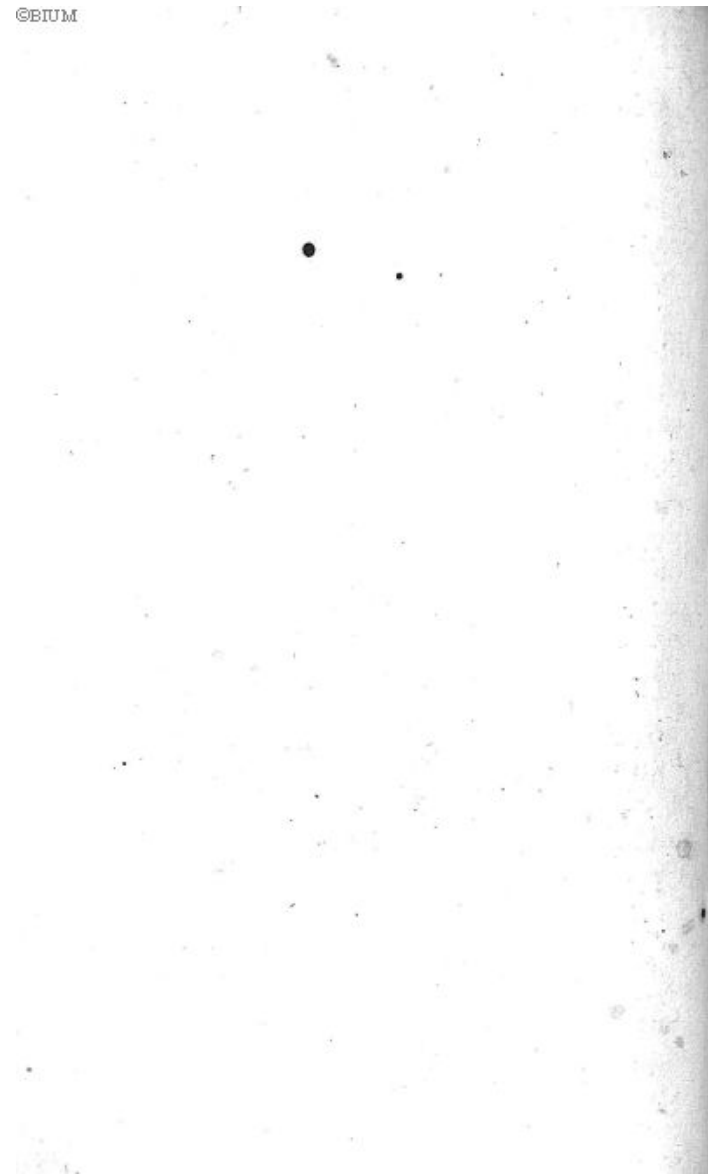
dent.	45	templum Dianæ Ephe-	
Stomachus paterfamilias		siæ	73
52		Theophrastus de natura	
Stomachus quid	53		
Stomachus pro anima		Thessala Tempe	131
ibidem		Thessalatus fons	ibidem
Stomachus pro patientia		Ticinus Galliæ fluvius	
ibidem		47	
Stomachari	54	Titi iunij factum	27
Stomachabundus	ibid.	Tungri fons	135
Stix Archadiæ	130		
Stala fons	ibidem	V	
Soracte	ibidem	Vermis per marem	
Striga	47	eicctus	41
Subare quid	104	uari qui fiant	16
Sudor frigidus	76	uermes serici	21
Suffitus contra dæmones		ueratrum aliquâdo exhi-	
65		bendum	76
Suprema tempestas	69	uir qualiter concipiatur	
		6	
T		uigint i puero unico par-	
Actus ad mulieres		ta	9
insania	106	uir mulieribus	12
Tager	120	uita negotium	109
Tarnarici fontes	131	uita hominis misera	110
Tarentinus lacus	139	Vesuuus mons	120
Tagus Hispaniæ	47	Vranius mons Chalcedo-	
Tertullianus de dæmoni-		nis	ibid.
bus	66	Veneris lacus	47
		. Vebat	

INDEX.

<i>Vebar fluius</i>	47	<i>xilo aloes agallocum dici</i>	
<i>undecimus mēsis aliquan</i>		<i>tur</i>	101
<i>do parit</i>	34		
<i>uterus duas cellulas</i>	8	Z	
<i>uterus septem cellulas</i>	9	<i>Igostica quid</i>	61
<i>uterus quot rugositates</i>	9	<i>zigostica fides</i>	61
<i>Vuilhelmus cur Buso crea</i>		<i>Zophorodorpides</i>	43
<i>tus</i>	33	<i>Zabaonenus</i>	121
		<i>Zame fons</i>	131
X		<i>Zea insula</i>	132
<i>Xenocrates ad quendam</i>			
	68		

FINIS.





APPENDIX PHI
 LOLOGIAE AC OR
 DINE LIBER

Quartus.

Q. CURTIUS DE ADVLATO
 re, quem Anaxilas uermem dixit, Cynici de eodem o
 pinio, Senecæ parœnesis, Adulatores esse poly
 pos & Protheos, Psomolaces qui, &
 Psomocolaphi, aduersusq; adu
 latorum uenenum re
 medium.

Caput I.



ADVLATOREM
 perpetuum esse malū,
 regum opes citius e
 uertens quàm hostes
 Q. Curtiū in Alexan
 dri historia legimus,
 & Anaxilam uermem, uiuos homines
 corrodentem. Quo factum scimus,
 Cynicum ex tripode locutum, melius
 esse ad coruos quem redigi, quàm adu
 latoribus exponi. Dum illi morticina
 L tantum

PHILOGIAE

tantum consecretur, hi autem uiuos,
 bonosq; hiatu pestifero excarnificent.
 Senecę paranglim dum laudamus hæc
 item adponimus, quãdo adulatoribus
 non latus applicandum docet, quod
 artifices sint captandum superiores. Et
 Basilij magni doxam, quando in lib. de
 poetarum lectione, scite admodum &
 docte adultores polypos nominat,
 quod semet in omnem habitum, poly-
 pi piscis instar, uertere sciant assentan-
 do, quidam Protheos appellitãt quod
 se in horas ad quæuis obiecta mutant,
 Plutarchus nullũ esse perniciosius au-
 tumat quã Psomolaces quod est eos,
 qui panis buccellæ gratia obuianti blã-
 diuntur, aut Psomocolaphos qui pati-
 nã ratione se plagis affici non ueretur.
 Nam festinantius iuuentutem in præ-
 cipitium agunt quã uel alius casus
 quispiam. Aduersus tamen hanc adula-
 tionis Chymeram Seneca hoc ecllygma
 remedio esse ostendit, Nolle à quouis
 laudari.

AV-

LIBER QVARTVS.

AVREIS MALLEIS AVLICOS

*emolliendos, Orphea fidibus crudelissima ani-
malia lenisse, sed aulicos muneri-
bus eblandiendos, dum
lupis sint crudeliores
si multas pro-
les habeat.*

Cap. 11.

ADulatorum aliqualem mentio-
nem fecimus, unde in transcursu
adnotanda quoque consentanea
uidentur, quæ Polybius Romanæ hi-
storiæ scriptor de Aule quibusdam pro-
ceribus, qui hos quam proxime acce-
dunt, quinto libro habet. Quando Or-
phea Thraciæ, Lynces, Tygrides & leo-
nes crudelissima animalium, cytharæ
sono placasse docet. Et saltem aureis &
argenteis malleis aulicos emolliendos
scribit, Innuens pro Apollinis Pythij
oraculo, apud eos muneribus nō cātū
aut fidib. ludendū. Qui autor tales lu-
pis pares quoq; assimulat, philosophū
adducēs quādo animalium octauo lupos
si plures catulos habeant esse ferocio-
res scribit, uelut etiā aulicis inhæreat,

L 2 si multæ

PHI LO LO G I A E

si multæ prolis sint parentes. Vndique enim quæsitum eant, ut corradât & catulos ad honores per corrasa eleuent. Candidatos quoque regem accedentes raucos, ut luporum est, & quasi mutos, si hos priores uiderint, tacere faciunt, donec os munere illis sublinias, charitatis officio excluso.

ASSIDVE CONTEMPLATIONI, remissio quandoq; interponenda ne languescat animus.

Caput III.

CAsianus Scytha septimo collectionum libro frequenti contemplationi & studio diuini Iohannis Apostoli & euangelistæ interponendam probat exemplo requiem, iuuenem enim quendam ab humero arcum batiulantem, euangelistam, qui perdicem in delicijs uacuo tempore habebat, interrogasse scribit, quid ipse tantus uir, adeo uulgarem auiculam blandiendo demulceret, cum grauiora exequenda sciret. Cui sanctus retulerit, cur tu arcu exhu-

LIBER QVARTVS.

ex humero pendentem non semper
 tensum circumfers: ad quæ iuuenis re-
 sponderit. Ne iugi curuationis uir-
 nus mollescat & arcus laxior fiat. Vn-
 de sanctus rectè quidem. Nam & ego
 ne animus meus assiduo labore eui-
 rescat, sic auiculæ cultu requiem que-
 ro, Pulchra sunt hæc & commode ab
 euangelista prolata, quoniam nec agri-
 colarum quenquam tam stolidi inge-
 nij arbitramur, ut non agello suo alter-
 na uice annorum quoque requiem cō-
 cedat, quo sese remissione annua in fer-
 tiliorem messem recolligat. Apud Na-
 sonem Phedra ad Hippolitum pari te-
 nore cecinit:

*Arcus & arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ
 Si nunquam cesses tendere mollis erit.*

SENVVM CONSILIA MAIORIS

*habenda præpotentibus, quàm assenta-
 torum melle: illita uerba, Xerxis
 exemplo docetur.*

Cap. IIII.

Scribit Trogius Pompeius, quem
 Iustinus in epithomen redegit ter-
 tio

L 3 tio

PHILOLOGIÆ

no libro historiarum Xerxem regem Persarum Græcis aliquando bellum indicere uoluisse. Vbi gnatonice quidam ex aulicis ô rex dixerit nuncium tuum non expectabunt Græci, sed ad primum aduentum terga dabunt. Alius item ô rex, uerendum est ne uacuas reperiturus sis urbes, si uim tuam rescuerint hostes, habebat enim in expeditionem septuaginta millia peditum ex regno, & triginta exterarum gentium, ac centum milia nauium. Tertius angusta classibus maria futura dixit terramque pro castris peditum nimis arctam, ut non memorem quod campos equitilus defuturos quartus eblanditus est, cœlo sagittis non sufficiente, Per quæ omnia sibi uisus est se Deum esse, ac citra consiliũ & laborem Græcos superaturum. Accesserit autem regẽ eundem idem Trogus scribit, Damagatus homo sincerus & regi a cõsilijs sine fuco, diuersum à præfatis occinens, senex & multarũ rerũ sciũs qui dixerit ô rex nemo est qui te non copioso exercitu armatum opinetur. Classium enim Iliades

LIBER QVARTVS.

des habes, equitum myrmecias pedumq; examina, & belli neruum. Id tamen esse tibi persuasum uelim, etiam uim magnam clauo hoc est regimine & consilio uacuum non esse stabilem, sed perire nisi regatur. Tāta hominum diuersitas legibus & consilijs astringi nequit. Quæ Damageti monita rex obaudiens cum Gracis in harenam condescendit, & uictus harena cessit, dum pluris aulicorum blanditias quam sincerum senis consilium habuit.

DE VARIO SEPULIENDI

ritu & Anaxagoræ responsio.

Cap. V.

A Nimaduertere licet ex quorundam historijs multiplices hominum prisco seculo à nostro usu abhorrentes fuisse sepeliendi ritus. Quidam enim ut Alexander ab Alexandro testatur, corpora suorum examinata domi aromatibus illita summo studio seruabant, alij bestijs &

L 4 uolu-

PHILOLOGIAE

uolucris dilaceranda obijciebant, conijcientes magis amicum quam si uermibus escam obtulissent, Massagetarum diuus Hieronymus contra Iouinianum scribens amicorum corpora, si animam efflasset dissecata in mensa comedisse docet, haud aliter conijcientes quam si tali modo magnum amicitiae concelebraissent symbolum. Cui ritui Arthemisia subscripsit Cariae regina, coniugalium amoris exemplum intercuta celeberrimum, mortuo enim marito corpus in cinerem redegit, quem poculis suis immiscuit, et bibit, se nihil maius praestare ualuisse rata, quam si hoc modo defuncto sui corporis dedisset hospicium. Diogenes nullam corporis sui curam habuit, parum enim referre dixit an tumulo contegatur seu coruis esca sit euasurus. Haec Cicero libro primo Tusculanae quaestionum, ubi quosdam etiam generosorum canum aluos sufficientes mortuis sarcophagos dixisse legimus. Circa haec, responsum Anaxagorae quoque praetereundum minime censemus qui omne sepulturae ge-

LIBER QVARTVS.

ra genus nihili habuit. Interrogatus enim an se mortuo corpus suum in patriam deduci cuperet sepeliendum, respondit à nostra religione alienus, sua nihil interesse ubi corporis sarcinam deponat quando tantundem undique sit uia ad inferos. Nos dicimus nihil interesse ubi quis corporis molem relinquat si cœli spectemus tramitem.

SPECVLO QVI FVERINT

usi & ob quas causas.

Cap. VI.

QVintum Hortensium, M. Varra de agricultura tertio libro, ut insolentior in publicum iret speculo usum scribit, ut qui tam curioso uestitu incedere consueuerit, ut rugas non sorte sed de industria locatas nodo artifice astringere curarit. Caligulam item speculi ad miniculo uultu suum ad omnem terroris & formidinis habitum composuisse Tranquillus docet. Ast Seneca multo usum speculi decentiorem ostendit. Etiam Socrati,

L s Lertio

PHILOGIAE

Tertio teste approbatū. Quippe ut homo
 si in speculo se contemplatus fuerit, in
 se recedat, & cogitet forma quantum
 uides, corpori tuo abest, sed uirtute
 hanc compenlabis, formosus es infa-
 miam ergo uitare labor erit, iuuenis es,
 Florem igitur iuuentutis discendo &
 fortia audendo complebis. Senectute
 gratiaris indecora idcirco carnis depo-
 nes & mortis tibi cura erit. Demosthe-
 nem Græcæ eloquentiæ principem spe-
 culo item usum historiæ habent ut de-
 clamando ad decentiam os fingeret.
 Sed Flauianus Constantinopolitanus
 uir in Græcis literis exercitatus, Plato-
 nem quoque speculum sepius inspexif-
 se scribit, ut uidelicet ex eius intuitu
 quantum sua frequens peregrinatio,
 studij feruor, temporis acumen, & pro-
 cessus ætatis de suo naturali statu sibi a-
 demissent, quò diligentius corpori
 suo fatigato in posterum
 indulgeret.

.POE.

LIBER QVARTVS.

POETIS ET PHILOSOPHIS

*paupertatem non fuisse probro
exemplis ostenditur.*

Cap. VII.

Quis maior apud Græcos extitit Homero, quē inopem adeo fuisse Bocatius scribit ut illi capto oculis uix sumptus superessent quod duci puero expenderet? Huius tamen paupertas summo ornatu tandem excepta est. Superato enim Dario potentissimo Persarum rege ab Alexandro capsula aurea reperta est artificio & sumptu preciosa, ad Homerī scripta inter regis thesauros conseruata. Quis item inter Latinos, Vergilio Iutifiguli gnato, cedro dignior aut palma extitisse fertur? Cui non amplius in bonis fuit Mantuæ apud uicūm Anden quàm patrius agellus non sine litigio possessus, qui nihilominus ī Octauiani Cæsaris tūc uniuersum orbē dominātis summa gratia & familiaritate uixit. Neq̄ id Sarlinati Plauto notam incussit quod bonorum fortunæ uix alius pauperior extitit, Dum ut honeste famem
cibis

PHILOGIAE

cibus sepeliret, ad molas manuarias pretio in die fatigatus laborauit noctes in comedijs scribendis insomnes agens. Nam lauro uictorum & triumphantium symbolo honoratus est. Neque Ennio laudis & honoris quicquam ademptum est, Licet tenui ac modum re uixerit ut in Auentino unius ancillulae obsequio frueretur. Siquidem cum diem obisset, corpus Scipiones, quibus in delicijs fuerat, suo uoluerunt sepulchro integri. Non asperrantes Brundusini hominis cineres, Corneliorum misceri cineribus, ut ne commemorem Valerium Flaccum Patauinum, qui uili praedio diues, in quo musas suas tractauit, & omnium iudicio admirandus habitus est & celebris. Et uelut poetis non uituperio fuit paupertas, sic in philosophis laudabilis extitit. Neminem enim Alexandro Macedone chariorem fuisse Diogene ac magis familiarem historiam habent, Licet saltem consarcinato ex multis palliolo, Laertio teste, frigoris iniuriam depelleret & peram pro suo panario gestaret, radicibus & holeribus ui-

LIBER QVARTVS.

lis uictitans & caua manu uice poculi
 bibens, Dolioq; uersatili palo alligato
 incumbēs, cuius ingressum æstate uer-
 sus septentrionē uertebat, hyeme uer-
 sus meridiem, Democritus suas opu-
 lentias uelut bonę mētis onera abiecit,
 Pitaco Mitylenæo Croesus aurea mu-
 nera obtulit, quę studiose repudiavit se
 satis opulentum inquiring. Hunc tamē
 Mitelenæi ob excellentis ingenij acu-
 men, in tanto habuere honore, ut prin-
 cipatū illi donauerint quem illis, statu-
 tis quibusdam & ordinibus ampliatū,
 reddidit, Phereciden Syrium exiguis
 bonis gaudentem quamuis ob incur-
 riā inopiamq; morbo pediculari læsus
 animam efflasset. Hunc tamen Magne-
 sij magnifice sepelientes multum ho-
 norarunt. Quanti Mnesarchi annulo-
 rum sculptoris filium, Aristippo Cyri-
 neo teste, Crotoniati fecerint uel id ar-
 gumento est quod hunc Pythagoram
 nominarunt, quod ueritatem perinde
 ut Pythius loqueretur. Sic ergo palam
 fit poetas & philosophos, quia rerum
 inopes fuere, non uiliores habendos,
 quia

PHILOGOGIAE

quia sic non ob ignauiam sed innocentiam suam extitere.

PHILOSOPHOS NON ESSE A-

pathes pro Stoicorum sententia, sed

affectus & perturbationes esse

naturales & quaedam

de Aristippo.

Cap. VII.

SToicorum magniloquentia philosophos Apathes hoc est sic impassibiles esse confessa est, ut serenitatem uultus in philosopho nulla aegritudine, nullaque formidine obnubilatam uidere possimus. Cynicum Diogenem pro archetypo adducetes, qui glaciem niuemque hyeme, arduas harenas aestate, nudis pedibus iocabundus & ridens calcasse fertur, & philosophum Palemonem Academicum rabidissimorum in se canum morsus nihili facientem. Nec non Anaxarchidem Abderitem qui a Nicrocreote Cyri tyranno iussus est in saxum concuui conijci, ferreisque malleis cedi, Vbi philosophus poenam corporis negligens, Tunde, tunde dixerit,

LIBER QVARTVS.

xerit, Anaxarchidis uasculum Anaxarchum non terres. Ad quæ tyrannus illi linguam præcidi iusserit, quæ philosophus mordicus in faciem iussoris conspuerit. Hic certe Stoicorū asserta magis gloriosa quàm uera duxerim, quæ etiam constantissimi uiri aduersus fulminantis fortunæ ictus expallescât, ad tonitrua fulgetra & terre motus cõcutiantur, & ad maris undabundi procellas inhorreant. Citius diui Augustini assertis inheserim qui perturbationes in philosophis & alijs, naturales esse & non uoluntarias scribit, Id quod etiam uerum esse in Aristippo Cyrenaico cõpertum habemus. Qui cum olim nauigaret mare procellosum & uiolētum, nauigiumq; quo uehebatur, turbini- bus crebrioribus iactaretur, cepit coloris & uultus turbatione moueri, ac pallescere, ac ubi feruor ille maris defebuit & tranquillitas redijt. Quidam mollior philosophū affatus est qui eodem nauigio erat uectus, uelut illudens, quid hoc est inquit philosophe, quod tu in isto naufragij periculo
timuisti

PHILOGIÆ

timuisti expallescens, eum ego non timuerim, quem Aristippus responsione elegantissima remuneratus est, Dicens non eandem causam esse sibi atque illi quoniam is quidem non esset multum sollicitus pro anima nequissimi nebulonis. Ipsum autem pro Aristippi probi philosophi anima timuisse. Ex quibus inferitur diuum Augustinum probe dixisse perturbationes esse naturales & non uoluntarias.

ANIMALIBVS SORTEM IN-

esse uaticinandi, formicas sepedes Apuleio dici, & ruricolas, Easdem seruum quendam & draconem morsibus necasse, & earum pedum attritum silices absumi.

Cap. IX.

Naturam in re nulla deficientem animalibus quoque uaticinandi sortem dedisse nemo est qui ambigat. Nam eius rei testem nulla exceptione dignum habemus. Aelianus primo

LIBER QVARTVS.

primo historiarum, qui muros incolis
ruinosæ domus præfagium ostendere
docet, quando inhabitatam relinquât
altam quærentes non ruinosam, Et for-
micas futuram famem, si præter solitæ
grana in suas cauernulas colligant.

Quandoquidem autē de formicis bre-
uem attentauimus pragmatiam, non
absurdum uidetur ostendisse quòd A-
puleius eleganti uocabulo eas Sepe-
des à numero pedum nominat, seni pe-
des enim sunt, uelut alia animalia quæ
annulta dicit Albertus, & nos insecta,
Aristoteles *ἑντομα*, Epitheta eas præfa-
tus Apuleius septimo libro de Aureo-
asino ruricolis appellitat, quasi ruris
cultrices, qui & seruum quendam mor-
sibus interemptum dōcet, Sicut Tran-
quillus etiam Draconem. Tiberio fa-
miliarem, pari sorte animā dedisse scri-
bit, Vbi notandum, hæc non ueritatis
limites transire, dum earum itinere fili-
ces præduri sunt, attritos ex naturali-
bus constet, nullisq; animalibus maio-
res inesse uires pro sua proportione
compertum habemus, & quæ morfu

M onera

onera se maiora portent.

PRIMATVM NON SANGVINI

debere sed meritis & uirtuti.

Cap. X.

Ostendunt Elij pertinacis Romanorum imperatoris uerba, quae Polibius quarto lib. decimotertio capite ex Helinandi historijs citat, primatum quippe inter ciues non sanguini, sed meritis & uirtuti conferendum, Elius enim Pertinax cum ex senatore imperator esset à senatu creatus, obsecrante senatu ut filium suum Augustum Caesarem uocaret. Respondit, satis mihi est quòd ego preter meritum regno. Primatus enim non sanguini debetur, sed uirtuti, & meritis, Inutiliter etiam num regnat qui rex nascitur. Proculdubio dicebat isti parentis exuunt officium, qui filios suos importabili mole superiecta extinguunt. Nam suffocare hoc est non promouere, quoniam uirtutibus exercendi, sunt prius antequam eligentur.

EXEM-

LIBER QVARTVS.

EXEMPLO OSTENDITVR,

*quod Boetius habet de Lucretij Romani filio,
non esse palmariū si parentes ad puero-
rum suorum conniueant uitia.*

Cap. XI.

Habet Boetius Seuerinus uir cō-
sularis historiam, de Lucretij Ro-
mani deperdito filio, memoratu
non usq; adeo indignam, potissimum,
quando cunctis qui filios suos bonæ
frugis cupiūt futuros, speculum est cri-
stallo perlucidius. Historia hæc est, Lu-
cretius uir Romanus filium habuit à
primis annis ob patris indulgentiam
Samiorum flores, quòd dicitur, luxu-
riando inebriando & ludendo, collig-
entem. Hic ob capitale delictum car-
ceri includitur, ac diutius seruatur, do-
nec patris sui omnium facultatum sub-
stantia redimitur ac liberatur, qui liber
malorum quæ fecerat non inmemor,
ea continuat assuetus. Vnde patre am-
plius nihil habente iterum incarcera-
tur, & iudicis sententia capitis damna-
tur, ac educitur. Interim tamen
patrem ad se uocat simulans quid
M a sibi

PHILOSOPHIAE

sibi archani instillaturum in aurem, ac sic in patris faciē ruens, illi nasum mordicus refecat, dicens pater si rudē meā atatem acriter corrigendo admonuisses, iam ad ultionem non suspensio destinatum exors naso cernerēs. Inquit philosophus octavo Ethicorum, quē admodum parentes filijs causa habeantur essendi sic quoq; causa esse debeant bene & honeste uiuendi, quibus philosophi dictis Solonem cretam adieciisse uidetur, quando legibus canit Plutarcho scribente, ne hi pueri suis parentibus alendi necessaria porrigerent, à quibus nulla doctrina in primis annis cicurati essent, à quibus item nulla admonitione perperam agendo moniti.

STVDIOSIS HABENDVS LIBRORUM
*rum delectus & librorum multitudi-
 ni non incumbendum.*

Cap. XII.

Multum interesse Seneca docet, ut studiosus librorum quos legendum in manus sumit delectum habeat, & diligentem quidem. Epistola enim quadragesima sexta sic scribit,

LIBER QVARTVS.

scribit. Non refert quàm multos sed quàm bonos studiosus euoluat libros, Satius esse intelligens ex bonis honestum percepisse fructum, quàm ex malis inhonestâ uoluptatem. Cui librorũ quoq; exundans displicet multitudo si legatur, hanc enim mente onerare non instituere, epistola secūda fatetur Alexandria decem librorum fuerunt milia, & Ptolemæus Philadelphus qui Democritei suæ bibliothecæ præfecit uiginti milibus gloriatus est, atque in breui ad quinquaginta se peruenturũ dixit, quos omnes si quis legere conetur, citius helleboro purgandum duxerim quam in creditum euasurũ crediderim.

PHILOSOPHOS AD REM PV-
blicam gubernandam utiles.

Cap. XIII.

SVnt qui hanc rem publicam esse miseram testantur, quæ philosophorũ gubernaculo regatur, adducentes Dionysij filium, Brutũ, Cassium, Gracum, M. Antonium & ipsum quoque Ciceronem, qui omnes philosophiæ

M 3 itaue

PHILOGIAE

studuerint, nihil omnino tyrannide
 quandoque præcipiendo seuientes. Ho-
 rum autem placita eximius ille philoso-
 phorum princeps diuinus Plato aper-
 tissimis refellit exemplis quando scri-
 bit nullam bene gubernari rem publi-
 cam que philosophis careat. Socrate ni-
 mirum adstipulante, qui nisi ciuitatib.
 philosophi dominantur inquit, ipsi qui-
 es aberit & solis lumen, quibus ut faci-
 lius credatur ex Aeliani tertio historia-
 rum libro exempla ostendemus satis lu-
 cida. Zeleucus enim Locrensis sum-
 ma cum laude imperauit, Solon Athe-
 nienibus, Bias & Thales Ioniam, Chi-
 lon Lacedæmonis. Neque est qui lau-
 dem regimini Pitaci, qui Miteleneis
 præfuit detrahat, aut Cleoboli regimē
 in Rhodios uituperet. Nemo item A-
 naximandri imperium, Faceffant igitur
 qui philosophos regendum dam-
 nant quos tanta autoritas sanxit, ut sal-
 tem congressu philosophorum
 principes sapere dicantur

pro-
 uer-
 bio.

QVA.

LIBER QVARTVS.

QUALITER DIOGENES IN
sua extrema paupertate se ueris ino-
piā consolatus sit.

Cap. XIII.

Diogenes Sinopenſis deſertus ab omnibus hominibus, ſolus relinquebatur, neque propter egeſtatem, quiſquam ſui rationem habebat, partim ob licentiam linguæ, & ſux uitæ moroſitatem, partim etiam ob ſorditiem qua in dies utebatur, triſticia conſectus eſt denuo, eſuriens margines uellibrorum extremitates manducans, quæ ſuppetebant, & nihil præterea ciborum. Muſ accedens de cadentibus papyri fruſtulis etiam ueſcebat, Vbi Diogenes, diligenter reſpecta, animo recepto ridibundus ait, Muſ hinc nihil indiget, Athenienſiū laurticia. Et quid tu Diogenes ægre fers tecum Athenienſibus non cœnare? atq; ſic oportunum gaudium ipſe ſibi conciliauit. Hæc pulchre tractat Aelianus 13. hiſtoriarum libro.

M 4

DE

PHILOLOGIAE

DE RIDICVLIS ET

absurdibus amoribus.

Cap. XV.

Q Vis est tam stupidus qui non hos amores & ob stultitiam ridendos & ob absurditatem uituperandos putet? Primum Xerxis qui Platani amore grauius capiebatur. Deinde cuiusdam adolescentis Atheniensis, summo loco nati, qui statuam Bonæ fortunæ ad Prytaneum stantem deperibat, & saepe in complexus eius se insinuans œstroque percitus, propter cupiditatem, in senatū ueniebat enixè rogans ut sibi eam liceret emere. At cum nihil efficeret multis regijs sortis & corallis imagine coronata, oblato sacrificio, profusis innumeralibus lachrymis mortem sibi ipsi consciuit.

CVIVSDAM SYRACVSANAE

*mulieris docetur exemplo nulla metus**ratione ueritatem obtinendam.*

Cap. XVI.

Omnibus Syracusanis expetentibus Dionysij tyranni mortem nimum crudelitate furentis. Mulier

LIBER QVARTVS.

lier quædam eiusdem regionis multū
senio grauata, ab incolis dissentiens cor
dicitus à dijs precabatur. Dionysium
superstitem diūtius, & incolumem per
mansurum. Vt autem multę regum au
res sunt mulieris uota ad regem defe
runtur, qui ualde admiratus unde hęc
immeritam sibi donaret beneuolentiã,
uocans eam ad se ut huius causam dis
quireret, quæ tyranni, non uerita gra
uem iram, dixit ô rex cum puella fue
ram paucorum annorum, & regem ha
beremus ualde tauricum, pari consen
su mortem optabamus eiusdem, sed eo
interfecto, deterior successit quem i
tem ferocientem ægrè tulimus, & ter
tium nacti sumus peiorem mul
tò. Timeo ergo, ne si tu abesses, licet
summa in subditos grassaris seuitia, sub
sequens, te crudelitate uincat. Ex hoc
mulieris responsa deprehenditur ma
luisse ueteris ostensa ueritate mori,
quam hac obnubilata men
daciter ui
uere.

M 5 ADE.

PHILOGIAE

ALEXANDRI NEQUAM ASSER-

ta de P. Vergilio Marone.

Caput XVII.

Scribit Alexander Nequam in libro de rerū naturis satis absurda de P. Vergilio Marone, sed auditu non admodum in iocunda. Quippe quod Neapolim aliquando magna sanguisugarū copia molestata sit. Vbi poeta auream sanguisugam in puteū quendam deiecerit, cuius sorte omnes sanguisugæ uniuersim euanuerint, quæ tamen post longam annorum seriem puteo expurgata, & aurea sanguisuga exempta recreuerint Neapolim moestantes, donec auream sanguisugam puteo iterū immerferint. Idque sua qua floruerit necromantia contigisse. Necnon quod palatium Romæ ædificarit supra modū celebre in cuius pinnulis singularum regionū circūiacentium icones ex ligno celauerit, tenentes singulæ in manibus campanam, ea arte compositam, ut si una earum, Romanorum maiestati obniti statuisset, huius iconis campana sonaret, atque uertici huius palatij cataphractum

LIBER QVARTVS.

phractum equo aneo insidententē im-
posuerit hasta in eam regionem uibran-
tem, ut Romani facilius sibi ab hac ca-
uerent p̄paratasq; insidias declinarent.
Quæsitus deniq; idem uates quādiu a
dijs conseruandū illud nobile esset pa-
latiū qui responderit, stabit usq; dū uir-
go paritura est filium, qd audientes Ro-
mani, crediderint eternitatis opus futu-
rum, sed hac nocte ruinam dederit qua
uirgo Maria saluatorem Christum Ie-
sum peperit.

QVID COMPLVRES PHILOSOPHI
*dixerint in funebri pompa Alexan-
dri Macedonis.*

Cap. XVIII.

Scribit Alphonfus Hispalensis in li-
bro suo de prudētia mortuo Alexā-
dro plures lugendum conuenisse
philosophos. Qui cum uiderint aure-
um illi ad paratum sarcophagum, dixe-
rit unus heri Alexander ex auro sibi fe-
cit thesaurū hodie thesaurus est auro.
Alius, heri mūdi ambitus Alexādro nō
fuit sufficiens hodie moles terræ octo
pedū Alexandrum integit, qua nolens
uolens

PHILOGIAE

uolens contentatur. Tertius, heri imperabat Alexander cunctis, hodie non est, etiam de infima plebe tunicatus, qui hunc ueretur, & illi non imperet. Quartus, heri multos liberauit Alexander à morte, hodie non est quisquam qui eum liberet, Quintus, heri ducebat Alexander suū exercitū, hodie ducitur idē sepeliendū, Sextus, heri premebat terrā, nūc terra premit Alexander. Quibus philosophorum dictis sapienter admonemur ne ridenti fortunæ nimium fidamus, dum res humanas in Alexandro sic labiles fuisse cernimus.

GENTIVM ET POPVLO-
rum diuersos esse mores.

Cap. XIX.

ET gentium quarundam ex Aeliani quarto libro adposuisse mores non dissonum uidetur. Leucanorum enim lex sic habet. Si sub occasum solis uenerit peregrinus, uoluerit que sub tectum alicuius diuertere, & is hominem nō susceperit, mulctetur, & poenas luat in hospitalitatis graues, Dardanenses Illyrides ter solummodo per u-

n uet-

LIBER QVARTVS.

niuersam uitam se lauare consueuerunt, post partum, cum nuptias ineunt, & cum morte obierunt, Indi ad usuram, pecuniam non locant, neque accipiunt. Sed neque fas est hominem Indum aut iniuriam inferre aut pati. Proinde neque syngraphum necque depositum faciunt, Sardoï lex quoque fecit ut filij parentes iam senio confectos fustibus cederent & interemptos sepelirent, absurdum arbitantes esse, si delirus senex ulterius in uiuis ageret, eo quod sapissime in fraudem peccatumque impellatur corpus senectute grandæua maceratum. Apud eosdem eiusmodi lex erat, ut pœnas ignauitæ & socorditæ constituerent. E qui ocio se uiueret, eum rationem reddere oportebat, & unde uiueret ostendere. Assyrj uirgines suas coniugio maturas in ciuitatem aliquam conducunt, atque uenum proponunt, & quam quisque emerit, eam sponsam abducit. Biblij in uia, si in aliquid inciderint, nihil tollunt quod non reposuerunt, Non enim hoc inuentum, sed furtum arbitrantur esse, Berbicæ omnes

PHILOLOGIAE

omnes septuagesimum annum egres-
 sos interficiunt, uiros mactando, mulie-
 res uerò strangulando. Colchi mortu-
 os suos in pellibus sepeliunt, & insutos
 ex arboribus suspendunt. Lydis mons
 erat, ut mulieres antequam cum mari-
 tis concumberent, corpus prostituere-
 rēt. Cum autem semel laxatae fuissent,
 deinde omni tempore continent es-
 sent. Quae uerò postea cum alio re ha-
 buisset ea sine uenia et misericordia ple-
 ctebatur.

DE PLATONIS PHI-

losophi morte.

Cap. XX.

Platonem ob uerecundiam exhalas-
 se animam quidam minus uere q̄
 ridiculose scribunt, scribunt enim
 Platoni littora maris obambulanti, pi-
 scatores anigmatis uice quaestionem
 proposuisse ut uiro cui nihil lateret,
 quam cum nesciuerit in tantam dela-
 tus sit uerecundiam, ut marcescens a-
 nimam dederit. Quaestio autem talis
 erat. In densis syluis uenamur, bis quin-
 que catellis, quod capimus amittimus,
 quod

LIBER QVARTVS.

quod non capimus seruiamus. Vbi diuinus philosophus quæstionis thema piscationi, non pediculationi adaptans à scopo uelut interpres ignarus aberrat. Polibius autem quòd annis decesserit octuaginta & uno completis uerissime scribit. Et Seneca huic succinit octauo libro epistolarum quinquagesima nona epistola. Additq; defuncto, Magos qui tunc forte Athenis fuerant, immolasse, amplioris esse fortis hunc quàm humanæ ratos, quòd consummasset perfectissimum numerum què nouem nouies multiplicata componunt. Tullius eadem habet de senectute capite secundo.

PHI.

PHILOLOGIÆ

PHILOLOGIÆ
LIBER QVINTVS.

MELANTII GRAECI DE

*Sum ad Gorgiam, & quedam ex
Herodoto de uxoribus.*

Cap. I.



VM inter Græcos dis-
sidium esset ortū, Gor-
gias Leontinus in con-
cordiam eos trahere
uolens sinuosum uo-
lumē de concordia ad
illos scripsit, unde Me-
lantius Gorgiæ æmulus, sic inquit: to-
tam inquit Græciam inter se dissiden-
tem in concordiam trahere statuit, qui
necesse, uxorem & ancillulam tres in u-
na domo hæctenus concordare potuit.
Ancillulæ namque elegantia supera-
bat uxoris decorem, quod eam ualde
molestabat. Vnde Gorgiam iniurijs la-
cescens, dissidio studebat, Sic ergo tur-
tissimum uidetur in pedissequas uxo-
res

LIBER QVINTVS.

res se pulchriores habeant, D. Hieronymus scribit grauisimum esse sapienti hoc dubium, quippe an bonam uel malam ducere liceat. Vel inde quod Herodotus mulierem cum ueste deponere uerecundiam scribit.

EOS QVOQVE TIMERE,

quos multi timent Dionysius Syracusanus exemplo suo ostendit.

Cap. I I.

Dionysius Syracusanus sese metus aculeo quoque percuti ostendere uolens, alicui qui hunc omnibus formidini esse dicebat, seque neminem timere dixit, nudum in mensa sedenti enses super caput de pilo pendere fecit, ut securitatem aut felicitatem suam per hoc manifestare illi posset. Dixit enim, amice non times hunc fortuitum lapsum de pilo: qui respondit, timeo maxime, Dionysius contra, sic omni horae hunc est fortuitum periculum nunquam liber, pertimesco. De eo similiter historię habent, quod usque adeo tonitris nouaculam timuerit ut ardentis

N carbo-

PHILOLOGIAE

carbonis medio barbam adusserit, tonforis fugiens rasuram. De Alexandro simile Tullius secundo officiorum habet. Istum enim nunquam suæ uxoris cubiculum intrasse scribit nisi ex suis satellitem quendam præambulantem haberet, qui stricto ense muliebres per scrutasset arculas. Cui tamen parum timuisse profuit. Nam ab ea propter pellicatus suspiciōe interfectus est, Massinissa item timorofus custodum abhorruit diligentiam ac canum fretus latratu securus dormiuit.

NON VESTIVM ORNATV FAMAM aut laudem assequendam Demosthenis probatur exemplo.

Cap. III.

DEmosthenes, antequam sua cunctis innotuit uirtus & eloquētia, purpura usus est, & lautiore uestitus nitore, sed istis uulgatim publicatis, forum tunicatus accessit, sic innuens populares hos saltem emere caudicos & aduocatos qui phylateria dilatent, & uestium splendore cōspicui sint, ideo dicens. Abeat nunc pompa, mihi eni

LIBER QVINTVS.

em̄ satius duco, ex me non aliunde gloria nancisci, q̄ suffragiū emendicatū ab extrinsecis dici potest. Virtutis titulo magis clarescit quisq̄, quā splendoris luxu nitore. Hæc Polyb. libro octauo cap. decimotertio.

INGENVOS PVEROS VIRTVTIS

causa ad labores assuefaciendos esse, imperatoris Octauiani docetur exemplo.

Cap. IIII.

Non quenquam nisi diri laboris medio occalluerit uirtutem nancisci imperatoris Octauiani docetur exemplo. Hic enim, autor est Polybius octauo libro à pictis bacillis, qd̄ dicitur, filios suos, etiam adoptiuos ad militares gradus instrui curauit, uel ut saltarent, uel cursu metam attingerent, seu missilibus telis iacularent, aut nantes, enatare perdiscerent, contis item & pugnis cæsim & punctim in hostes adultiores effecti, omni telorum genere, ut irrūerent. Filias autem lanificio addicauit ne turpi ocio marcescerent, aut si egestatis termino premerentur arte manuarum se uirtuose

N a educa-

PHILOLOGIAE

educarent, gyneconitis enim medio hæc neuit, altera pinxit acu, tertia pollice fila traxit, aut lanam carminauit. Sciens prudētissimus imperator uirtutes ocio minime acquirendas, Cicero Lycurgi præcepisse leges secundo Tusculanarum quæstionum scribit, Iuuentem uirtutibus à crepundijs ferme erudiendam quæ non somno uel turpi ocio sed laborum frequentia, æstu, algore, per saxa & ignes nanciscantur, Ciceronis scriptis parum Senecæ dissentunt placita quando secundo libro de prudentia Lacedæmonijs usitatissimū fuisse perhibet ut subinde filios suos ad hortarent ne ad flagellorū uibices animum submittere uellent, sed perseverarent, si casus obtulisset, humeros uulneribus non subtraherent, causam subijcientes assiduitatem quippe contemptus periculorum, ad labores solidissima corporis membra parere, uelut hoc cernamus in nautis qui crebris naufragijs alacriores reddantur & militibus, qui dum periculum aliquotiens euaserunt fortiores efficiantur, seu agricolis
quando

LIBER QVINTVS.

quando laborum assiduitate, ferendū
robustiores iugum reddantur.

QVANDO VARIETAS ET FER-
colorum *luxus primum ceperit de quorum-
dam principum frugalitate, & quo-
rundam deperdita gulæ
luxuria.*

Cap. V.

A Siatica uictoria, ut refert Liuius
libro nono belli Macedonici, pe-
regrinæ luxuriæ originem in ur-
bem, & post modum in omnes exterarum
nationes deriuauit. Nam antea tam fre-
quens lauticiarum non fuit studium,
sed hac uictoria nacta epularum exoti-
carum mille ceperunt esse genera, ce-
perunt item coqui uilissimū prius man-
cipium, in magna æstimatione & pre-
tio haberi, qui uarijs cibis helluonum
& trapparum oculos pascerent, saporibus
palatum reficerent, & nares redo-
lentibus distenderent odoribus. Vbi
non immerito bonus stomachus sibi à
natura iniuriam illatam conqueri pos-
set, ut qui oculis priuatus, palato, & na-
ribus

N 3

PHI LO LO G I A E

ribus, per quæ ferculorum uarietates
intueri, saporibus gustare & odores olfa-
cere posset, tantum a totis obediens in-
gerendo quæ uolunt, etiam ad tantam
saturitatem, ut quamuis crebris ructi-
bus se ad plenum farcinatum ostentat,
tamen non cessat gulosorum curiosi-
tas plura ingerere, diuus Hieronymus
in eos excandescit epistola nonagesi-
ma quarta, infelices nominans qui ma-
iorem famem habeant quàm uentrem,
prisco seculo frugalitas non tantum
philosophis, sed magnatibus quoque
cultata est Polyb. teste, Augustus enim
Cæsar si panem secum habebat secun-
darium, paucos pisciculos & ficus se-
laute arbitratus est uixisse. Scipio Ae-
milianus inter eundem in publicum
pane uesci solebat cibario, famem non
aliter optimum esse obsonium ratus,
quàm sitienti aqua potus nectareus, &
amoris tentigine illecto mellitissima
Venus ancilla, etiam informis, Ptole-
meus rex per desertum militans Aegy-
pti, pane subcine ritio in casula oblato,
nil illo pane iucundius unquam com-
medisse

LIBER QVINTVS.

medisse affirmauit, & ideo tempore isto macrobios id est longæuos ætas tulit sicut Plinius id pulchre in Prologo decimi quarti naturalis historiæ uerbis istis ostendit. Quando uoluptas uiuere cœpit uita ipsa defijt.

DE IIS QUI PRÆTER DECORUM

maximos sed inanes sumptus ad ostentationem faciunt.

Cap. VI.

LEgimus Neronem Augustum uestem unam non bis induisse, piscatum aureo rete, purpura & coeco funibus nexis usum, & equo necdum folijs argenteis roboratum, domum item non solum auro perlitam habuisse, sed gemmis atque unionum conchis tabulatam, Necnon populo ludis Circensibus gemmas, margaritas aurum atque argentum sparsisse, Gaium Cæsarem historiam habere barba quoadque, si in publicum eundem fuerat, aurea usum, & Iouis fuscina seu Mercurij caduceo, Varius Heliogabalus auream matulam ad corporis excrementa

N + excipien

PHILOLOGIAE

excipienda præsto habuit, gemmas ab optimis sculptas artificib. in calceamētis portauit, & nunquā minoris cœnauit centū sestertijs, hoc est triginta argenti libris atq; sexcētorū scaurorū capita multotiens ut saltem cerebellis uerent adposuit, persape etiam tunictos luporum & murenarum lactibus pauit. Post mortem Mitridatis Ponti regis in sua regia inuenta legimus duo milia poculorum ex onochite lapide, equorum frena & phalleras nō solum ex auro, sed etiam gemmis. In armario Luculi Fato functi reperta sunt quinque milia uestium scœnicarum, quod magna perditio fuit. Sed Ptolomei nec minor est, quando mille conuiuas totidem aureis poculis saginasse fertur, semper cum ferculis uasa immutans. Silla quoque superfluens adeo in apparandis cœnis fuit, ut uinum quadragenarium populo exhibuerit, & in condimētis omnis generis, ac dapibus ita redundauerit ut post saturatum populum magnam reliquiarum uim deijci in flumen iusserit, quod perdere fuit, potius

LIBER QVINTVS.

potius quàm abundare. Aulus Vitellius epulas trifariam, interdum quadrifariam partitus est, in ientacula, prædia, cœnas & commessationes, quibus omnibus ut satis esse posset, sæpius euomebat, singuli apparatus non minus quadringentis hominum millibus constabant. In cœna illa famosissima quã frater ei exhibuit, apposita dicuntur duomilia selectissimorum piscium, & septem auium. Allata etiam patina, immensæ magnitudinis, referta scaurorũ iecinoribus, phasianorum ac pauonũ cerebellis linguis phœnicopterum & murenarũ lactibus, quas à Carpathio mari & Freto Gaditano trîremibus aduehendas curauerat. Cui sumptus isti futiles placent perditionis barathrum iure dicitur & ipsa perditio. Agathoclis citius frugalitati inherendum suaserim, qui fictilibus & samijs usus est culullis in suis conuiujs. Et filij Vespasiani cuius conuiuia non fuerunt profusa nec sumptuosa, sed iocunditatis plena.

na.

N , DE

PHILOLOGIAE

DE CICONIARVM PIETATE

in suos parentes.

Cap. VII.

EXtat lex pietatis magistra, quæ edicit ut liberi suos parentes alant, ac in necessarijs subleuent. Hanc itaque legem quam plerique etiam mortales negligunt, sola ciconia inter omnium animalium genera exprimit. Reliqua tantisper amant, agnoscuntque parentes, dum egent illorum ad nutritionem opera, Vna ciconia parentes senecta defectas uicissim alit. Et ut Diuus Ambrosius in hexamero scribit, proprijs pennis nudatos parentes suis plumis uestit, ac uolatus impotentes, suarum alarum fulcro subleuat ad uolandum. Ob hoc, autor est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur ac in imo Hippopotamus, ut ipso gestamine reges admonerentur, pietatem in primis colendam, & uolentiam cohibendam. Est enim Hippopotamus animal uolentum & crudele, atque adeo impium, ut patre interfecto matrem ineat. Testis est Plutarchus

chus

LIBER QVINTVS.

chus in commentario cui titulus utra-
animantia sint prudētiora, terrestria an
aquatilia.

NATVRAM HOMINI POCVLVM
dedisse quo utatur, sitiens ostendit Dio-
genes & paucula de eiusdem
morte.

Capi VIII.

Diogenes quæ extra naturam erāt
haud magni fecit Laertio teste,
sed potissimū hoc tempore quā
do puerum iuxta fontem ex concaua
manu aquam bibere uidit. Confestim
n. scyphū quē diutius in perula sua por-
tauerat cū obiurgatione sui, quia tā diu
inutile pondus secum portasset pedib.
calcans, infregit, Stultus inquit ego
scyphū portans, quū natura rerū opifex
manū poculi loco tribuerit. De morte
Diogenis alia scribit à Laertij dictis Sa-
tyrus Thyllus peripateticus, qui omniū
fermē philosophorum descripsit uitas.
Sic enim habet, Cum Diogenes cū suis
amicis Agonem Olympicum inuisere
statuisset febrī correptus est in itinere.
Vnde in crepidinem hoc est in præru-
pti saxi altitudinē sub arboris umbrā
secessit,

PHILOGIAE

secessit. Volentibus autem amicis eum iumēto uehi seu rheda, dixit abite queso spectatumq; pergite, hæc nox aut me uictorem præstabit, aut uictum. Si uicero ad Agonem ueniam, si febris me uicerit, ad infernum. Ibiq; per noctem eliso gutture non tam mori se ait, quàm se febrem morte excludere.

M. VARRONIS DE VXORVM
ferendis contumelijs scite dictum, & pau-
cula de Socrate,

Cap. IX.

M Varro in Satyra quæ Mani-
pea inscribitur uitium coniu-
gis aut tollendum aut feren-
dum esse docet. Nam si maritus tollat,
commodiorem inquit præstat, si fert, se
ipsum meliorem reddit. Huc similia
noctium Atticarum A. Gellius libro
primo de Socrate scribit. Hic enim ab
Alcibiade interrogatus quomodo Xan-
tippen admodum senilē & iurgiosam,
quæ diu noctuq; muliebribus in eum
grassaret conuicijs in ædibus ferre pos-
set, cur eam non eliminaret? Respondit
quia

LIBER QVINTVS.

quia eius conuicia lucrum duco, quando enim domi talem perpetior ferre affuesco et exerceor ut cæterorum hominum foris quoq; perpeti ualeam petulantiam & iniurias.

SOMNIORVM ALIQVOT EX.

empla quæ Galeno addiuinantia dicuntur.

Cap. X.

Somnia addiuinantia Galenus ea uocat quæ rei somniatæ aliquod euentus symbolum ostendunt. Tale hoc fuit quando somniasse quendam scribit, crus alterum sibi lapideum factum, qui expergefactus ea corporis parte paralyfim incidit. Et hoc quando Galenus bis per somnium admonitus est, cum diurno dolore in ea parte infestabatur, qua septo transuerso iecur continuatur, ut arteriam quæ inter pollicem & indicem comparet aperiri curaret, qua aperta sanatus est. Item hoc cum Cæsar Augustus decumberet in castris, admonitus est à Philippo suo medico, qui per somnium uiderat illū
in taber-

PHILOGIÆ

in tabernaculo ab hostibus opprimi,
Vnde se alio contulit, sequenti die M.
Bruti milites ingressi tabernaculum,
lecticam eius multis uulneribus con-
foderunt, existimantes illum repertu-
ros ibidem, quæ alea fefellit.

MALE AFFECTIS NON SEMPER
pharmaca adhibenda, cum illis quandoq; scri-
ptis, si accepta uideantur, mederi
queamus id Alphonsi regis A-
ragonum exemplo do-
cetur.

Cap. XI.

AEgrotabat rex Capuæ, & multi
multa pro suo quisq; ingenio ac
studio oblectamenta ac munera
ægrè affecto regi cum excogitarent.
Ego Alfonso quoque ex Caieta ac-
cessitus statim aduolui, deferens & i-
pse mecum fomenta, & medelas meas,
hoc est libellos quos ipsi quam maxi-
mè gratos intelligebam, præ cæteris ta-
men Quintum Curtiū bonis (ut aiūt)
auspicijs regi obtuli. Ex quo ille res ge-
stas Alexandri à disertissimo uiro scri-
ptas, ea hilaritate, ea auuiditate ea deniq;
fœlicita-

LIBER QVINTVS.

felicitate cepit audire, ut medici obstupescerent. Eodem ipso die quo legere ceperamus, ægra omni ualitudine leuatus ac penè confirmatus euaserit. Ita que post habitis omnibus recreamentis, quotidie ternas facere lectiões perreximus, breuicq; librum absoluimus, ex quo eo die frequenter in medicos rex iocatus Auicennam uelut parolanum parui facere, Curtium laudibus accumulare cepit.

IOCUS DE COECO SACER-

dotem illudente furem.

Cap. XII.

FVit Colonia cœcus quidã auarus & dolosus. Hic corrasã pecuniolam in parochiali ecclesia triginta argenti minas, eo tempore quũ ecclesiã ab hominib. uacuã arbitraret sub sede quadã infodit utpote qui nullã ppriam domũ haberet, ita sibi persuasus, quòd omni die hanc sedem occupare uellet, ut certius hanc summã custodiret. Deceptus tamen opinione, Nam presbyter quidam fodientem notauit, qui statim cœco discedente pecuniã abstulit.

Vbi

PHILOLOGIÆ

Vbi altero die cæcus præfatam sedem occupat, thesaurioli locum disturbatū inuenit, & argentum furto sublatum, ductori silēter inquit sacerdotum complures templum in dies obambulant tu, si quempiam eorum quando hic sedeo subridentem uideris me illico, ut hunc alloquar, admone, ductor paruit, & cuidam subridenti cæcum adduxit, qui sic exorsus est. Domine mi de uestra honestate ac uitæ sincerioris religione multa bona sæpius audiui, unde animo incidit, secreta mea præ cæteris manifestare uobis. Attendite ergo, sed curate prius ne quis colloquentes nos audiat, habeo hic sub illa sede triginta libras monetæ infossas quas nec hominum quisquam nouit, & alias item triginta habeo quas infossis cras addere statui. Sed quia senex & capulo proximus sum. Rogo ut me mortuo illas sexaginta libras in uestrum usum recipiatis, atque pro salute animæ meæ, omnia quæ decent faciatis, ad quæ sacerdos gratias agens studiosissime se facturū, spe melioris furti promisit, ac cæco absente

LIBER QVINTVS.

fente confestim ablatas triginta minas
in locum reposuit, ratus cœcum alias
triginta etiam adpositurum, quas om-
nes simul rapere posset, de cœci nihil
cogitans illusionē. Sed cœcus in tem-
plo aliam sedem de qua ad pecuniam,
cui custos uidere poterat, occupauit.
Vnde uidens sacerdotem fatuum, pec-
unias reposuisse & abeuntem notās,
confestim suas libras de loco captat, &
abit. Sacerdos autem sequenti die sum-
mam in duplo se rapturum opinatus,
nihil inuenit, Sic cœcus coruum delu-
sit hiantem.

DE SOMNIIS QUÆ EX
humorum emergunt redun-
dantia.

Caput XIII.

ADscripsimus quæ somnia Gale-
no ad diuinantia dicantur. Nunc
Aucennæ adminiculo à singu-
lis humorib. orientia ostendemus som-
nia. Et in primis symmetriæ humorum
inditia obijcimus. Humor enim æ-
qualitas, iocunda somniat, permulcen-
tia & spem inducentia optabilem, me-
lodies

PHILOGIAE

lodias, conuiuia, & dignitates, ex spiritu quippe serenitate. Vbi singulorum humorum redundantia in corpore delinquit plectorico, somnia aliter se ostendunt: opinatur enim quis se moueri non posse, aut ingestabili onere grauari, seu linguæ esse impeditæ. Qui uerò subuolare se opinantur & perniciouser quocunque rapi, præterniuis humoribus abundare creduntur. Sanguinis principatum nimirum somnia produunt rubentia, sanguinis profluuium, commensationes, amores, cantus & saltationes, Aquarum uerò niuium, pluuiarum, fluminum, molendinorum, piscium, & nauigij ingenerant idola phlegmatis habere. Cum autem imagines concipiuntur ignium, citrini quid coloris, rixarum, diglodianum, incendium bilis præualet rubea. Sed atram bilem terrificam somnia monstrant, nigredinem, cimiteria, malos spiritus, mortuorum imagines, & luctuosas res. Ea non principis modo scripta confirmant. Sed Auerrois quoque colligit quarto capite 15.

PA

LIBER QVINTVS.

PASTOPHORI ET PASTO-

phoria quid apud autores significent, Ac Venus cur pastophoros Græco epitheto dicatur.

Cap. XIII.

L Apuleius libro undecimo Aurei asini locum tenebricosum habet, quando inquit, Coetu pastophorum uelut in concionem uocato. Vbi uocabuli pastophorum, significatio, multis ignoratur. Huius ergo declarationem authorum suffragio huc pono. Nam pastophori sacerdotes sacrosancti Græca ditione nuncupantur, quasi thalamiferi qui in supplicationibus ferebant. Et Pastophoria horum sacerdotum domicilia, id est sacerdotum de quibus mentionem fieri apud scriptores ecclesiasticos potissimum habetur. Nam i. lib. Machabeorū scriptū legitur. Et uiderunt sanctificationem desertam, & altare

PHILOLOGIÆ

altare prophanatum, & portas exustas, & pastophoria diruta, Eusebius undecimo historiae ecclesiasticae, Extrema tanti ambitus spacia occupant pastophoria. Venus item Græco epitheto pastophoros quasi thalamifera nominata fertur.

DE LVGVBRI CYANIPPI PHARA

cis Thessali filij & suæ uxoris Leucones,

ex Parthenij Nicensis historijs

euentu.

Cap. XV.

IN Thessalia Cyanippus filius Pharcis Thessali, in amorē ualde pulchræ puellæ Leucones uenit, quam etiam à parentibus impetratam in uxorē duxit. Erat autem plurimū uenationi deditus. Ita ut per diē leones & apros insequeretur, noctu autem fatigatus penitus accederet puellā, adeo ut aliquādo neq; sermone cum ea habito, in profundum somnum deferretur. Vnde illa præ mœstitia & doloribus consilij inops facta, diligentiam adhibebat quo cognosceret, quid faceret tandem. Cyanippus, qui ita perpetua delectaretur.

circa

LIBER QVINTVS.

circa montes cōuersione, quare mox
 usq; in genua uestib. suffarcinata, clam
 ministris omnibus syluam ingreditur.
 Porro Cyanippi canes forte ceruū inse-
 quebātur, & quia ob longā uenationē
 ex mansuetis ferociores erant redditi,
 cum puellā olfecissent, eam inuaserūt,
 nemineq; prohibēte totam dilaniarūt.
 Atq; ita ob amorem iuuenis hīc mortē
 fortita est, Cyanippus uerò superueni-
 ens, ac truncatā deprehendens Leuco-
 nem, magno dolore repletus est. Voca-
 tisq; ad se ministris illam in extructum
 rogam imponit, & primum quidem ca-
 nes simul ad rogam mactat, post uero
 uehementer puellam lamentatus se i-
 psam quoq; interficit. Hęc Parthenius
 Nicensis præfato libro cap. 10.

AVICENNAM, ALBERTVM MA-
 gnum & Theophrastum impudenter errasse in de-
 scriptione radicis mandragoræ, Et qua arte illa man-
 dragora quam Agyrtæ & circumforanei in hominē
 figuratam & uitro inclusam, ut plebi sic impo-
 nant, ostendant conficiatur.

Cap. XVI.

Scribit Plinius libro 8. cap. 22. non
 reperi tam impudens mendaciū
 O ; ut teste

PHILOGIAE

ut teste careat. Vbi firmiter credendum induxerim, Auicennam etiam sui mendacij quod de Mandragora habet contestantem sibi elegisse, quando Albertum citat cognomine Magnum, Cui quidam Theophrastum adijciunt, simul affirmantes Mandragoram radicem adeo hominis criniti representare imaginem, ut etiam sexus discrimen ostendat. Quamuis Dioscorides, Galenus & alij scribunt Mandragoram radices duas uel tres habere sibi inuicem implicatas, foris aut in superficie nigras intus rapæ instar candidas. Nullam hominis criniti facientes mentionem. Auicenna secundo cano. capite labrol, Theophrastus libro sexto de plantis. Dioscor. libro quarto capite septuagesimo quarto. Ne autem in Galenum, Dioscoridem, Montegnanam & alios huius farinae doctos hæc præfatorum cudetur mendacij faba, quia diurnus euentus apud agyras radicem uitreatam hominis figuram representantem ostentat, sciendum est radicem esse acori in talem iconem celatam, & hinc ite-

rum

LIBER QUINTVS.

rum ad tempus certum terre infossam, sic ut pili id est radices tenues & pilorum instar recrecant, est enim hæc radix per se pilosa. Sed mandragoram fingendi circulatorum, alium modum docet Baptista porta Neapolitanus secundo libro magiæ naturalis. Dicens Bionia radicem habeto ingentem, acutaq; scalpri acie foeminam aut uirum effingito, adiectis genitalibus, cum absolutam noueris, inguina uel pilorum loca stylo perforato, ibi milium uel aliud condito quo radículas proijciens, pilos imitetur, breuiq; effossa scrobe, tam diu ibi finito, quam diu & cortice quadam fuerit induta & radículas proiecerit illas.

EXEMPLIS OSTENDITVR

quod terrena uoluptas uolubilis est :

statim casura sit.

C. p. X'VII.

Eorum quibus homines plurimū fauent, & quæ ab ijs perditæ amantur, non est diuturna possessio. Sed momentanea sunt & caduca, potissimum si fortunæ uolubilis subiunguntur ludibrio. Quod uerum esse

O 4 esse

esse per exempla eorum ostendemus
 qui apud homines dñi fuerunt & per to-
 tam uitam omnia quæ terrena felicitas
 promittit consecuti sunt. Exemplū est
 Iulius Cæsar qui per syrtes & multa pe-
 ricula rerū regni fasces assequutus est,
 & nondum plenis uelis in imperio na-
 uigauit, cōiurationis tempestate exor-
 ta, tribus & uiginti plagis confossus a-
 animam dedit. Caius Caligula, in trien-
 nium usq; & decem menses regnans à
 suis necatur. Et Nero sextus imperator
 in tricesimo ætatis flore se ipsum suo
 pugione confodit Galba senex, impe-
 rij septimo mense in urbe ad lacū Cur-
 tij traducitur & per Gregarium militē
 caput, quod toti orbi legem dederat, a-
 mittit, Ottho nonagesimo quinto im-
 perij die mucrone se iugulat, Vitellius
 quo uix sumptuosior extiterat summa
 cum ignominia ex ædibus tractus, lu-
 to & stercore conspersus spatia mento
 supposita, ne præ pudore faciem incli-
 naret minutatim excarnificatus est.
 Domicianus ex optimo patre pess-
 mus filius, anno imperij decimoquin-
 to tanto

LIBER QVINTVS.

to tanto infelicior quanto eius potentia maior extitit per suos animam reponit, Antonius Commodus omnibus incommodus, duodecimo regiminis sui strangulatur. Helius quod illiberalis esset & sordidus, sexto mēse postquam regnare cœperat, palam occiditur. Antonius Caracalla septimo Imperij sui anno, dum leuandæ uesicæ gratia de equo descendisset à Parthis opprimitur. Heliogabalus homo flagitiosissimus quarto regni anno tumultu militum enecatur. Decius Imperij secundo anno à Barbaris occiditur, cada uere eius nusquam reperto. Valerianus qui cum Galieno regnauit, captus à Pacoro Parthorum rege, non statim occisus est, sed ad diuturnam mortem reseruatus Pacoro equum ascendenti, pedum fuit scabellum uel suppedaneum. Et sic merito quis cum Satyrice exclamare poterit.

Ad generum Cereris sine cede et sanguine pauci

Descendunt reges, et sicca morte tyranni.

Adposuimus hæc ut quisque meminerit breue & intercisum esse omne quod in

O s hac

PHILOGIAE

hac uita nos allicit, & ut intelligamus nullam uoluptatem esse sincerā. Quod etiam Homerus poeta clarissimus docet. Quando in limine Iouis duo esse dolia scribit unum mellis alterum fellis plenum, & singulis animabus e caelo in corpora descendantibus ex utraq; dolio portionem dari.

CUR BONIS MALA SAEPENV-

mero eueniant philosophorum opi-

nio & quid sit Pythago-

re palin gene-

sia.

Cap. XVIII.

Platonici quidam, in quorum elencho Plotinus habetur, cur boni flagellentur causam inquirentes ad Pythagorę palin genesiam recurrerunt qui ab aliquo damone persuasus se aliquando Euphorbium, aliquando pationem fuisse putauerat. Existimaerunt ergo animas pluries in corporibus fuisse, & p unius uitę meritis, premia in alia uita recipere. Et sic fieri ut quę uni corpori iuncta peccauerint, in alterius coniunctione plectantur atq;

ita

LIBER QVINTVS.

ita iuste potuerit pro Euphorbi scelere pati Pythagoras. Sed hanc Palingenesiam catholica ecclesia non audit, habet enim eam, quam Christus his uerbis expressit, oportet nos nasci denuo: quã admiratus Nicodemus. Quomodo homo iterum nasci queat, quum sit senex. Est autem palingenesia regeneratio, aut reductio post tempus, animarum in corpus pro opinione Pythagoræ.

CVR OVA IN VETERVM RE-

ligione sacra fuerint. Qualis Columella & Aristotelis dissonantia in ouorum exclusione. & que bene aut minus nutriant oua.

Cap. XIX.

I Deo religioni oua cõsecrata & in honore cunctis olim gentibus fuisse legitimus, quòd capiẽte omni mũdo tot animalium naturas & genera, nullũ fere est in q̄ nõ ex ouo species aliqua nascat̃ uolucres passim oua gignunt Aquatilia in mari pene infinita: in terrestrib.
lacerte,

PHILOLOGIAE

lacertæ, in ambiguis & quibus in terra,
 æque quàm in aqua, uictus est Croco-
 dili. In bipedibus aues, in carentibus
 pedibus angues, In multipedibus At-
 telabi, sic ergo in religione ad placanda
 exorandaq; numina laus ouorū incre-
 buit. Sed gulæ proceribus nondum sa-
 tis cōstat quæ oua masculina sint & fœ-
 minina, hoc est quæ mares excludāt &
 quæ fœmellas Columella libro 9. cap. 5.
 Ea mares progignere docet quæ oblon-
 ga sint & acuta, & fœminas quæ rotun-
 da sunt uel instar globuli spherica. Nō
 considerans q̄ Philologus 6. lib. de ani-
 malium historia dicit oblonga & fasti-
 gio cacuminata fœminā edere & rotun-
 da in orbiculum obtusa marem. Vbi ta-
 men si mihi optio eligendi ueriorē opi-
 nionē adscriberetur, Columellæ ut uil-
 laticę rei experto magis subscriberem.
 Nam sic meum non est hanc tantorum
 uirorum dissonantiā in symmetriā redi-
 gere ac lites ad certū cōponere. Quia
 aut in hęc de ouis incidimus pragma-
 tiam non omittere libuit, quæ ex galli-
 narum ouis corpori humano nutrien-
 dum

LIBER QVINTVS.

dū sint habiliōra. Et dicimus inter molliā, forbiliā, & dura, cocturam saltem discrimen facere. Nam quantum ouo cocturę accesserit, tantū in nutriendo uirium illi accrescit. Sorbile est, quod coctura concepto tantū calore, uix densari ceperit & liquidū adhuc est, exiguas uel mediocres in nutriendo uires obtinet. Tenerum siue molle ampliore coctura densatum maioris nutritatus creditur, & quod igne duratum ut masticatione indigeat, nutriendo praualet, si digestionē rectē obediuerit.

IOCUS PHILOXENI POETAE

ad conuiuium uocati. Cap. XX.

Philoxenus poeta quidā cum esset ad conuiuium uocatus & per hospitem ater adponeretur panis. Caue inquit hospes ne multos ne tam nigros adponas panes. Nam faceres tenebras, quum nigredinis sit obscurare, & atras tenebras inducere, albi uerò illustrare & lucē facere. Contigit itē ut ad istos panes nigriores quispiā adportasset, cui dixit umbras fers non panes ob maximam nigredinem.

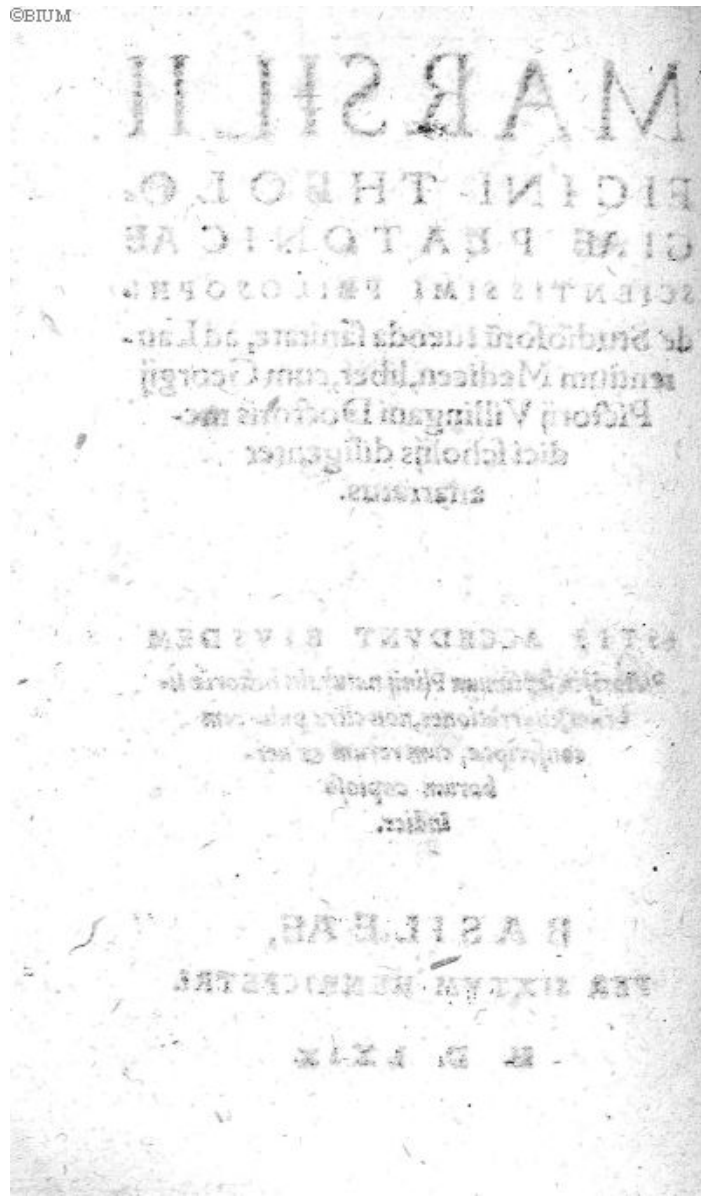
FINIS LIBRI V.



MARSILII
FICINI THEOLOGICAE PLATONICAE
SCIENTISSIMI PHILOSOPHI
de Studiosorū tuenda sanitate, ad Laurentium Medicen, liber, cum Georgij Pictorij Villingani Doctoris medici scholijs diligenter enarratus.

ISTIS ACCEDUNT EIVSDEM
Pictorij in septimum Plinij naturalis historie librum, enarrationes, non citra pulverem conscripta, cum rerum et verborum copiosa indice.

BASILEAE,
PER SIXTVM HENRICPETRI,
M. D. LXIX.



INTEGERRIMO,
 PRVDENTIQVE VI
 RO, DOMINO HEINRICHŌ PE
 tri, ciui & typographo Basiliensi peritifi
 simo, domino & patrono suo omnibus
 modis obseruando, Georgius Picto
 rius Villinganus, apud Archiducalem
 curiam Enfishemijs superio
 ris Alsatia ar
 chiater.

S. D.



VIA hominem ce
 terorum animalium
 Finem, & gnomonē,
 ingentissimis nature
 beneficijs decoratū,
 & solum rationis acumine prædis
 tum ad contemplandum & agens
 dum, esse plasmatum uel cœcis cla
 rum est, (integerrime uir) Non ab
 re dubitandum censuerim qualis
 ter suo fini, seu plasmationi hic ac
 quiescere

* 2

EPISTOLA

quiescere duxerit, qui neque sedulo
 agere conatur, neque officioso
 se contemplari studet, Dum utroque
 neglecto, hominem exuere homo
 minem pateat, & statuam fieri con
 stet, fruges consumere natam, Id
 quod & philosophus docet, quan
 do naturam rerum solertissimam
 opificem, nec minutulam rem frus
 tra & non ad aliquas actiones cre
 asse testatur. Circa que, prudentis
 sime uir & patrone singularis, mihi
 ultro citroque cogitanti incidit &
 me hominem esse actionis & con
 templationis instrumentum, a na
 tura omnium perfectissima archi
 tectrice creatum, quod item ab ho
 mine in rudem statuam degenerare
 facile posset, si turpi otio torpe
 ret, & diutius in uacua resideret
 tonsoris umbra. Sic ergo Marsilij
 Ficini philosophiae Platonicae uiri
 omnibus

DEDICATORIA.

omnibus numeris absolutissimi,
 exdeliberatò De Studiosorū tuen-
 da ualetudine libellum, scholijs
 meis illustrandum in manus pro-
 ptereà sumpsi, ut per eum tibi, qui
 in huius philosophi uerba iurasti,
 rem gratam facerem, atque eo gra-
 tiorem, si hos meos labores huic li-
 bello additos, sub tuo auspicio in
 publicum prodire curarem, ac uel
 semel acceptorum à te beneficio-
 rum memor, gratum me ostende-
 rem. Tibi igitur hos adscribo, dedi-
 co, & tholis tuis ceu numini meo,
 suspēdo. Tantùm superest, ut eos,
 quales quales accipis, porrectis ul-
 nis in complexum auidè accipias.
 Vale patrone singularis, nos inte-
 rim precabimur, ut diutius tuę fun-
 ctioni & pdesse & præesse queas.
 Datæ Enlishemij, Anno incarna-
 tionis





MARSILII FICINI
 THEOLOGIAE PLATO-
 NICAЕ SCIENTISSIMI PHILOSO-
 phi, de Studioforum tuenda sanitate, ad
 Laurentium Medicen, liber, cum Geor-
 gij Pictorij Villingani, Doctoris
 medici, scholijs diligenter
 enarratus.

DE NOVEM STUDIOFORVM
 ducibus. Cap. I.



VICVNQVE iter
 illud asperum arduum
 que, & longum ingre-
 diuntur, quod quidem
 uix tandem ad excel-
 sum nouem Musarum
 templum assiduo labore perducit, no-
 uem omnino itineris huius ducibus in-
 digere uidentur. Quorum primi qui-
 dem tres in cœlo: tres sequentes in ani-
 mo: postremi tres in terra nos ducunt.
 Principio, in cœlo Mercurius, ut inue-
 stigando Musarum iter aggrediamur,
 uel

*Nouem du-
ces ad Mu-
sarum tem-
plum.*

*Mercurij
officium.*

3 MARSILIUS DE

uel impellit, uel adhortatur, Siquidem
 Mercurio tributum est inuestigationis
Phœbi mu- omnis officium: Deinde Phœbus ipse
mus & ve- & quærentes animos, & res quælitas
neris. splendore uberrimo sic illustrat, ut per-
 spicue quod quærebatur à nobis inue-
 niatur: Accedit gratiosissima Venus
 Gratiarum mater, atque almis omnino,
 lætisq; radijs suis, rem omnem adeo cõ-
 dit & ornat, ut quicquid & instigante
 Mercurio quæsitum fuit, & monstra-
 te Phœbo iam erat inuentum, mirifica
 quadam & salutari uenustate Veneris
 circumfusum, delectet semper & pro-
Tres duces sit. Sequuntur tres itineris huius duces
in animo et in animo, uidelicet uoluntas ardens &
tres in ter- stabilis: acumen ingenij: memoria te-
ra. nax. Tres in terra postremi sunt, pruden-
 tissimus pater familias: probatissimus
 præceptor: & medicus peritissimus,
 Absque his nouem ducibus nemo ad
 ipsum nouem musarum templum per-
 uenire uel potuit, uel poterit unquam.
 Cæteros quidem duces ab initio nobis
 præcipue Deus omnipotens naturaq;
 tribuerunt, tres uerò postremos nostra
 adhi-

adhibet diligentia, Sed præcepta officia
 que quæ ad patremfamilias, & quæ ad
 præceptorem circa literarum studia per
 tinent, antiqui plures sapientesq; tracta
 trerunt, præcipue Plato noster, & saepe
 aliàs, & in libris de Republica, ac de Le
 gibus diligentissimè, Deinde Aristote
 les in politicis, Plutarchus quoque &
 Quintilianus egregiè, Solus autem lite
 rarum studiosis hactenus deest Medi
 cus aliquis, qui manum euntibus porri
 gat, salutaribusq; consilijs, atque medi
 cinis adiuuet eos, quos neque cœlum,
 neque animus, neque paterfamilias præ
 ceptor' ue destituit. Ego igitur fortem
 eorum laboriosissimam miseratus, qui
 difficile Mineruæ, minuentis nervos, i
 ter agunt, Primus, tanquam medicus,
 debilibus & ualetudinarijs adsum, sed
 utinam facultate tam integra quàm pro
 pitia uoluntate. Surgite iam adolescen
 tes Deo cæce alacres, surgite iuvenes
 atque uiri, quos ardentius Mineruæ stu
 dium nimium eneruat. Accedite liben
 ter ad medicum, qui uobis ad institutū
 uestri perfectionem, monstrante Deo

*Minerua
 quia nervos
 minuat.*

a 2 atque

atque fauente consilia remediaq; salu-
taria largitur.

S C H O L I A.

Quicumq; iter illud asperum arduumq;.) Hoc iter
Prodicus sophista, cuius Suidas meminit, Herculem cal-
casse docet, quando hunc adolescentem adhuc duo ui-
disse itinera, atque addubitasse scribit, utrum caperet.

Duas uias
Hercules
uidit.

Vnum quippe uoluptatis, alterum uirtutis, ubi inter
ambigendum duas quoque uiderit matronas, unam ad
sinistram, uinoris occupantem initium, quam conse-
sum Malitiam esse intellexerit, exactissime ornata,
fluentem delitijs, & post se omnium uoluptatum tra-
hentem examen, pollicitantiemq;, si suum ascenderet i-
ter, se daturam, omnia sua que uideret. Et alteram stan-
tem ad dexteram in capite alterius uinoris, incultam,
toruè tuentem, callosis manibus, & lacera ueste, quam
Virtutem arbitratus sit, que nihil promiserit uolupta-
tis, aut quietis, sed improbos labores, anxietates, angu-
stias, terrâ mariq; capeffendas. *Tamen si uinoris sui
uerticem attigerit, Deum fieri, & eterna beatitudine
fruiturum. Cui auscultarit Hercules et iter salebrosum
& arduum ascenderit, deliciosa relictâ.

Quod quidem uix tandem.) Per longum tempo-
ris tractum ad excelsam uirtutis phanum peruenien-
dum esse Hestodius quoque his uerbis elegantissime o-
stendit:

uia.

Omnino uitium facile est contingere cuius

STVDIOSOR. SANIT.

Est uia ad id breuis, & uicina in sede moratur:
 Contra, uirtutem sudoribus undiq; Diui
 Præsepere, & longus ad hanc, perq; ardua, callis,
 Asper & est, primum, sed ubi alta cacumina uictor
 Contigeris, iam sit facilis, licet ardua dudum.

Ab his Propertius quarto libro parum *Propertius*
 declinat dicens: *de hac uia.*

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria uires,
 Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Ad excelsum nouem Musarum templum. Nouem *Muse cuius*
 Musas Iouis et Mnemosines filias, ut Hesiodo placet, *filie.*

Heliconis altissimi Boetie montis uertice templum ha-

buisse non temere uel citra rationem poetæ hæcenus

sunt fabulati, potissimum quando nemini ad doctri- *Muse do-*
 na, cui præsidet Muse, apicem pateat aditus, nisi a- *strinarum*
 scensum nitenti per assiduum laborem & multa disci- *præsides.*
 mina rerum, affectis nouem comitantibus. Clio siqui- *Clio.*

dem harum prima cogitationem discendi figurat, nam *Cleos, id est*
 Cleos, Achia uoce famam significat, Nullus enim sci- *fama.*
 entiam querit nisi fame suæ consideret dignitatem: Se

cunda Euterpe, delectationem innuens, quod primum *Euterpe.*
 sit scientiam querere, secundum delectari, quod questi-

tum est: Tertia Melpomene, meditationem faciens per *Melpome-*
 manere, ut primum sit uelle, secundum desiderare quod ne-

uelis, tertium instare meditando ad id quod desideras:

Quarta Thalia, id est capacitas, ut capias cui instas: *Thalia.*

Quinta Polymnia, multam memoriam faciens eorum *Polymnia*
 quæ caperis: Sexta Erato, quæ inueniens simile inter- *Erato.*

MARSILIVS DE

pretatur, dum post scientiam & memoriam iustum est
 ut simile aliquid de nostro inueniamus: Septima Ter-
 Terpsichore, delectationem instructionis addens: Octava
 re. Vrania, hoc est coelestis, quoniam post dijudicationem
 Vrania. coelestia eligimus: Et nona Calliope, quae est optimae
 Calliope. uocis ratio. siquidem consentaneum ducimus id recte
 profert quod electum duxeris.

Asiduo labore perducit.) Et iter istud labore asi-
 duo calcandum philosophus uerbis nonnihil uelatis
 ostendit, quando scientiae arborem radices amaras, &
 fructum dulcissimum, perfici instar habere dixit, cuius
 bores radi- fructum dulcissimum, perfici instar habere dixit, cuius
 ces amaras. dulcedini, nucleus subsit multum amarus.

Mercurio tributum est inuesti.) Inuestigationis
 prouincia hinc Mercurio, planetæ alato, contributa
 uidetur, quoniam celer est & agilis, ut qui ignauia
 Mercurius aut socordia nihil perficiat, deorum nuncius existens,
 cur deorū circulum suum die septimo perficiens, quem Iuppiter
 nuncius. duodecim, et Saturnus uiginti quatuor annis perficiat,
 Mercurij sub huius constellatione enati, Venere & Gratijs con-
 constellat sentientibus, omnis generis doctrinarum capaces effi-
 doctos ef- ficit.

Venus gratiarum mater.) Quicquid Mercurius
 doctrinarum inuestigati dederit, & Phoebus radijs su-
 Venus in- is mentibus illuminati obiecerit, hoc Veneris influen-
 fluentia ue- tia, Gratijs filiabus suis bene consentientibus, sic uenu-
 nustat. stat & pulchrum reddit, ut gratum efficiatur cunctis
 & delectet. Nisi enim hoc, quod Venus lepore, & uer-
 borum lenocinio exornat, & Gratiae omnis elegantiae
 prest.

presides gratum reddant, ingrati cunctis habebitur.
 Tantam enim uim Gratijs pagani habebant, ut quic- Gratiarum
 quid cunctis acceptum, gratum, uoluptatisq; plenum uis.
 erat, hoc Gratijs bene uolentibus auspiciatum dixe-
 rint. Vnde Plato Xenocratem, qui perpetuo serij, ac se Xenocra-
 ueri uultus erat, admonuit ut Gratijs sacrificaret, qua tes seuerus.
 rum beneficio frontem hilarius exporrigeret, A. Gel. Homines a
 lius homines a Gratijs alienos hispida aure, ac plane Gratijs rui-
 nullius eruditionis, ac iudicij, qui bona studia, ut Lu- des.
 cretius inquit,

Intellecta prius quam sint contempta relinquunt.

Voluntas ardens & stabilis.) Voluntas ardens &
 stabilis, id est animus stabilis ascensum anhelans, qui
 nisi feruidius adsit, & fauente caelo prodeat, nec gradum
 uel minutulum ascendes, id quod Naso ad Atticum ses-
 cundo his uerbis ostendit

Omnia deficiunt, animus tamen omnia uincit
 ille etiam uires corpus habere facit.

Animus om-
 nia uincit.

Et Flaccus in artes

Tu nihil inuita dices faciesue Minerua.

Acumen ingenij.) Acumen ingenij, per aeris po-
 tissimum, quem incolimus, puritatem aut temperiem,
 seu per cibum, quo uescimur, ad mentis acumen habi-
 lem, hoc est subtilioris chili potentem. Tametsi quoq;
 in elementis symbolum quandoq; compareat, dum bi-
 liosi agiliores & felicioris ad intelligendum plerunq; in-
 genij habeantur.

Memoria tenax.) Illis tenacem & promptam esse
 & per-

Quibus me- & percipiendi & retinendi memoriam, rerum peri-
 moria te- niores aſtruunt, quibus à primis duabus cerebri opera
 nax- tionibus, hoc eſt à ſenſu cõmmuni & ratiocinatione,
 Ver- is uia per cerebri cauum, uia, quam uermem uocant, ſic patu
 cerebri- la eſt, minimeq; uel caliginis, uel turbulentia, impedi-
 mento arctata, ut ſpiritus animales tenuiores & purio
 In puppi- res per eam in puppim uſq; ubi memorandi recta offi-
 m. morandi- cina habetur, tranſmeare queant, Cyrum regem Per-
 cficina- ſarum beneficio patentiſ uia, ſingulis ſui populoſi e-
 exercitus militibus nomina dediffe Guido Buiricenſis
 ſcribit, Et Plinius Carneadem, non diſſimili beneficio,
 Qui memo- ſic tenaciſ fuiſſe memoria, ut libros omnes quos in
 ſia ſlorue- quadam bibliotheca lectuauerat, conſeſtim memori-
 rint- ter recitando ad minimam totam reddiderit. Contra,
 Qui labilis- quibus anguſta hæc uia ſeu arcta fuerit, uapore uel ca-
 memorie- liginè impedita, quòd hij parum aut nihil percipiant,
 nihilq; perceptorum retineant. Sic Clauſio Sabino con-
 tigiff- hiftoriae narrant. Tam enim impedita fuiſſe me-
 morie hunc literis mandatum inuenio, ut ne Ulyſſis,
 nec Achillis, nec Priami nomen, quos ut ſe ipſum noue-
 rat, per ſæpe nominare potuerit.

Paterfami- Prudentiſſimus paterfamilias.) Is paterfamilias
 lias qui- dicitur qui in familia primus eſt, & in ædibus domi-
 nium habet. Sed is prudentiſſimus cenſetur, qui quæ à
 parentibus accepit, maiora efficit & auget.

Probatiffi- Probatiffimus præceptor.) Plutarcho in libro de
 mus præce- liberis educandis hic probatiſſimus eſt, qui ſimul & di-
 ptor qui- cere & facere docet, ad diui Gregorij ſermone paræne-
 ſim,

fin, que est, Aut non doce aut uita ac re ipsa doce, ne
 una quidem trahas, altera uerò manu retrahas, Quinti-
 lianus istum probatissimum arbitrat, qui suorum
 discipulorum prouentum proprium estimat, quem la-
 boris studium non fatigat, qui interroganti discipulo
 non rediose respondet, bonos laudare non cessat, me-
 dios leuiter increpat, & duros à studendi proposito
 nimia austeritate non deterrret. Cicero scripsit uirginē
 præceptorib. reddere posse æquiualens, sed de istis nō
 est locus quibus morum abest probitas, qui peripa-
 teico ritu hinc inde, cœtu puerorum deserto, uagan-
 tur, qui conuiuia in maliam usq; noctem, obscœna can-
 tillantes, protrahunt. Nam hos Rhodoginus Zopho-
 ro dorpidēs nominat non præceptores, neque de istis
 qui inter pueros docendi laborem sequestrant, & uin-
 cendi cupiditate in alea consenscunt, seu omnem suā
 operam sagittandi arti impendunt, aut sic ferarum de-
 siderio per montes & deuia uenantur, ut quandoque
 non sui tantum sint immemores, sed puerorum quoq;
 uelut lethargo capti, obliuiscantur, tales enim præfa-
 tus autor epithimodipaos appellat, A. Gellius Corne
 Epithimo-
 lio Frontoni primas in præceptoris munere adscri-
 pti, ut quem nunquam accesserit, dicens, quin doctior
 ab eo recesserit, præceptorē probatissimum bonis
 esse moribus debere historię impendio docent, quan-
 do Alexandrū Leonidis sui præceptoris curuum cerui
 eis inflexum imitatum, habent, & Platonis familiares
 Platonis gibbum, discipulosq; Aristotelis, sui præce-
 ptoris baibuciem.

Cicero de
præcepto-
ribus.

Zophoro:
dorpidēs.

Epithimo-
dipni

Alexander
præcepto-
suum imita-
tus est.

a s Medicus

Probatiss. Medicus peritissimus.) Hunc peritissimum dicitur
medicus mus, qui accedente fortuna nihil sine ratione, nihilque
quis. sine consilio circa suos patientes agit, Homerus talem
 ceteris anteferendum arbitrat, Illiados 2 libro, Celsus
 eadem per eadem tractat, et hunc peritissimum asserit,
 qui uitam uon cedem molitur. Sed Diogenes huic herbam
 cōcedit, qui eos curandos suscipit, de quorum salute
 ceteri desperarunt, Tyrius autem Platonius hunc pollice
 commendat utroque, qui et per philosophiæ præcepta,
Animi pathemata. cupiditates animi, quas Stoici animi
 pathemata dicunt, feliciter curat, et corporis male habentis
 ulcera, herbulis quibusdam ratione obseruata tollit.

Salutaribusque consilijs.) Hoc arduum iter ascendere
 affectans, medico imprimis se committat animum fideliter
 curanti, consilijs id est philosophiæ præceptis, quorum
 Flaccus in hæc uerba ad Mæcenatem meminit:

Sunt uerba et uoces quibus hunc lenire dolorem
 Possis, et magnam morbi deponere partem.

Et qui corpus sic in uictus ratione moderetur, ne fessum
 in medio itineris succumbat.

Adolescentia. Surgite iam adolescentes.) Per hæc uerba cuiusuis
 etatis studiosos intelligi uult. Nam Adolescentia que calet
 et humida est, in annum ferme trigessimum perdurat,
Iuuentus. Iuuentus calida et sicca in quadragesimum,
Virilitas. Virilitas quam senium frigidum et humidum hoc
 loco intelligit, in ultimam uitæ coronidem.

Q V A M

QVAM DILIGENS HABENDA SIT
cura cerebri, cordis, stomachi, & spiri-
tus. Cap. II.

P Rincipiò, quantam cursorum, athlætæ brachiorum, musici uocis curam habere solent, tantam saltem literarum studiosos, cerebri & cordis, iecinorisq; & stomachi oportet habere rationem. Imò uerò tanto maiorem, quanto & membra hæc præstantiora quam illa sunt, & hîj frequentius, atque ad potiora, his membris, quam illi illis utuntur. Præterea, solers quilibet artifex instrumenta sua diligentissimè curat, peniculus pictor, malleosincudesq; faber ærarius, miles equos & arma, uenator canes & aues, citharam citharædus, & sua quisque similiter, Soli uero Musarum sacerdotes, soli summi boni ueritatisq; uenatores, tam negligentes (proh nefas) tamq; infortunati sunt, ut instrumentum illud, quo mundum uniuersum metiri quodammodo & capere possunt, negligere penitus uidentur. Instrumentum eiusmodi spiritus ipse est, *Spiritus* qui apud medicos uapor quidam sanguinis *quid.*

guinis purus, subtilis, calidus, et lucidus definitur. Atque ab ipso cordis calore, ex subtiliori sanguine procreatus uolat ad cerebrum, ibique animus ipso ad sensus tam interiores quam exteriores exercendos assidue utitur. Quamobrem sanguis spiritui seruit, spiritus sensibus, sensus denique rationi, Sanguis autem a uirtute naturali que in iecinore stomacho que uiget, efficit. Tenuissima sanguinis pars fluit in cordis fontem, ubi uitalis uiget uirtus, inde creati spiritus, cerebri, et (ut ita dixerim) Palladis arces ascendunt, in quibus animalis, id est sentiendi mouendi que, uis dominatur, itaque talis plurimum ferme contemplatio est, quale sensus ipsius obsequium: talis autem sensus, qualis & spiritus: spiritus uero talis, qualis & sanguis. Et tres illae uires quas diximus, naturalis scilicet, uitalis, & animalis, tales, ut sunt, a quibus, per quas, & in quibus spiritus ipsi concipiuntur, nascuntur & fouentur.

SCHOLIA.

Prestantiora quam illa sunt.) Cerebri motum et sensum homini offerentis prestantiam, tantam Platonici

nici crediderunt, ut non ueriti sint cerebrum nostrae Cerebrum
 animae principale habitaculum nominare, & propter principale
 memoriam sapientiae sedem, Ex quo tandem contigit habitaculis
 Palladem sapientiae & armorum deam, summa ratio-
 ne ex Iouis cerebro à ueteribus enatam dixisse. Et cor-
 medium corporis occupans, calor quaedam scaturi-
 ginem, quae ad uaria munera per omnium membrorum
 canales, spiritus, qui operationis sunt instrumentum, **Spiritus o-**
 diffundat, iecur Platonici amoris sedem aut concupi- **perationis**
 fcentiae domicilium arbitrabantur, atq; hinc Titium a- **instrumēt.**
 pud inferos, qui concupiscentia peccauerat, adhuc iecur con- **Iecur con-**
 core puniri affirmant, id quod Poeta sexto Aeneidos **cupiscentiae**
 quoque ostendit. Sed causa est quod iecoris rationem **sedes,**
 Marsilius studiosis maxime inculcat, quod Galenus **Iecoris ha-**
 hoc principale membrum nominat, fontem & scaturi **benda ratio**
 ginem naturalis potentiae, Plato concoctionis cibariae
 artificem, & quod Hippocrates cum tota medicorum
 schola potissimum acceptum refert hepatis, si uita no-
 bis contingat optabilis & salutaris, ut quod membrum
 sit sanguinem, ex quo homo uiuit, generans, & uena-
 rum principium.

Atque ad potiora.) Trium praefatorum princi-
 palium membrorum inuamenti facta est mentio, sed
 stomachi, quem patrem familias uel optimum humani
 corporis oconomum recte post Galenum dixeris, quo **Gal. de u-**
 que rationem habendam studiosis praecipit, potissi- **til. partis**
 mum, quando eodem quarto de utilit. part. octauo ea cap. 6.
 pite referente, stomachus omnes in se uirtutes natura-
 les con-

Stomachus les contineat, atque organum sit digestionis, & mini-
minister ui ster uiscerum ac uenarum: quarto de accid. & morbo
scrum. sept. capite.

Apud medicos.) Galenum quippe libro tertio uir-
 tutem naturalium, cap. decimo quarto.

Sanguis spiritui seruit.) Habet enim se spiritus ad
 sanguinem, ut scintilla ad ignem.

Talis spiritus qualis sanguis.) Hinc medici quibus
 uescare cibis ad sensus & mentis aciem interesse plu-
 rimum coniectant.

LITERATOS PITUITAE ET ATRAE
 bili obnoxios esse.

Cap. III.

Non solum uerò membra illa, ti-
 resq; & spiritus homines literarū
 cupidi curare diligentissimè de-
 bent, uerū etiam pituitam semper &
 atram bilem non aliter quàm nauigan-
 tes Scyllam atque Charibdim cautissi-
 mē euitare iubentur. Quantum enim re-
 liquo corpore ociosi sunt, tantum cere-
 bro ac mente negociosi, Inde pituitam,
 quod Græci phlegma, hinc atrā bilem,
 quam iidem melancholiam uocant, gi-
 gnere compelluntur. Illa quidem inge-
 nium saepe obrundit & suffocat, hæc ue-
 ro, si

Phlegma et
atram bilem fu-
gienda.

STVDIOSOR. SANIT. — 15

rò, si nimium abundauerit, flagrauerit-
ue, assidua cura, crebrisq; deliramentis
uexat, animum iudiciumq; perturbat,
ut non immerito dici possit literatos fo-
re precipue sanos, nisi pituita molesta ef-
set: & lætissimos sapientissimosq; om-
nium, nisi bilis atræ uitio uel mœrore sæ-
pe uel interdum desipere cogerentur.

S C H O L I A.

Non aliter quam nauig.) Quid Scylla & Charib-
dis sint, uberius scribit Erasmus, quam quòd hoc loco
declaratione indigeant.

Reliquo corpore ociosi.) Licet partibus corporis
ignobilioribus studiosi quiescant, cerebro tamen ex-
mente contemplando negociantur. Hinc Philosophus
eo longius à Mercurio, literarum principe, nos deuiat Mercurius
re censet, quo propius Iouem gubernationis ex impe- longius à Iou-
rij dominum accesserimus. Id quod alijs uerbis præ- ue sit.
sens autor in quadam epistola ad Hermolaum Barba-
ram effert, quòd inquit, Negotiosa uita literarum o-
cium aufert uacue mentis opus.

illa quidem ingenium.) Si pituita quam Græci Pituita si-
phlegma uocant, per nimiam mentis contemplatio- mium ob-
nem excreuerit obtundit, suffocat, & uniuerso corpo- tundit.
ri grauedinem inducit, debito enim modo fluens, san-
guis fit, corpus nutriens. Vnde Auicenna docet, si phle Phlegma fit
gma copiosius naturale dominetur, effici posse ut diu-
tius

ius homo absque cibo uitam degat, quia sanguis sit di-
minutè coctus, & in alimentum corpori succedat.

Melancho- Hæc uerò si nimium abundauerit.) Melancholia,
lia quid. quæ, Auicenna teste, cogitationum est mutatio & esti-
mationum: à cursu naturali ad corruptionem & timo-
rem seductio: spiritum animalem syluestrem faciens,
si in studioso nimium abundauerit: assidua cura, cre-
brisq; deliramentis uexat, animum iudiciumq; periur-
bans, Sicut Galenus id graphicè libro tercio, sexto ca-
pite, de locis affectis, ostendit. Hic non moueant nos quæ Aristoteles dicit, Quippe quoscuque

Præstantes in quauis facultate præstantes melancholicos esse, De
uiri melan- physica enim melancholia, hoc est, naturali, loquitur,
cholici. non de adusta causa, quæ sine aliorum humorum ad-

Melancho- mixtione dominatur. Cur naturalis eius sit potentia,
lia physica Item Marsilius in libro decimoterio de immortalita-
naturalis. te animorum, capite secundo, disputat. Id enim ob eam
causam arbitratur euenire, quoniam humoris melanc-

Melancho- cholici natura, terræ sequatur qualitatem, quæ nun-
lia terræ quam latè, ut cætera elementa, se diffundat, sed arctius
qualitatem in se ipsam contrahatur.

Nisi pituita molesta.) Imitatur Flaccum, qui pri-
mo epistolarum ad Mecœnatem sapientem uno mi-
norem loue dixit, liberum, diuitem, honoratum, pula-
chrum, & Regum Regem, si illi pitui-
ta non sit mole-

sta.

QVOT

QVOT SINT CAVSÆ QVIBVS

literati melancholici sint uel fiant.

Cap. IIII.

VT autem literati sint melancho-
lici tres potissimum causarum spe-
cies faciunt, prima coelestis: secun-
da, naturalis: Tertia, est humana, Coele-
stis, quoniam Mercurius, qui, ut doctri-
nas inuestigemus, inuitat, & Saturnus,
qui efficit, ut in doctrinis inuestigandis
perseueremus: inuentasque seruemus fri-
gidi quodammodo siccique ab astrono-
mis esse dicuntur, uel, si forte Mercuri-
us non frigidus, fit tamen sepe solis pro-
pinqvitate siccissimus, qualis est natura
apud medicos melancholica, eandemque
naturam Mercurius ipse & Saturnus li-
terarum studiosis, eorum uel sectatori-
bus impertiunt ab initio, ac seruant au-
gentque quotidie. Naturalis autem causa
esse uidetur, quod ad scientias praeser-
tim difficiles consequendas, necesse est,
animum ab externis ad interna tanquam
a circumferentia quadam ad centrum se-
se recipere, atque dum speculatur in ipso
b (ut ita

*Tres cause
sunt melan-
cholie.*

*Qualitas
Saturni &
Mercur.*

*Quid scien-
tias acquire-
re necesse.*

(ut ita dixerim) hominis centro stabilissime permanere. Ad centrum uero à circumferētia se colligere, figiq; in centro, maxime ipsius terræ est proprium, cui quidem atra bilis per similes est. Igitur atra bilis animum, ut se & colligat in unum, & sistat in uno contempleturq; assidue prouocat. Atque ipsa mundi centro similis, ad centrum rerum singularum, cogit inuestigandum, euehitq; ad altissima quæque comprehendenda, quandoquidem cum Saturno maxime congruit altissimo Planetarum. Contemplatio quoque ipsa uicissim assidua quadam collectione, & quasi compressione, naturam atræ bili per similem contrahit. Humana uero ea ex nobis causa est. Quoniam frequens agitatio mentis cerebrum uehementer exsiccatur, igitur humore magna ex parte consumpto (quod caloris naturalis pabulum est) calor quoque plurimum solet extinguui, unde natura cerebri sicca frigidaq; euadit, quæ quidem terrestris & melancholica qualitas nominatur, Præterea ob frequentissimum inquisitionis motum, spiritus

Atra bilis proprium.

Saturni altissimus planetarum.

Causa humana.

Humor caloris naturalis pabulum.

Qualitas que melancholica.

STVDIOSOR. SANIT. 19

spiritus quoque moti, continuè resoluuntur. Resolutos autem spiritus ex subtiliore sanguine instaurari necessarium est. Quapropter subtilibus clarioribusque sanguinis partibus sæpe consumptis, reliquus sanguis necessariò decifus redditur & siccus & ater. Accedit ad hæc quòd natura in contemplatione, cerebro prorsus cordique intenta, stomachum heparque destituit. Quare alimentis præsertim uel uberioribus uel durioribus malè concoctis, sanguis inde frigidus crassusque & niger efficit. Demum nimio membrorum ocio neque superflua excernuntur, neque glutinosi, tenaces fuscique uapores exhalant. Hæc omnia melancholicum spiritum, mœstumque & pauidum animum efficere solent. Siquidem interiores tenebræ multo magis quàm exteriores occupant animum atque terrent. Maxime uerò, literatorum omnium, hi atra bile premuntur, qui sedulo philosophiæ studio dediti mentem à corpore corporeisque seuo cant, incorporeisque coniungunt, tum, quia difficilius admodum opus maiori

*Tenebræ interiores
mœrorum
faciunt.
Literati melancholici.*

b 2 quoque

quoque indiget mentis intentione, tum, quia quatenus mentem incorporeæ ueritati coniungunt, eatenus à corpore disiungere compelluntur. Hinc corpus eorum nonnunquam quasi semianimum redditur atque melancholicum. Quod quidem Plato noster in Timæo significat, dicens, animum diuina sepius & intonsissimè contemplantem alimentis eiusmodi ad eò adulescere; potentemque euadere, ut corpus suum supra quam natura corporis patiat exuperet ipsumque uehementioribus agitationibus suis aliquando uel effugiat quodammodo, uel nonnunquam quasi dissoluere uideatur.

Plato de in
tensa contē
platione.

SCHOLIA.

Vel si forte Mercurius.) Mercurium in qualitatibus utrisque, propter Veneris congressum, æqualem, astrorum periti narrant. Sed Marsilius ex Iouis uicinitate in passiuâ qualitate siccissimum fieri docet, qualem atram quoque bilem esse prædicant.

Impertiuunt ab initio.) Saturnum & Mercurium literarum studiosis in prima conceptionis hora, melancholiam infundere notam est, perniciem quidem si adusta fuerit, & sapientiam, si physica naturalis. Hinc
Græci

Græci elegantissimo prouerbio Saturnum & Mercurium iunctos hoc est dominium & sapientiam, magna & præclara expedire posse fatentur.

Dominium et sapientia magna possunt.

Ab externis ad interna.) Per hæc non omnia ingenia esse accommodata disciplinis Marsilius ostendit, Sed tantum ea quæ animum ab externis ad interna tanquã à circumferentia ad centrum applicat. Quod Græci eleganti prouerbio uerum esse indicant. Dicentes non è quouis ligno Mercurium fieri posse. Carneadem laboriosum sapientiæ militem, animum sic ab externis ad interna coegisse aiunt, ut animo tantum uitæ frui diceretur, corpore exilio gaudens. Et Plato philosophis respublicas commisit regendas. At complures diuersum occinunt, dicentes respublicas infelices à philosophis gubernatas, utrumque Catonem obijcientes Bruium, Cassium, Gracchum. M. Antonium & Cicero nem, ideo saltem quòd internis magis studuerint quàm externis.

Non è quouis ligno Mercurius. Carneades corpore exul.

Philosophi rebus publicis inutiles.

Igitur atra bilis.) Eadem Marsilius tractat libro decimotertio, de immortalitate animorum capite secundo.

Frequens agitatio mentis.) Hinc Senecam mentis agitationi relaxationem interponendam præcepisse legimus, uel ideo, quòd ocio, animi quandoque uigorem excitari constet, & omnem tristitiam quæ continuatione pertinacis studij inducitur, feriarum hilaritatem discuti palam sit libro primo declarationum ad Nonatum.

b s Calor

Calor quoque plurimum.) Quemadmodum calor, calor humi si humor nimium exundat, suffocatur, sic item, si humo do exundā- ris pabulo careat, extinguitur. Velut id pulchrè quar- te suffoca- ta primi Auicenna tractat.

tur. Natura cerebri frigid. &c.) Penitus à sua natura li crasi deficiens, quum frigidum & humidum esse de- beat.

Mœstum pauidumq; animum efficit.) Nam Melan- choliā ingenerant, ab omni sequestratam aliorum humorum admixtione. Cuius genuinum est pactio- rē & tenebras interiores, quæ exterioribus magis ter- rent iniicere.

Mentem à corpore.) Sicut de Carneade philoso- pho legimus.

CVR MELANCHOLICI INGENIO.

si sint, & qui horum sint eiusmo- di aut secus.

Cap. V.

HActenus quam ob causam Musarum sacerdotes melancholici uel sint ab initio, uel studio fiant, rationibus primo cœlestibus, secundo naturalibus, tertio humanis ostendisse satis sit. Quod quidem confirmat in libro Problematū Aristotelis. Omnes enim inquit, uiros in quauis facultate præstā- tes

tes melancholicos extitisse. Quia in re
 Platonicum illud quod in libro de scien- *Præcellen-*
 tia scribitur, confirmavit, ingeniosos, ut *tis ingenij*
 delictet plurimum concitatos furiosos - *melancho-*
 que esse solere. Democritus quoque nul- *lici.*
 los, inquit, viros ingenio magnos, præ-
 ter illos qui in furore quodam perciti
 sunt, esse unquam posse. Quod quidem
 Plato noster in Phædro probare uide- *Platonici*
 tur, dicens poeticas fores frustra absque *proverbiis.*
 furore pulsari. Etsi diuinum furorem
 hic fortè intelligi uult, tamen neq; furor
 eiusmodi apud Physicos, alijs unquam
 ullis præterquam melancholicis incita-
 tur. Deinceps uerò assignandæ à nobis
 rationes sunt, quare Democritus &
 Plato & Aristoteles asserant melanco-
 licos nonnullos interdum adeo inge-
 nio cunctos excellere, ut non humani,
 sed diuini potius uideantur. Asseuerant
 id Democritus, Plato, & Aristoteles,
 absque dubio, rationem uerò tantæ rei
 haud satis explicare uidentur. Auden-
 dum tamen (monstrante Deo) causas in-
 dagare: Melancholia, id est atra bilis, est *Atra bilis*
 duplex, Altera quidem naturalis à me- *duplex est*

Melanch. dicis appellatur, Altera uerò aduſtione
que natu- contingit. Naturalis illa nihil eſt aliud
ralis. quàm denſior quædam ſiccior' que pars
Que adu- ſanguinis. Aduſta uerò in ſpecies qua-
ſta. tuor diſtribuitur. Aut enim naturalis
 melancholiæ, aut ſanguinis purioris,
 aut bilis, aut falſæ pituitæ combuſtione
 concipitur. Quæcunque aduſtione na-
 ſcitur, iudicio & ſapientiæ nocet, nempe
 dum humor illi accenditur atque ardet,
Mania fu- concitatoſ furentes' que facere ſolet,
ror eſt. quam Græci maniam nuncupant nos
 uerò furorem, At quando iam extingui-
 tur ſubtilioribus clarioribusq; parti-
 bus reſolutis, ſolâque reſtante fuligine
 tetra, ſtudioſos reddit & ſtupidos. Quæ
 habitum melancholiæ propriæ & a-
Amentia. mentiam uecordiamq; appellant. Sola
 igitur atra bilis illa, quam dicimus natu-
 ralem ad iudicium ſapientiamq; nobis
 conducit. Neque tamen ſemper, ſane ſi
 ſola ſit, atra nimum denſâque mole ob-
 fuſcat ſpiritus, terret animum, obtundit
Cauda eſt ingenium, ſi uerò pituitæ ſimplici miſcea-
Vergialia- tur, quum frigidus obſtiterit circum præ-
ni carmi- cordia ſanguis, craſſa quadam frigidita-
nis. te ſe-

te fegniciem adducit, atque torporem, atque ut densissimæ cuiusque materiae natura est, quando eiusmodi melancholia frigescit, ad summum frigiditatis intenditur. Quo in statu nihil speratur, timentur omnia, tedet cœli conuexa tueri. Si bilis atra uel simplex, uel mixta putrescit, quartanam gignit febrem, Irenis tumores & multa generis eiusdem, Vbi nimis exuberat, siue sola sit, siue coniuncta pituitæ, spiritus crassiores facit, atque frigidiores continuo, afficit animum tedio, mentis aciem hebetat, nec salit arca dico circum præcordia sanguis. Oportet autem atram bilem neque tam paucam esse, ut sanguis bilis, & spiritus quasi freno careant, unde instabile ingenium, labilemque memoriam esse contingat, neque tam multam ut nimio pondere prægruati domitare atque egere calcariibus uideamur. Proinde necessarium est, omnino eam esse, quo ad eius naturam patitur, subtilissimam, Si enim tenuata pro natura sua maxime fuerit, poterit forsitan absque noxa etiam esse multa, atque etiam tanta ut æquare bilem sal-

*Atra bilis
quartanam*

*Carmen Ver
gilianum est.*

tem pondere uideatur. Abundet igitur
Melanch. atra bilis, sed tenuissima, non careat hu-
non sit abs- more subtilioris pituitæ circumfuso, ne
que pituita are scat prorsus durissimaq; euadat. Nō
 tamen misceatur omnino pituitæ, præ-
 fertim frigidiori uel multæ, ne frigescat.
 Sed bili sanguinique adeo misceatur, ut
 corpus unum conficiatur cum tribus,
 dupla sanguinis, ad reliqua duo propor-
 tione compositum. Vbi octo sanguinis
 partes, duæ bilis, & duæ iterū atræ bilis,
 proportiones existant. Accendatur ali-
 quantulum à nobis, accensa que fulgeat
 non uratur, ne, quemadmodum solet
 materia durior, dum feruet nimium ue-
 hementius urat & concitet, dum uerò
 refrigescit similiter frigescat ad summū.
Concupera Bilis enim atra ferri instar quando mul-
tio. tum ad frigus intenditur, friget ad sum-
 mum, quando contra ad calidum ualde
 declinat, calet ad summum. Neque mi-
 rum uideri debet atram bilem accendi
 posse facile, atque accensam uehemen-
 tius urere, Siquidem uidemus calcem
 illi similem aqua perfusam feruere sta-
 tim atque exurere. Tantam ad utrum
 que

que extremum melancholia uim ha-
bet, unitate quadam stabilis fixæ que
naturæ. Quæ quidem extremitas cæte-
ris humoribus non contingit. Summè *Magnus ca-*
quidem calens summam præstat auda- *lor audaciæ*
ciam, imò ferocitati, extreme uerò fr- *frigus timo-*
gens timorem ignauiamq; extremam. *rem.*
Medijs uerò inter frigus caloremq; gra-
dibus infecta uariè uarios producit af-
fectus, non aliter quàm merum præci-
pue potens bibentibus ad ebrietatem
uel eam paulo liberius affectus uarios
inferre solet. Igitur oportune tempera-
ta sit atra bilis oportet. Quæ cum ita mo-
derata est, ut diximus & bili sanguiniq;
permixta, quia & natura sicca est, & cõ-
ditione quantum ipsius natura patitur
tenuissima, facile ab illis accenditur,
quia solida est atque tenacissima, accen-
sa semel diutissime flagrat, quia tenacis-
sime siccitatis unitate potentissima est,
uehementius incalescit. Quemadmo-
dum lignum in paleis si utraque accen-
dantur, magis diutiusq; calent & lucet,
Atqui à diuturno uehementiq; calore
fulgor ingens motusque uehemens &
diuturnus

29. MARSILIVS DE
 diuturnus proficiscuntur. Huc tendit il-
 lud Heracliti lux sicca, anima sapientif-
 sima.

SCHOLIA.

In quavis facultate præstan.) Per quamvis facul-
 tatem, philosophiam essentialem politicam actiuam
 seu moralem, poesim & mechanicas artes quarum se-
 ptem notæ sunt, ut lanificium est, armatura, nauigatio,
 agricultura, theorica, pastoralis & medicina, intel-
 ligit.

Concitatos furiososq;.) Furore diuino, uelut Pla-
 to id quoque in Phedro graphice docet, quando in
 hæc uerba inquit, Nullus unquam licet diligentissi-
 mus, & omnibus artibus eruditus, excelluit ingenio,
 nisi huic feruentior accesserit animi concitatio, quam
 sentimus quando est Deus in nobis, agitante calesci-
 mus illo, impetus ille sacræ semina mentis habet.

Naturalis à medicis.) Seu hippostasiua calore tē-
 perato generata.

Altera adustione conting.) Si calor ab æqualitate
 digreditur, clarè ostenduntur hæc apud Auicennam
 prima primi cap. secund.

Quam Græci maniam.) Mania furoris species
 est, longuiori tempore durans cum tristitia & rabie s̄
 ne febre inducta.

Quem habitum.) De hoc habitu Galenus de lo-
 eis affectis tertio libro, sexto cap. abundè scribit.

Frigi-

Frigidus obstiterit circum.) Carmen hoc Vergilianum est, in quo sanguinem frigidum dicit qui calidus complexionem est & humidus, simile facit tertio Aeneidos,

Gelidusq; coit formidine sanguis.

Tedei caeli conuexa tueri.) Verba Maronis sunt. Nec salit Arcadico circum praecordia.) & illa poetica sunt.

Vnde instabile ingenium labilemq; memo.) Si humor melancholicus cerebrum anterius & posterius inficiat spiritus confundens claros, & radijs solaribus operando similes, imaginatio & memoria leduntur, velut Galenus id clarè libro quarto interiorum secundo capite per hominem quendam ostendit, qui uasa uentre & puerum de fenestra in terram proiebat, immemor uasa infringi & casu puerum obledi.

Et concitet.) In furorem aut maniam.

Calcem illi similem.) In qualitatibus, sicut ex Dioscoridis id quoque libris colligitur quinto equidem & sexto.

Summe calens summam audat.) Qui corporis potos compactiores & multum unitos habent, interius calent & audacia ferocitateq; gaudent. Nam calorem interiorem uirilitatis motorem rerum periti narrant. Ex qua re & canes admodum audaces & feroces auiunt, quod cor habeat exile & adeo compactum quod calor spirituum organum exhalare non queat.

Merum affectus uarios.) Propterea ebrietatem deam

deam supparo fingunt indutam, quatuor animalium faciebus acu picto, Leonis quippe quòd ebrius ferocitet & in quemuis cornupetat. Lupi quod poti uoraces sint et luporum instar ullulatus edant. Simia dum quæ que uisa imitari conantur, & porci. Nam temulentos potissimum affatos fieri constat, ter concessa quater euomentes.

Illud Heracliti.) De eo Diogenes Laertius in exemplis philosophorum libro nono.

QVO PACTO ATRABILIS
ingeniosos efficiat.

Cap. VI.

QUæret fortè quispiam quale sit corpus illud humoris eiusmodi ex tribus illis humoribus ea qua diximus proportione conflatum? Tale est fermè colore, quale aurum esse uideamus, sed aliquantum uergit ad purpuram, & quando tam naturali calore quàm uel corporis uel animi motum accenditur, fermè non aliter quàm ignitum rubès aurum, purpureo mixtum calet & lucet, atque uelut iris trahit uarios flagrante corde colores. Queret aliquis iterum quo nam pacto humor eiusmodi conducat ingenio. Nempe spiritus ex hoc

STVDIOSOR. SANIT.

ii

ex hoc humore creati, primo quidem subtiles sunt, non aliter quam aqua illa quam & uite seu uitis aquam nominant, & ardentem, quoties ex crassiori mero, quadam destillatione, ad ignem, ut fieri solet, exprimitur. Spiritus enim sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressis meatibus, uehementiore ob unitatem calore, maximè tenuantur, perque actiores meatus expressi, subtiliores erumpunt, deinde calidiores similiter, atque eadem ratione lucidiores, tertio, motu agiles actione uehementissimi, quarto, solido stabilique humore iugiter emanantes, actioni diutissime seruiunt. Tali autem animus noster obsequio fretus indagat uehementer perseuerat, inuestigando diutius, facile, quæcunq; inuestigauerit inuenit, clarè perspicit, syncerè dijudicat ac diu retinet iudicata. Adde quòd quemadmodum in superioribus significauimus animus in strumento siue incitamento eiusmodi, quod centro mundi quodammodo congruit, atque (ut ita dixerim) in suum centrum animum colligit, semper rerum omnium

Quomodo
melancho-
lia ingenis
conducat.

omnium & centra petit & penetralia penetrat. Congruunt insuper cum Mercurio atque Saturno quorum alter omnium planetarum altissimus, inuestigantem euehit ad altissima. Hinc philosophi singulares euadunt, praesertim cum animus sic ab externis motibus atque corpore proprio se uocatus, & quam proximis diuinis, & diuinorum instrumentum efficiatur, Vnde diuinis influxibus oraculisque ex alto repletus, noua quaedam inusitataque semper excogitat, & futura praedicit. Quod non solum Democritus atque Plato affirmant, sed etiam Aristoteles in Problematum libro & Auicenna in libro diuinorum & in libro de anima consentunt. Quorsum haec de atra bilis humore tam multa? ut meminerimus quantum atra bilis, imo candida bilis eiusmodi quaerenda & nutrienda est tanquam optima, tantum illam quae contra se habet, ut diximus, tanquam pessimam esse uitandam. Adeo enim dira res est ut a malo daemone eius impetus instigari Strapio dixerit & Auicenna sapiens non negarit.

SCHO.

SCHOLIA.

Atque uelut iris.) Quidam rerum naturalium stu Iris ex iudicio aërem uniformem persepe esse dicunt, inde que bus calores tres oriri colores. Quidam sese euari autem unde quæ habeat. tuor emergant qui ab elementis trahantur, ut ex igni rubens sit in summo, ex terra uiridis in imo, ex aere laeteus, & ex aqua cœruleus. Hincq; Homerum iridem Iris multi nominis referunt. aqua.

Quam uitæ seruitis aquam.) Aquam uitæ simplicem intelligit ex crassiori mero id est fece destillatam.

Ob unitatem calore.) Nam uirtutem unitam fortio-riorem Mesne docet se ipsa dispersa.

Quod centro mundi.) Centrum mundi Apuleius in cosmographia cardinem mundi hoc est centrum terre dixit. Centrum mundi.

In problematum libro.) Libro trigesimo, Problemate primo.

Imò candida bilis.) Id est optabilis & bona. Nam Pythagoras ea quæ candida fuerant seu alba ad boni naturam, quæ nigra uel atra ad mali naturam pertinere dixit.

Tantum illam quæ contra.) Solam adustam uel in naturalem.

Serapio dixerit & Auicen.) Serapio tractatu primo cap. 21. & Auicenna prima tertij tract. 4.

MARSILIUS DE
 QVINQVE PRAECIPVE STUDIO.

*forum hostes pituita, atra bilis, coitus,
 saictas & matutinus somnus.*

Cap. VII.

VT autem redeamus illuc unde iam longius digressi sumus longissima uia est quæ ad ueritatem sapientiãque perducit, grauibus terræq; marisq; plena laboribus. Quicumque igitur hoc iter aggrediuntur, ut Poeta quispiam diceret. Sæpe terra marisq; periclitantur, Siue enim mare nauigent, continuè inter fluctus, id est humores duos, pituitam scilicet & noxiam illam melancholiam, quasi inter Scyllam Charibdimq; iactantur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agant tria monstra protinus sese illis obijciunt, primum terrena Venus, secundum Bacchus & Ceres, Tertium nocturna Hecate frequenter opponit. Ergo Apollo ab æthere & Neptunus ab æquore, & à terra Hercules sæpe uocandi, ut monstra eiusmodi Palladi inimica iaculis Apollo transfigat, Neptunus tridente domet, claua Hercules contudat & laceret. Primum quidem

Qui dij studiosos utuntur.

dem monstrū est Venerus coitus, præfertim si uel paulum uires exceſſerit, subito namque exhaurit spiritus, præfertim subtiliores, cerebrumq; debilitat, la-
 beſtat ſtomachum, atque præcordia, quo malo nihil ingenio aduerſis eſſe poteſt. Cur nam Hippocrates coitum comitiali morbo ſimilem iudicauit: niſi quia mentem que ſacra eſt præcellit, tantumq; obeſt ut Auicenna in libro de animalibus dixerit. Si quid ſpermatis ſupra quàm natura tolleret coitus profluat, obeſte magis, quàm ſi quadragies tantundem ſanguinis emanarit, ut non iniuria præſci, Muſas atque Mineruam uirgines eſſe uoluerint. Huc Platonium illud ſpectat cum Venus Muſis minitaretur, niſi ſacra Venerea colerent, ſe contra illas ſuum filium armaturam. Reſponderunt Muſe, Marti, ô Venus talia minitare. Tuus enim inter nos Cupido non uolat. Denique natura nullum ſenſum longius quàm tactum ab intelligentia ſegregauit. Secundū monſtrum eſt uini cibiq; ſacietas. Quippe ſi uinum nimium uel nimis calidum u-

Venus id eſt coitus immoderatus nocet.

Mens ſacra eſt.

Muſæ cur uirgines.

Longinquor ſenſus tactus.

C 2 hemensq;

*Ebrietas in
sanos facit.
Repletio
hostis stu-
diosorum.*

*Vigilie un-
de oderate
studiosorū
monstrum.*

*Tres Plane-
tae contem-
plationi fa-
uent.*

hemensq; fuerit, caput ipsum humoribus pessimis fumisque implebit. Mitto quod insanos ebrietas facit. Cibus uero nimius primum quidem ad stomachum, in ipso coquendo omnem naturae uim reuocat. Quo fit ut capiti simul speculationisque intendere nequeant. Deinde inepte coctus multis & crassis uaporibus humoribusque, aciem mentis obtundit. Quinetiam si satis coquatur, tamen, ut Galenus ait, animus adipe, & sanguine suffocatus, coeleste aliquid peruidere non potest. Tertium denique monstrum est, ad multam noctem, praesertim post coenam frequentius uigilare. Vnde etiam post ortum solis dormire cogaris. Quoniam uero in hoc errant fallunturque studiosi permulti, idcirco quantum ingenio noceat latius explicabo atque rationes septem praecipuas afferam, Primam ab ipso coelo. Secundam ab elementis, Tertia ab humoribus. Quartam ab ordine rerum. Quinta a natura stomachi. Sextam a spiritibus. Septimam a phantasia deductas. Principio tres Planetas quemadmodum in superioribus dicebamus,

hamus, contemplationi & eloquentiæ
 maximè fauent Sol, Venus, & Mercuri-
 rius. Hi uerò paribus fermè passibus cõ-
 currentes, aduentante nocte nos fugi-
 unt, die uerò uel propinquante, uel iam
 surgente resurgunt, nòsque reuisunt.
 Post uerò Solis ortum in plagam cœli
 duodecimam, quæ carceri tenebrisque
 ab astronomis assignatur repenti traduntur. Ergo non qui uel nocte quan-
 do nos fugiunt, uel die post Solis ortu, *Tempus ha-
 bile studen-
 dum.*
 quando carceris tenebrarumq; intrât,
 sed qui uel propemodum petentibus
 ortum, uel iam surgentibus ad contem-
 plandum, scribendûmque ipsi quoque
 consurgant, ij soli acutissimè speculan-
 tur, & eloquentissimè inuenta sua scri-
 bunt atque component. Ratio secunda
 scilicet ab elementis est talis, oriente so-
 le mouetur aer, tenuaturq; & claret, oc-
 cidente uerò contra. Sanguis autem &
 spiritus, motum qualitatemq; adeo cir-
 cumfusi, naturâque similis sequi neces-
 sario compelluntur. Tertia ratio quæ ab
 humoribus deducitur, est eiusmodi. In *Aurora mu-
 sis amica.*
 aurora mouetur sanguis, & regnat, mo-
 c 3 tûque

tūque tenuatur, calefcit & claret, spiritus uerò sanguinem sequi imitarique solent. Verùm accedente nocte, uel melancholia illa crassior & frigidior atque pituita dominantur quæ spiritus ad speculandum ineptissimos proculdubio reddunt. Quarta ratio quæ trahitur ab ordine rerum, hæc erit: Dies uigiliæ, nox somno tributa est. Quoniam quum sol uel ad hæmisphæriū nostrum accedit, uel super ipsum incedit, radijs suis meatus corporis aperit, atq; à centro ad circumferentiam humores spiritusq; dilatat, quod quidem ad uigiliam actionesque excitat & conducit. Contra uerò quando recedit omnia coarctantur, qd naturali quodam ordine inuitat ad somnum, maxime post tertiam aut quartam noctis partem. Quisquis igitur mane quidem dormitat, quando Sol mundusq; excitat, ad multam uerò noctem uigilat, quando natura dormire iam & à laboribus quiescere iubet, hic absque dubio quum ordinum uersum sibi ipsi repugnat, tum contrarijs laboribus perturbatur, atque distrahatur. Dauid

dum

dum ab uniuerso mouetur ad extima, ipse sese mouet ad intima, atque contra, dum ab uniuerso ad intima trahitur, ipse se interim retrahit ad externa. Ergo peruerso ordine moribusq; contrarijs, tum corpus totum, tum spiritus, ingeniumq; prorsus labefactatur. Quinto loco à natura stomachi in hunc modum argumentamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione apertis potis admodum dilatatur, euolantibusq; spiritibus tandem ualde debilitatur. Igitur subeunte nocte nouam spirituum copiam exigit qua foueatur. Quapropter quicunque eo tempore contemplationes longas, & difficiles inchoat ipsos ad caput spiritus retrahere nititur. Hi uerò distracti neque stomacho satis neque capiti faciunt. Maximè uerò nocet si post cœnam lucubrantes, diu eiusmodi studijs attentius incumbamus. Pluribus enim tunc ad coquendum cibum spiritibus multoq; calore stomachus indiget. Hęc uerò diu lucubratione studioq; tali diuertuntur ad caput. Quo fit ut neque cerebro neq; stomacho suppetant. Ad-

de quòd caput ob eiusmodi motū cras-
 sioribus cibi repletur uaporibus, atque
 cibus in stomacho à calore & spiritum
 destitutus, crudescit et putret. unde rur-
 sus caput opplet atque lædit. Denique
 matutinis horis quando surgēdum est,
 ut excrementis omnibus somno reten-
 tis, singula membra purgentur, tunc id
 quod pessimum est, qui nocte lucubrā-
 do cōcoctionem penitus interruperat,
 idem dormiendo manè, excrementorū
 expulsionem diutius impedire compel-
 litur. Quod quidem tam ingenio quam
 corpori medici omnes obesse quàm plu-
 rimum arbitrantur. Merito ergo qui no-
 cte contra naturam pro die atque con-
 uerso, die rursus pro nocte utuntur, tan-
 quam nocturæ, quæ etiam in hoc uel in-
 uiti noctuas imitantur, ut quemadmo-
 dum illis sub solis lumine caligant ocu-
 li, ita & in ijs mentis acies subueritatis
 splendore caliget. Sexto loco à spiriti-
 bus idem ita probatur. Spiritus fatiga-
 tione diurna præsertim subtilissimi qui-
 que denique resoluuntur. Nocte igitur
 pauci crassiq; supersunt, literarum stu-
 dijs

*Saburiam
 diutius reti-
 nere nocet.*

dijs ineptissimī, ut non aliter mancis ho-
 rum fretum alis ingeniū uolare possit;
 quā uespertilioes atque bubones.
 Contra uerò post somnū mane spiritib.
 recreatis, membrisq; adeò cor roborat-
 is ut minimo spirituum adminiculo e-
 geant, multi subtilesq; spiritus adsunt,
 qui cerebro seruiant, atque expeditius
 obsequi possunt, in membris fouendis
 regendisq; parum admodum occupa-
 ti. Postremo septima ratio sic a phanta-
 siæ natura deducitur, phantasia siue ima-
 ginatio, seu quouis alio nomine nuncu-
 panda uidetur, multis, longis, contrarijs
 in uigilando imaginibus, cogitationi-
 bus, curisq; distrahitur atque turbatur.
 Quæ quidem distractio perturbatioq;
 sequenti contemplationi tranquillam
 serenamq; mentem penitus postulanti,
 nimium contraria est. Sola uerò noctur-
 na quiete, agitatio illa sedatur tadem at-
 que pacatur. Igitur accedente quidem
 nocte semper turbata mente, recedente
 uerò, ut plurimum mente tranquilla, ad
 studia nos conferimus. Quicumque ue-
 rò mente nimium agitata, res ipsas iudi-

care conantur, n̄ non aliter quàm illi qui uertiginem patiuntur omnia uerti putant (ut Plato inquit) quum ipsi uertantur. Quamobrem scite Aristoteles in cœcoticis iubet ante lucem surgere, asseritq; id ad corporis sanitatem & ad philosophiæ studia prodesse quamplurimum. Sed hoc ita accipiendum est, ut cita & modica cœna matutinam crudelitatem diligentissimè deuitemus. Denique sacer ille uates Dauid omnipotentis tuba Dei, nunquam dicit uespere, sed mane semper atq; diluculo, in Deū suum canendum se cithara psalmisque surgere. Surgere quidem mente ea hora omnino debemus, mox etiam corpore, si modo commodo id fieri possit.

SCHOLIA.

Si uel paulum excesserit.) Sic enim cerebrum rationis conclaue præ omnibus exsiccat Hippocrates scribit in libro de morbis qui interius oriuntur.

Cur Hippocrates.) In libro de aere et aqua, hanc item sententiam Macrobius libro tertio Saturnaliorum Cerebrum allegat octauo capite.

Mentem que sacra est.) Propter cerebrum quod sacrum mē-
brum. est prudentiæ fons, sicut apud Hippocratem legimus in libro

in libro de sacro morbo.

Virgines esse uoluerunt.) Quod est à coitu immu-
nes & puras.

Natura nullum sensum longius.) Propterea Ma-
crobius ex tactum sensum, si id uoluptatem uergat, se-
dissimum secundo Saturnal. dixit.

Insanos ebrietas facit.) Rectè igitur Augustinus
ebrietatem flagitiorum matrem appellat, culparum Ebrietas
materiam, radicem criminum, originem uitiorum, tur quid,
bationem capitis, subuersionem sensuum, tempestatem
linguæ, procellas corporis, amissionem temporis, insa-
niam uoluntariam, ignominiosum languorem, turpitu-
dinem morum, dedecus uitæ, honestatis infamiam, &
animæ corruptelam.

Omniem naturæ uim.) Potissimum uerò calorem Calor con-
naturalem qui ueræ concoctionis singulare instru-
mentum est. cōctionis in-
strumentū.

Adipe & sanguine suffocatus.) Ad hoc Hierony-
mi dictum. Plenus uenter non gignit sensum tenuem.

In aurora mouetur sanguis.) Potissimum post me-
diam noctem hora prima, secunda & tertia.

Accedente nocte melancholia & pituita.) Post me-
ridiem hora prima, secunda & tertia melancholia, &
hinc à tertia ad nonam usque pituita.

Dies uigiliæ, nox somno tributa.) Et ita sentit Hip-
pocrates secundo pronost. cap. undecimo, quando in-
quit soctnus naturalis non effugiat noctem & non im-
pediat diem. Somnus na-
turalis.

Sibi

Sibi ipsi repugnat.) Hinc Erasimus musis Aurorā
sacram dixit.

Stomachus organum digest. Multo calore stomachus ad coquend.) Stomachus
mediante calore organum digestionis Galeno ha-
betur libro quarto, de utilit. partic. capite octavo, &
minister uiscerum & uenarum libro quarto, de acci-
dend. & morbo cap. 6.

QVAB SIT HORA INCHOANDIS

studijs oportunior, quisue conti-
nuandi modus.

Cap. VIII.

EX his quæ in superioribus disputa-
ta sunt, fermè iam satis constat op-
portunè nostra nos studia exordiri
uel statim oriente sole, uel hora una sal-
tem, uel duabus ad summum ante solis
exortum. Sed antequam è lecto surgas,
per frica parum per suauiterq; palmis
corpus totum primo, deinde caput un-
guibus, sed id paulo leuius: Hac in re
Hippocrates admoneat. Nam frictione,
Hippocr. de frictione inquit, si uehemens sit durari corpus, si
leuis molliri, si multa minui, si modica
impleri. Quum è lecto surrexeris noli
subita lectioni meditationique incum-
bere.

bere. Sed saltem horæ dimidium cui- *Modus stu-*
 bet expurgationi concedito, mox medi *dendi.*
 tationi accingere diligenter, quam ad
 horam circiter unam pro uiribus pro-
 gabis. Deinde remittes parum per in-
 tentionem mentis, atque interim ebur-
 neo pectine diligenter & moderare pec-
 ctes caput, à fronte ceruicem uersus
 quadragies pectine ducto. Tum cerui-
 cem panno asperiori perfrica. Demum
 reuersus ad meditandum duas insuper
 horas, aut saltem horam unam studio
 dedicato. Produci uerò nonnunquam
 studia possunt, sed aliquanta interdum
 intermissione facta, ad horam usq; me-
 ridianam. Quinetiam interdum, quam-
 uis raro, nisi cibum interim cogamur af-
 sumere, post meridiem circiter horas
 duas. Sol enim circa ortum potens est, *Sol quando*
 potens & in medio cœlo. In plaga quo- *potens.*
 que illa cœli quæ medium proxime se-
 quitur, quam nonam astronomi uocant,
 & sapientiæ domum. Sol maxime gau-
 det. Quoniam uerò Poetæ omnes Phœbe *Phœbus mi-*
 bum Musarū scientiarumq; ducem es *surum dux-*
 se uolunt, merito si quid altius ex cogi-
 tandum

tandum est his horis potissimum cogi-
 tetur. Si musæ quærendæ horis iisdem,
 Phœbo duce quærantur. Reliqui enim
 horæ, ueteribus, alienisq; legendis po-
 tius quàm nouis proprijsq; excogitan-
 dis accommodatæ uidentur. Semper
 autem meminisse debemus qualibet
 hora semel saltem, paulisper remitten-
 dam esse mentis intentionem. Quum e-
 nim ob intentionem huiusmodi spiri-
 tus resoluantur, merito si nunquam ces-
 ses, tendere, lentus eris. Dum laboras
 animo interim corpore quiesce, Mala
 est defatigatio corporis, peior animi, u-
 triusque simul pessima, oppositis. Ho-
 minem motibus simul distrahēs uitam-
 que disperdens. Denique haud ulterius
 meditatio recedat quam uoluptas, po-
 tius uera citra.

*Carmē pen-
 tham.*

*obmupio?
 .ardio?*

SCHOLIA:

*¶ Nam frictioni inquit.) De frictione in hæc uerba
 princeps tertia primi tract. tert. scribit, frictio dura
 extendit, mollis laxat, multa macrescere facit & tem-
 perata ingrossat.*

*um uobon?
 xmb mnti?*

*¶ Cuilibet expurgationi.) Expurgationi mentis à
 saburra, uesica à loctio, uarium à mucore & ori à ma-
 teria*

teria pituitosa uel saliuosa.

Pectine eburneo) Pectine ex ebore propterea inquit quia Phœbus elephanti præsidet qui scientiarum ueris antistes habetur. Sed ex uerò ebore factum præcipit, quod à uirtute speciuoca pectinando caput roborat, ueram ebur Plinius libro octauo indicat tertio capite.

Phœbus elephanti præsidet.

Panno asperior) excitandum memoriam.

Si nunquam cesses tendere, lentus eris) Quod caret alterna requie durabile non est.

VITANDAE PITUITAE

præcepta.

Cap. IX.

Perepræcium fore uidetur, quænoxia literatis esse diximus repetere breuiter, atque remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur, exercitatione quotidie stomacho fermè uacuo his utendum, nunquam tamen laboriosa, ne acuti spiritus dissoluantur. Excrementa diligentissimè ab omnibus membris expurganda. Sordes à corporis totius cute, capitis præcipuè, tum lotione, tum frictione, penitus abstergendæ. Vitanda alimèta frigida

Exercitium ualeat.

*Quæ litera-
tis vitanda.* frigida nimium, atque nisi obstiterit a-
tra bilis, etiã humida, & omnino quæ
pinguia, uirulenta uiscosa, uncta, gluti-
nosaq; sint, uel quæ faciliè putrescere so-
leant. Si stomachus, uel natura uel æta-
te sit frigidus, aut dimittendus omnino
aut certè minuendus aquæ potus. Mo-
deratus cibus sit oportet, sed potio mo-
deratior. Habitatio alta à graui nubiloq;
aere remotissima, tum ignis tum calidi
odori usu humiditas expellenda, pro-
hibendum frigus à capite, maximè ue-
rò ceruice, atque pedibus, multum e-
nim obest ingenio. Prodest moderatus
*Quæ aro-
mata studio
sis conuen.* usus aromatum in frigidioribus epulis,
natis muscatæ præsertim & cinnamo mi
& croci, zingiberis, quoque conditi ma-
ne, stomacho uacuo, quod sensibus e-
tiam & memoriæ maximè prodest.

S C H O L I A.

*Exercitio
qualiter An-
tonius usus.* Exercitatione quotidie utendum) Antoninum im-
peratorem Galenus libro sexto de regim. sanitatis ex-
ercitio sic usum scribit, ut breuissimis diebus sole occi-
dente palestram ingrederetur, longissimis autem, ho-
ra nona uel decima, sanitatem considerans, inambula-
ret. Nos in nostro tuendæ sanitatis libro ad genero-
sum

sum comitem ab Helffestain de exercitio sic scripsimus:

Augens innatum recreat quod certe calorem
 Et gratam nostris uiribus addit opem.
 Ante cibos igitur moderatis gressibus uti
 Conuenit, à mensa, sed iuuat ipsa quies.
 Ambulâ post cœnam sole ingrediente leonem
 Elige Vulcanum caprâ intente polo.
 Ne acuti spiritus.) id est subtiliores.
 Obstiterit atra bilis.) quæ frigida & sicca est hu-
 mestationis indiga.

Potio moderatior.) Nam facilius est repleri potus
 quàm cibo secundo Aphors. Hippoc. 11.

QVA RATIONE VITAN-
 da sit atra bilis.

Cap. X.

PEsissimam uerò illam quam in supè- *Atræ bilis*
 rioribus detestabamur atram bi- *quæ generâ*
 lem, hæc augent. Crassum turbidum, *tura,*
 dumq; uinum, præcipuè nigrum, cibi
 duri, sicci, salsi, aues, acuti, ueteres, usti,
 asii, fruti, carnes bouis & leporis, caseus
 uetus, salsamenta, legumina, præcipuè
 faba, lenticula, melangia, eruta, Brassi-
 ca synapis, radricula, allium, cepa, porrû,
 d mora,

mora, cariora: & quaecunque calefaciunt uel frigefaciunt, simulatq; desiccant, & omnia nigra. Ira, timor, misericordia, dolor, ocium, solitudo, & quaecunque uisum est olfactum, auditumq; offendunt, omnium uero maxime tenebrae. Praeterea exiccatio corporis nimia, siue longis nata uigilijs, siue multa mentis agitatione uel cura, seu frequenti coitu, usuq; rerum calidarum multum atq; siccarum, seu moderata quadam deiectione atque purgatione, uel exercitatione laboriosa, uel inedia, siti, calore, uel sicciore uento, uel frigore. Quum uero bilis atra semper siccissima sit, frigida quoque, licet non aequè, huic certe resistendum est, rebus quidem modice calidis, humidis uero quam maxime, cibus elixis, assidue qui coquantur facile & subtilem gignat sanguinem absque clarissimum. Sed interim ut stomachi & pituitae habeatur ratio, perinde ut bilis atrae, epulae cinamomo ut croco & sandalis condiantur. Conferunt semina peponis, atque cucumeris atque pinei nuclei abluti. Conueniunt carnes auium

*Que studio
sis utilia.*

atrium et pullorum gallinaceorum, qua
 drupedumue lactentium, ova forbilia
 maximè, & ex membris animalium ce-
 rebellum; dulcia mala, pira, persica; pe-
 pones, pruna damascena atque similia;
 cucurbita rite cocta, herbae huminae; nō
 uiscosae. Cerasa uerò, ficus, uuas mini-
 me laudo. Nauseam uerò atque facie-
 tem ualde detestor. Nihil autem aduer-
 sus hanc pestem ualentius est quàm le-
 ue uinum, clarum, suauē, ad spiritus pra-
 caeteris perspicuos generandos aptissi-
 mum. Nam ut Platoni & Aristoteli pla-
 cet humor, hoc uino non aliter mollitur
 atque dulcescit & claret quàm uel lupi-
 ni aqua perfusi, uel ferrum flammis ac-
 centum. Verùm quantum eius usus spi-
 ritibus & ingenio prodest, tantum no-
 cet abusus. Præterea infundere aurum
 uel argentum maximè ignitum, eorum
 que folia in poculis uel in ipso iure pro-
 desse consentaneum est, atque aureo uel
 argenteo uasculo bibere, cibosque sume-
 re. Item perutile est si saepe stomacho ua-
 cuo liquiritiae succus deglutatur. Suc-
 cus quoque punici pomi dulcis, atque

*Cerasa est
 uuas non
 laudat.*

*Quod nimi-
 um pro-
 fit.*

*Aurum &
 argentum
 ualent.*

*Succus liti-
 quirit.*

d z dulcis

dulcis arancei. Conducunt non medio-
criter suaves odores, temperati maxi-
mè, at si regnat frigus ad calidum decli-
nantes, sin dominetur calor, uergentes
ad frigidum. Temperandi igitur sunt ex
rosis, uiolis, myrto, cāphora, sandalis, a-
qua rosacea, quæ frigida sunt. Rursus ex
cinnamomo, citro, aranceo, gariophy-
lis, menhta, melissa, croco, ligno aloe am-
bra, musco, quæ calida, Verni flores pro-
sunt in primis & folia citri, siue arancei
odoratq; poma, sed maximè uinum. O-
dores eiusmodi prout cuique premit,
& naribus hauriendi sunt & pectori at-
que stomacho admouendi. Odores ue-
rò calidos multumq; siccos si soli fue-
rint & continui non probamus. Tenen-
dus ore hyacinthus qui animum uehe-
menter exhilarat, Hierobotana quo-
que id est sclarea syluestris tum cibo,
tum odore confert. Buglossa rursus,
borago, melissa, horumq; trium aqua.
Rursus lactucæ, endiuia, uua passula,
lac amygdalinum, mensq; familiarissimè
esse deberet. Fugiendus aer aut feruens
aut glacialis nimium aut nubibus. Sed
act

aer temperatus serenuscq; liberrimè admittendus Mercurius, Pythagoras, Plato iubent dissonātem, animum uel moerentem, cythara cantuq; tam constanti quam continno componere simulatq; erigere. Dauid autem poeta facer psalterio psalmisq; Saulem ab insania liberabat. Ego etiam, si modo infima licet componere summis, quantum aduersus atræ bilis amaritudinem dulcedo lyræ cantuscq; ualeat, domi frequenter experior. Laudamus frequentem aspectum aquæ nitidæ, uiridis, rubeiue coloris, hortorum nemorumq; usum, deambulationē secus flumina, perq; amœna prata suauem equitationem quoque, gestationem, nauigationemque lenem ualde probamus. Sed uarietatem imprimis facilesque occupationes, diuersaq; negocia non molesta, assiduam hominum gratiosorum consuetudinem.

Moeror cythara mulcendus.

Saul ab insania cantu liberatus.

SCHOLIA.

Tenendus ore hiacintus.) Quia Iouialis est, tristitiam edulcans. Velut smaragdus, Beallus, quoq; saphiras & iaspis uiridis.

Hiacintus Iouialis est

d 3 Hiero.

Hierobothanum quoque.) De hierobothano sic Plinius scribit. Nulla herba Romanae nobilitatis plus habet quàm Hierobothanū, quam peristerion multi uocant, nos Verbenacam Plinius lib. 25. cap. 9.

Clinia & Animum moerentem cithara.) Hinc clinia Pythagoricius, cum intelligeret se tedio molestari temporis, chordis citharæ aptatis pulsare cepit. Et Achilles ardua molestaq; negocia, cantando ueterum res gestas, lenire consuevit.

David poeta Saul) quod 3. Regum legitur.

Equitatio Equitationem gestat. nauigat.) Equitationem temperatam Plinius stomacho & coxis utilem dicit. Gestationem perlectos pensiles Aesclepiades egrotis comodo esse uoluit, & nauigationem pthificis.

DE CVRATIONE

stomachi.

Cap. XI.

Sequitur ut curam stomachi quàm diligenter habeamus, ne nauseam cruditatemq; adducat unquam sacietas, caputq; offendat. Bis cibus sumendus est, & modicus & leuis, cinnamomo, mace, nuce muscata moderata conditus. Semper tamen ficcus cibus pondere alimēta mollita, potumq; exuperet,

peret, nisi forte atræ bilis siccitatem ad-
 modum uereamur. Famem (si commo-
 de fieri potest) cibus, sitim potus exspe-
 ctet. Auiditas utriusque superfit mensæ,
 fastidium & saturitas procul absint. Ab-
 stinendum ab ijs quæ ob nimiam humi-
 ditatem uel uirulentam & unctam, ui-
 scosam que materiam stomachum rela-
 xando debilitant, uel etiam frigida aut
 calidissima sunt, aut propter duritiam
 ægre coquuntur. Et quæ talia sunt, ut
 diu post mensam palato saporem red-
 dant molestiorem, siue inflent, siue ca-
 put multis uaporibus impleant, ab om-
 nibus in primis quæ facile uel extra al-
 uum uel in aluo putrescant. Dulces sa-
 pores, aut acres, si soli sint, nullo pacto
 probamus, sed dulces acri quodam uel
 acuto, uel sicco uolumus temperari.
 Mastix & mētha sicca, saluia recens, u-
 uæ passulæ, cydonia, poma cocta, condi-
 ta faccario, cichoræa, rosa, corallus, lotus
 capparitis & aceto conditus stomacho a-
 micissima sunt. Mala præterea punica
 sapore inter acidum, dulcēque media,
 & omnino quæcunque moderate acida

*Cibus famæ
expectet.*

*Dulces sa-
pores non
laudabiles.*

sunt & aliquantulum austera, quæ medici styptica uocant, siue quæ aliquantulum acuta sint uel salsa, uel aromatica.

Mirobala- Mirobalani autem omnia superant. *Vini,* num quoque rubeum potius quam album, sapore quasi paululum subamaro, ac nisi caliditas uel destillatio aliter postulauerit, optimum erit, merum paulatim bibitum. Omnino autem liquidiores epulæ, prius sumendæ quam duriores. Sumpto uero cibo conuenit coriandrum, pomumque cydonium conditum saccharo, mala punica, & pira austera, mespila quoque & persica sicca, atque similia. Mandere uero oportet antequam deglutiantur singula exactissime. Fouendus stomachus, si oportet, extrinsecus, mastiche, rosa, menta, corallo. Cauendum ne post cibum duabus aut proximis tribus horis uel cogitationi difficili uel lectioni sedulo incumbamus. Necessariæ forsitan erunt horæ uacationis quatuor, si cibus potusue uberior fuerit, aut cibus durior. Malum est cibo potusue uentrem extendere, pessimum stomacho sic extento difficilia cogitare.

Aut

Aut igitur nutrimentum sume leuissimum, aut sumpto, uaca donec quasi cōcoxeris. Neque dormiendum post cibum meridiē, nisi maxima cogat necessitas, atque id quidem non prius quā̄m horas duas uigilauerimus. Nocte tamē sumpta cœna hora (ut uidetur) una uigilia fat est. Coitus stomachus pestilens præsertim si uel saturo statim uel esuriēte concumbas. Ocio mœret stomachus: exercitatione gaudet, nisi dum cibo sit plenus. Sumpto cibo statim modicē deambulandum, mox uerō sedendum.

Coitus ma-
lus stoma-
cho repleto

SCHOLIA.

Famem (si commode) cibus.) Nam ultra debitam horam tollerare famem, stomachum ledit Auicenna teste tertia primi cap. 7. doct. 2.

Sitim potus expectet.) Sitim potus, si fieri potest commode, expectet. Nam qui nimium situm tollerant bibendi auiditatem sibi conciliant. Vnde Galenus libro interiorum inquit, Qui sitit & non bibit supplicium fert sine adiumento.

Dulces sapes si.) Otto sapes tangit qui significando supra rei crassim iudicare habent.

Inter acidum dulcemq;.) Misse intelligit.

Mirobalani autem.) Mirobalanos omnes Mesne
d s in suis

in suis simplicibus describit. *(Paulatim bibitum.)* id est moderatè. *(Conuenit coriandrum.)* Coniandrum unius tunice, Cydonium conditum saccharo, mala punica pira austerà, nespila, & persica sicca omnia cor stomachi sic corruptant, ut nec quicquam uaporum ad caput ascendere queat.

(Necessariæ forsitan erunt.) in istis enim subinde perfectè digestio absoluitur.

(Neque dormiendum meridiè.) Auicena secundum primi doct. 2. cap. 7. quinque obseruatis, necessitate urgente somnum pomeridianum comedit: Ut qui dormire assueuerit. Non illico super cibum dormiat, non capite depresso non tempore prolixo, cui expergefatio succedat non stupenda nec repentina, sed lenis, adijciunt tamen medici, ut dormiens locum conuenientem eligat, non calidum aut uaporosum, sed temperatum, uel parum ad frigidum declinantem, corpore pro teporis qualitate tecto & discalceatis pedibus.

DE IIS QVAE FOVENT MEMB

bra precipua & uires spiritus.

Cap. XII.

Sed iam præstare uidetur ut nonnulla ex medicorum officina in mediũ producamus, quæ stomachi, cordis cerebri, spiritum ingenij, uires, uel seruent integras uel restituant, ac si uel pituita

tuita uel atra bilis, excreſcat, uel immi-
 neat & nauſea longè propellant. Om-
 nes ſine controuerſia medici conſenſe-
 runt, nihil eſſe ſalutariuſ theriaca, fouea *Theriaca.*
 diſ confirmandiſq; tamē ſinguliſ mem-
 briſ & uiribuſ, tamen ſpirituſ atque in-
 genio. Huiuſ igitur inprimiſ utemur
 drachma dimidia aut ſaltem drachmæ
 tertia parte, biſ qualibet hebdomada,
 hieme & autumnno, ſed æſtate atque ue-
 re ſemel, uel ſola, uel ſi placet frigidis
 humidisq; temporib. cum pauculo me-
 ro clario, ſuaui, tēporib. uerò calidiſ, ſic-
 ciſq; præfertim ſi natura uel ætaſ ſit cali-
 dior, cum aquæ roſacæ duabuſ unciſ
 aut tribuſ, ſtomacho ſcilicet uacuo, ſex
 aut ſeptem horiſ ante cibum, ſi tyriaca
 deſit, dabimur mitridaticum. Sed ubi ty *Canon.*
 riacam mitridaticum ue ſumimur, eo die
 ab omni re calida penitè abſtinendum.
 Ac ſi æſtaſ aer uer fuerit frigiduſ eſt uten-
 dum. Secundo uerò loco eadem in cau- *Aloe.*
 ſa probatur ab omnibuſ aloè ritè electa,
 atque lota. Sume mirobalanorum che-
 bularum drachmaſ duaſ, roſarum pur-
 purearum, ſandali rubei, emblicorum
 cinna

cinnamomi, croci, corticis pomi, cirri,
 beem, melissæ, id est citraræ, singulorum
 drachmam unã, aloes electæ ritæq; abla
 te drachmas duodecim, & ex ijs confice
 pillulas optimo mero, quibus hebdo
 mada qualibet semel utaris diluculo, eo
 scilicet pondere quod naturæ tuæ con
 ueniat, æstate quidem cum aqua rosa
 cea, alias uerò cum uino. Quibus autē
 diebus neque theriacam neque pillulas
Morsellorū assumes, utere confectiōe eiusmodi,
descriptio. mane & uesperè, duabus aut tribus an
 te cibum horis. Sume cinnamomi ele
 ctis. drachmas quatuor, chebularum
 mirabolanorum duas & totidem embli
 carum, croci, rosarum purpurearum
 drachmā dimidiā, sandali rubei drach
 mas duas, corallorumq; similium drach
 mam unam. faccari albissimi quantum
 satis est, perfunde faccarum aqua rosa
 cea atq; succo citri uel limonum æqua
 libus uidelicet portionibus. Coque sua
 uiter, deinde adde tertiam partem drach
 mæ musci atque ambre tantundem. De
 mum confice bolos solidos quos mor
 sulos uulgò nominant auroq; inuolue.
 Tria

Tria hæc ipsi eo usu quo præscripsimus experti sumus, theriacam et aloen ita (ut diximus) temperatam confectionemq; illam singulis conferre membris & uiribus & spiritibus: ac uere sensus, atque ingenium memoriã confirmare, pituitã quoque & bilem atque atram bilem illis pillulis facile uel educi uel emendari. Præterea cuiuslibet ætati & naturæ, tria quæ diximus familiarissima iudicantur.

S C H O L I A.

(Nihil salubrius thyriaca) Ex libro Isaac Petrus d. Ebano hunc calidos infrigidare docet, frigidos calefacere, siccos humectare, & humidos siccare, sed thyriacam magnam Andromachi bene fermentatam intelligit, non recentem quæ autore Galeno naturam oppij refert 5 libro de ingen. sanit. cap. 11. dicitur autem recens donec annum attigerit trigesimum eodem autore in lib. de thyriaca capite primo.

(Dabimus methridatcum.) Hoc est antidotum quem potentissimus rex Ponti Methridates omnibus uenenis certissimè contrarium, ad inuenit, & multotiens bonum in se probauit. Nam persepe ostentandè gratia uenena hausit & semper illesus remansit. De nouo autem à Romanis uictus in intima sui regni secessit, Vbi, quia ueneno necari non ualuit se ipsum gladio perfo-

perfoliit. Confectionem Aegineta habet lib. 7. & multa de hac re A. Gellius noct. Atticarum lib. 17. cap. 17.

Aloe rite lota.) Quid aloe & omnia quæ hic ponuntur Mesue plane in suis describit simplicibus.

DE MEDICINIS

contra pituitam.

Cap. XIII.

Pillule ex tera pigra. **S**I aduersus exundantem pituitam acrius pugnandum fuerit pillulas aut rora ex Hierapicra Galeni uel quas Mesues alephanginas nominat, dabimus quinque quociens oportuerit, uel etiam in robustiore natura pillulas ex hiera atq; trochiscis agarici pari portione compositas semper uero cum melle rosaceo liquido, atque oximelle, aquaque maratri id est foeniculi. Qui certe syrupus in pituita digerenda etiam ante pillulas atq; post eas maxime prodest. Si una cum pituita ceteri quoque humores turbent, pillulis ex Rheubarbo mesues, uel pillulis quæ sine quibus à posterioribus nuncupantur oportune purgabimus. Omnem uero uehementem repentinamq; deiectionem purgationemq;

STUDIOSOR: SANIT.

tionemq; penitus detestamur. Nam stomachum corq; debilitat, spiritus multos exhaurit, confundit humores, spiritus fumis humorum fuscis obtenebrat.

S C H O L I A.

Omniem uehementem repentin.) Sunt hæc contra circumforaneos medicos & agyras, qui purgandum suadent ad animæ deliquium, parui facientes medicinæ effectum si non sædum myriades numerauerint, nõ considerantes medicorum alpham deiectiones dixisse Hippocr. non secundum multitudinem æstimandas. Sed si talia deiciuntur qualia oporteat conferre & bene tolleri, ri libro primo aphorism. 23.

Alephanginas mesue.) Quas Mesue habet in suo antidotario, alephangina, hoc est aromatica dictæ, quod multa aromatica ingrediuntur.

Hiera pigra Galeni.) Hieram pigram id est sacra amaram fortissimam Galeni intelligit in Nicolai antidotario descriptam.

Trocisci agarici.) Trociscus est rotunda compositio cum quadam depressione ad similitudinem crassi lupini.

Pillule sine quibus.) Hæ mirabiliter caput à pituita bile & melancholia mundificant. Descriptionem Nicolaus ponit & Gilbertus anglicus in cap. de Scotania.

DE

SI caput propter pituitam destillationibus fluctuat, quandoque hora somni aliquot ex pillulis quas modo descripsimus dabimus. Iubebimus præterea eâ hora & alijs tuis sæpe mandere. Nam mirificè destillationibus & sensibus omnibus, memoriæ que succurrit. Rursus muscata nux & tyriaca ore tentata probatur. Maiorana quoque quâ amaracum nominant, uel eius aqua admota naribus uel infusa. Post cibum uero alimenterum fumos coriandro cydoneisq; coercebimus.

SCHOLIA.

*Admota naribus uel infusa) Loco caput purgij,
Gargarismata et masticatoria sæpe caput purgia nominamus, sed hoc loco caput purgium res liquida, ut aqua maiorane, per nares attracta caput purgium dicitur.*

DE

STVDIOSOR. SANIT. 65
 DE DOLORE CAPITIS.
 Cap. XV.

Si caput saepe doleat humore graua-
 tum frigido, præter illa quæ narraui-
 mus, confectionem illam quæ diam-
 brā nomināt uel diacori, uel pluris archo-
 ticon, tenere ore iubebimus. Quinetiā
 masticem sepe mandere. Præterea linire
 frontem tempora, cæuicem, maioranā,
 feniculi, rutæ folijs una cum oleo rosa-
 ceo tunlis. Similiter aloë aceto, oleo a-
 quæ rosaceis perfecte diluta.

SCHOLIA.

Quam diambra nomin.) Confectionem diambra intelligit descriptione Mesues. Etenim quam uel Auicenna uel Serapio ponunt, in usu non habetur.

Vel diacori.) Diacorum ratione compositionis summo pere cerebrum & neruos confortat.

Vel pluris archoticon.) Hoc interpretatur principium elestuariorum, & pro confortatione stomachi datur cum decocto stomatico, uel de zinzibere uel de galanga pro confortatione cordis cum aqua buglossæ, pro cerebri suppeditijs cum apozimate ex

Bethonica.

DE

MARSILIUS DE
DE CVRA VISVS,
Cap. XVI.

Vbi oculi caligant, neque rubent, ta-
men neque aliud præbent ullum
caloris indicium tunc sanè colly-
rium ex aqua, fœniculi, maioranæ, che-
lionæ, rutæ, adhibito, croco & antimo-
nio confert. Sed aqua eiusmodi prius
densiori panno est exprimenda. Nihil
tamen admoneas oculis nisi antea pillu-
lis lucis sæpe purgaueris. At si caligan-
tes oculi rubeant subito pillulis ex fu-
mo terræ compositis purga. Mox colly-
rium ex aqua rosacea & saccharo pro-
dest. Nonnūquam uero albumine oui,
tutia, lactisq; adiectis quam primum o-
pitulatur. Omnino autem quotidianus
usus maratris uisum seruat & acuit. Se-
men quidem eius frequenter ore tenere
oportet, folia uero comedere. Triphera
minor à Mesue descripta optima est. O-
ptimum quotidie uacuo stomacho mi-
robalanum chebulum conditum sume-
re atque cum eo nonnihil panis ex sac-
caro maratrisq; in puluerem ducto cō-
positi. Quod insuper ingenio mirum in
modum

STVDIOSOR. SANIT.

modum ac producendæ uitæ prodest. Eufragiæ quinetiã usus oculis est singu- *Eufragia.*
lare prælidium, in omni uel dolore capitis
uel caligine oculorum diuertendi sunt
retro uapores, frictionibus, cucurbitu-
lisq;. At si calor in causa sit sanguisque
abundet hyrudines ceruici & humeris
adhibimus.

SCHOLIA

Collyrium.) Collyrium ocularis medicina est.

Nonnunquam tutia.) tutia præparata.

Vsus maratri.) Id est fœniculi, quod maratrum di-
ctum est à marcescendo, quia ad condienda plurimã
cum inaruerit commendatissimum sit. Si Nicandro in
thyriacis credimus, & Plinio octauo libro, hanc her-
bam imprimis serpentes nobilitauere, succo quidem o- *Maratrum*
culos caligantes ea roborantes. Quos humana denuo *inuene: ser-*
secuta est solertia fœniculum collyrijs addens. Et in *pentis.*
hunc finem secundis mensis quoque comas eius & se-
men additas Verg. Marcellus quã docte scribit.

Trifera minor.) In Mesues antidotario hæc descri-
pta reperitur. De mirobalanis chebulis Mesue in suis
simplicibus.

Cucurbitulisq;.) id est scarificatione.

Hyruines. id est sanguisugas.

66 MARSILIVS DE
DE GUSTV INSTAV-
rando.

Cap. XVII.

Stomachus sæpe literarum studiosis
gustum ferè omnem amittat. Si id pi-
tuitæ uitio incidit quod acidus ore sa-
por, uel saluia multa & glutinosior in-
dicat, postquam aluum subduxeris me-
dicinis quas supra narrauimus, aroma-
tico rosaceo utere, saccharo rosaceo mi-
xto melle quoque rosaceo cum cinna-
momo, solo etiã, uel gingibere condi-
to, uel menthæ syrupo. Sed in primis thy-
riaca. Sin autem bilis forte copia contin-
git, quod quidem os amarulentum o-
stendere solet, similiter post purgatio-
nem ex aloe, sicut diximus, præparata
uel Reubarbaro adsume, uel triasanda-
lum, uel oxifaccarum saccharo, aceto al-
bo, & uino acrioris mali punici compo-
sitam, uel persica, piraue condita siue sy-
rupo confecta, sicut Mesues docet, uel
nostram eiusmodi confectionem gu-
stui saluberrimam. Sume sacchari rosa-
cei uncias quatuor, diacitoniten tantun-
dem,

dem, mirobalanorum chebulorum femiunciam, emblicarum tantundem, sandali rubei, coralli rubri, utrorumque æqualiter drachmam dimidiam, funde in super iuleb ex succo citri, uel limonis uncias tres aut duas. Quod si stomachus debilis est & frigidus, adijce duas cinnami drachmas. Fais ante cibum duabus horis utendum, Nauseam semper ab utroque humore natam tollit diacitonites, & usus caparis cum aceto. Item *Diacitoni-* potus modicus ieiuno stomacho albi *ten nausæa* aceti rosacei, si duplo saccari pondere *tollit.* misceatur. Rursus menthe syrupus atq; absynthij. Item mentha cum aceto condita uel acido mali punici succo diluta, atque rigata.

SCHOLIA.

*Duas cinami drachm.) Cinamum Cinamomum
grossius dicitur.*

Cap. XVIII.

VErùm missa hæc tanquam leuiora faciamus atque ad id quod periculosissimum est reuertamur, scilicet

e 3 ad atram

*Spiritus in-
strumentū
ingenij.
Canon.*

ad atram bilem, quæ quotiens abundat
& furit, cum corpus totum, tum uel ma-
ximè spiritum quasi quoddam instru-
mentum ingenij, ipsumq; ingenium &
iudicium labefactat. Primum in ea cu-
randa præceptum sit, ut docuit Galenus,
ne repente illam educere cõtendamus,
ne forte parte eius liquidiore subtiliore
que subducta, residuum densius admo-
dū sicciusq; resideat, sed paulatim mol-
liatur, digeraturq; pariter atque educa-
tur. Secundum ut interim tam cibis hu-
midioribusq; , quàm lauacris dulcibus
& modicis, unguentisque similibus ca-
put & corpus totum ad summum pro-
uiribus humectetur, ea tamen cautione
ne uel destillatio irritetur, uel destitua-
tur stomachus, & iecur, uel meatus cor-
poris obstruantur. Tertiam uerò, & id
quidem maximè necessarium ut conti-
nuè cor foueatur, roboreturq; rebus
congruis, partim intus acceptis, partim
extra pectori, naribusq; adhibitis. A-
spiciantur quoq; & audiantur, odoren-
tur & cogitentur assiduè oblectent. Cõ-
traria uerò longius arceantur.

SCHO-

STVDIOSOR. SANIT. 71

SCHOLIA.

Digeraturq; pariter.) Galenus enim hanc difficili resolutionis esse docet secundo pronostico. cap. 46.

Quam lauacris dulcibus.) Lauacrus ex aqua sine omni minera existente, talis enim, si debito modo utatur corpus humectat. Lat
dul

DE SYRUPIS.

Cap. XIX.

Multa quidem à multis aduersus humorem composita sunt. Ego autem in præsentia tua quaedam remediorum genera è plurimis efferā, electissima omnium atque tutissima. Accepta primum à priscis, deinde à recentioribus cōfirmata, interdum etiam à nobis ad usum nostrum accommodata. In primo est syrupi optimi compositio. In secundo pillulæ probatissime. In tertio electuaria saluberrima. His tribus oportunè adhibitis, melancholicus humor mollitur & digeritur atque soluitur spiritus acuuntur & illustrantur, fouetur ingenium confirmatur memoria. Syrupe est huiusmodi, sume boraginis, bugloss.

bugloss. florumq; utriusque melisse, capillorum Veneris, Endiuia, Violarum, cuscuta, polipodij, sene, epithimi singulorum quantum manu capitur, pruna damascena numero uiginti, odora poma numero decem, passularum unciam unam, liquiritia unciam dimidiam, cinnamomi, sandali rubri, corticu citri, singulorum drachmas tres, croci drachma dimidiam. Coquantur in aqua omnia praeter epithimum & aromata donec pars tertia consumatur. Decoctio expressa post cum saccharo iterum, & epithimo moderate coquatur. Postremo infundantur aromata scilicet cinnamomum atque crocus. Huius syrupi auro-ra calefacti unciæ tres bibantur, simulq; unciæ duæ aut tres aquæ buglossæ, atq; una cum ijs ex sequentibus pillulis accipi debent saltem duæ, aut plures pro ut cuique conuenit, eo scilicet pacto ut alius quotidie paulum moueatur.

SCHOLIA.

Mellisophilum. *Florum utriusque melisse. Duo sunt ex uulgari-
um herbariorum sententia mellisophili id melisse ge-
nera, unum uerum, alterum adulterinum hoc Germa-
ni*

ni wanyenkraut nominant.

DE PILLVLIS.

Cap. XX.

Pillularum uerò quantum ad propo-
 situm spectat, duo sunt genera, alia
 delicatis congruunt robustioribus
 alia. Primæ aureæ siue magicæ nomina *Pillule ma-
 gicæ.*
 ri possunt, partim magorum imitatione,
 partim nostra inuentione, sub ipso Io-
 uis Venerisq; fluxu compositæ, quæ pi-
 tuitam, bilem, atram bilem educunt abs-
 que molestia, singula membra corrobo-
 rant, spiritus acunt & illuminant. Ita
 eos dilatant ne constricti mœstitiâ pa-
 riant, sed ditatione gaudeant. Ita rursus
 stabiliunt, ne extensione nimia euane-
 scant. Sume igitur grana auri duode-
 cim maximè foliorum eius si pura sint
 thuris, myrrhæ, croci, ligni aloes, cinna-
 momi, corticis citri, melissæ, serici crudi,
 coccinæi, menthæ, been albi. Been ru-
 bei, singulorum drachmam dimidiam,
 rosarum purpurearum, sandali rubri, co-
 ralli rubei, mirobalanorum trium, scili-
 e s cet

cet emblicorum, chebulorum, indorū,
 singulorum drachmam unam, aloes ri-
 tæ ablutæ tantundem quantum cuncto-
 rum pondus. Confice pillulas mero
 quàm electissimo. Sequuntur pillulæ
 ad soluendam melancholiam, aliquan-
 to ualidiores, ueruntamen minime uio-
 lentæ. Sume pœoniæ, mirrhæ, sticha-
 dos arabici, melissæ, thuris, croci, miro-
 balanorum, trium scilicet emblicarum,
 chebularum, indarum, rosarum singulo-
 rum drachmam unam, trochiscorum
 agarici polipodij, epithimi, sene, lapidis
 lazuli loti, & rite preparati, lapidis Ar-
 meni affecti similiter drachmas tres sin-
 gulorum, aloes lotæ uncias duas uino
 perfecto pillulas conflat. Si cum melan-
 cholia manifesta caliditas dominetur,
 quæ in hac compositione frigida ad ter-
 tiam insuper ponderis sui partem argen-
 da erunt. Has pillulas ut literarum stu-
 diosis conuenit Græcorum, Latinorum
 Arabumq; imitatione composui, nolui
 Carneades uerò fortiora miscere, quale ueratram
 utebatur quo Carneades Phanaticus utebatur.
 peratis. Viris enim literatis tantum uel paulo sic
 miqribus

STVDIOSOR. SANIT. 71

mioribus consulo, quibus nihil pestilentius est, quam uiolentia. Ideo prætermisi pillulas iudas, lapidisq; lazuli, uel Armeni notas. Et quam compositionem Ieralogodion appellant. Si denique deest simpliciore compositionem inferre, qua ego familiaris utor. Sume aloes lotæ unciam unam, mirobalanorum emblicarum atque chebularum utriusque pariter drachmas duas, masticis drachmas duas, duas quoque rosarum præsertim purpurearum, confice pillulas uino. Proinde pillulis aut ijs aut illis scilicet quas probauimus, nemo unquam solis uti debet, ne fortè nimium exiccetur. Quod quidem in melancholia pessimum est, imò uel una cum syrupo quæ secuti partim Mesuem, partim Gentile Fulgiantem, supra descripsimus, uel cum uini odori, leuisq; uncia una, siue tribus, ut cuique conuenit, cum aqua mellis & passularum, atque liquiritiæ. Aut sicubi caliditas dominatur, cum iuleb uiolaceo aquaque uiolacea. Omnino autem consulo literatis quicumque ad atram bilem sunt proniores, ut hac purga-

purgatione bis quolibet anno. Verè scilicet & autumnò utantur, diebus quindecim continuis, uel uiginti pillulis scilicet cum syrupo atque similibus. Quicunque uerò paulo minus huic morbo obnoxij sunt, sat habebunt si pillulas primas aut ultimas toto anno sumant, semel hebdomada qualibet æstate quidem cum iuleb ut diximus, alias uerò cum uino.

SCHOLIA.

Iupiter studiosis fauet Sub ipso Iouis Venerisq;.) Qui influxus studiosis auspiciatissimus est, & euacuando non effrenat suam operationem.

Aurum cū Auri grana duodecim.) aurum à proprietate sua robur. occulta maximè confortat cor.

Armenus lapis my. re- Et lapidis armeni.) Rabi Moyses lapidem Armenum à paucis uisum docet, Et Vitruuius libro septimipribilis. mo architecturae hunc lapidem saltem pingendis parietibus utilem scribit.

Carneadis & Antipatris mors. Carneades phanaticus.) Hic Carneades Cyrenæus cum attulisset Antipatrum ueneno hausto defunctum & ipse incitatus est eo modo se iugulo dare. De Carneade Laertius multa quarto libro de uita Philosophorum.

Vere scilicet & autumnò.) Ad hanc Auicennæ quarta primi, quinto capite Paraphrasim. Et scito, inquit,

quit, quod tempus quo sumenda est medicina, non sit uehementer frigidum, duas anni partes eligendas inueniens, uer scilicet, et autumnum, ne tempore nimis calido humores mobilitati nimium fluant, et plus aequo frigido reddantur immobiles.

DE MEDICINA LL.

quida.

Cap. XXI.

Meminisse uero oportet ubi maximum in exiccationi periculum imminet, purgare tamen necessitas cogit opere praeicium esse pillulas intermittere atque in ipso syrupo uel simili quadam decoctione facta, in aq̄ue biglossa, quando purgandum est, interdum infundere diasene uel diacatholiconis, uel triferæ perlicæ unciam unam aut saltem dimidiam. Quod si corpus robustius sit uel astrictior & durior aluus, addere electuarij Hametech drachimam unam aut duas. Vtilis quoque hæc est confecta cassia, utilior manna. Nec omni melancholice species conueniunt, sed illi maxime quæ adustione creatur. Sin autem melancholia naturalis sit conueniunt

ueniunt quidem, uerum præcipuè si in
 syrupo addatur polipodij portio dupla
 uel tripla, similiter liquiritiæ, crociq; &
 passularum, & medicinae addantur mel-
 lis rosacei liqui unciae duæ. Quoties ue-
 rò syrupus sumendus sit, in superiori-
 bus diximus. Sed medicina cum ipso
 ter uiginti diebus sumenda erit. Verum
 si melancholicus nullus humor appa-
 reat, tantum uerò complexio melanco-
 lica scilicet frigida membrorum quali-
 tas atque sicca, memèto ducere aluum,
 uel mittere sanguinem minimè expèd-
 re, sed reliqua duntaxat facere, quæ uel
 diximus uel dicemus, præsertim quæ-
 cunque ad corpus pertinent mediocri-
 ter calefaciendum atque magnopere
 humectandum, spiritusq; quoad fieri
 potest illuminandos, fouendaq; mem-
 bra. Vbi uerò ipse atrabilis humor ex-
 undat non madefacimus tantum cor-
 pus atque humorem, sed etiam solui-
 mus aluum ea cautione quæ diximus.

*Plato for-
 tia etiam
 dissuadet.* Nunquam uerò uehementer. Siqui-
 dem Plato in Timæo nos mouet diutur-
 num morbum qualis est melancholi-
 cus

eus non esse nimis ualentibus medica-
mentis atque molestis pharmacis irri-
tandum.

SCHOLIA.

Trifera persica.) Intelligit triforam quam Nico-
laus in suo antidotario habet.

Consecta casia.) De Arabum casia loquitur eius Casia duo-
tus Graeci non habuerunt cognitionem ut Symphoria plex.
no placet. Nam haec aequalem remolliendi uim habet,
altera Graecorum casia de qua Galen. 7. simplicium
cap. 11 calida est sicca mulieribus ducit menses et li-
gnea uocatur.

Utiliora manna.) De melle aereo aluum leuiter sol. Manna mel-
uete hic scribit, quod Arabum medici à sacris Hebræo accreus.
rum literis, accepta similitudine mannam dicunt. Non
de manna uel Dioscoridis uel Plinij, quam ithuris polli-
nem esse constat ualde constringentem.

Nimis ualentibus medica.) nimis fortibus. Natu-
ra enim uelocem impetum abhorret.

DE SANGVINIS MIS-

sione.

Cap. XXII.

Sunt nonnulli in sanguinis missione
audaciores quos medici sapientes
admodum detestatur. Nam sanguis
est atre

Sanguis atrabilis tēperam. est atrabilis temperamentum, spiritus fomes uitæ thesaurus. Solum uerò ubi abundantiam sanguinis indicat, uel profusior risus, audacia que & contentia multa, uel color rubens, uenarumq; tumor, mittere sanguinem literatis quando res postulat debemus. È uena lienis sinistri brachij, lata quadam incisione, quatuor uncias manè, uespere totidem. Deinde paucos post dies, saltem septē ad summum quatuordecim, tum frictione quadam asperiore, tum admotishirudinibus quas sanguifugas uocant mariscas irritare ut sanguinis uncia tres aut quattuor inde destillent. Hæc ambobus robustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uerò, si necessitas postulat mariscas solum sicut docuimus irritare. Sed neque uentrem medicinis solvere, neque mittere sanguinem licet, nisi prius clisteribus pinguibus mollibusq; lenieris. Atque hoc sit in melancholica natura commune præceptum, dandam esse operam ut si oportuerit eiusmodi clisteribus frequentatis uenter inferior lubricus semper sit, atq; purgatus.

SCHO:

SCHOLIA.

Sunt nonnulli audaciores.) Hos medici sapientes detestantur. Maxime Chrysippus Guidius quem *Aius* *Chrysippus* *Guidius Aius* *μoφoβoρ* ideo dixere quod uenæ incisionem, propter sanguinis precium, ex omni medicinalium præsidiorum munere tollendam censuerit. Hali scribit primum phlebotomie in uentorū, quod ea abusus esset, capitis malitiam dedisse. *Phlebotho.*

Sanguis bilis temperamentum.) Plato sanguinem uitæ thesaurum dicit, conseruandum spirituum & caloris naturalis pabulum. *inuentor capitis multa damnatus.*

Lata quadam incisione.) Ut liberius crassius humor exire quot.

Mariscas irritare.) irritare id est aperire ficus insipidas, quarum Martialis sic meminit: *Mariscas quid.*

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas

Nam mihi quæ nouit pungere, Chia sapit.

Hic intelliguntur hæmorrhoides uel ani condilomata.

DE ELECTVARIIS.

Cap. XXIII.

Equuntur electuaria, ex quibus laudo equidem quod Rhasis exhilarās appellauit, præterea quæ in libro de uiribus cordis Auicēna componit. Sed multo magis quod Mesues ita conscribit.

f bit.

82 MARSILIUS DE

bit. Sume crudum sericum colore cocci
neo nuper unctum pondere libram u-
nam, id merge succo pomorum dulcium
& suauiter redolentium, atque succo
buglossæ aquæq; rosæcæ singulorum li-
bra una, post quatuor & triginti horas
totum id coque suauiter donec aqua ru-
beat. Deinde extrahere sericum atque in-
super exprime diligenter, infunde mox
sacchari candidissimi centum & quin-
quaginta drachmas, coque rursus do-
nec quasi mel spissetur. Amoue tunc
ab igne, atque infunde dum calet, am-
bræ crudæ diligenter conscissæ drachmas
sex, & ut liquecat ambra per mitte. Po-
stremo adde his puluerem eiusmodi.
Sume ligni aloes crudi, cinnamomi, u-
triusque æquæ sex drachmas, lapidis la-
zuli rite adluti drachmas tredecim, uni-
onum id est, albarum margaritarum
drachmas duas, auri ueri drachmam u-
nam, musci electi drachmæ partem di-
midiam. Dantur ex eo cum uino drach-
mæ duæ uel una, mane ac uespere ante
cibum tribus aut quatuor horis, id mihi
præ cæteris ualde placet. Veruntamen
probo

STVDIOSOR. SANIT.

prohibet etiam diamuscum Mesues dulce, compositionemque gemmarum modo cum aqua rosacea allumantur. Laudarem quoque mirifice quod est à Petro Ebānenti philosopho summo constat, nisi ipsemet ex eius immodico usu dilatationem exilationemque spirituum animam formidaret. Quamobrem das quaedam insuper excogitavi tutissima atque ob temperationem suam cuiuslibet tempori, ætati, naturæ, conuenientissima in quibus miscetur utile dulci. Quæ tantum nutriunt quantum fouent & roborant. Præterea spiritus & ingenio tantum stabiliendo quàm aciendo & illustrando conueniunt. Sume sacchari rosacei uncias quatuor, sacchari una cum floribus buglossæ concocti uncias duas, corticum pomi citri conditi cum saccharo unciam unam chebularum conditarum uncias duas. Cinnamon electi drachmam unam, sandali, coralli utriusque rubri, item ferri coccinei crudi concisi, croci, margaritarum singulorum drachmam dimidiam, auri, argenti singulorum tertiam drachmæ partem, am-

f 2 bra,

bræ, musci utriusque grana duo. Funde omnia simul succo citri uel limonis saccharo cocti. Sequitur confectio altera, aliquanto salubrior, certè multo suavior. Sume amygdalarum dulcium quatuor uncias, nucleorum pineorum abulutorum diei unius spacio, seminum cucumeris utrorumque pariter uncias duas, sacchari duri quod candidum id est candidum uocant, quatuor uncias. Sacchari alterius sed albissimi libram unam atque dimidiam. funde cuncta hæc aqua rosea atque limonis & citri in qua extinctum fuerit ignitum aurum & argentum simul coque suaviter. Demum adde cinnami, been rubri, coandali rubri, coralli similiter singulorum drachmam unam, margaritarum nitidissimarum, croci, ferri crudi coccinei, minutissime attriti singularum drachmam dimidiam, auri, argenti, utriusque grana duodecim. hyacinthi, smaragdi, saphiri, carbunculi singularum tertiam drachmæ partem. Si cui uerò desunt aurum, argentum, ambra, muscus & preciosi lapilli, confectioes illæ etiam prodesse multum his poterunt.

STVDIOSOR. SANIT. 15

poterunt. Quarum tres potissimum eligo, unam Mesues quam recensui, duas uero nostras, quas modo descripsimus. Quo uero pacto ijs utendum sit superius satis ostendimus. Si quis autem simplicius aliquid appetat, omnibus tamen accommodatum hic citri pomum perfecte maturum integrum perfecte contudat, multoque saccharo & multo rosarum succo adhibito coquat, coctum uero modico cinnamomo crocoque condiat, aut aromatico rosaceo utatur sic temperato. Sume aromati rosacei unciam unam, sacchari rosacei diabuglossati utriusque uncias duas aut similiter misceat diamuscum. Quęcunque enim duo hec non sint simplicia tamen facile satis habentur. Ac si caliditas timeatur diaprurnis & saccharum rosaceum adiungantur.

SCHOLIA.

Rhasis exhilarans.) Id communiter letificans ad Almanforem dicimus.

Colore coccineo.) colore qui in rosis micat.

f 3 DE

MARSILIVS DE

DE NIMIA VIGILIA

Cap. XXIII.

SAepe melancholicis praesertim literatis accidere solet, ut nimium exiccato cerebro uigilijs longis extenuentur. Quoniam uero nihil atra bilis mala magis auget quam longa uigilia, tanto malo omni studio succurrendum. Ideo lactucas post cibos alios edas una cum papauere modico, paaculo croco. Vinumq; purum sorbeant post lactuca neque ultra horam lucubrent. Cumq; se dormitum conferunt, confectionem huiusmodi sumant, in qua seminis papaueris albi unciae duae sunt, seminis lactucae uncia una, amomi croci utriusq; pars drachmae dimidia, sacchari unciae sex. Dilue & coque omnia simul syrupo papaueris. Edat huius drachmas duas, simulq; nonnihil syrupi papaueris gustent aut uini illinias eis frontem tempo raq; oleo ex uiolis & ex nenuphare adlecta camphora. Item lacte oleoq; amygdalino atque uiolaceo, Odorem croci indicit. camphorae, putaminumq; dulcis mali maribus

STVDIOSOR. SANIT. 89

naribus admouebis. Aceti insuper modici, sed aquæ rosacæ plurimæ, sternes quoque lectum plantarum folijs frigidarum. Aures grauibus cātibus sonisq; delinies. Humectabis sæpe caput eiusmodi lauacris, scilicet aqua i aqua cocta sint frustra papaueris, lactucæ, portulacæ, maluæ, rosarum, uitis, salicis, arundinumq; folia, addita camomilla. Balneis quoque dulcibus ex rebus eiusmodi sæpe tibio, brachiaq; sepe totum corpus est humectandum. Lac insuper bibere mixtum saccharo, scilicet stomacho uacuo, si modo stomachus optimè tollerauerit, maximè prodest, humida hæc melancholicis etiam si satis dormiant mirificè conferunt. Memento lac amygdalium in mensa familiarissimum esse debere.

Lac somniferum.

SCHOLIA.

(Semen papaueris albi.) Semen hoc à Vergilio somniferum quarto Aeneidos dictum est. Celsus et Galienus papaueris lachrymas id appellant quod nos opium dicimus, cuius medio redditur membrum ita situm ut incisionem non sentiat.

(Si stomachus tollerauerit.) Hoc est si non sit cholera

f 4

98 MARSILIUS DE
cholera rubra contaminatus.

DE HEBETUDINE
atque obliuione.
 Cap. XXV.

Accidit uerò nonnunquam ut stur-
 diosis, uel quia sedulo inclinato
 capite legant, scribantue, uel quia
 otio nimio torpeant pituita quædam ui-
 scosior unà cum frigida nimis melan-
 cholia caput occupans grauet, atque he-
 betes & obliuiosos efficiat. His ergo ca-
 put exonerandum est his remedijs quæ
 alias diximus pituitæ conuenire. Sin mi-
 nus illa suffecerint, ad pillulas indas &
 cocchias, hieralogodiumque confugito.
 Preterea ad hiamam diacoloquintidos
 uel Archigenis, uel Andromachi, uel
 Theodotionis, aut ad pillulas Iudæi
 quas Mesue in capitulo de capitis dolo-
 re describit. Quod si natura, ætasue frigi-
 dior sit, nec ætas obstiterit post purga-
 tionem utere illa anachardina quæ Me-
 sues sapientum confectionem in anti-
 dotario nominat. Rursus anachardina
 illa, quam in capitulo de obliuione ex
 sententia

*anachar-
 dina.*

sentētia filij Zachariæ recenset. Da summo mane drachmam unam, sed qui eam sumit ab ira, coitu, sebetate, labore rebusq; calidis eo die profus abstineat. Hæc quidem aduersus hebetudinem obliuionemq; ualentissima sunt. At uero si familiaria magis optet, da gingiber saccharo conditum sed modico thure mixtum, quod sensibus & memoriae magno opere prodest, præsertim his adiectis melle anachardi, melle chebularum, acoris, ciperis, ambra, musco, prodest etiam diambra, pliris sarchoticon, diacorum. Sed hæc ore diutius retinenda naribus etiam & auribus infundenda. Olor quoque thuris, amaraci, maratri, nucis muscatae, rutæ gariophilorum prodest non mediocriter. Memento tamen theriacam in his & similibus, quemadmodum ab initio diximus nulli unquam remedio post ponendam. Præterea hebetibus obliuiosisq; tempora & ceruicem unctione eiusmodi unge. Sume olei sambucini unciam unam, olei de been uncias duas euphorbij unciam dimidiã, castorei quoque tantudem perfricabis.

f s brachia,

brachia, crura, ceruicemq; uehementer.
Ac si opus fuerit ceruici cucurbitulas
admouebis. Verticem præterea capitis
amaraco, thure, nuce muscata tunlis o-
peries atque fouebis.

SCHOLIA.

*Theriacam nulli unquam remedio.) Vel inde quod
multa simplicia sunt ex Phœbo dicata certa propor-
tione commixta theriacam ingrediuntur.*

QVIA CORPOREVM QUIDEM SPI-
ritum curare debeamus, incorporeum colere, ueritas
tem deniq; uenerari, primum medicina præstat,
secundum disciplina moralis, ter-
tium uero religio.

Cap. XXVI.

SI homines ueritatis cupidi tanta me-
dicorum diligentia corporeum spi-
ritum curare debent, ne forte omni-
no neglectus uel impedimento sit, uel
inepte seruat quærentibus ueritatem,
multo proculdubio diligentius incor-
poreum spiritum, id est intellectum ip-
sum disciplina moralis institutis colere
debet, quo sola ueritas ipsa eum sit incor-
poreum

porca capitur. Ne fas enim est solum a-
 nimi seruum, id est corpus colere, ani- *Corpus ani-*
 mum uero corporis dominum regemq; *mi seruum.*
 negligere, praesertim cum magorum &
 Platonis sententia sit, corpus totum ab
 animo ita pendere, ut nisi animus bene
 ualere non possit, Quapropter medici-
 nae author Apollo non Hippocratem, *Apollo au-*
 quamuis ex sua stirpe genitum, sed So- *tor medica-*
 crates sapientissimum iudicauit. Quis *nae.*
 pe cum quantum Hippocrates corpori,
 tantum Socrates animo sanando studue- *Socrates*
 rit, quanquam quod tentauerant illi, so- *cur medi-*
 lus Christus effecit, proinde si mentem *cus.*
 nostram optimis colere moribus a So-
 crate idcirco iubemur, ut lucem uerita-
 temq; a nobis naturae instinctu quaesita
 serena mente facilius assequamur, quan-
 to magis ueritatem ipsam diuinam in-
 primis religione sancta fas est uenerari:
 ad quam quaerendam capiendamq; non
 aliter creata mens est, quam oculus ad
 lumen solis perspiciendum. Atq; ut Pla-
 to noster inquit. Quemadmodum uisus
 nihil usque uisibile perspicit, nisi in ipso
 summi uisibilis, id est solis ipsius splen-
 dore,

dore, ita neque intellectus humanus intelligibile quicquam apprehendit nisi in ipso intelligibilis summi, hoc est Dei lumine nobis semper & ubique presente. In lumine inquam quod illuminat omnem hominem & mentem in hunc mundum. In lumine de quo canit David. In lumine tuo uidebimus lumen: Profecto quemadmodum purgatis oculis, inq; lumen aspicientibus subito splendor eius infunditur coloribus figurisq; rerū abunde refulgens ita cum primum ab omnibus corporis perturbationibus per moralem disciplinam purgata mens est, atque in diuinam ueritatem id est Deum ipsum religioso quodam flagrantissimoq; amore directa, subito, ut diuinus inquit Plato, diuina menti ueritas influit, rationesq; rerum ueras, quæ in ipsa continentur, quibus ne omnia constant, feliciter explicat, quantaq; mentem circumfundit lumine tanto simul & uoluntatem gaudio perfundit.

Varro de libris S. C. H. O. L. I. A. *Varro corpus seruitute Solum animi seruum id est corpus. Varro corpus hominis pro seruum animi arbitratu est, ut addu bitatis*

bitarit an hominis appellatio tantum animum concer-
neret cui foret ut equiti equus, an solum corpus quod
se ad animum haberet tanquam poculum ad potum.
Qui tamen post multa statuit, ut id homo diceretur
quod ex utroque consurgit, Planudes corpus animi se
pulchrum dixit.

Ex sua stirpe genitum.) Eotamus Hippocratem
Cum ab Apolline, Hercule, & Aesculapio originem
duxisse refert.

Socratem sapientiss. (Apollo à quodam interro-
gatus est quid de Socrate sentiret. Cum is respondisset
Socratem omnium esse sapientissimum, multi in hunc
sunt inuidia moti & tandem ab Auito diuite, Melissa
poeta, & Lycone oratore accusatus quasi deorū esset
contemptor & puerorum magna pernicies, propter
quod grauiter admodum accusatus se ueneno intere-
mit.

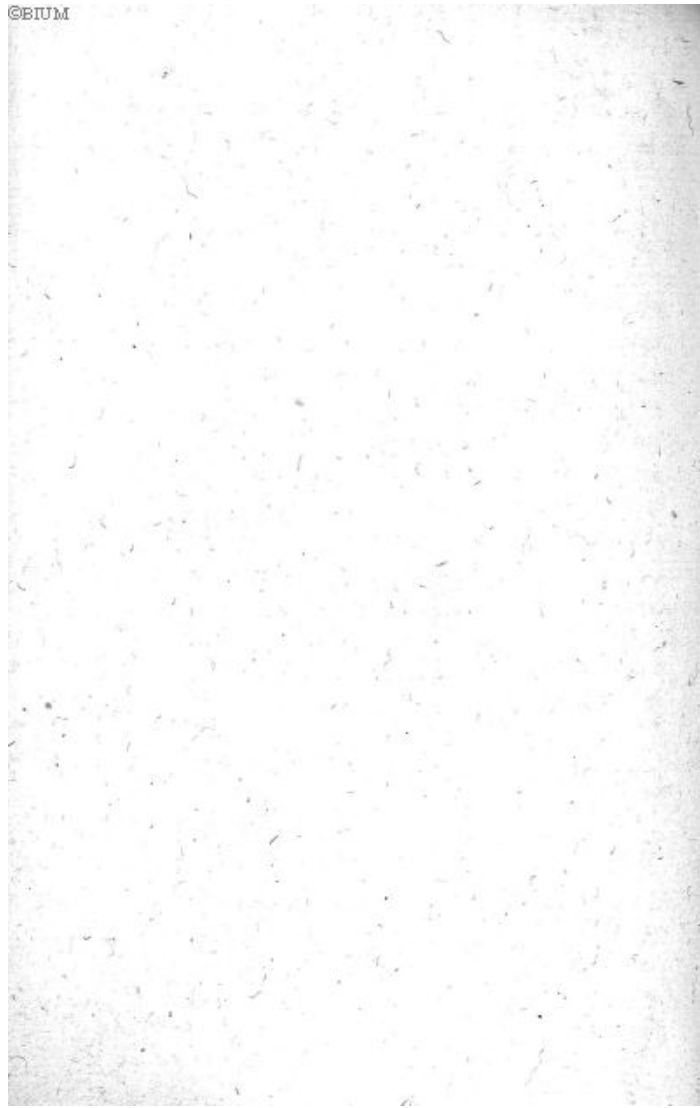
Venientem in hunc mundum.) Ioannis primo.
De quo canit Dauid.) Psalmo 35.

Homo quid
Corpus ani-
mi sepulo-
chrum.

Hippocra-
tes ex quib.
natus.

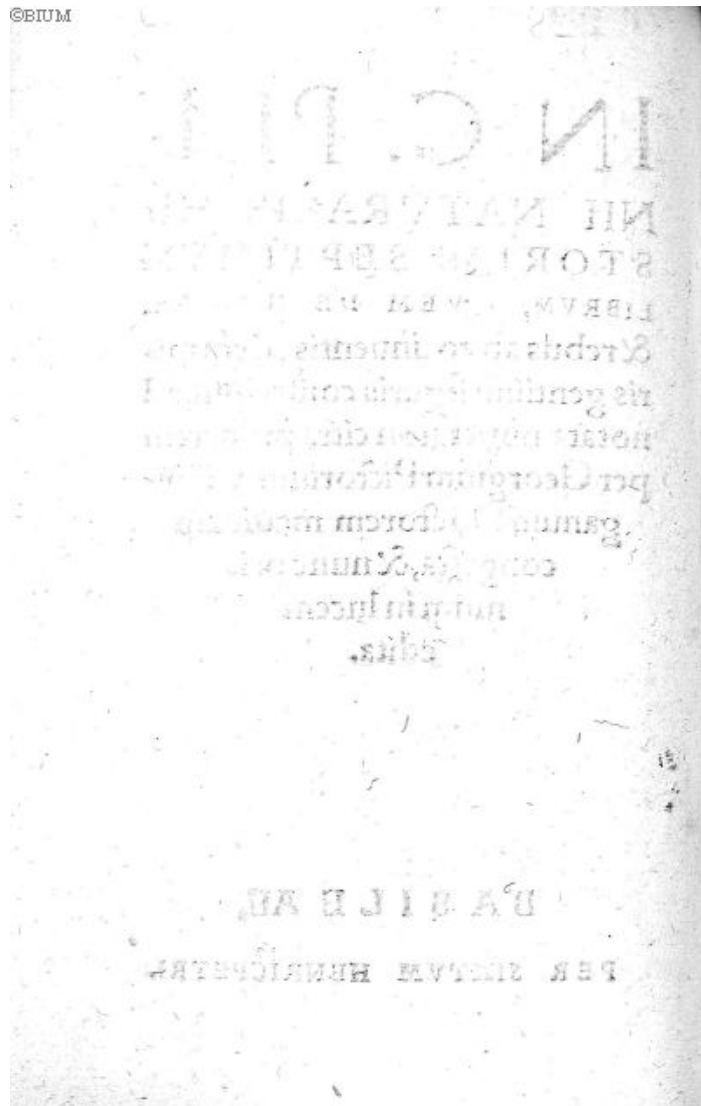
Socratis
mors.

FINIS



IN C. PLI-
NII NATVRALIS HI-
STORIAE SEPTIMVM
LIBRVM, QVEM DE HOMINE,
& rebus ab eo inuentis, deq̄ mi-
ris gentium figuris conscripsit, ad
notata, nuper non citra puluerem
per Georgium Pictorium Villina-
ganum Doctorem medicum
congesta, & nunc pri-
mum in lucem
edita.

B A S I L E A E,
PER SIXTVM HENRICPETRŪ



I N D E X.

71			
Lac somniferum	87	Melancholia qualitas	17
Literati melancholici	19	Mercurius non è quouis	
Literatis quæ uitanda		ligno	ibidem
48		Melanch. ingeniosi	19
		Melancholia naturalis	
	M	24	
Mania furor est	24	Melancholia adusta	ibid.
Manna mel aëreum	79	Melancholia non sine	
Mariscæ quid	81	phleg.	26
Mercurij officium	1	μισαύτηρον & quis	
Melpomene	36	minerua unde	3
Mercurius deorum nun-		Mirabolani	
tius	26	Miraculum magnum	56
Mercurij constellatio	6	Modus studendi	49
Memoria quibus tenax		Morsellorum descrip.	60
78		musæ doctorum presides	
Memorie labilis qui	8	5	
Medicus probatiss. quis			
ibidem		N	
Mercurius longus à Ioue		Nouem duces ad Musas	1
15		O	
Melancholia quid	16	Otio anim. uigoratur	21
Melancholia Physica quid		Opium somniferum	87
ibidem		Ophiogenes qui	ibidem
Melancholia terræ quali-		P	
tatem	16	Paterfamilias	8
Melancholia tres causæ		papauer somniferum	87
17		pituita obtundit	15
		pillulæ ex hiera	62
		g 2 pillulæ	

I N D E X.

<i>pillule magicæ</i>	73	<i>Saturni qualitates</i>	18
<i>Phœbi munus</i>	2	<i>Saturnus altissimus planeta</i>	18
<i>phlegma fugiendum</i>	14	<i>Saburram uentris retinere nocet</i>	40
<i>phlegma famem suffert. ibidem</i>		<i>Saul ab insania</i>	53
<i>Philosophi reipub. inutiles</i>	21	<i>Sanguis atra bile temperata</i>	80
<i>Phœbus musarum dux</i>	47	<i>Scientiæ radix</i>	6
<i>Polymnia</i>	5	<i>scientia per quid acquiritur</i>	17
<i>Plato de contemplation.</i>	20	<i>Socrates animi medicus</i>	90
<i>Platonicum prouerbium</i>	23	<i>Socratis mors</i>	93
<i>Planetae tres contemplationis</i>	37	<i>Spiritus quid</i>	11
<i>Platonis dictum</i>	42	<i>spiritus animalis</i>	12
<i>Propert. de uia uirtutis</i>	5	<i>spiritus instrumentum uicij</i>	70
<i>Præceptor optimus quis præstantes uiri melanch.</i>	9 16	<i>Stomachus ministerium uiscerum</i>	14
<i>Pupis memoriam habet</i>	8	<i>Studendi tempus habile</i>	37
R		<i>studiosis utilia</i>	50
<i>Repletio studiosorum hostis</i>	36	T	
S		<i>Tactus longinquior sensus</i>	35
<i>Sanguis unde</i>	12	<i>Tenebræ interiores terrent</i>	19
		<i>Thalia</i>	

INDEX IN MARSILIVM
FICINVM BREVIS ADMODVM
rerum & uerborum quæ in
toto hoc uolumine
continentur.

A			
Achilles cythara usus	6	atra bilis quartanam fa-	
adolescencia	10	cit	25
ἀποφύσση	81	atram bilem quæ gene-	
Agratijs rudes	7	rent	49
Alexāder præceptorem		atræ bilis natura	18
imitatus	9	C	
aloe	59	Calliope	6
Amentia	24	Carneades exul	22
animus omnia uincit	7	Calorem humor suffocat	
animi pathema	10	18	
ante lucem surgendū	42	Calor digerit	43
Antipatris mors	76	Carneades ueratro usus	
Antonius quo exercitio		75	
usus	49	Carneadis mors	76
Anacardina	88	Cassia duplex	79
Aromatica quæ studios.		Camphora socrum facit	
48		87	
auri ualor	51	Cerebrum principale ha-	
argenti ualor	51	bitac.	5
aurum cor roborat	76	cerebrum sacrum	43
Armenus lapis	ibi.	cerasa ledunt	52
atra bilis duplex	24	Cicero de præceptorib.	9
		g	Ciban-

I N D E X.

Cibandum quando	73	F	
Cyclopes fabulosi	9	Frigus timidos parit	
Clio	5	27	
Cleos	ibid.	H	
Clinia cythara usus	54	Hesiodus de uirtutis uia	
Coitus quis malus	57		
Corpus animi seruus	91	Hippocrates de frictione	
Corpus animi sepulchrū	93	45	
Crisippus Gnidius	81	Hiacinthus	53
	D	Hippocratis parentes	
Dij studiosos tuentur	39	93	
Dracitoniton nauseā tol- lit	69	Homo quid	ibid.
Dominium & sapientia expediunt	22	Humor caloris pabulum	
Dulcis sapor non lauda- tur	55	18	
Quas uias Hercules uidit	2	I	
	E	Iecur concupiscen. sedes	
Ebrietas insania	36	13	
Ebrietas quid	43	iecoris habenda ratio.	
Empedocles	5	ibidem	
Erato	75	Iris multi nominis aqua	
Eufragia	66	33	
Euterpe	5	iris ex quibus coloribus.	
Exercitium ualet	47	ibidem	
		iuuentus	10
		Iuppiter studiosis fauet	
		76	
		L	
		Lauacrum dulce quod	
		21	

PRÆCELLENTI VI-
RO DOMINO CAROLO
GEBVVILERO PRÆPOSITO
Lutenbacensi dignissimo, Geor-
gius Pictorius Villinganus Do-
ctor medicus & Enfishemiꝝ ar-
chiducalis curiæ
archiater.

S. D.



EGE apud Persas
cautum est, (Reueren-
de domine Præposi-
te) ut quodocunque
quis sibi mancipatum
dominorum aliquem
reddere uoluisset, mu-
nere aliquo salutatum hunc adiret. Ut
si agriculturæ deditus, frumenta porta-
ret, Si uineis plantandis incūberet, uel
uvas suffocatas, uel Mamertinum ui-
num. Complures altitium quicquam.
Quam legem infringere mei instituti

et 2 non

E P I S T O L A .

non est, iurè curiose seruandam statui.
 Ac cum te mihi in familiaritatem, seu
 ut uerius loquar, amicitiam trahere præ-
 sumperim, inops omnium præfatarum
 rerum, opulentiarumque. Munus hoc
 carthaceum, licet exiguum, tibi offero,
 do & dedico, meos quippe in septimum
 Plinij librum breuissimas lucubratio-
 nes, minime sollicitus, præcelsi ac pror-
 sum regij animi esse te cogitare, munus-
 cula uel ab infimæ fortunæ hominibus
 collata non aspernari. Nouimus equi-
 quidem in istis meis laboribus non ubi-
 que omnibus satis fecisse, sed ex delibe-
 rato, ut alijs completionis ansam præ-
 beremus. Accipe igitur qualia sunt,
 pro humanitate qua præditus es æquo
 animo, ampliora fortassis in posterum
 dabimus. Datum Enfishemij à
 Christo nato sesquimillesi-
 mo sexagesimonono
 die Februarij 29.

INDEX IN C. PII

N I V M.

A

Achilles qui	31	tat	29
Acephalus	10	Ctesiphon Grefius	50
Asclepiades per scalas	37		
Aeschylus mors	18	D	
Agrippa	19	Dentitio quando	4
Agrippa tres filias ibid.		Dentes quando decidant	
A mari ciuitates consti-		26	
tuendas	7	Dentes cæteris osibus du-	
Anacreontis mors	18	riores	46
Apathes qui	38	Dentifricium	27
Archimedes optimus ar-		Dentes perpetuo crescunt	
tifex	37	27	
Archiducis austriæ Pygæ-		Dentibus angurium inest	
meus	10	28	

E

Agelastus Crassus	3	Empedocles	5
		Equa lasciuum animal	

C

Cause tardioris dentitio-			
nis	26	21	
Calor operationis instru-		F	
mentum	29	Fortuna blanditur	32

G

Ceres fruges inuenit	42	Galenus contra Plinium	
Cæsar unde dictus	11	2	

H

Cyrus bonæ memoriæ	32	Hadrianus de 11. mense	
Claudius Nero fax	20	16	
Corpus uiri supinum fluit		2	3
			Hercules

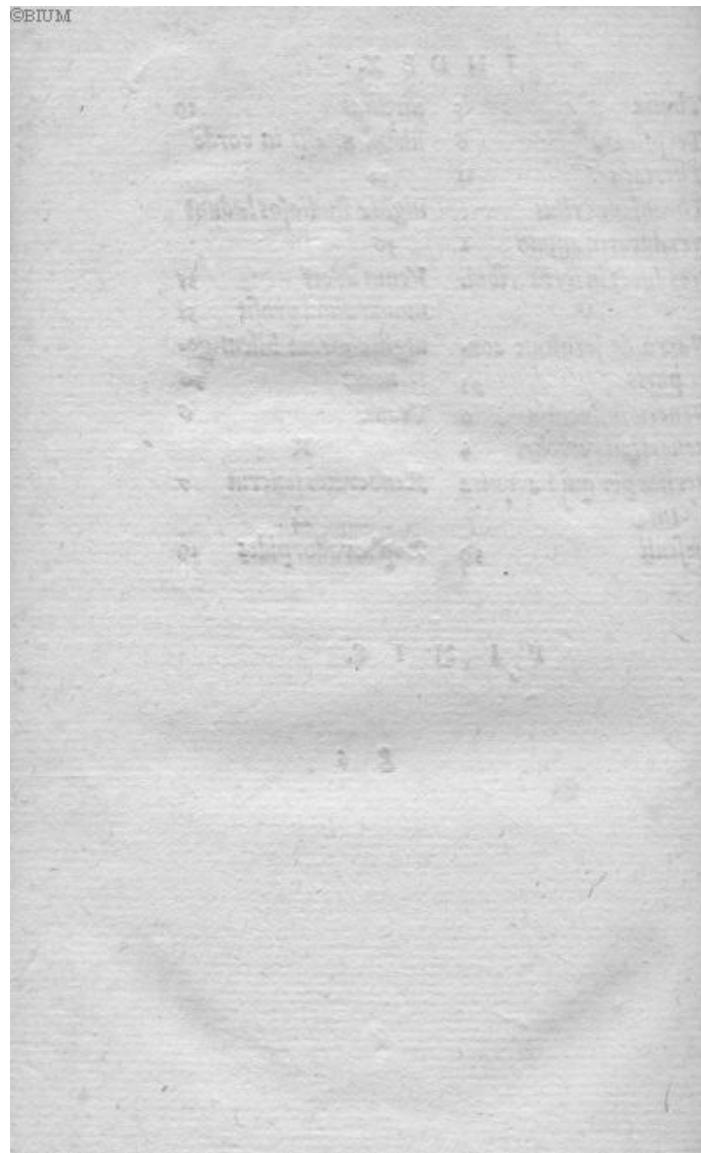




I N D E X.

Thalia	5	uirilitas	10
Terpsicore	6	uirius uitalis in corde	
Theriaca	11	12	
Thranfanus ritus		uigilie studiosos ledunt	
tres duces in animo	2	36	
tres duces in terra	ibid.	Venus nocet	35
V		uinum quod profit	51
Varro de seruitute cor-		uigilia atram bilem ge-	
poris	93	nerat	36
Veneris influenza	6	Vrania	6
ueneris uia cerebri	8	X	
ueritas per quid acquira-		Xenocrates seuerus	7
tur		Z	
uesculi	30	Zophorodorpides	10

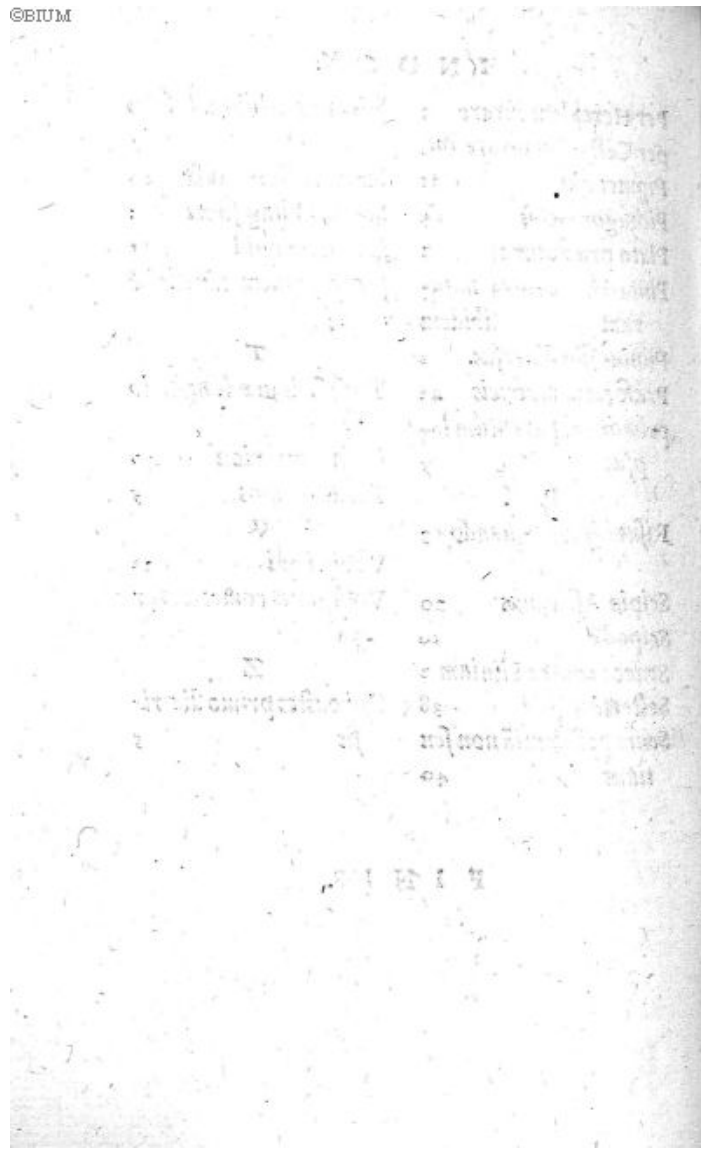
F I N I S.



I N D E X.

Per Herculem iurare	3	Sileni & Alubradis fabu	
per Castorem iurare ibi.		la	5
Pigmei qui	11	Similitudinis cause	22
Pythagora etas	14	Solinus Plinij simia	3
Plato pro natura	1	specillum quid	45
Plutarchus contra natu- ram	ibidem	super omnem taxatione	23
Plinius sibi diuersus	2	T	
Profecatio matricis	43	Templi diane longitudo	
primorum parentum la- psus	7		37
R		Tetartermorion	40
Risus infantis quando	3	Thracum mos	5
S		V	
Scipio Africanus	20	Vopifci qui	21
Scipode	10	Voluptatis comes meror	
Seneca contra Plinium	2		39
Sextertius quid	38	Z	
Senes pestilentia non sen- tiunt	40	Zoroastes primo die ri- fit	5

F I N I S.



IN C. PLINII NATURALIS HISTORIAE
SEPTIMUM LIBRUM ADNOTATA
quædam, non citra puluerem nunc
recens in lucem, per Georgium Pictorium
Doctorem Medicum, publicata,

IN PROEMIVM.



Non sit satis estimare, an natura melior parens homini fuerit, an tristior nouerca.) Quemadmodum hoc loco Plinius naturam dubitanter ceu nouercam conuiijs proscindit, sic & Lucretius in quinto suorum librorum agit, & Plutarchus quoque, sed argumento adoxo Gryllum aduersus Vlysses bruta hominibus potiora facientem, inducens, quam autem diuinorum munerum hi estimatores æqui fuerint, etiam magnam sapientiam professi, Plato philosophorum omnium scientissimus lucide demonstrat, quando gratias agit nature, quod se hominem rationis capacem, non bestiam eiusdem exsortem, crearit. Innuens contra præfatos, hominem reus esse, quam natura cæteris intentius, curiosiusq; ample-

✠ xasit

Homo perfectior sit, ut quæ perfectior & absolutior qualis creatura iudicetur, quæ cæli ambitu contineatur. Et adeo ut etiam alij non desuerint qui cælo hominem præstantiorem dixerint. Nemo inficiās it, ea quæ à Plinio sunt enumerata incommoda homini incumbere, contra autem homini prudentia inest, inest ratio, & diuiniorem mens, quibus brutis statim ab ortu uestitis, dominatur. Nam in eiusdem cedit emolumenta ceruorum agilitas, canum sagacitas, piscium natando celeritas, taurorum impetus, aquilæ uisus percelebris, leporumq; pernicitas. Huic Plinij loco planè aduersatur Lactantius Firmianus in libro de Opificio Dei primo capite tertia. Et Galenus medicorum alpha libro de usu partium corporis humani, fermè in primo libri ingressu. Crispus Salustius in proœmio belli Iugurthini, Tacitam Senecam, qui tales naturæ calumniatores non solum ingratos nominat, sed etiam insanos. Quæ de hominis præstantia Cordubensis princeps Auicenna habet & huc adponere libet, habet enim prima tertij doctrina tertia, corporis humani constitutionem temperatiorē esse, quàm uel sit usquam, uel possit esse omnino, addita etiamnum uirtutum dispositione congrua quibus agat patiaturq;.

**Lactantius
& Galenus
contra Pliniam.**

Seneca contra naturæ calum.

Ritus de pueris recēter natis.

Et in nuda humo natali die abijcit.) Hic ritum antiquitus obseruatum tangit Plinius, quem talem fuisse Macrobius primo symposiacorum scribit, Ut infantes iam primum enatos terram attingere curarent. Opem que deam, ut nascētib; opem ferret, sinu eos excipiens

ens

ent invocarent, quos, siquidem non uocem prius dare putabant quam terram attigissent. Simile diuus Augustinus habet de Leuana dea quam pueris de terra leuandis præfuisse scribit ciuitatis diuine quarto libro.

At Hercule risus præcox.) Plinij tempore uiris iu Per Hercule rare per Herculem & feminis per Castorem utriusq; lē uiri per per Pollucem populare fuit uelut A. Gellius noct. At= Castorem titarum undecimo libro abunde scribit 6. cap. femin.

Ad uagitus statim.) De iam primū enatis C. Iu- Solinus Plinius Solinus, quem Seruius Plinij simiam uocat, in po- nij simia. lybistore tercio capite eadem cecinit, per hæc uerba.

Nascentium, inquit, prima uox est uagitus. Letitiæ e- Risus in sen- nim sensus in quadragesimum differtur diem. Cur au- tis quando. tem statim uagitus edat, qui uelit, Alex. Aphrodisæum legat problem. 64.

Risus ante quadragesimum.) Hic sibi diuersus est Plinij sic i Plinius. Nam uelut auum suum Crassum nunquam ri- diuersus. fisse Solinus scribit & inde Agelastum fuisse dictum, Agelastus sic hoc septimo libro decimo sexto capite zoroasten Crassus. eodem die risisse scribit, quo genitus fuerat. Zoroastres

Vnam tantum ob culpam.) Nostrates theologi in die pri- originale peccatum id totum reijciunt, quemadmo- mo risu. dum affabre legitur apud diuum Augustinum, quarto libro contra Iulianum, & libro secundo capite quarto ciuitatis Dei, apud Lactantium libro de Opificio Dei cap. 3.

Quando homini uox.) Quando homini uox e- mini uox e- mergat, Macrobius in somnia Scipionis ostendit, in- mergat.

A 3 quit

Post septem quit enim capite sexto. Post septem menses incipiunt menses inci infantes ex mandibulis dentire, post bis septem, sedent piūt dēire. sine casus timore, post ter septem sonus eis in uerba prorumpit, & post quater septem, non solum stāt firmiter, sed perfecte incedūt, De hac re multa Aristo. problematum Sectione decima.

Iam morbi tot) Quot morborum, tot emerſe sunt myriades homini ultores. Naturam redarguendam nimè cenſemus. Scribit enim A. Gellius sexto noct. At-
ropter ticarum capite, primi libri, eiusdem non fuisse princi-
morbos na- pale intentum aut consilium, ut sic hominem mollem
tura non re faceret, quòd facile à quauis re læderetur, & singulis
darguenda. fortuna istibus morbos inducendo esset obiectus, Sed
quia operis subtilissimi postularit utilitas, caput & to-
tum corpus ex tenuissimis ossiculis compinxerit, quæ
per accidens faciant, ut tota strues extrinsecis noxis et
offensionibus facile noxam percipiat. Haud aliter, di-
cens, ac cytharæ instrumento musico eueniat, quæ, li-
cet subtilissimum & optimè sonans artificis sit opus, ta-
men quia ex multis ob necessitatem tabulis & diuersis
constet fidibus, ob leuem quamuis occasionem in frin-
gitur aut contaminatur, nullam uim resistendi obti-
nens. Theologi dissolutam per primos parentes in pro-
Primorum thoplasten obedientiam morborum causam afferunt,
parentū in- dum in prima hominis plasmatione humores, corpo-
obedientia. ris materiam, æquales fuisse & concordēs scribunt,
qui fracto plastis edicto, inæquales, & discordes euase-
runt, ut corpus non solum morbosum fieret, sed mortua-
le quoq;

le quoque. De morborum origine Hieronymus Magus quoque disputat, in libro primo de exustione mundi capite sexto. Poeta Prometheus & fratri suo Epimetheo hanc notam imprimunt, adducentes Pandoras ostendit Elascum seu paxidem, potissimum Hesiodus.

(Tot medicinae excogitate.) Non solum per homines, sed Deos quoque, & diuersa animalia, uelut Plinius libro 3. cap. 27. ostendit

Itaque multi exiitere qui non nasci. Epicurei existimauerunt homini duo optima fore. Primum non nasci, secundum ocissime natum mori. Istorum Tullius in primo Tusculanarum questionum in fine meminit.

Homini
duo opti-
ma.

De Syleno fabulam quandam adducens, quem a Myda rege captum hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribit, eumque docuisse: Non nasci homini optimum,

De Syleno
& Myda fa-
bula.

Proximum autem, natum quam primum mori. In eadem sententiam Euripides scribit, quae Erasmus sic uertit:

Euripides:

Non nasci omnino, quam primum mortalibus, atque

Haud unquam solis cernere triste iubar.

Verum ubi sis natus quam primum uisere manes.

In hac opinione & Thracas fuisse dicuntur, quibus mos erat in lucem editos, lachrymis, gemitibusque prosequi, mortuos conuiujs & tripudijs. Trausos gentem Thracibus finitimam, Herodotus quinto siue historiae libro, eundem obseruasse ritum docet, dum edito infante, propinqui circumfidentes cum ploratu commemorant calumnitatum illi perferendam sit uitam in-

Thracum
mos.

gresso.

In C. Plinium

gresso Contra defunctum hominem cum lusu, letitiaq;
efferverentes, non sine cōmemoratione quam multis ma-
lis ac miserijs subductus sit morte.

Homo recē Hominem scire nihil, sine doct.) Hominem recen-
ter natus ta tabulam quidam dixerūt philosophi in qua
bula. nihil uel pictum, uel scriptum sit. Lucretius in quinto
suorum poematum, hominis iam primum editi pul-
chrè ignorantiam edocet. Et diuus Augustinus in gesi-
moprimo, ciuitatis Dei capite 14.

Vni sepulturae cura atque etiam post se defuturo.)
Arguit Iuuenalis eos qui sepulturis & eorundem titu-
lis, cito interitui is, gaudent, decima satyra, Textus he-
bet post se de futuro. Vbi defutur.e id est interitue se-
pulturae legendum censemus sepulturae.

Pulchra Cetera animantia in suo genere probe degunt.)
haec Plinij Hunc Plinij locum eleganter Iuuenalis Satyra decima
imitatio. quinta imitatur, sic quidem:

Sed iam serpentum maior concordia, parcat
Cognatis maculis, similis fera, quando leoni
Fortior eripuit uitam leo: quo nemore unquam
Exspirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tygris agit rabida cum tygride pacena
Perpetuam, seuis inter se conuenit ursis
Ast homini ferrum letale incude nephanda.
Produxisse parum est. —

Et Flaccus 7. ode Epodon.

Necq; hic lupis mos, nec feris leonibus
Vnquam nisi in dispar feris.

Hominē

Homini plurima ex homine mala.) Plinio subscribitur Seneca decimo septimo epistolarum libro, epistola homine 103. Ab homine dicens homini quotidianum periculum, et tempestas minatur antequam surgat, crepant aedificia antequam corruant, prænunciat sumus incendium. Sed subita est ex homine pernicies, et eo diligentius tegitur quo propius acciit, Plautus in Asinariis hominem homini lupum esse dixit.

IN CAPVT PRIMVM adnotata.

Magna ex parte in relatione gentium diximus.) In Prologo huius septimi libri Plinius ea scribendo attingit quæ hominis recenter nati miseras concernunt. Ast hoc primo capite non uniuersim hominum genus attentat, sicut in gentium relatione fecit, secundo libro, sed uix quædam credenda, quibus suam fidem obstringere etiam ipse non pollicetur, tractat, potissimum à mari degentium.

Longius à mari degentium.) Hanc ob causam docet Plato in legibus ciuitates longè à mari constituendas. Velut Eusebius idem facit quando per decem milia passuum eas distare à mari censet, ut uidelicet portuosa sint optimè, nec utilitate nec iocunditate maris omnino priuari queant, atque sic moribus alienis nec repleantur, nec aliorum nequitiam facile acceptent. Eusebius de præpar. Euang. lib. 12. cap. 27.

Primo fuit Tot hominum sermones & linguæ.) Ab initio ho-
unica lin- minum unicus fuit sermo, aut lingua una, quæ tamen
guæ. ob fastum ac superbiam in uariis est mutata, sicut cla-
 re id Moses, propheta Deo plenus, Genesios 11. capite
 ostendit, & Iosephus capite nono primi libri suarum
 antiquitatum, Et diuus Augustinus decimo sexto libro
 de ciuitat. Dei 4. cap.

In caput II. Adnotata.

In hoc secundo capite describit Plinius multa quæ
 homini accidunt, uel per rerum architectricam natu-
 ram, uel per locorum qualitates aut cœli influxus.

Quæ corporibus humanis uescuntur.) De antro-
 pophagis & alijs carne humana uescentibus populis
 Solinus multa scribit in Polyhistore suo, cap. 24.

Indicauimus.) Libro quippe 6. cap. 17.

Parnassus Ni cogitemus in medio orbe terrarum.) Strabo
orbis me- Geographiæ libro 9. Parnassum montem orbis medi-
dium. um esse scribit, in cuius situ homines crudelitate fero-
 cientes fuerunt falsa religione illaqueati, dijs suis ho-
 mines immolantes, id Lactantius tangit primo de falsa
 religione libro.

Huius monstri cyclopas.) Possent hic admirari
 De Cyclopi quissiam grauissimorum autorum de Cyclopijs tam-
 bus autores claram dissonantiam, Thucydides enim in septimo hi-
 storiarum Cyclopes fabulosos fuisse scribit. Et hoc lo-
 co Plinius pro uera historia eos recitat. Eorum memi-
 nit

nit Homerus 9. Odysseæ, & Vergilius tertio Aeneid. fermè ad finem.

Sed maxime illustres.) Herodotus in Thalia, hoc est tertio libro suarum historiarum, Aristæam ad manus non habemus.

Auersis post criura plantis.) De istis etiam præfatis multa A. Gellius habet libro 9. cap. 4. & Herodotus, qui tertio libro de Arimaspis scripta, fabulosa opinatur.

Pro mantelibus.) Hermolaus Barbarus mantilibus legendum censet, Licet mantiliū etiam limbeolū significet manibus tergendis aptum.

Mantiliū
quid.

Quos ophiogenes uocat.) Crates Ophiogenes Hellesponti gentem uocat, quasi ex serpentibus enatos, quibus similis Africæ populus psillorum est, uelut id A. Gellius docet decimosexto libro 11. capite ex Herodoto, & Plinius 28. cap. 30.

Ophiogenes.

A Marso Circes filio.) A Marso Circes & Ulyssis Marsus V. filio, Solinus à Marsia ab Apolline superbiente inter-lysis filius. empto, de hoc Strabo libro 5.

Androginos utriusque nature.) Hos item Hermoditas nominamus, Tullius diuinationum Androginum fatale monstrum nominat.

Androgini
qui.

Aristoteles adijcit.) Aristoteles de generatione animalium libro. 14. cap. 4.

Qui noctu plusquam interdiu cernant.) Quod propter spiritus uisibilis tenuitatem qui interdiu motu uideat, dicum concrecat, contingit. Quam rem pulchrè disputat.

Cur quis no-
tu uideat,

tat Aphrodisæus problemate 20. De his item Plinius li-
bro 11. cap. 37.

Cicero apud nos autor est.) Cicero secundo libro
de natura Deorum.

Haud procul à Roma in Phaliscorum agro.) Illa
omnia Plinij uerba apud Solinum in Polyhistore scri-
pta sunt capite quidem nono.

Sicut Pyrrho regi.) Ea quæ hic Plinius scribit
de Pyrrho nec uerbis mutatis Plutarchus habet in ui-
ta Pyrrhi.

Locatū na- India Aethiopiūq; tractus.) Locata inquit Ari-
turam loci stoteles in Physicis conditiones imitantur suorum lo-
refert. corum. Nam in locis melioris influentiæ etiam omnia
meliora proueniunt. Illis Plinij uerbis Diadorus ter-
tio libro subscribit et Strabo libro undecimo, Solinus
capite 60.

Caninis capitibus.) Ea omnia fermè Solinus 60.
capite recenset.

Monosceli. Hominum genus qui monosceli.) Monosceli id est
unicrures.

Sciopodæ. Eosdem Sciopodas uocari.) id est scia uel pede se-
tegentes.

Acephali. Quosdam sine ceruice. Hos acephales nominat
mus.

Narium loco foramina.) De his etiam Solinus ca-
pite decimosexto, Strabo libro decimoquinto: Herod.
libro 4.

Anguim modo loripedem.) id est anguim mo-
do ser.

do serpentem. Vide Plinium libro 5. capite 8.

Pygmei narrantur.) Pygmei nomen habent uel à pu Pygmei un
gna cum gruibus, uel à cubili seu palmæ mensura. Ea de dicantur
que hoc loco Plinius recitat, & Solinus habet memo
rabilium suorum capite sexagesimoquinto. Aristoteles
de natura animalium capite 128. Lucanus circa finem
quinti libri, Statius circa principium terij Thebaidis, De Pygme
Albertus uigesimo primo libro confundit, dicens Pyg- is nihil cer
meos non esse homines, & Strabo item decimo- ti.
quinto libro, omnia de Pygmeis fabulosa dicit. Sed
quam rectè de pygmeis uterq; sentiat, pygmeus osten
dit quem illustrissimus archidux Austriæ Ferdinandus Archiducis
inter aulicos suos fouet, qui saltè longitudine tres pal austriæ Pyg
mas æquat. meus.

Aristoteles in cauernis uiuere.) Aristoteles libro
octauo cap. 13. histriæ animalium.

Macrobij.) id homines longioris uite.

Athon montem incolant.) Atho mons est altissi
mus Græciæ, Solino scribente cap. 22.

In quibus locis Indiæ umbræ non sunt.) de istis lo
cis Diodorus 3. libro.

Onesicritus.) Onesicritus historiarum scriptor
fuit.

Gymnetas appellat.) Hos Strabo Geographiæ 15. Gymnetas.
libro ab exercitio uel labore dictos scribit.

Troglodytas super Aethiopiam.) Troglodytas à Troglody
specubus quasi inhabitant Aristoteles lib. 8. cap. 12. di- ta.
ctos asserit, quod & Strabo ultimo lib. adprobat.

Ter geminos nasci certum est.) Hoc loco Plinius Aristotelem imitatur paucis quidem uerbis alteratis. Sic enim philosophus habet libro septimo capite quarto animalium. Et quædam uiginti quatuor unicus partu edidit, maiorq; eorum pars enutriti et adolere potuit. Est huc legendus A. Gellius lib. 10. cap. 2. Et Solinus cap. 2. et 3.

Unico partu uiginti quatuor infantes.

Horatorum, Curtianorumq;.) De his et Lucius Florus in historiis, et Valerius lib. 6. cap. 3.

Nilus fecundus.

Fœtifer Nilus.) Ut Nilum fecundissimum fluium Aegypti omnium, rerum autores testantur, sic quoque Solinus secundo capite polyhistoris partium fœtiferum etiam scribit.

Ostia.) aduerbialiter locum aut ciuitatem quandam significat.

Mirabiles fama posuit effigies.) Ibi pro fama, forma legendum censemus.

Et in Aegypto.) Sunt hæc quæ Plinius in hoc capite de numerosis partibus miracula scribit satis magna. Sed nos maiora ex alijs autoribus in secundo nostrarum successuarum lectionum libro citauimus, ubiq; causas quoque, adeo monstrorum partium ostendimus. Scripsimus enim prænotato loco ex Alberto in Germania foemellam quandam unico partu configuratis iam in utero duorum et uiginti infantum corpusculis abortum fecisse. uem ex eodem Alberto aliam auricularis

ricularis digiti magnitudine centum & quinquaginta infantulos, quibus uite signa comparuerint dedisse simul. Vt fileam quæ Baptista Campifulgosus historiarum primo libro recitat, sexto capite de miraculis, ubi Margaritam quandam Hollandiæ comitem anno millesimo tricentesimo decimoquarto trecentos ac sexaginta quinque infantulos, qui omnes Baptismi characterem acceperint, unico partu dedisse scribit.

Hermophroditos uocamus.) De Hermophroditis antea scriptum est, sed apud Angelum Politianum in Grecis epigrammatis pulchra, quæ Pulex scripsit & idem Politianus uertit, inuenies, Carmen incipit Cum mea me genitrix.

Allatum illi ex Aegypto in melle uidimus.) Quæ diutius seruare studemus melle condimus. Nam à putredine quicquid fuerit tutissimè sua uiscositate conseruat. Hinc quoque ueteres mortuorum corpora quæ illesa seruasse per annos uolebant item melle illita sarcophagis dedisse facile constat, id quod Papinius de Alexandro mortuo his uersibus tertio libro ostendit.

Duxit ad Aematheos manes ubi belliger urbis

Conditor, Hyblæo perfusus nectare durat.

Eadem Plinius habet libro uigesimosecundo, capite uigesimoquarto. Athenæus quoque uiuos putrefactionis, quæ morborum est minera, mellis usu esse exortes Cyrnei qui testatur, quando Cyrneos qui Corsicam inhabitant i. Macrobij deo Macrobios seu Polychronios, hoc est longæuos, es id est Polychronij.

tuntur

tuntur assidue. Quidam mellis usu Democritum;
quem melle oblectatum legimus, sola mellis anaphora
Democri- id est euaporatione in annum centesimum nonum sati-
tus in cente sui distulisse pensum narrant, Pythagoræ mensam pa-
finitum no- ne & melle constituisse & in nonagesimum annum He-
num annū. racyde Serapionis filio scribente, durasse constat. De
Pythagoræ mellis ad condituras præstantia Columella & Cicero
et 46. Tusculanarum questionum.

In caput III. adnotata.

Ex foeminis mutari in mares.) Non est fabulosum;
uelut Nasoni placet tertio libro transfor. quando de
Tyrrestia scribit. De qua re Angelus Politianus legen-
dus, miscellaneorum centur. prima capite 30. & Pro-
pertius libro 11.

Casini factum puerum ex uirgine.) In eadem qua
si uerba A. Gellius scribit lib. 9. cap. 4.

Virilitatem prouenisse.) id est uirilia membra.

Ipsè in Africa.) Hæc omnia ex Aristotele mutuata
sunt cap. 4. libro primo animalium.

Sæpius uerò moueri mares.) Isthæc Hippocratica
sunt ex quinta separatorum sermonum particula, ser-
mone 49. Quæ item habentur apud Auicennam 21. ter-
tij tract. 1. cap. de signis masculi.

Translati-
tium.

In caput V. adnotata.

Translatium est.) id est indifferens.

ET

Et in Italia tales partus esse vitales.) Partus octavi mensis non vitales esse omnium ferme autorum consensu proclamatum est, eamque rationem philosophorum habent placita, quod infantulis dum in utero sunt planetas nouerimus praefici. Vbi eo mense natus Saturnus qui frigidus & siccus sit episcopum ar. Partus obla-
bitrantur, cuius utramque qualitatem ferre nequeant, ut mensis quia vitales sunt contraria. Medicis tamen super hac cur non uire alius est sensus, elisa ratione astronomica, dicentis. talis.
tes Embrionem sepe mense septimo ab utero conceptaculis egressum affectare, ac in id colluctari plurimum, uerum conatu excidere, atque interim fatigatum effici imbecilliolem, ac uiribus non dum re-
fectis octauo rursus eundem petere conatum, & obla-
lesum exire, & inter mori. Multa huius farinae tra-
stat Hippocrates in libro suo de partu octimestri.
Sed Auicenna ea non perpetuae esse ueritatis asserit, in Hispania enim partibus pregnantibus edere dicit partus vitales. Et Aristoteles similiter in Aegypto. Et partus octi-
Agrippa in Naxo insula, quod eam Dionysio sa- mest. super q-
eram dixerint, qui eo mense natus est. De his mul- tes.
ta scripsimus in primo nostrorum sermonum conui- Item in Ae-
ualium. gypto &
Suillum rusticum undecimo.) Decemuiris Romae Naxo.
decretum fuit, nullam mulierem post decimum posse
uterum gerere, propter quod Iustinianus imperator, Iustiniana
contra mulieris cuiusdam pronunciauit petitione quae pronuncia-
undecimo mense partum dederat, petierat enim filio tum-
tanquam

tanquam legitimo hereditatem. Qui & lege sanxit, ut quæ post hac mulieres hoc tempore se peperisse iactarent ueteris legis subirent pœnas, Hippocrates, ut solet, quam eleganter de hac re mentionem habet in libro De natura foetus, per similitudinem quandam probans foeminis hunc mensem undecimum inhabilem

Hippocrat. pariendi, dicens honestissimas matronas sepe numero se impregnatas arbitrari cum minimè sint. Hac similitudine earum infringens opinionem: Quemadmodum Pulchra si enim gallinam ouo insidere uideamus dicens, & ouum militudo. calefieri, spiritum concipere, & ob suam raritatem aere quandoque refrigerari, ex oui luteo pullum creari, & in membra informari, candido siue albo nutriri, & uicesimo die, ob defectum nutrimenti, uehementer agitari, membranasque infringere, & matris adimiculo quæ testam dirumpat, prodire. Sic in locellis

Quomodo infans in locellis. matris, infantis membra informari cernamus quoque inquit, crescere, & tam diu latitare donec mater amplius non satis nutrire ualeat, ubi tunc plus nutrimenti queritans quam adsit, ultra non quiescat, uinculisque solutus foras progrediatur, pro quibus omnibus decem menses satis esse testatur. Diuus Adrianus imperator, qui Iustinianum præcepit, ductu cum Græcorum philosophorum & medicorum Aristotelis & Dioclis, tum Latinorum, ut M. Varronis, in undecimum mensem usque gestari posse, contra decem uiros & Iustinianum & Hippocratem concessit infantes. In nostro tertio conuiuiorum libro multis expedi-

Hadrianus undecimum mensem approbavit.

numus

hinc ea quæ apud A. Gellium noct. Atticarum libro 3, capite decimosexto quoque leguntur, & apud Censorinum cap. 7. Albertus mense decimoquarto puerum quendam natum dicit, libro nono animalium, cap. 4. Ioannes Math. de Gradi super nonum Rhafis ad Almansorem in capite De mola nihil quod ad hanc rem pertinet omittit.

In caput VI. adnotata.

Redundantia stomachi.) id est nausea.

Melior color ferenti mare.) Sic habet Solinus Signa mæ 3. capite, si corpusculum in marem formatur melior est sculini fac color grauidis, & pronior partitudo: si in feminam tus, uultum pallore inficit, & crura languida tarditate fiunt.

Germinante.) emittente.

Si respirauere difficilius enitantur.) Id sic interpretatur Solinus: cum prope ad uterum liberandum, id est euacuandum uenerint momenta maturitatis, enitenti spiritum retinere plurimum congruit, & oscitata letali mora suspenditur puerpera. Huius sexti capituli sufficiens est interpres Solinus capite prefato. Et nos plus minus triginta ueræ imprægnationis ostendimus signa in libello nostro germanico quæ Gyneconitum inscripsimus. Additis etiam signis sexus differentiam ostendeb. & sumptis partim ex Hippoc. lib. de mulierum supputatione, & partim ex lib. de mulierum morbis.

Signa imprægnationis.

B Primus

Infantis motus nonagesimo die motus.) De primo embriionis motu abundè satis Hippocrates. Cuius scribit, libro de nutrita seu alimentis, si Hippocratis est, Galenus Thessali opinatur, seu Herophili.

In caput VII.

Homo superbiſſ. animal. Quàm sit friuola animalium superbiſſimi origo.) Hominis intelligit. Et rectè superbiſſimi dixit. Quid enim superbia stimulati non molimur? quos conatus non attentamus? quas turbas omittimus? quo elationis genere ambitionis causa non utimur, iactamus formam, uires, opes, honores & nostri generis decorem.

Superbia ad omnia mala stimulat. Vbi meminisse satius fuerat quantis sordibus concepti fuerimus, quantis doloribus in lucem editi, quàm nullis uelati tegumentis iam matris uterum egressi, quot undique morbis terreum humani corporis flasculum, quot casibus, & quibus erumnis expositum, quàm nihili re hoc succumbat, utpote lucernarum extinctarum suffium, uue acino, uel lactis haustu uberiore.

ue suffocatus. Legimus enim in historijs Anacreonta uue granulatus. suffocatum, Fabium senatorem pilo in lactis haustu stranguatum, & alium stiria gelu durata de testro latior pilo ipsa subito fati pensum soluisse, Aeschilum item potestram tam testudinis casu super caput expirasse. Vnde Meander apud Plutarchum in libello consolatorio ad Appollonium rectè dixisse attestatur, quando imperijt. quit:

Capit

Caput atque summa orationis hæc, homo es
 Quo non aliud est animal usque, quod modo
 Surgat, modo cadat, citius atque crebrius
 Ac iure sanè, quippe debilissimum
 Cum sit.

Aeschilus apud Stobæum umbræ funi similem facit ho Homo fu-
 minis uitam, & Sophocles uel aliud ac umbram atque mus.
 flatus hominem dixit. Si inquam illa diligentius meni-
 nerimas circa dubium, pæuonis instar, qui pedes inspe-
 xit, cristas submittemus.

In caput VIII.

In pedes procedere contra naturam est.) & ea tra-
 ctat A Gellius noct. Attic. lib. 16. cap. 6.

Ut egrè partos.) sic exeuntibus infantulis ægrius,
 periculo incumbente, enituntur mulieres.

In hunc modum genitis.) Hic fermè solus Agrippa Agrippæ
 in hunc modum genitus superuixit, quum plerunque
 Solino teste, omnes rapim moriantur.

Quanquam is quoque aduersa pedum.) Licet da-
 tum illi fuerit Agrippæ sic genito superuixisse, tamen
 è pedibus ægerrimè inter arma laborauit.

In felici terra stirpi omni per utrasque.) M. Agrip M. Agrip-
 pa ex Iulia sua uxore Cæsaris Augusti filia tres habuit patres filii-
 filios Caium, Lucium, & Agrippam, atq; duas filias Iulia as.
 & Agrippinam, Iuliam uxore & Iuliam filiam omnib; certè
 probris cõaminatas relegauit in exiliũ, Caiũ et Lucium

B 2 in decem

20 Pictorij in C. Plinium

in decē et octo mensium spacio amisit ambas, Caio in Lycia et Lutio in Asilia defunctis, et cum Agrippa ingenium adeo sordidum et ferox habebat à Cesare abdicatus est, sepositusq; Surrentum, quæ omnia Suetonius et alia huc pertinentia scribit.

Claudius Nero fax. Totidem faces.) Claudium Neronem, quem hoc loco facem nominat generis humani, Suetonius à pietate imperij exordia fecisse scribit, sed denuo in prærabidam feritatem et seuciem incomparabilem sic venisse idem docet, ut vice proverbij in eos dicatur qui se à principio mites quidem et præter modum tractabiles ostendunt, postmodum uero in barbaram crudelitatem labuntur. Quia Neronis utantur quinquennio. De hac re Cælius libro 6. cap. 34.

Per utrasque Agripinas maximè.) Vxorem et filiam, Huc uidendus est Eusebius in historia temporū, Macrobius 2. saturnaliarum, Solinus 3. capite polyhistoris, et idem Plinius 45. capite.

In caput IX. Adnotata.

Enecta pater. Auspicius enecta parente.) Hoc natiuitatis genere Scipio nus ueteribus auspiciatum putabatur. Sic natum Scipio aфри natus. nem Africanum historiae habent, qui propterea prius omniū Cæsar appellatus est, et non ut Pompeius arbitratur, quod cum Cæsarie, quod comam significat, fuerit, neq; ab eo quod in Africa occiderit Elephantem, sicut Sernius scribit, dum Cæsus Assyriorum

rum lingua elephantem sonat.

Simili modo natus est Manlius.) Liuij abbreviator libro quinquagesimoprimo non Manlius habet. Sed Mantinus, pro hoc nono capite legendus est Orosius, quarto capite lib. uigesimo secundo. Vbi tales partus datos esse testatur in lucem in tertio bello punico, anno sexcentesimo secundo ab urbe condita.

In caput X.

Vopiscos appellabant.) Huius capitis de Vopiscis vopisci, quedam habentur apud Aristotelem decima sectione & libro nono animalium.

In caput XI.

Præter mulierem pauca animalia.) Causam reddit Aristoteles libro quarto capite septimo De generat. animalium, & problemate quadragesimo septimo sect. decima, & Petrus de Ebano in commentarijs super iam citatum problema. Ab istis tamen Galenus aliam causam recenset, magnitudinem quippe delectationis coitus ante impregnationem.]

Pauca animalia.) Velut equa est quam Aristoteles post impregnationem, coitus ualde cupidam scribit. Et ideo, quia animal sit uorax unde spermatis maturationem coigna redundantia increseat. In reliquis uero post impregnationem Albertus in historia animalium clau-

B s fos

In C. Plinium

fos dicit locellos, unde appetitus defluat.

Extat in monumentis medicorum.) Maxime Hippocratis qui singularem librum de super foetatione conscripsit.

Alterum marito similem.) Alterum marito similem Iphicium Amphitrioni, alterum adultero, id est Herculem, Ioui.

Item Procunefia ancilla.) Procunefia ex duplici adulterio geminos addit, utrumque patri similem. Hec Solinus memorabilium 3. cap.

Truncos gigni.) Truncos id est mancos, Valerius Max. Expectosis deformes habet, ex robustis inualidos lib. 9. cap. 15.

In caput XII. adnotata.

In Lepidorum gente.) Gente id est familia.

Similitudinum in mente reputatio.) Naturales quatuor asserunt similitudinis causas. Quarum prima est sanguinis cognatio, secunda fors fortuita. Tertia parentum in conceptionis hora cogitatio, & quarta siderum influentia. De his autem abunde satis Aristoteles scribit libro 7. de historia animal. cap. 6. & 3. lib. cap. 4. de generat. animalium.

E plebe nomine Artemon.) Valerius non Artemon habet sed Artomon, non e plebe sed regia stirpe.

Necato Antiocho.) De morte Antiochi uaria ab auctoribus narrantur, maxime apud Iustinum libro 38. ad finem

ad finem, & Plinium de uiris illustribus & Val Max. lib. 9. cap. ultimo.

Magno Pompeio Vibius.) Magno Pompeio Vibius ingenuæ stirpis, & Publicius libertinus ita similes fuerunt ut permutato statu & Pompeius in illis & illi in Pompeio salutari possent Val. Max. lib. 9. cap. 6.

Patri quoque eius.) Eius Pompeij, Messalam intelligens.

Mango.) id est uenditor. Seruius rectè Solinum Plinij simiam uocat, hoc est Plinij imitorem, quoniam hæc ferè omnia paucis immutatis uerbis in Polyhistoris sui tertio capite recitat.

Super omnem taxationem.) Quod Plinius super omnem taxationem dicit, hoc alij super omnem tributum taxacionem efferunt.

In caput XIII. adnotata.

Diffotatio corporis inter se sterilis.) Inter agens & patiens equalis debet esse proportio aut nihil agitur quod proueniat.

Graccorum mater.) Plinio subscribit Plutarchus in uita Graccorum, & Seneca in libro de consolatione ad Martiam cap. 16.

D. Augustus.) pro hac historia M. Sillani Augusti nepotis uidendus est Corn. Tacitus in principio 13. libri.

Quintus Metellus Macedonicus.) Ea uerissimè apud Valerium Max habetur libro 7. cap. 1. de pietate, & pauca apud Plinium lib. 7. cap. 44.

In C. Plinium
In caput XIII.

Mulier post quinquagesimum annum.) Omnes in hoc sunt medici, & maxime Galenus libro secundo de febris ad Glauconem, etiam mulieres post terminū hic à Plinio signatum posse fertiles esse, cum hoc quòd diurnus euentus Plinio contrariatur. Aliquibus enim germen menstruale diutius inheret, quòd fecundas reddit, Valerius libro sexto capite duodecimo quandam bonæ habitudinis matronam anno etatis suæ sexagesimo peperisse scribit, & denuo sexagesimo septima mulier mo. Et ego Villingæ anno millesimo quingentesimo uipotest paximoquarto infantulum ad baptisterium pro baptisere. matis caractere tuli, qui à matre sexagenaria prodierat, & superstes adhuc uiuit. Variatur hic terminus, secundum uariationes naturalis complexionis, & regionis ex rerum non naturalium.

Masinissa Masinissa Rex.) Numidiæ regem 86. anno filium anno 86. generasse Methymatrum, Valerius Plinio consentit, gener. sed eundem Nasicantem nominat quinto libro capite primo.

M. Catonem censorium.) Quæ hoc loco Plinius de Catone scribit, A Gellius 13. libro quoq; recitat 13. capite, & Plinius de uiris illustr.

Sola mulier
animal men-
struale.

In caput XV.

Sola mulier animal menstruale.) Verba sunt Democriti

nocriti medici.

Appellarunt molas.) Azaranius à similitudine lapidis molaris molam dictam ait, quòd in mulieris utero huius lapidis instar de latere, si decumbat mulier, in latus decidat. Aristoteles, decimo de animalibus ad finem, hanc dispositionem Molim appellauit, et penultimo de generatione animalium Molaginem, Gordonius in sua practica hanc Pecus nominat. De mola Aui cen. uigesimiprimi tertij tract. 2. capite octauo. Et Rhases nono continentiis capite secundo. Mulieres plerumque molatæ efficiuntur si rem cum uiris multum melancholicis habeant.

Mola unde

Molago.

Pecus.

Mulieres

unde molatæ.

Mouetur.) Sed non motu ut uerus embrio.

Alias letalis alias senescens.) Gordonius dicit quod mola recenter oborta difficulter curatur, habituata, seu chronica et potissimum animata, seu matricis cotilionibus alligata, nunquam.

Mola incurabilis.

Et uiris in uentre gignitur.) Scyrro durities quædam est quæ uiris in uentre uel ratione splenis uel ratione hepatis exuberat, præsertim in hydropticis.

Scyrro quid.

Profluuium magis monstrificum.) Hoc sermè totum caput Solinus tertio polyhistoris sui intulit capite, uerbis admodum pauculis mutatis.

Speculorum fulgur hebetatur.) Cur mulieres menstruose speculum inficiant. Vidende sunt Questiones meæ physice centuria prima questione 23. et Austro in libro De somno et Vigilia.

Sed tales non gignunt.) Flos enim uel germen sanguis

B s guis

quis menstruus est qui fructum maturat.

Quando hæc est generando homini materiam.)
Auerrois secundo colligit de iuuamentis testiculorum,
menstrua ad hominis generationem conferre multis
argumentis disputat, sed Galenus omnium medicorum
post Hippocratem primus, et princeps Auicenna hu-
ius scripta de hac re quam doctè conuincunt. Galenus
secundo de spermate, et libro 14. de utilitat. particul.
Auicen. Fen. 1. primi doct. 5.

Ergo cum grauidis fluxit.) sic item Hippocrates
scribit separatorum sermonum lib. 5. aph. 62.

In caput XVI.

Septimus Primores septimo mense.) Septimum mensem den-
mensis den- titionis terminum Plinius ait, quem terminum medici
titionis est. uariant, dicentes aliquibus, quamuis raro, tertio anno,
aliquibus saltem quarto ad perfectum emergere nume-
Cause tar- rum. Causam debilitatem uirtutis eorum scribentes, uel
dioris denti impedimentum materie nimium fluentis in gingiuas,
tionis. Ea quoque tangit Plinius libro 11. cap. 37.

Septimo anno decidere.) Necq; casum eorum cer-
tum offerunt medici. Nam uictus ratio persepe pue-
Quando de ris administratur, quæ Plinij terminum preæoccupat,
res decidat. uelut si in frequenti usu, talibus, lac administratur, aut
fructuum immaturorum adhibeatur licentia, seu
ferro subinde tangantur, et ciborum nimis calefacto-
rum usum frequentent. Taccam quod rheuma persepe
in eos

in eos à capite defluit, quod pari modo facit ne hoc lo-
eo Plinius certa scribat. De his Auicen. septima tertij
per totam fen.

Quosdam concreto genitali.) Concreto id est coa-
dunato & arcto, id etiam Columella de re rustica 2. li-
bro capite 5. ostendit, Fœminis dicens quandoque ulce-
rantur ferro & cicatricibus clauduntur, ne sint geni-
tales id est ne possint generare. Solinus 3. capite nec di-
uersus est inquit enim si mulieri concretum uirginale
fuerit, infausta natiuitas erit.

Aliqui uice dentium.) Pirrho Epyrotarum regi-
unum os tradunt fuisse historie dentium uice lineis mo-
do in superficie sub pictum atque distinctum. Et Her-
culem triplicem dentium fuisse serie natum, quæ legen-
da habentur apud Rhodoginum antiquarum lectio-
num lib. 2. cap. 34.

Pirrhus si-
ne dentibus
Hercules
triplici den-
tium serie.

Dentes autem inuicti sunt ignibus.) Pati neque-
unt etiam si agens fuerit præpotens, quia ceteris osi-
bus à natura creati sunt duriores conterendum etiam
res duras.

Dentes cete-
ris osibus
duriores.

Tabes quantur pituita ue.) potissimum superiores
ad quos rheumata proniora cadunt.

Candorem trahunt medicamine.) Trahunt can-
dorem à dentificijs, uel ex lapide carneolo trito, uel dum dentes
ex carbonibus de ligno roris marini tritis, seu ex pul-
uere de pumice trito & alijs, de dentificijs Plinius lib.
28. cap. 2.

Albifican-
dum dentes

Vsq̄ attruntur.) Hoc sibi proprium dentes habent,
ut per

ut per

Dentes cre- ut per omnem uitæ cursum paulatim crescāt, uelut ay
scunt, gumento id est, quod in senio maiores sunt quam iu
uentute.

Dentes uo- Nec cibi tantum.) Sunt uocis instrumentum, nam
cis sunt in- per ipsos refractione fit æris, ordinati ad prolationem,
strument. & ueram distinctionem uerborum.

Cum defluxere explanationem omnem adimētes)
dentibus earentes, loquendo impediuntur, & sibilum
reddunt.

Dentib. au- Quin & augurium dentibus inesse.) Aristoteles
guriū inest. quoque dentes quid presagire scripsit. Nam quibus ra
Qui plures riores fuerint haud ita diu uiuere opinatus est. Quo
dentes ha- niam qui dentium ordine proditi sint numerosiore,
bent diuti- eos quoque uitæ productioris.

us uiuunt. Triceni bini.) De numero dentium Galenus scri
bit libro undecimo De usu partium corporis humani,
Aucenna septima terij, Auerrois primo colligit. Et
idem Plinius libro 11. cap. 37.

Fortuna Fortune blandimenta sunt in Agrippina.) Recte
blanditur. blandimenta fortune dicit, blandiendo enim pollice-
tur & arridet que tandem fallit sicut Agrippinae con
tigit que post obitū mariti Claudio Casari nupsit, &
filio imperium ad suam & totius regni perniciem ob
tinuit.

Contra in leua.) Leua pars diuersam tenet.

Zoroastes Sed mox plura de hoc.) lib. 11. cap. 37.

primo die Vnum accepimus hominem zoroasten) Quem ad
risit. modam zoroastes eodem die quo natus est risit, sic a-
uus

aus eius nunquam per totam suam uitam risit. Vnde Agelastum dixerunt uelut Solinus scribit tertio sui po Agelastus. lyhistoris & Aelianus lib. 9.

Futuro presagio scientiæ.) Nam magicarum artium hic dedit exordium.

Consumente exustione.) Consumente exustione humidum substantificum.

Alij Orionis.) Orionis filij Neptuni, Alij ex Eriole Etionis Gigantis.

Orestis corpus) filij Agamemnonis.

In caput XVII.

Quod sit hominis spatium.) Id est hominis longitudo.

Vires quibusdam dextra parte maiores.) Propter Calor operis id contigit, quod huic parti calorem largitur, rationū instrumentū.

Observatum est mares prestare pondere.) potissimum mortuos & dormientes, causa ostenditur in metis questionibus.

Virorum corpora supina fluitare.) Cur hoc fiat Lud. Cælius Rhodiginus eleganter ostendit. Corpus uiri supinum fluitat.

In caput XVIII.

Sine medullis uiuere accepimus.) Medullam à cerebro descendentem ad uitam adeo necessariam esse

Medulla creatam, ut Alexander Benedictus, hanc omnium functionum vicariam dixerit.

vicaria.

In caput XIX:

(Parthis interempti.) De M. Crassi interitu Valerius Max. lib. 1. capite 6.

Apathes Apathes Græci uocant.) Apathes eos dicimus, qui quos sine passionibus aut animi perturbationibus esse nouimus, uel sine passibilitate, Tales Stoici magis gloriose quam uerè se professi sunt.

Timon quis Timonem in odium generis humani.) Timon hic Atheniensis fuit, sic hominum moribus offensus, ut in solitudinem abierit, quo hominum consortio non fruetur. Omnia fugit colloquia præter adolescentis cuiusdam, quem cum amasset interrogatus est, cur hoc faceret, respondit, quia hunc scio Atheniensium futurum inimicum, Ante domum suam arborem habuit, ex qua se plures conciuues suspenderant, quæ cum ad futurum edificium cædenda fuerat, currit ad senatum proclamans, si qui essent, qui se suspendere uellent, id in tempore faciant, dum arbor adhuc supersit. Hunc uisum hominum osorem, hoc est hominum osorem dixerunt, de eo extitit osorem. Luciani dialogus ab Erasmo uersus.

Pictum Timonis. Pictum Timonis.) id est osorem, id est hominum osorem, hoc est hominum osorem dixerunt, de eo extitit osorem. Luciani dialogus ab Erasmo uersus.

Uesculi qui Corpore uesco.) id est minui o, Nam uesculi male erati dicuntur, et graciles.

Hercul trecentis Ruilius Hercules appellatus.) M Varro, qui trecentos quadraginta tres numerauit Hercules, rusticellus tres.

Quendam quod mulam suam gerere potuisset etiā Hercules nominatam scribit. Et denuo hoc nomen Hercules ad omnes viros egregie fortes translātū. Quod & Macrobius libr. 1. Satur. docet, Plutarchus Theseo hoc quoque nomen inditum ait, quod esset laborum tolerantissimus, ac Cleantem hoc nomine dignatus est philosophū, quia nocturnis laboribus diurnū victū pararet. Et idem Plin. hoc lib. cap. 37. Hippocrati, ob depulso morbo, testatur honores illos quos Herculi tribuerat dedisse veteres, Simile A. Gell. facit lib. 2. cap. 11. quādo Achilles nomen ijs esse tribuendum scribit qui ingētis essent fortitudinis. Lege Coelum de Tritormo huius se qua qui item Hercules dictus.

Thefeus
Hercules.
Cleantes
Hercules.
Hippocrat.
Hercules.
Achilles
qui.
Tritormus
Hercules.

Crotoniatam Milonem de hoc Crotoniate uidentus est Rhodoginus lib. 11. cap. 20. & Aelianus lib. 12. Canistius cursor de hoc Canistio Lacedemonio Sabellicus lib. 10. cap. 9. ibidemq; de Tiberio Nerone.

In caput XX.

Myada Homeri membrana) Ea uerba Antonius Sabellicus exemplorū libro 10. habet cap. 0. Excedūt fidē acerrimi uisus, fuit illas Homeri in membrana tam cōcise & minutim notata ut testa nucis includeretur.

Strabonem uocatum) Eiusdem Sabellicus prefato loco meminit.

Callicrates ex ebore formicas.) Artē quā hoc loco Calicrati adscribit, Idem Plin lib. 36. cap. 5. Mermetidi adscripsit.

In C. Plinium

In caput XXII.

Praelium quo Sybaris deleta est.) & ea tacendo non praeferit Sabellius praedilecto loco.

In caput XXIII.

Harmodium & Aristogitonem.) Horum Valerius meminit libro secundo capite quinto, & de huius Leenae meretricis partu Campifulgosus exemplorū 3. libro cap 3.

In caput XXIII.

Cyrus bonae memoriae: Cyrus rex omnibus.) Cyrus Persarum rex erga suos milites concionem faciens (quorum erant triginta milia) nominatim unumquemque allocutus est. Haec Guido Bituricensis capite de memoria.

L. Scipio populo Rom.) nomina dedit.

Cyneas Pyrrhi regis legatus.) de hoc legato similia Franciscus Petrarcha scribit.

Duarum & uiginti linguarum.) Mithridates Ponti rex & Bithiniae. Gellius lib. 10. cap 17.

Matris & affinium.) Huius infortunij Sabellius meminit libro decimo capite duodecimo, & huius Coruini Messalae eodem loco.

In caput XXV.

Cesarem dictatorem.) Habentur ea omnia apud Suetonium in uita huius Caesaris ab initio.

In caput XXVI,
adnota.

Laus Pompeij Magni.) Laudem Pompeij Magni, Val. Max habet lib. 4. cap. 7.

In caput XXVII.

Quater & quadragies causam dixit.) Nam totiens quoq; accusatus est.

In caput XXVIII.

Centum sexaginta coronis.) De multis coronarum generibus. Plinius libro decimosexto capite quarto. Alexand. ab Alexand. libro quarto capite octauo.

In caput XXIX.

*Inter spolia Darij.) De reuerentia & honore
C operum*

Operum Homeri legi exempla Sabell. libro septimo, capite 5.

Pindari uatis familiaq;) hæc apud prædictum autorem, præfatoq; loco scribuntur.

Aristotelis philosophi patriam) Oppidum Stagirum unde Stagi rites dictus est.

Sophoclem Tragicæ coturni prin.) Lysander Bacchi iussu, Sophoclem mortuum sepeliri iussit, tanta poetarum quondam fuit dignitas ut curam eorum dii haberent Campisul. lib. 5.

In caput XXX.

Naves quædoq; onerantur. Nauem uittatam.) id est fascijs ligatam seu tenais id est fracturis silicium onustam, persepe namq; onerantur naues harena uel rudere ut securius à submersione incedant.

Equis albis. Ipse quadrigis albis.) Ipsum quatuor albis equis excepit, id est fortunatioribus, ut Veneris equis, quadrigarum etenim nomine, equos intelligimus qui quadrigas agunt uelut Columella docet libr. 3. capite nono.

Aeschines Atheniensis summus orator.) Hanc totam historiam clarius ostendit Valerius libro octauo capite decimo.

Posidonius sapienti.) Posidonij sectæ Stoicæ celeberrimi, uide Sabell lib. 7. cap. 5.

Auditæ Carneade.) Carneades ab Atheniensibus Romanis

Romam legatione missus est. Quo audito Censorius Cato senatui sic ait, ut cito eum, quarum causa uenerat Carneades expediret, eumq; a se dimitteret, periculosum enim diuturniorem ipsius in urbe Roma moram arbitratur, quum tantam in eo uim lingue nouerat, ut à uero falsum discerni non liberum erat Campisul. libro 8. cap. 8.

Expellendos censuit Græcos.) philosophos quidem.

Prætor Africanus (Ennii.) Scipioni Africano hic Q. Ennius adeo coniunctus fuit beneuolentia, ut miraculi uice fuerit uterq; Hec Crinitus de poetis Latinis lib. 1. cap. 2.

Ex tertia orbis parte raptum.) Africa quippe, quam domuit.

Ab Asinio Pollione.) De hac quoq; re Crinitus libro de honesta disciplina 16. cap. 8.

In caput XXXI.

Socrates oráculo.) De societate habemus apud omnes auctores totas Odysseas.

In caput XXXII.

Chiloni Lacedæmonio.) De Chilone Damageti filio Diogenes Laertius libro primo de uita philosophorum. Huc uidentur esse Erasmi in prouerbis.

Noſce te ipſum.

Exſpiraffet gaudio.) Idem teſtatur Guido Bituricenſis.

In caput XXXIII.

Melampus.

Ex uiris in Melampode.) Hic Melampus Dionyſſi ſacra ab Aegyptijs ad Græcos tranſtulit Diodoro 2. libro referente.

Aiurato ſenatu.) id eſt non tantum priuato teſtimonio, ſed uero ſenatus ſacramento.

In caput XXXIII.

In patria mori non licuit.) Pergamum ſeceſſit ſine ullo ingrati patriæ deſiderio, Valerius libr. quinto capite tertio.

In caput XXXV.

Electa ex centum.) Hoc item teſtatur Valerius, libro octauo cap. 16.

Claudia. Experimento Claudia.) Claudia uirgo Veſtalis ut autor eſt Hieronymus. Cum in ſtupri ſuſpicionem incidiffet & ſimulacrum Idææ matris in uado Tiberis hereret, ad comprobandam ſuam pudicitiam, circum nauem duxiſſe fertur. quam hominum multa milia trahere nequiuerant Guido Bituricenſis capite de

de pudicitia.

In caput XXXVI.

Humilis in plebe.) Hanc historiam multis describit Valerius Max. libro 5. cap. 4. Et Solinus historiarum libro 6.

Et Reipublicæ consul.) Seditiosus enim fuerat, qui plebem aduersus senatum excitarat.

Post repudium obiit.) M. Lepidus post Syllæ dēstatoris interitum à Catulo dissensione civili urbe eiectus est, propter quod in Sardiniam concessit. Vbi audita morte Apulie uxoris mortem obiit, Sabellicus libro tertio capite quinto.

Publius Rutilius.) habetur hæc historia apud Sabellicum libro 3. cap. 7.

In caput XXXVII.

Statuam in aurata lingua.) Consimilia Sabellicus habet libro 19. cap. 8.

Hippocrates medicina pollens.) Que hoc loco Plinius scribit & Senatusconsultum Atheniensium in Hippocratis honorem & immunitatem habet.

Summa Aesclepiadi.) Tanta in Aesclepiado mendendi fuit fiducia, ut dixerit se non medicum nominandum, si per totam suam uitam unquam aduersa ualitudine laborasset, in qua ualitudine usque ad septuagesimum annum uixit. Mortuus denuò cum è sca-

Aesclepias *lis fallente uestigio corruisset Campisulg. Exemplo.*
des per sca- rum libro 3.

Las corruit *Grande & Archimedi Geo.) Archimedes Syra*

Archime- *cusanus adeo machinalis scientiæ plenus, ut nauem o-*
des optimo *nustam solus traxerit quo uoluit, quam ingens uis*
artifex. *mortalium non mouere quidem poterat, unde Mar-*
celli ducis interdictum uetuit capitis multa, ne quis
Archimedes læderet Sabellicus libro decimo capite
octauo.

Ctesiphon *Aede Dianæ Ephesiæ.) Ctesiphon Gnosius ar-*
Gnosius. *chitectus, uir extra omnem aleam industriæ colloca-*
tus Ephesiæ Dianæ templi constructionem excogita-
uit, quod ducentis & uiginti annis factum est à tota
Asia, Cuius fundamenta situata fuerant in solo palu-
stri, ne terræ motus sentirent, aut hiatus timeret, quæ
calcatis antea substrauere carbonibus, dein uelleri-

Templi dia- *bis lanæ. Huic templo longitudo fuit quadringento-*
nae longi- *rum uiginti quinque pedum, latitudo ducentorum ui-*
tudo. *ginti Columnæ centum uiginti septem, à singulis re-*
gibus factæ, sexaginta pedum amplitudine, ex quibus
triginta erant cœlatæ. Author Mutianus est, & Gui-
do capite qui memoria præstiterunt, Et Sabellicus
lib. 10. cap. 8.

Armentario mille nauium.) capaci Sabellicus
loco præallegato.

Pneumati- *Pneumatica ratione.) Pneumatica ratio pars est*
ca ratio. *musicæ quæ fit inflatis uento fistulis.*

Hydraulis *Et Hydraulicis organis.) Hydraulis organum*
quid. *dicitur,*

dicitur, extrahendi à profundo aquam idoneum Vitruuius testis est.

Dinocrates.) De Dinocrate, Alexandro, Apelle alijsq; Guido Bituricensis scribit, & Valerius libro octauo capite 11.

In caput XXXVIII.

Aristidis Thebani pictoris.) Aristidis, Praxatilis & similium Plinius meminit libro 35. capite 10. & Valerius libro octauo.

In caput XXXIX.

Sestercijs licente.) Sestertius quasi semis tertius, Sestertius eo quod in se contineat asses duos & dimidiatum tertium. Sic ergo apud Romanos ex ære signato habuit libras duas & semis, uel dipondium aut semissem & per 125. notabatur, De hac re Melanchithon per compendium scripsit.

In caput XL.

Mortalium nemo est felix.) Haud uiuit ullus omnibus felix modis Euripides.

Computat more Thraciæ gentis uide Erasmus in prouerbio Creta notare.

In C. Plinium

Voluptatis Nec letitia ullo.) Plautus inquit voluptatis co-
comes moerorem esse moerorem.
ror.

In caput XLI.

• In qua tres continua serie.) Vide Sabellicum li-
bro tertio cap 9.

Vna Pherenice.) De hac Pherenice Aelianus
libro duodecimo in principio.

In caput XLII.

Variantis fortunæ.) Inconstantis.

In caput XLIII.

Seruauit proscrip.) De istis Valerius & Li-
uius.

In caput XLVI.

Aglaum Psophidium.) Hanc historiam Guido
graphice describit in capite de paupertate.

In caput XLVIII.

De spacio atque longeuitate.) De istis multa
in nostris successiuis lectionibus primo dialogo, & apud
pud

pud Maronem in carmine de etate animalium.

In caput XLIX.

Tetartemorion.) Tetartemorion quadrantem Tetartemorion quid.
significat.

In caput L

P. Cornelius Rufus.) De hoc Cornelio consule
Guido capite quibus fortuna fauet insidiatrix.

Vomicæ morbo.) Vomica tumor est excrescens Vomica.
siue crassities quæ saniem frequenter emittit.

Senes minimè pestilentiam sentire.) Hæc Plinij Senes pestilentia
assertio non est perpetuæ ueritatis, quoniam apud lentiam nō
Plutarchum legimus Furium Camillum, longo senio sentire.
exactaq; etate confectum hac lue perijisse.

In caput LI.

Aut formicans permissu.) De pulsu formicante
scitè admodum scribit Rhases ad Alman. libro decimo
capite 33.

Et alia Hippocrati.) In libro de uictus ratione
& libro secundo de morbis. Item libro de diebus de-
cretor.

In C. Plinium
In caput LII.

Hermotimi Clazomenij.) Huc legendus est
Baptista Campifulg. libro 1. cap. 6.

Et in Gnosio Epimenide.) De hoc Valerius li-
bro octavo capite decimo octavo. Cur autem tam
diu dormiuisse narratur in mea Philologia narra-
tur.

Fœminarum sexus.) Si femina matricis labo-
Cōtra præ- rat Arāgulatione, seu præfocatione, in extasim cadit,
scat matris absq; motu & sensu, sed reuocatur inferius odorife-
cis. ris, superius foetidis adhibitis.

E duobus fratribus.) Hanc totam historiam
Campifulgos recitat lib. 1. cap. 6.

In caput LIII.

Præter Chilonem.) de quo dictum est supra ca-
pite trigesimosecundo.

Sophocles & Dionysius.) Et ea testatur Vale-
rius Max. libro nono capite duodecimo. Et Fulgosus
lib. 9. cap. 13. De Diodoro item.

Mater pugna illa Cannensi.) De hac muliere
Romana A. Gellius libro 3. cap. 15.

Dum calciantur matutino duo Cæsares.) De hiis
& sequentibus Guido ab initio suorum exemplorū
capite primo.

Dum

Inungit specillum per oculum.) Specillum in- Specillum.
 frumentum est medicum quo unguenta extendun-
 tur.

In caput LIII.

Ipsam cremare apud Romanos.) De uarijs se-
 peliendi ritibus Alexander ab Alexand. copiosissime
 in suis succidaneis.

In caput LV.

Post sepulturam aliæ atque aliæ.) Hanc de ani-
 ma & manibus in uarijs locis Marsilius Ficinus. Et
 quedam Aelianus lib. tercio. Sed in nostro tractatulo
 quem de demonibus sublunaribus in publicum dedi-
 mus, abundantiss. scripsimus.

In caput LVI.

Ceres frumentum.) Berofus Chaldaeus libro 5. Ceres fru-
 menti usum Osiridi adscribit, dicens in Aegypto menti usum
 & Palestina aratrum & omnia ruris instrumenta ad dedit.
 manus parasse.

Glande uescerentur.) Huius rei testem pono
 Fabium quoque Pictorem, & Diodorum, qui suo pri-
 mo libro ea omnia fermè habet quæ hic ponuntur.

Item.

44

In C. Plinium

Item Herodotum in 5. Lactantium, Solinum & Ver-
gil. Polydorum de rebus inuentis primo libro.

In caput LX.

Quando primum horologia.) De horologij in-
uentione Vitruuius libro nono de archi-
tectura & Polydorus libro secun-
do de rebus inuentis capite
quinto.

F I N I S.

